

Sir Arthur Conan Doyle

Az elveszett világ

Méregöv

Fordította: Sárossy Bella, Esty Jánosné

AZ ELVESZETT VILÁG

ELSŐ RÉSZ

1.

Végre egyedül maradtunk, Gladys és én. Életem sorsdöntő órája elérkezett. Most fogom megtudni, meg kell tudnom: mi vár reám? A szívem hevesen dobogott, de szó nem jött ki a számba. Különböztet sem vagyok valami kitűnő szónok. Most azonban, amikor pedig a legnagyobb szükségem lett volna rá, teljesen cserbenhagyott az ékesszólás művészete.

A csendet Gladys törte meg.

- Ned - mondotta -, ugye, maga most kérni akar tőlem valamit.

- Honnan tudja? - kérdeztem, ámultam.

- Ezt mi, nők, mindig kitaláljuk - felelte Gladys.

Egy pillanatra elhallgatott, azután ismét megszólalt.

- Ne kérjen tőlem semmit, Ned. Kérésével csak megzavarná a barátságunkat.

- Ha szólok, Gladys, higgye el, csak a természet parancsának engedelmeskedem.

- És mit parancsol önnek a természet?

- Hogy megmondjam... Hogy megmondjam: szeretem, és megkérem, legyen az én kicsi feleségem.

- Én azonban nem szeretem önt, Ned.

- Nem szeret?

- Nem.

- Olyan csúf vagyok?

- Sőt! Kedves. És csinos.

- A jellemem ellen van kifogása?

- Ön gentleman.

- Akkor hát?...

- Mást szeretek, Ned.

- Gladys! Nem lehet nálam hívebb barátja senki! Gondolja csak el, kérem: mi minden lettem magáért! Antialkoholista. Vegetáriánus. Aviatikus. Teozófus. Ha ez kevés, megpróbálom, hogy...

- Ne fáradjon, Ned. Már az is baj, hogy ennyi minden lett. Én azt akarom, hogy az uram ne hozzám alkalmazkodjék, hanem én alkalmazkodjam hozzá. Az uram erős, tapasztalt férfi legyen, aki még hírből se tudja, hogy mi a félelem. Ismerje nevét és csodálja az egész világ. És engem... irigyeljenek, mert a felesége vagyok.

Felállt, özike tekintetét rám emelte, s búcsúra nyújtotta a kezét:

- Én csak híres emberhez megyek feleségül, Ned.

- Híres ember leszek, Gladys... Mondja, feleljen a kérdésekre, kérem: ha híres ember leszek, a feleségem lesz?

Gladys lesütötte a szemét.

- Előbb kapja csak nevét szárnyra a hír! Azután... De ne beszéljünk a távoli jövőről, Ned! Már fél hat. És hatra magának a szerkesztőségben kell lennie...

Elbúcsúztam, és elhatároztam; hogy Malone Ned nevét megismertetem az egész világgal.

2.

- Malone, maga ügyes fiú. A bányarobbanás kitűnően sikerült, a southwarki tűz is csinos volt. Ami pedig a readingi rablógyilkosságot illeti: azt a legteljesebb mértékben helyeseltem.

Mondanom sem kell, hogy nem vagyok sem gyűjtogató, sem rablógyilkos. Riporter vagyok. A Hírlap riportere. És Ardle szerkesztő úr, a Vörös Ardle, a riportjaimat dicsérte.

- Ezek után szívesen bíznék magára valami nagyobb és érdekesebb feladatot is, Malone...

- Én is éppen arra akartam megkérni, szerkesztő úr! Küldjön ki valamilyen izgalmas, kalandos, rejtélyes eset felderítésére...

- Szabadulni akar az életétől?

- Ellenkezőleg. Meg akarom szerezni magamnak a boldogságot...

- Volna egy ilyen esetem...

- Bízza, kérem, rám...

- Nem bánom... Challenger professzor rejtélyéről van szó. Ismeri Challenger professzort?

- Aki a *Déli Újság* munkatársának betörte a fejét?

- Azt.

- Egy óra múlva ismerni fogom.

- Nono!

- Csak bízza rám, Mr. Ardle. Az én fejemet nem fogja betörni. Csak azt az egyet mondja még meg, miről nevezetes ez a Mr. Challenger?

- Arról nevezetes, hogy tudományos expedíciót vezetett Dél-Amerikába, és ott állítólag repülő sárkányokkal, majomemberekkel, négy méter magas, kenguru alakú szörnyekkel csatázott, özönvíz előtti lényekkel... Amit persze nem akar neki elhinni senki sem.

- Majd kiderítjük, szent-e, vagy örült.

- Sok szerencsét, Malone!

- Köszönöm szépen, Mr. Ardle!

A lexikonban ez állott Challengerről:

„Született 1863-ban. Főiskolai tanulmányait az edinburghi egyetemen végezte. 1892-ben ő lett a British Museumban. 1893-ban az embertani osztály élére állították. Megnyerte az állattani aranyérmet. Tagja a... itt kétszáztizzenkilenc tudományos egyesület címe következett. Részt vett abban a tudományos vitában, amely Weissmannról s Darwinról folyt, s állásfoglalása Európa-szerte nagy feltűnést keltett.”

- Tehát ez a vesszőparipája! - gondoltam magamban. S már meg is született agyamban a terv, hogyan férközzem hozzá.

A következő levelet intéztem címére:

Uram!

Bár nem vagyok szakember az embertan tudományában, sőt inkább járatlan vagyok, mint szakképzett, mégis sokat foglalkoztat a Darwin-Weissmann-probléma. Boldog lennék, ha erről Önnel beszélgetést folytathatnék.

Azután egy természettudományos évkönyvet vettem elő, s megkerestem a címét. Benne volt:

London W. Kensington. Enmore park.

A levelet sürgős és ajánlott jelzéssel küldtem a postahivatalba. És vártam.

3.

Két nap múlva megérkezett a válasz.

„Ugyanazzal a rokonszenves őszinteséggel, amellyel Ön bizonyítványt állított ki az embertanban való járatlanságáról - írta Mr. Challenger -, vallom be, hogy undorodom a felületes újságíróktól. Minthogy Ön nem is akarja a hozzáértő szerepét játszani, azt hiszem, hogy nem tartozik a skriblereknek abba a fajtájába, amelyet fentebb megjelöltem. Tehát nem bánom, eljöhet hozzám. És majd beszélgetünk. Levelem borítékjának előmutatása ellenében szolgám majd bevezeti Önt...”

Fél óra hosszat csöngettem a kapun. Félig süket, bizonytalan korú férfi fogadott. Eleinte nem akart beengedni, de a tanár írásának láttán megenyhült. Beléptem. A szolga előrement, hogy bejelentsen. Mialatt várakoztam, a hall egyik mellékajtaja kinyílt, s egy sovány asszony jelent meg a küszöbön.

- Ismeri a férjemet? - kérdezte.

- Még nem volt szerencsém.

- Akkor talán hasznát veheti egy jó tanácsomnak.

- Előre is köszönöm, asszonyom!

- Ne vitatkozzék vele.

- Nem vitatkozom vele.

- És ha dühös lesz, menjen gyorsan ki a szobából.

- Kimegyek.

- S ha nem lehet...

- Ah!

- ...csöngessen. Én rögtön feljövök. Dél-Amerikáról akar beszélni vele?

- Igen, asszonyom.

- Ez a legveszedelmesebb. De talán sikerül. Sok szerencsét!

Ezzel Mrs. Challenger eltűnt.

Egy perc múlva megjelent a süket inas, és intett, hogy kövessem.

Kék szemű, torzonborz üstökű, nagy szakállú óriás volt Challenger professzor. Külsejéből erő, energia, lendület áradt, de volt benne valami erőszakos, heves, türelmetlen fanatizmus s nem kevés kesernyesség.

- Ön egész úton idáig azon gondolkozott - mondta -, hogyan terelje majd óvatosan a beszélgetést a Weissmann kontra Darwin-perről, amelyről levelében említést tett, dél-amerikai expedíciómra, amelyre tulajdonképpen kíváncsi, és amelyről cikket akar írni a lapjába. Én megkímélem önt a fejtörés fáradtságától, és elmondom, amit tudni akar. De egyetlen szóval se szakítson félbe, és óvakodjék attól, hogy ellentmondjon. Akkor nem fog a *Déli Újság* munkatársának sorsára jutni!

Saját érdekemben megígértem, hogy nem szólok közbe, Challenger pedig belefogott elbeszélésébe.

4.

- Dél-Amerikában két esztendővel ezelőtt jártam. Az Amazonas folyó középső folyásának állatvilágát tanulmányoztam, anyagot gyűjtöttem egy készülő nagy munkámhoz, s vizsgálódásaim befejeztével hazafelé vettem az utamat. Egy alkonyaton ismerős cucama indiánok falvához értem, ahol már nagyon vártak. Odamenet ugyanis szintén megpihentem a faluban, és néhány indiánt kigyógyítottam különféle nyavalyájából, s most, amikor visszaérkeztem, az indiánok jelekkel azt adták tudtomra, hogy valakinek ismét sürgős szüksége van orvosi kezelésre. A főnök egy kunyhóba vezetett. A kunyhóban, nagy ámulatomra, nem indián beteget találtam, hanem fehér embert, akinek nem csak a bőre volt fehér, de fehér volt a haja is. Az albínó azonban már nem adott munkát nekem, mert még mielőtt a faluba érkeztem volna, elköltözött az élők világából. A bennszülöttek sem ismerték. Jeleikkel azt adták tudtomra, hogy az idegen egyedül jött falujukba, s csaknem haldoklott már akkor is, amikor odaérkezett. Az albínó fekvőhelye mellett hátizsákja hevert a földön, s a hátizsák tartalmából kitűnt, hogy szegény: festő volt és költő, és kiderült a neve és a címe is. Maple White: ez volt a neve, és Michiganben lakott a Lake Avenue-n. Maple White megörököltette az Amazonas vidékének néhány táját, s írt egy csomó verset. Ezeken kívül a következő holmikat találtam a cókókja között: egy festékesdobozt tele színes krétákkal, néhány kefét, egy hajlított csontot, azt, amely ott fekszik az íróasztalomon, egy olcsó revolvért, s néhány térképet. Már-már elfordultam a halottól, amikor észrevettem, hogy rongyos kabátja valamitől eláll a mellén. A vázlatkönyvét tartogatta a kabátja alatt Maple White, ezt itt, ni. Rongyos, piszkos egy könyvecske, de nincs a könyvtáramban egyetlen olyan kötet sem, amelynek lapjait nagyobb áhítattal forgatnám, mint ezt a vázlatkönyvet. Tekintsen bele!

Nagy várakozással ütöttem fel a könyvet. White mester eleinte indián leányokat és asszonyokat választott modelljéül, s csak amikor rájuk unt, kezdett el állatokat rajzolni. Csúf, malac formájú állatokat, és majdnem csőrös állkapcsú, undorító hullóket.

- Ugye, ezek krokodilusok? - kérdeztem.

- Aligátorok! Krokodilus aligha akad Dél-Amerikában - felelt Challenger. - De lapozzon csak tovább! A következő oldalon ugyanis soha nem látott állatok szörnyű körvonalai meredtek felém, rettentő rémeké, amilyenek csak ópiumszívók álmaiban bukkanhatnak fel. Az egyiknek madárfeje volt, de puffadt hasa s pikkelyes farka. Púpos hátát szarutaréj éktelenítette el.

- Hát ehhez mit szól? - kérdezte kezét dörzsölve Challenger.

- Meseszerű...

- És mit gondol: mi bírhatta rá a festőt arra, hogy ezeket a szörnyeket lerajzolja?

- Talán a whisky!

- Más magyarázat nem jut az eszébe?

- Milyen magyarázat képzelhető még?

- A legegyszerűbb.

- ?

- Az, hogy Maple White találkozott ezekkel az állatokkal!

- Szemtől szembe? A valóságban?

- Szemtől szembe! A valóságban!

Hangosan felnevettem volna, ha eszembe nem jut a *Déli Újság* riporterének feje, amelyet Mr. Challenger bevert, és ha eszembe nem jut Challenger asszony intése, így csak ezt feleltem:

- Tanár úr, ön tréfál. Ön tudós. Ön nem gondolhatja komolyan, amit mond.

Challenger arca vérvörösre vált. Riadt szemem már a csengőt kereste. De nem történt semmi. Challenger uralkodott magán, nagyot nyelt, és a kifogástalan udvariasság hangján így szólt:

- Mélyen tisztelt uram! Ön egy ostoba lajhár.

Azzal hátat fordított. Már azt hittem, faképnél hagy, de nem azt tette. A könyvtárához lépett, és abból egy könyvet vett elő.

- Ide nézzen! - mondotta.

A könyvet Lancaster Ray, a híres természettudós írta. A címe ez volt: Az őskor állatvilága. A jurakorszak.

A könyv egy színes nyomatú képnél nyílt fel. A kép őskori állatok rekonstruált alakjait ábrázolta. A híres tudós rekonstruált őskori állatai meglepő hasonlatosságot mutattak azokkal, amelyeket Maple White rajzolt le, Challenger szerint: közvetlen megfigyelés után.

- Ez mindenesetre nagyon különös - mondtam.

- De azért még mindig nem ismeri el az igazamat?

- Lehet, hogy talán az amerikai is látott egy ehhez hasonló képet, és arról vetette papírra ezt a szörnyet.

- Tegyük fel, hogy így volt - hagyta helyben türelmesen a tanár. - Kérem, most nézze meg figyelmesen ezt a csontot.

Ezzel átnyújtotta azt a hat hüvelyk hosszú csontot, amelyet a festő hagyatékában talált.

- Nézze meg, és mondja: mit gondol, milyen állaté volt?

- Talán valami vad óriásé. Indián óriásé.

Challenger egy kis csészéből babszem nagyságú csontocskát vett elő, és a hat hüvelyk hosszú csont mellé tette le.

- Látja! Ez a babszem nagyságú csont ugyanaz a csont az emberi csontrendszerben, mint az állatében, ama bizonyos állatében, amelyet Maple White képe ábrázol; az, amelyet ön a kezében tart, s amely különben íróasztalomat díszíti. Az egyik hat hüvelyk. A másik babszemnyi. A két lény méretét ez a két adat pontosan megadja.

- Talán valami elefánté volt...

- Dél-Amerikában elefántokat keres? Ember! Nem szégyelli magát?

- Vagy...

- Elég volt a találgatásból! Figyeljen! Én nem intéztem el olyan könnyen a dolgot, mint ön. És amikor a csontot s White képeit megláttam, elhatároztam, hogy nem térek vissza addig, amíg a rejtélynek a végére nem jártam. Felvilágosításokért elsősorban az indiánusokhoz fordultam, és arról győződtem meg, hogy az indiánusok legendáiban egy rejtélyes világ sejtelve él, és szörnyeké, amelyeket az őserdők urálnak. Bizonyára hallott már Curupuriról.

- Soha.

- Curupuri az indán legendákban az erdő szelleme. Rettenetes, rosszakaratú, félelmetes. A külsejét leríni senki sem tudja. De minden törzs egyetért abban, hogy merre kell őt keresni. Arra, abban az irányban, ahonnan a michigani albínó jött. Kétségtelennek látszott, hogy valami szörnyű rejlik arrafelé, s én elhatároztam, hogy felderítem, mi!

- S hogyan fogott hozzá? - kérdeztem, s ekkor már nagyon foglalkoztatta képzeletemet Challenger kalandja.

- Úgy, hogy kéréssel, rábeszéléssel, ígéretekkel, fenyegetéssel rávettem néhány bennszülöttet arra, hogy elvezessen Curupuri birodalmába, arra a vidékre, ahol még sohasem járt kutató, s szerencsétlen elődöm előtt talán ember sem járt. Kérem, nézze csak meg ezt a lemezt!

Szürke, elmosódott fényképlemezt tartott elém, amelyen igen homályosan ugyan, de felismerhető volt az a trópusi tájkép, amely a leggyakrabban fordult elő Maple White vázlatai között, a háttérben félelmetes, meredek sziklafallal, jobboldalt egy óriás pálmával ékes, piramis alakú sziklával.

- A lemez nincs kifogástalan állapotban - mondta magyarázatképpen Challenger. - Felfedező-utamról hazajövet ugyanis csónakom felborult a folyón, számos szerzeményem az Amazonasba veszett, és kidolgozatlan lemezeim, bár sikerült azokat megmentenem, jórészt tönkrementek. De azért ezen, itt ni, kivehet néhány vonalat, amelyek Maple White rajzait igazolják.

- Valóban - feleltem -, bár a kép homályos, a rajz s a lemez hasonlósága szembetűnő.

- Elhiszi tehát, hogy Maple White legalábbis járt azon a tájon, amelyről a rajzait készítette, s a fantasztikusan meredek sziklafal, a különös, óriási fák stb. nem képzeletének a teremtményei?

- Elhiszem.

- Ez is eredmény. Most azonban folytatni fogjuk a vizsgálatot. Nézze meg jól ezt a szikla-csúcsot. Mít lát rajta?

- Egy óriási fát.

- És a fán?

- Valami madárfélét.

A tanár nagyítóüveget nyomott a kezembe.

- Valóban, nem tévedtem. Most már egészen tisztán látom, hogy a fán madár ül. A csőre óriási. Olyan, mint egy pelikán.

- Nem gratulálok a jó szeméhez, uram - mondotta Challenger. - Ami ugyanis a fán gubbaszt, az sem nem madár, sem nem pelikán, hanem egészen más állat.

- Közelről látta?

- Elejtettem!

- Ugyan! De hiszen akkor bizonyítéka is van állításai igazolására!

- Sajnos, nincs. Mert ez a zsákmány is odaveszett a folyóba. Azaz nem egészen. Mert utána-kaptam, és a szárnyának egy része a kezemben maradt. Itt van!

- Óriási denevér szárnyához hasonlatos - kockáztattam meg.

- Egyáltalán nem. Ön kissé túlságosan tájékozatlan az állattan elmeiben, uram. Sohasem képzeltem volna, hogy egy szerkesztő még a madárszárny és a denevérszárny között való különbséget sem ismeri. A madárszárny, uram, a mellső végtagoknak, a karnak felel meg. A denevérszárny a kéz három ujja között feszülő finom hártya. Ez azonban, amit ön itt lát, egyik sem a kettő közül. Aminthogy az, ami a fán gubbaszt, sem nem madár, sem nem denevér.

- Akkor hát mi? - kérdeztem, s éreztem, hogy amúgy is kevés tudományomból teljesen kifogytam.

Challenger egy nagy könyvet vett elő, és felnyitotta. A könyvben özönvíz előtti állatok rekonstruált képei sorakoztak egymás mellett. A tudós rámutatott az egyikre.

- Ez az az állat! Ha összehasonlítja a két szárny szerkezetét, azét, melyet a kezében tart, s ezét itt, a képen, erről könnyen meggyőződhet.

- És hogyan hívják ezt az állatot?

- Csak tudományos neve van, mert mielőtt még a ma használatban lévő nyelvek valamelyike is kialakult volna, ez a fajta már kiveszett. A tudományos neve: pterodaktyl, amelyet talán repülő sárkánynak lehetne fordítani. Fogas csőre volt és csupasz teste.

Az előttem fekvő könyv, az élém tárt adatok mind valószínűsítették a tanárnak azt az állítását, hogy őskori szörnyeteggel került szembe azon a vidéken, amelyről a szerencsétlen Maple White fantasztikus vázlatait készítette.

- Nem vagyok tudós - mondtam -, de úgy érzem, uram, hogy az ön feltevései helytállóak, és hogy az, amit most öntől hallok, újságírói pályafutásomnak legnagyobb szenzációja. Ön valóságos Kolumbusz. Felfedezett egy letűnt világot. Visszatalált a rendes időszámítás kezdete előtt való tizenötödik évezredbe. Bocsásson meg, hogy egy pillanatig is kételkedtem önben. Már nem kételkedem. Sőt hiszek!

A tanár lecsukott szemmel, a jóérzés látható jelével hallgatta beszédemet. Amikor semmit sem válaszolt, türelmetlenül kértem:

- Kérem, folytassa nagyszerű kalandja elbeszélését!

- Sajnos, az nemigen bővelkedik új fordulatokban. Utolért az esős évszak, aminek a trópusokon megbénító hatása van. Mozgási szabadságomban erősen korlátoztak az esők, és készleteim is fogytán voltak. Megkíséreltem, hogy a piramis alakú szikla tetejére feljussak, de

nem sikerült megtalálnom a felvezető utat. Ellenben megállapítottam, hogy ez a meredek, istentelenül magas sziklafal itt egy fennsík fala, s hogy ez a fennsík megközelíthetetlen. A repülő sárkány is arrafelé szállt, amikor a piramis alakú szikláról elrepült. Azt hiszem, hogy ezen a fennsíkon lehetne megtalálni a rejtély kulcsát. Sajnos, a sziklafalat megmászni teljesen lehetetlen, de még a tövéig is nehéz eljutni, mert szörnyű mocsár veszi körül, tele mérges kígyókkal, undorító varangyokkal, lázat hozó miazmákkal.

- S a fennsík felől az élet más jeleit nem tapasztalta?

- Nem kételkedem benne, hogy a fennsíkon van élet. Néha furcsa hangok hatoltak hozzám az éjszakában.

- És mit gondol, Maple White hol találkozott különös állatszörnyeivel?

- Nem kételkedem benne, hogy a fennsíkon. Ő alighanem szerencsésebb volt nálam, és megtalálta a fennsíkra vezető utat.

- De hát mivel magyarázza ön azt, tanár úr, hogy ezen a fennsíkon tizenöt-húsz évezreddel ezelőtti állatok élnek?

- A következő magyarázatot találtam: a fennsík, egészen kétségtelenül, vulkanikus képződmény. Ezt a feltevést a bazaltsziklák is igazolják. Egy vulkanikus kitörés a fennsíkot kiemelte környezetéből, mégpedig igen magasra emelte ki, és szinte függőleges falakkal határolta el a világ többi részétől. A fennsíkon a kréta- és a jurakor klímája s viszonyai változatlanul fennmaradtak, s ezekben a viszonyokban természetesen változatlanul tovább élnek azok a növények s azok az állatok, amelyek ezen a vidéken a kréta-, illetve jurakorszakban éltek, s amelyek máshol, a viszonyok változása következtében, kipusztultak. Ezek az állatok általában igen hosszú életűek voltak, s fennmaradásukat ez a körülmény is lényegesen előmozdította.

- Ön tehát azt hiszi, hogy a fennsíkon viszontláthatnánk a tizenötezer év előtti világot?

- Azt!

- Fantasztikusan hangzik, de az ön előadása után magam sem kételkedem többé benne. De mondja csak, uram! Miért nem hívta fel erre a hallatlanul szenzációs esetre az illetékes körök figyelmét?

Challenger elkeseredetten, s dühösen legyintett.

- Felhívtam. Kinevettek. Nem hittek nekem. Irigyelni kezdtek. El akartak némítani, lehetlenné tettek, félbolondnak minősítettek, mert kissé, no, hogy is mondjam, lobbanékony a természetem. De ma este fényes tanújelét akarom adni az önuralmamnak, s ezennel meghívom erre a látványosságra.

Azzal egy belépőjegyet vett ki a tárcájából, s átnyújtotta.

- A Zoológiai Társulatban ugyanis ma este Waldron Perceval előadást tart a történelem előtt való korokról, s az elnökség engem szemelt ki arra, hogy előadását megköszönjem. Megköszönöm. De nem lesz benne köszönet.

- Ott leszek! - feleltem lelkesen.

Mire Challenger barátságosan kipenderített a szobájából.

Gladys! Valami azt súgja nekem, hogy nemsokára híres ember leszek!

5.

Amikor Challenger a terembe lépett, gúnyos megjegyzések fogadták. A hallgatóság nevetett és püsszegett. Mellettem orvostanhallgatók ültek. Hozzájuk fordultam:

- Önök nem hisznek Challenger felfedezésében?

- Humbug az egész! - felelték.

- De a bizonyítékai...

- Nem bizonyítékok...

- Az amerikai festő...

- ...sohasem élt...

- S a vázlatkönyve?

- Challenger fabrikálta.

- A fényképek?

- Homályosak.

- S a repülő sárkány a fa tetején?

- Nem repülő sárkány. Holló.

- S a csont meg a szárny?

- Valami jóféle angol marha csontja és...

Az elnök megrázta csengőjét, s Waldron Perceval az emelvényre lépett. Karcsú, magas, elegáns férfi volt. Sima és kellemes hangon adott elő, mindenki számára érthető módon s eléggé elmésen.

A világ teremtéséről beszélt, természettudományi magyarázatokat fűzött a Biblia elbeszéléséhez, s ismertette a föld őskorának történetét. Előadásának vége felé rátért az őskor állataira, s ekkor, többek között, szerencsétlenségére azt találta mondani, hogy ezek az állatok, amelyek szörnyű külsejükkel megrémítik az embert, ma már csak múzeumi rekonstrukciók formájában s képeken élnek.

Amikor Waldron Perceval idáig jutott, egy mély hang szakította félbe.

- Ez kérdés! - dörögte a hang.

Waldron Perceval azonban nem zavartatta magát, s így folytatta:

- Szerencsére az őskor rémei valamennyien letűntek a föld színéről.

- Kérdés - dörögte a közbeszóló ismét.

- ...s legfeljebb csontjaikat hozzák felszínre az ásatások.

- Kérdés!

- El sem képzelhető, hogy a föld bármely pontján is megélhetne ma bármelyikük.

- Elképzelhető!

- ...s teljesen tudománytalan...

- ...az a sok ostobaság, amit ön itt nagyképűen összevissza fecseg, Mr. Waldron!

Erre óriási kavardás tört ki. Az elnök rendreutasította Challengert, mert hiszen természetesen ő volt a közbeszóló, de kilátásba helyezte neki, hogy később személyes kérdésekben felszólalhat.

Waldron sápadtan és idegesen, néhány mondattal befejezte az előadását, s utána az elnök valóban Challengernek adta meg a szót.

- Hölgyeim és uraim! - kezdte Challenger. - Nekem jutott az a megtisztelő feladat, hogy Waldron úrnak megköszönjem azt az előadást, amelyet tartott. Gyönyörű előadás volt. Waldron úr tudományos felkészültsége hasonlatos amaz állatokéhoz, amelyekről beszélt szembetűnően: őskor (nagy derűtség), amit azonban nem lehet rossz néven venni tőle. De nem lehet rossz néven venni az én közbeszólásaimat sem. Waldron úr és csekélységem között ugyanis, ami az őslénytani illeti, egy kis, de nem egészen lényegtelen különbség van. (Felkiáltások: Mi az a különbség? Halljuk! Halljuk!) A különbség kettőnk között, igen tisztelt hölgyeim és uraim, az, hogy Waldron úr soha életében nem látott őslévyeket. De én láttam. (Nagy zaj. Kavardás. Felkiáltások: ezt mindenki mondhatja! Bizonyítsa be! Már újra kezdje! Ez a vesszőparipája!) Igenis láttam őslévyeket, és jártam a fészük táján, sőt lőttem is közülük egyet! (Hazudik!) Álljon elő az, aki engem hazugnak mondott!

A diákok csoportjából egy alacsony, ijedt emberkét löktek előre. Challenger rákiáltott:

- Be tudja bizonyítani, hogy hazudtam?

A kis ember rémülten dadogta:

- Nem is állítottam, hogy hazudni méltóztatott a tanár úrnak!

A közönség kacagott. Az elnök viharosan rázta a csengőt. Challenger túlkiabálta a lármázókat.

- Önök csak nevetni tudnak! De ezzel a kérdés nincs eldöntve. Ha nem hisznek nekem, cáfolják meg az állításaimat! Vagy ellenőrizték azokat. Ez azonban, persze, nem olyan kényelmes, mint itt ülni és kacagni. (Ohó!) Vagy akad talán önök között olyan bátor ember, aki vállalkozik a rejtelmes fennsík felkutatására?

Egy pillanatra csend lett, s a csendben nyugodt, férfias hang csendült fel, amely azt mondta:

- Vállalkozom rá!

Mindenki meglepetten fordult a hang irányába. A vállalkozó szellemű férfiú egy öregúr volt: Summerlee, az összehasonlító anatómia professzora. A közönség tapsban tört ki. Challenger pedig így szólt:

- Köszönöm kartárs úr, hogy érdeklődik kutatásaim iránt. Engedje meg azonban, hogy figyelmeztessen valamire: az expedíció, amelyet tervez, nehéz és veszedelmes. Ajánlom, vigyen magával fiatalabb kísért is. Talán az urak közül erre a szerepre is akad vállalkozó?

Éreztem: elérkezett életem sordöntő pillanata, íme, itt az alkalom arra, hogy újságírói pályafutásom nagyszerű lendületet vegyen. Gladys! Valahol már zöldell az a babér, amellyel híved homlokát övezni fogják! Felugrottam a helyemről, és harsányan mondtam:

- Szívesen elmegyek!

De velem egyidejűleg, ugyanabban a pillanatban, amelyben én, megszólalt egy másik hang is:

- Jelentkezem kísértnek!

A kettős jelentkezés nagy szenzációt keltett. Az elnök hozzám fordult, s megkérdezte:

- Önt hogy hívják, uram?

- Dunn Malone Edward vagyok - feleltem -, a Hírlap riportere.
- Bravó! - kiáltott valaki a hallgatóság soraiból.
- S ön kicsoda? - fordult az elnök versenytársamhoz.
- Lord John Roxton vagyok - felelte a másik -, trópusi vadász, szenvedélyes utazó, már megjártam az Amazonasnak azt a vidékét, amelyen a titokzatos fennsík elterül, tehát ismerem a terepet.
- Lord Roxton jeles vadász és neves utazó - állapította meg az elnök -, és az is nagyon kíváncsú, hogy az ellenőrző expedícióban a sajtó egyik tagja is részt vegyen. Indítványozom tehát: küldje a gyűlés mindkettőjüket Summerlee tanár úr kísérésére!
- Elfogadjuk! - zúgta a tömeg.

Mámorosan az elkövetkezendő kaland előre látható izgalmasságától s attól, hogy ilyen hamar megközelítettem azt a célt, amelyet Gladys tűzött ki előlem, aki azt követelte tőlem, hogy híres ember legyek, mámorosan és kábultan jutottam le a gyűlés terméből a Regent Streetre, s már előre elképzeltem azt a hatást, amelyet a gyűlésről beszámoló riportom tesz majd a közönségre és újságíró társaimra, amikor valaki gyöngéden megérintette a karomat. Megfordultam, Lord Roxton volt.

- Uram - mondotta a lord -, mi, úgy hiszem, bajtársakká lettünk. Engedje meg, hogy ebből az alkalomból kezet szorítsak önnel, és meghívjam egy csésze teára. Lakásom itt van a közelben. Azt hiszem mindkettőnk számára jó lesz, ha kissé kibeszélgetjük magunkat. Hiszen hosszú időre közös lesz örömünk, bánatunk, életünk. Ugye, nem kosaraz ki? Karon fogott, s befordultunk a Vigo utcába.

6.

Lord Roxton dolgozószobájának padlóját keleti szőnyegek és drága prémek fedték. A falakat kitűnő festmények mellett balerinák és atléták képei díszítették, közöttük pedig olyan győzelmi jelek függtek, amelyek kétségtelenné tették, hogy lord Roxton a legnagyobb sportemberek egyike. A szoba közepén, egy XV. Lajos korabeli gyönyörű aranyozott asztalon ezüst szivarkészlet állott. E mellé az asztal mellé telepedtünk le, és házigazdám frissítőket töltött poharainkba.

A szivarfüst fátylán keresztül figyelmesen megnézhettem érdekes, beesett arcát. Az orra nagyobb volt az átlagosnál, s erősen hajlott. A haja sötétvörös, nyírott bajusza telt, dús, s az álla kihívó. Szürke szeme nyugtalanul pislogott. Volt benne valami Napóleonból s Don Quijotéból egyaránt.

- Ebbe aztán jól belecseppentünk! - kezdte a beszélgetést Lord Roxton. - Vajon képzelte-e ön, amikor ma este a terembe lépett, hogy ez a felolvasás az ön számára egy dél-amerikai és fölöttébb kalandosnak ígérkező expedícióban fog végződni?
- A legkevésbé sem - feleltem.
- Én sem. És most mit szól az esethez?
- El vagyok tőle ragadtatva.
- El van ragadtatva? Hogyan?

- El. Riporter vagyok. Életemem: a kaland.
- Akkor, úgy látszik, sok a hasonlóság a jó riporter s az igazi vadász között.
- Kétségtelenül. Az egyik rendszerint emberre vadászik. A másik vadra.
- És vajon ön tud-e bánni a fegyverrel?
- Rosszul.
- Ez elég nagy hiba. De hát mit tanulnak önök az iskolákban, fiatalember, ha még a fegyverforgatáshoz sem értenek? A mai nevelés, régi meggyőződéselem ez nekem, módfelett hiányos. Mit csinál ön például akkor, ha egyszerre, váratlanul oroszlánnal, óriáskígyóval, elefánttal találja magát szemben?
- Londonban az óriáskígyókkal való találkozás a ritka esetek közé tartozik.
- No de Londonban nem is élet az élet!

Nem akartam ebben a kérdésben különvéleményt bejelenteni, nem akartam kifejteni, hogy a Galdysszel való találkozás - talán furcsa, de így van - kellemesebb számomra, mint a legbizalmasabb édes kettes egy csörgőkígyóval, inkább azt kérdeztem bajtársamtól:

- Hisz ön Challenger állításának a valóságában?

Mire a lord így felelt:

- Dél-Amerika a korlátlan lehetőségek hazája. Engem ott csalódás nem érhet. Ha nem is találok özönvíz előtti szörnyeket, nagy vadakban, ezt biztosra veszem, nem lesz hiány. S én azokkal is beérem.

Ködös, nedves tavaszi reggel indultunk útnak, Summerlee tanár, lord Roxton és én. Ardle szerkesztő is megjelent hajóra szállásunknál, és Challenger is. Átadta zárt levélbe foglalt utasításait, amelyek alapján kutatásainkat végeznünk kellett, és azután így szólt:

- Jobban szeretném, ha nem indulnának el erre a nehéz útra. Én a magam részéről minden felelősséget elhárítok magamról. Ha baj éri önöket, engem nem vádolhat senki.

Önök ellenőrizni akarják állításaimat: tessék! Az ellenőrzés azonban, majd meglátják, veszedelmes munka lesz ez egyszer. Ebben a levélben, itt, ni, mindent megírtam. Megírtam, merre kell menniük és hogyan, hogy eljussanak a titokzatos fennsíkhoz. De a leveletem csak az Amazonas partján, ott és akkor, amikor ezt a borítékon feltüntetett időpont jelzi, szabad felbontaniuk. Előbb nem. És most Isten önökkel, uraim! Malon úr, addig, amíg vissza nem tér, egyetlen sor tudósítást sem küldhet a lapnak. A búcsú pillanataiban egyébként meg kell mondanom, hogy az önnel való megismerkedés lényegesen mérsékelte bennem azt az enyhe utálatot, melyet általában az újságírók iránt éreztem. Ön olyan benyomást tesz rám, mintha nem is skribler lenne, de: férfi.

Challenger most a lordhoz fordult, hogy neki is mondjon valami kellemeset.

- Lord Roxton! Tudom, hogy a tudomány csukott könyv ugyan az ön számára, de feltételezem, hogy a tudományos képzettség hiánya nem fogja önt megakadályozni abban, hogy a jura-korszak óriási vadjai közül néhányat leterítsen. Ehhez sok szerencsét kívánok!

A révkalauz jelzőharangja megcsendült. A hajó elhagyta az öblöt, s kisiklott velünk a nyílt tengerre, titokzatos világ, ismeretlen kalandok felé...

7.

Parában kötöttünk ki, ahonnan egyheti ott-tartózkodás után kisebb hajón, mint amilyen az óceánjáró gőzös volt, folytattuk utunkat a széles és lassú folyású Amazonason. Manoas városában megállapodtunk, s a Brit Iparegylet vezetőjénél szálltunk meg. Ott vártuk be azt az időpontot, amikor már jogunkban állott, hogy felbontsuk Challenger tanár levelét. Mert ennek a levélnek a borítékján ez az utasítás állott:

„Utasítások lord Roxton és társai részére. Felbontandó Manoas városában, július 15-én, pontban 12 órakor.”

Lord Roxton maga elé tette az óráját:

- Még hét percünk van - mondta. - A kis öreg szereti a pontosságot.

Summerlee tanár savanyúan mosolygott, és kezébe fogta a borítékot.

- És mit történnék, ha hét perccel előbb bontanánk ki? - kérdezte.

- Tartsuk csak be az előírást! - lord Roxton. - Challenger jóvoltából vagyunk itt, tehát helytelen volna, ha nem követnénk az ő utasításait.

- Szép história, mondhatom! - jegyezte meg Summerlee. - Már Londonban is fonáknak tűnt nekem ez az egész, és mennél tovább vagyok benne, annál fonákabbnak látom. Nem tudom, mi van ebben a borítékban, csak azt tudom, hogy kedvem volna felülni a legelső hajóra, amely visszavinne Parába. Mert okosabb dolgom is akadhat, mint egy bolond utasítására a világot járni. Nos, Roxton, de most már csak felbonthatjuk a levelet?

- Fel! - felelte a lord.

Ezzel felvette a borítékot, zsebkésével felvágta, és kivett belőle egy összehajtott papírlapot. Gondosan széthajtotta, és leterítette az asztal lapjára.

A papírlap tiszta fehér volt. Roxton megfordította. A másik oldal is tiszta fehér volt.

Ámulva, nagy csöndben bámultunk egymásra.

- Ez nyílt csalás! - kiáltott Summerlee. - Legjobb lesz, ha menten hazafelé indulunk és Challenger szemébe vágjuk a szélhámosságát...

- Talán láthatatlan tintával van írva? - jegyeztem meg.

- Nem hinném - felelte lord Roxton. A világosság felé tartotta a papírlapot, aztán hozzám fordult: - Nem, fiatal barátom, itt semmi nyoma sincs annak, hogy erre a papírra valamit írtak volna!

Ebben a pillanatban harsány hang hallatszott a tornác felől:

- Bejöhetnek-e? - kérdezte a hang.

S a küszöbön megjelent Challenger vállas, hatalmas alakja.

- Attól tartok - mondotta órájára pillantva -, hogy néhány perccel megkéstem. Amikor önöknek ezt a borítékot átadtam, nem hittem, hogy az én jelenlétem nélkül fogják felbontatni. Úgy terveztem ugyanis, hogy már egy órával hamarabb érkezem. De egy hajókalauz ügyetlensége meghiúsította a tervemet. Elkéstem. És attól is tartok, hogy ezzel kivívtam kollégám, Summerlee tanár rosszallását.

- Uram, őszintén meg kell vallanom - mondotta lord Roxton komoly hangon -, hogy nagyon különösnek találom az ön eljárását velünk szemben!

Válasz helyett Challenger ezt kérdezte:

- Minden útra kész?

- Holnap már indulhatnánk is.

- Akkor hát el is indulhatunk! Utasításokra nincs szükség, mert hiszen a vezetést átveszem én magam. Elejétől úgy terveztem, hogy magam fogom az expedíciót vezetni, mert hiszen a legkitűnőbb térkép sem pótolhatná az én eszemet és tanácsaimat. Ettől a perctől kezdve tehát én rendelkezem az expedícióval. Az idő drága. Keljünk útra a lehető leggyorsabban, hogy mennél előbb bemutathassam azt, amiért idejöttünk.

Utunkat az Eszmeralda nevű hajón folytattuk, amelyet hétnapi utazás után kenukkal (csónakokkal) cseréltünk fel, minthogy a sekély vízben hajóval tovább nem utazhattunk. Megértünk az ismeretlen világ küszöbére.

A kenuk olyan könnyű anyagból készültek, hogy minden nehézség nélkül mi magunk is kezelhettük azokat. Beraktuk minden ingóságunkat, és két indiánt szerződtettünk, hogy az evezésnél segídkezzenek. Az indiánok ugyanazok - Ataca és Ipetu nevűek -, akik Challenger tanárt már első utazásán is elkísérték. Kissé megrémültek, hogy még egyszer meg kell tenniük ezt az utat, de a főnök teljhatalmú ebben az országban, és ha jó árat kap, habozás nélkül bocsátja embereit az idegenek rendelkezésére.

Holnap eltűnünk az ismeretlen világban. Ezeket a sorokat azalatt írom, mialatt a kenu kifelé visz a folyón, és ez talán az utolsó sor, amit Londonba juttathatok. Challenger biztatása és Summerlee szkepticizmusa után ítélve csakugyan van némi remény arra, hogy érdekes tapasztalatokban lesz részünk.

A kaland talán az életembe kerül. De érted kockáztatom, Gladys!

MÁSODIK RÉSZ

1.

(Dunn Malone Edward levelei szerkesztőjéhez, Ardle-hoz)

Otthon maradt barátaim velünk örülhetnek: célnál vagyunk, és azon a ponton, hogy Challenger tanár állításait már-már igazoltnak vallhatjuk. Igaz, hogy még nem értünk fel a fennsíkra, de már előtte állunk.

Levelemet egy kellemetlen eset elbeszélésével kell kezdenem.

Van két bennszülött szolgánk, akiket még Parában fogadtunk meg: Gomez és Manuel. Vad, fekete fiúk, fürgék és mozgékonyak, akár a párducok. Gomez angolul is tud, de amilyen szolgálatkész, éppoly érzékeny is, és módfelett kíváncsi. Ez a Gomez tegnap este valószínűleg nagyon közel férközött ahhoz a konyhához, amelyben mi a terveinket megbeszéltük, s ezt meglátta óriás szerencsenünk, Zambó, aki olyan hűséges, akár a kutya. A néger elparancsolta a konyhótól Gomezt, amiből szóváltás lett. Tettelegességre került a sor, s a félvér, aki amúgy is gyűlölte, leszúrta volna a négert, de Zambó szerencsére még idejekorán lefegyverezte ellenfelét. A dolog szidással végződött, a veszekedőknek békejobbot kellett nyújtaniuk egymásnak, és azt reméltük, hogy ezzel minden rendbejön.

Másnap továbbindultunk. Holmink könnyen belefért a két kenuba. Az expedíció tagjait úgy osztottuk fel, hogy mindegyik kenuba hatan ültek. De tanárt minden csónakba csak egyet helyeztünk. Én Challengerrel mentem, aki fényes jókedvében volt.

A folyó két partját őserdő borította. Sohasem fogom elfelejteni azokat az érzéseket, amelyeket a titkokkal és rejtelmekkel teli őserdő kiváltott belőlem.

Az óriási fák gyönyörű oszlopokban szöktek a magasba. Koronájukat már alig láthatta szemünk. Gótikus templomok kupolájához hasonló zöld boltozatot alkottak ezek a fakoronák. A zöld boltozaton csak néhány aranyos napsugár tört keresztül, s a fenséges, komor félhomályba a világosság reszkető, finom vonalakat rajzolt.

Az őserdőn gyalogszerrel hatoltunk át.

Mialatt nesztelenül lépegettünk a puha, süppedő mohaszőnyegen, valami nagy csöndesség borult a lelkünkre. Még Challenger is annyira meghatódott, hogy csak nagy néha szólt, s akkor is mindössze egy-két szót.

A cédrusok, a nagy selyemgyapotfák és mahagónifák, valamint a növények pazar gazdagága paradicsommá tették ezt a vidéket. Lángoló színű orchideák, gyönyörűen színezett zuzmók izzottak a fák fekete-barna törzsein, és ahova a napnak egy-egy elsuhanó sugara esett, felragyogott az arany színű allamanda, taxónia - bíborvörös csillagerdő, mint valami tündérálmom!

Az erdő félhomályában felfelé, a világosság felé törekedett minden, ami élt. Minden növény, a legapróbb is, kúszott és hajlott a kiapadhatatlan fényforrás, a nap felé. Ez a küzdelem megnövelte erejüket. A kúszást a homályból való menekülés közben azok is megtanulták, amelyek eddig nem tudták, így például a közönséges csalán, jázmin, sőt a jacitara pálma is ráfonta szarát a cédrus törzsére, és igyekezett felkúszni a fa koronájáig.

Állatvilágnak nyomát sem láttuk körülöttünk, csak a fejünk fölött, a fák koronáinak napfényében hallatták hangjukat a kígyók, majmok, madarak és lajhárok. Ők is csak ott akartak élni, ahol napfény és világosság van, és bizonyosan csodálkozva néztek le ránk, akik csendesen botorkáltunk a homályban.

- Errefelé már nincsenek indiánok - mondta Gomez. - Félnék.

- Kitől?

- Curupuritól.

- Curupuri? Ki az?

- Az erdő szelleme - magyarázta lord Roxton. - Neve az ördögével egyenlő. Az indiánok azt tartják, hogy amerre most járunk, erre van Curupuri birodalma. A szörnyek s a borzalmak országa ez, és a világért sem merészkednének ide.

A csónakjaink elhagyását követő kilencedik napig számításom szerint mintegy százhusz mérföldet tettünk meg. A nagy erdő a hátunk mögött maradt. A fák mindig kisebbek lettek, és egyre több lett a bokor körülöttünk. Hatalmas bambuszvadonba kerültünk, amelyen csak úgy sikerült keresztülhatolnunk, hogy fejszéssel és az indiánok kerti késeivel ösvényt vágunk a sűrűségbe. Eltelt egy nap, amíg ezen a vadonon keresztülvergődtünk. Unalmasabb út ennél nem is képzelhető. A legnagyobb távolság, amelybe elláthattunk, nem volt több tizenkét méternél, és magam előtt sohasem láttam egyebet lord Roxton vászonkabátja hátánál, kétoldalt pedig - alig látnyi távolságban - a sárga bambuszfalnál. Felülről néha egy-egy késpengényi napsugár hatolt le hozzánk, és - tizenöt lábbal a fejünk fölött - a nád lengette koronáját a sötétkék égbolt háttérén.

Éppen, amikor az éj leszállt, értünk a bambuszerdő szélére, ahol, halálos fáradtan ettől a végtelen hosszú naptól, felütöttük tanyánkat.

Másnap reggel már korán talpon voltunk. Mögöttünk a bambuszerdő meredezett, mintha a folyó menetét akarná jelezni. Előttünk pedig nyílt lapály terült el, amely lassan emelkedett, és amelyet fa alakú páfránybokrok tarkítottak. Az út nagy kanyarulattal púpos dombban végződött.

A dombon Challenger tanár - aki a két indiánnal a csoport élén ment - hirtelen megállt, és merően jobbra nézett. Ő is, mi is mérföldnyi távolságban hatalmas szürke madarat láttunk, amely lassan felszállt a földről, és alacsonyan a páfrányok közé repült.

- Látták? - kiáltotta Challenger izgatottan. - Summerlee, látta?

- Mit gondol, mi lehetett? - kérdezte az Challengertől.

- Meggyőződésem szerint pterodaktyl, repülő sárkány - felelte ez.

Summerlee hangos kacajra fakadt:

- Pteroszamárság! Gólya volt!

Challenger sokkal dühösebb volt, semhogy szólni tudott volna.

Lord Roxton odajött hozzám, kezében volt a messzelátója. Komoly arccal mondta:

- Én már akkor észrevettem, amikor még nem szállt a fák fölé. Nem tudnám megmondani, hogy mi volt, de vadászbecsületemre állítom, hogy ilyen állatot világéltemben nem láttam.

Elértünk volna a rejtelmes világ határára, s az most hírnökeket küldené felénk?

Challenger úgy kering körülöttünk, mint egy büszke páva. Summerlee hallgatag, de még kételkedik. El fog jönni az a nap, amikor minden kétségünknek vége szakad. Addig is José nevű szolgánkkal, akinek karját egy bambusz megsértette, s aki minden áron vissza akar menni, elküldöm önnek ezt a levelet, Mr. Ardle, abban a reményben, hogy meg is kapja. És amint tehetem, ismét írok...

2.

Rettenetes dolog történt velünk! Meglehet, hogy arra vagyunk kárhozthatva, hogy egész életünket ezen a sajátságos, világtól elzárt helyen töltsük.

Olyan zavart vagyok, hogy sem a jelen tényeit, sem a jövő lehetőségeit nem tudom tisztán mérlegelni. Rettenetesnek látom az egyiket, és sötétnek a másikat.

Ember még nem volt nehezebb viszonyok között. Olyan messze vagyunk minden emberi segítségtől, hogy teljesen reménytelen vágyakozni utána. Ha van mód a menekülésre, úgy azt csak saját ügyességünk adhatja meg. Társaim: három jeles, bátor angol ember. Egyedül bennük bízhatom. Ha belenézek az ő nyugodt arcukba, szemükbe, csak akkor éled fel bennem kissé a remény szikrája ebben a nagy vigasztalanságban.

Azon igyekszem, hogy éppen olyan gondtalannak mutassam magam, mint ők, de belül csordultig vagyok aggodalommal.

Most pedig hadd mondjam el - amennyire ez lehetséges - az eseményeknek azt a sorozatát, amely szerencsétlenségünket előidézte.

Amikor utolsó leveletem befejeztem, hétmérföldnyire voltunk a halvány vörös hegyeknek attól a hatalmas láncolatától, amely Challenger tanár állítása szerint a rejtelmes fennsíkot körülzárja. A hegylánc néha ezer láb magasságba is felszökött, és sajátságosan csíkos volt, mint a bazalt. Tetején pazar növényzet virult, de az élet más jelét megfigyelnünk nem sikerült.

Éjjel közvetlenül a fennsík tövébe helyeztük át tanyánkat, és másnap reggel nagy tanácskozást tartottunk arról, hogy miképpen lehetne feljutni a fennsíkra, amelynek sziklafalai nemcsak függőlegesek, de valósággal homorúak, kivájtak voltak. Felmászni legfeljebb arra a csúcsra lehetett volna, amely a fejünk felett emelkedett. De azt meg mélységes szakadék választotta el a fennsíktól. A tanácskozáson Challenger méltósággal elnökölt.

- Első itt-tartózkodásom alkalmával - mondotta -, minthogy utolért az esős időszak, nem volt módom kideríteni azt, honnan lehetne a fennsíkot a legkönnyebben megközelíteni. Megtettem ugyan keleti irányban hat mérföldet, de a fennsík megmászására alkalmas pontra nem akadtam.

- Ha ön kelet felé vizsgálódott - mondotta Summerlee -, akkor mi majd nyugat felé megyünk.

- Ez az! - mondta lord Roxton. - Nagy előnyünk, hogy a fennsík nem nagy kiterjedésű. Ha körüljárjuk, majd megtaláljuk azt a pontot, ahonnan könnyen feljuthatunk rá. Vagy pedig visszakerülünk arra a helyre, ahonnan kiindultunk.

- Arról, hogy könnyen feljussunk, szó sem lehet - mondta Challenger. - Hiszen ha könnyen fel lehetne rá jutni, akkor már rég kipusztult volna az az állatvilág, amely, állításom szerint, éppen a fennsík elkülönítettségénél, hozzáférhetetlenségénél fogva, még ma is él rajta. Nem tartom azonban lehetetlennek, hogy akad hely, ahol egy könnyű ember ugyan felmászhat,

nagy, súlyos állat azonban nem. Mindenekelőtt azt kell tehát kiderítenünk, van-e ilyen hely: igen, vagy nem?

- Honnan következteti uram, hogy kell ilyen helynek lennie? - kérdezte Summerlee.

- Onnan, hogy elődöm, az amerikai Maple White megmászta a fennsíkot. Mert ha nem mászta volna meg, hogy láthatta volna azt a szörnyet, amelyet lerajzolt?

- Egyáltalán nincs bebizonyítva, hogy Maple White látta azt, amit lerajzolt - jelentette ki Summerlee élesen. - Egyelőre csak a fennsík létezése bizonyos.

- Szép, hogy legalább ezt elismeri - felelte Challenger. - Szép, hogy nem tagadja le, amit lát.

- A fennsíkot nem tagadom le. De hogy élet lenne rajta: kétféle.

Challenger felnézett a fennsíkra, hirtelen felugrott, nagy ámulatunkra nyakon ragadta Summerlee-t, és megrázta.

- Nos, uram, most is azt állítja, hogy nincs élet odafönn? - kiáltotta magánkívül.

A szikla széle fölött fényes, fekete valami jelent meg. Áthajolt a szakadék fölött, s mi egy nagyon széles csőrt láttunk, és sajátságos, lapos ásóhoz hasonló fejet, amely vagy egy percig lekémlelt a mélybe, aztán lassan ismét visszahúzódott, és eltűnt.

Summerlee-t annyira lekötötte ez a látvány, hogy mozdulatlanul tűrte, hogy Challenger magasra emelje a fejét.

Most azonban lerázta magáról erőszakos kollégáját, és így szólt:

- Challenger tanár, nagyon örülnék, ha anélkül közölné megfigyeléseit, hogy engem nyakon ragad. Különböző is, egy közönséges óriás hegyi kígyó megjelenése még nem igazolja az ön fantasztikus feltevéseit.

- De élet mégis csak van odafönn, mi? - kiáltotta Challenger diadalmasan. - És mivel ez most már bebizonyítottnak tekinthető, az a véleményem, hogy sürgősen szedjük föl sátrainkat, és addig haladjunk nyugat felé, amíg nem találunk lehetőséget a sziklák megmászására.

A hegy lábánál törmelékes volt a talaj, tehát csak lassan, nehezen haladhattunk előre. Hirtelen azonban olyasvalamire akadunk, ami megremegtette szívünket. Kétségtelen jelei heverték előttünk annak, hogy itt egykoron emberek táboroztak. A földet üres konzervdobozok, pálinkáspalackok, és más ilyen utazókészletek borították. Még egy gyűrött hírlap is akadt ott, a Chicago Democrat, amelyen olvasható volt megjelenésének kelte.

- Ezek a holmik nem az enyéink voltak - állapította meg Challenger. - Maple White lehetett a gazdájuk.

Lord Roxton kíváncsian nézett körül a páfrányoktól félig eltakart táborhelyen, aztán így szólt:

- Nézzék, útmutató!

Kemény faék volt egy fára szegezve, s az ék nyugat felé mutatott.

- Természetes, hogy útmutató! - mondta Challenger. - Mi lehetne más? Amikor az amerikai kikerült a veszélyből, nyilván itt hagyta ezt a jelet azok számára, akiket őutána erre visz majd a sorsuk, hogy tudják, melyik úton járt ő. Talán még más, ehhez hasonló útbaigazításokat is fogunk találni!

Csakugyan találtunk. De ezek rettenetesek voltak.

Közvetlen a szikla mellett hatalmas bambuszerdő nőtt, hasonló ahhoz, amelyen keresztülhatoltunk. Némelyik nádszál húsz láb magas is volt, éles, erős koronával, valóságos lándzsa. Mialatt ennek az erdőnek a szélén haladtunk, hirtelen valami fehérét pillantottam meg a földön. Emberi koponya volt! Ott volt az egész csontváz is, de a koponya elszakadt a többi csonttól, és vagy tízlépésnyire elgurult.

Az indiánok néhány fejszecsapása szabaddá tette a helyet, ahol szörnyű tragédia játszódhatott le. A tragédia áldozata európai ember lehetett. Ezt bizonyította cipője, ruhafoszlányai, aranyórája s ezüst cigarettatárcája.

- Vajon ki lehetett? - kérdezte lord Roxton. - Szegény ördög! Úgy látszik, minden csontja összetört.

- És a bambusz keresztülnőtt összetörött bordáin - mondta Summerlee. - A nád gyorsan nő, de az mégis hihetetlen, hogy a hulla azóta fekszik itt, amióta a bambusz törzse húslábnyit nőtt...

- Pedig efelől nem lehet kétség - mondotta Challenger. - Megállapítottam, hogy Maple White egy James Cover nevű barátjával jött erre a vidékre, s lám, a cigarettatárcán ez a felírás látható: A. E. M. - J. C.-nek. Valószínű, hogy J. C. ugyanakkor pusztult el, amikor Maple White, azaz körülbelül két éve, s ez alatt az idő alatt a nád is megnőhetett húslábnyira.

- Nem, efelől nem lehet kétség - mondta Lord Roxton. - De annál inkább arra nézve, hogy miképpen halt meg. Leesett, vagy ledobták a csúcsról? S ha ledobták, ki dobta le, s miért? Ez a kérdés. Bizonyos, hogy a magasból zuhant le ide, különben nem nyársalta volna fel a nád, s a csontjai nem lennének összetörve.

Hallgatagon álltuk körül a csontvázat, és elismertük lord Roxton szavainak igazságát. A szikla csúcsa a náderdő fölé hajolt. A szerencsétlen J. C.-nek okvetlen onnan kellett leesnie. De vajon csakugyan leesett-e? Véletlenül történt-e, vagy talán... Megborzongtunk az ismeretlen világtól.

Hallgatagon folytattuk utunkat. Vagy ötmérföldnyire ismét megpillantottunk valamit, ami reménnyel töltött el bennünket. A szikla egyik mélyedéséből krétával odarajzolt, durva nyíl mutatott nyugat felé.

- Ismét Maple White! - mondta Challenger. - Megérezte, hogy méltó utódok fognak a nyomában járni.

- Honnan volt neki krétája?

- A hátizsákjában egy doboz színes krétát is találtam - jegyezte meg Challenger -, és emlékszem, hogy a fehérnek csak a maradéka volt meg.

- Ez bizonyíték - mondta Summerlee. - Eszerint minden kétség nélkül követhetjük a nyilat, s mehetünk nyugatnak.

Újabb öt mérföldet haladtunk, amikor ismét egy fehér nyilat láttunk a sziklán. A nyíl nyomán keskeny hasadékba jutottunk, ahol megtaláltuk végre azt a pontot, ahonnan Maple White és szerencsétlen társa a sziklafalat megmászta, s minden valószínűség szerint feljutott a fennsíkra.

A hosszas keresés ugyan teljesen kimerített bennünket, mégsem gondolt egyikünk sem pihenésre. A rejtély megoldásának közelsége utunk folytatására sarkallt. Az indiánusokat hátrahagytuk, mi négyen pedig - a két félvérrel - nekivágtunk a szakadék megmászásának.

A szakadékot alighanem víz vájhatta ki, amelynek folyása simára és fényesre csiszolta a köveket. Előrejutni csak meghajolva lehetett benne, mégpedig megfeszített erőlködés árán, de minden erőlködésünk sem hozta meg azt a gyümölcsöt, amelyet tőle vártunk. Lord Roxton ugyanis, aki legelől járt, egyszerre csak kijelentette, hogy a szakadék zsákutca, a magasból egy bazaltszikla-töredék hullt bele, s az megghiúsított minden igyekezetet, amely a csúcs elérésére irányult.

Valamennyien le voltunk sújtva.

Egyetlen úton lehetett megközelíteni a fennsíkot, Maple White útján. S ez az út járhatatlanná lett.

Mit tehattunk egyebet? Visszafordultunk.

Lefelé botorkáltunk a sötét szakadékban, de még mielőtt elérhettük volna a kijáratot, borzalmas dolog történt velünk.

Fentről, a magasból megindult egy szikla, és közvetlenül mellettünk gurult alá a mélybe. Ha iránya egy fél méterrel közelebb esik hozzánk, menthetetlenül végünk van valamennyiünknek. Szívverésünk elállt a rémülettől. Nem volt kétséges, hogy a szikla nem véletlenül hullt a szakadékba. Bár semmi nyomát sem láttuk, valamennyien meg voltunk győződve arról, hogy azt ellenséges kéz küldte ránk. De kinek a keze? Miféle rejtelmes erő tanyázhat ott fenn, a síkon?

A rejtély mind borzalmasabbnak tűnt, de egyikünk sem gondolt arra, hogy visszamehetnénk Londonba. Sőt még arra sem, hogy lepihenjünk.

Fáradhatatlanul folytattuk utunkat.

Ezen a napon mintegy huszonkét mérföldet haladtunk, anélkül, hogy valami változásról beszámolhatnánk. Meg kell említenem, hogy a magasságmérő szerint a folytonos emelkedés közben elértük a háromezer lábnyi magasságot a tenger szintje felett. Ennélfogva természetesen mind az éghajlat, mind a növényzet más volt, mint lenn, a bambusznádas környéken, ahol J. C. csontjait megtaláltuk.

Éjjel nagy meglepetés ért bennünket, s örökre elnémított minden esetleg még fennálló kétséget azíránt, hogy fenn, a síkon valóban csodák várnak reánk.

Ardle szerkesztő úr! Nem kívánom öntől, hogy azonnal közlétegye a Hírlapban azt, amiről ez a mai riportom szól. Ezt különben Challenger sem engedélyezné, de még a józan ész is azt parancsolja, hogy a közléssel várjunk addig, míg állításaimat tárgyi bizonyítékokkal tudom igazolni. Közölni tehát nem kell, sőt nem is szabad azt, ami itt következik. De riporteri becsületemnek tartozik ön azzal, hogy már most elhiggye minden szavamat, ha azok hihetetlennek hangzanak is.

Velünk ugyanis ez történt:

Lord Roxton egy ajuntit lőtt, afféle kis galambhoz hasonló állatot, amelynek felét az indiánusoknak adtuk, míg másik felét a magunk számára sütöttük meg a tűz fölött. Ha leszáll az est, mindnyájan szorosan a tűz köré telepedünk. Ezen az éjszakán nem világított a hold, csak a csillagok ragyogtak az égbolton, úgyhogy kis távolságra elláthattunk a lapály fölött. Hirtelen a sötétben, az éjszakában megsuhant valami a fejünk fölött, mint egy repülőgép, és a következő pillanatban egy óriás tollas terítő borított be mindnyájunkat. Egy pillanatra egy fej is feltűnt: hosszú, kígyóhoz hasonló nyak, vad, szürkés szem és egy éhesen kapkodó, óriás csőr, benne apró, villogó fogak, a másik pillanatban azonban már eltűnt a látomás, és vele a mai vacsoránk is. Óriási, húsz lábnál is nagyobb fekete árnyék lebegett fölöttünk, kis időre eltakarta

előttünk az eget, aztán eltűnt a fennsík irányában. Mi pedig megdöbbenve ültünk a tűz körül. Elsőnek Summerlee szólalt meg:

- Challenger tanár - kiáltotta meghatott, remegő hangon -, bocsánatot kell öntől kérnem! Belátom, tévedtem. Kérem, felejtse el a múltat!

Nagyon melegen mondta ezt.

A két ellenfél kezét szorított.

Ezt köszönhattuk a legelső óriás repülő sárkány megjelenésének...

Minden kutatás haszontalannak bizonyult. Olyan helyet, ahonnan a fennsíkot megközelíthettük volna, nem sikerült találnunk.

- Márpedig egy bizonyos... - mondtam.

- Mi bizonyos, fiatalember? - kérdezte Challenger.

- Az, hogy a sziklákban vízcatornának kell lenniük. Az esővíznek ugyanis valahol csak le kell folynia.

- No ne mondja... - évődött Challenger. - Ön ennek az alapigazságnak a feltalálásával valamennyiünket megszégyeníti.

- Talán nincsen igazam?

- Hogyan lenne igaza! Feltétlenül igaza van. Az esővíznek valóban le kell folynia. Ez vitathatatlan alapigazság, amellyel szemben csak egy lényegtelen és elhanyagolható tény áll.

- Mi?

- Az, hogy a sziklákon ennek ellenére sincsenek esővízcatornák, amiből az következik...

- Mi következik?

- Hogy az esővíz nem kifelé folyik, le a fennsíkról, hanem befelé. Nyilván a fennsík belsejében van az a nagy víztartó...

- Tó, ugyebár?

- Valószínű, hogy az, mely a lefolyó esővizet felfogja.

- Ez a feltevés annál is valószínűbbnek látszik - vágott közbe Summerlee -, mert a fennsík vulkanikus alakulat, minden jel erre vall, s a kialudt vulkán krátere a legideálisabb medence egy tó számára.

A hatodik napon befejeztük a hegy körüli utunkat, és visszakerültünk legelső tanyánk helyszínére. Nagyon lehangolt volt az egész társaság.

Mihez kezdjünk?

Egyelőre még jól álltunk készletek dolgában - ideértve lőszereinket is -, de bekövetkezhet annak a szükségessége, hogy megújítsuk azokat. Egy-két hónap múlva az esős időszak is beáll, és kimos bennünket tanyánkból. A szikla keményebb volt a márványnál, és hiábavaló minden kísérlet, hogy ösvényt vágjunk bele, ösvényt, amely felvezet a magasba. Nem csoda tehát, ha ezen az éjjelen lehangoltak voltunk valamennyien, és hallgatagon bújunk takaróinkba.

Mielőtt elaludtam volna, még láttam, hogy Challenger ott kuporog a tűz mellett, hatalmas fejét a tenyerébe hajtja, és mélyen elmerül gondolataiba...

Másnapra azonban nyoma sem volt rajta a töprengés gyötrelmes erőfeszítésének. Megelégedett volt, jókedvű, sugárzó. Szakálla diadalmasan felborzolódt, mellét kidüllesztette, és a jobb kezét kihívóan a kabátjába dugta.

- Hurrá! - kiáltotta vidáman. - Uraim, üdvözljük egymást, és üdvözljenek engem! És örüljenek! Mert a feladat megoldódott!

- Megtalálta a felvezető utat?

- Azt hiszem, lehetek olyan vakmerő, hogy ezt valószínűnek tartsam...

- És merre vezet ez az út?

Challenger a fölöttünk emelkedő csúcsra mutatott.

- Arra!

Arcunk - vagy legalábbis az enyém - elborult, amikor oda felnéztünk. Mert hogy oda fel lehet jutni, az kétségtelennek látszott. De a csúcs és a fennsík között rettenetes, mély szakadék tátongott.

- Sohasem fogunk keresztüljutni a szakadékon mondtam.

- De azért felmehetünk a csúcsra. És ha már fenn vagyunk, meg fogom önnek mutatni, hogy a találékonyság nem ismer lehetetlen és megoldhatatlan feladatokat.

Reggeli után kibontottuk azt a csomagot, amelyben Challenger a hegymászáshoz szükséges szerszámokat hozta. Elővettük a legerősebb, de amellet a legkönnyebb fonálból sodort kötelet, amelynek valami százötven lábnyi volt a hossza. Azonfelül a hegymászó botokat, horgokat, kapcsokat és egyéb kellékeket is.

Lord Roxton gyakorlott hegymászó volt, és Summerlee is több nagyobb túrát tett már meg. Így a társaságban egyedül én voltam kezdő a hegymászás terén. Csakhogy erőm és ügyességem pótolta a hiányzó tapasztalatot.

Az út felét aránylag könnyen tettük meg, de azután a szikla egyre meredekebb lett, míg végre, az utolsó ötvenlábnyi úton, a szó szoros értelmében csak a kezünkön lógtunk, megkapaszkodva a szikla vékony szélébe s hasadékaiba. Sem én, sem Summerlee nem jutott volna fel a tetőre, ha nem ér fel előttünk Challenger (bámulatos ügyesség rejtett a hatalmas, nehézkes testben), és nem köti rá a kötelet egy fára. A kötél segítségével azután csakhamar megmásztuk az élesen csipkézett sziklafalat, és felértünk a kis, füves lapályra, amely mintegy huszonöt láb terjedelmű volt a hegy csúcsán.

A csúcsról gyönyörű kilátás nyílt. Az egész brazíliai síkság ott terült el alattunk. Ez a látvány valósággal bámulatba ejtett. Ábrándozásomból Challenger hatalmas keze ébresztett fel, amely a vállamra nehezedett.

- Ne hátra nézzon, fiatal barátom - mondotta -, hanem mindig csak előre. A cél felé!

Amikor megfordultam, azt láttam, hogy a fennsík ugyanabban a magasságban van, mint amelyen mi álltunk. Felületes becslés szerint mintegy negyven láb széles lehetett az a szakadék, amely elválasztott bennünket tőle. A hossza azonban megvolt negyven mérföld is. Egyik karommal átöleltem a kötelünket tartó nagy fát, és a mélység fölé hajoltam. Mélyen lenn megpillantottam szolgálaink kis, fekete alakjait, akik felnéztek hozzánk. A sziklafal éppoly meredek volt, mint az, amely velem szemben magasodott.

Egyszerre csak megszólalt mellettem Challenger:

- Szép fa - mondja, miközben gyöngéden simogatja tekintetével azt a fát, amelyen függtem. - Kedves fa. Derék fa.

- Bükkfa! - állapította meg hirtelen bordás leveleiről.

- Honfitárs! - toldotta meg Summerlee.

- Bajtárs! - fejezte be a bükkfa dicséretét Challenger. - Bajtárs és megmentőnk.

- Valóban - kiáltotta ekkor lord Roxton. - Pompás híd kerül ki belőle!

- Természetes, hogy híd lesz belőle! - mondotta Challenger. - Tegnap este nemhiába törtem egy teljes óráig a fejemet. Akkor támadt az az ötletem, hogy függőhidat kell csinálni, és hogy azon nyomban átjuthatunk a szakadékon!

Fényes ötlet volt. A fa jó hatvan láb magas lehetett, és ha jó helyre esik, könnyen átmehetünk rajta a túlsó oldalra. Challenger, mielőtt a csúcsra indultunk volna, a vállára akasztotta a fejszét. Most átadta nekem.

- Fiatal barátom, ön csupa erő és izom - mondotta. - Azt hiszem, ebben az ügyben szívesen lesz a segítségünkre. Nagyon kérem, mondjon le tehát az önálló gondolkodásról, és tegye pontosan azt, amit önnek mondani fogok.

Az ő utasításai szerint vágtam a fát, mégpedig úgy, hogy az elzuhantában áthidalja a szakadékot. Minthogy a fa amúgy is, eredetileg is a fennsík felé hajlott, ez csöppet sem volt nehéz dolog. Valamivel tovább tartott egy óránál, amikor reccsenés hangzott: a fa megdőlt, előrebukott, s ágait a túlsó oldal bokrai közé ékelte. Az ismeretlen világba vezető híd ott terült el előttünk.

Valamennyien szó nélkül kezét fogtunk Challengerrel, aki megemelte a szalmakalapját, és mindegyikünk előtt mélyen meghajolt.

- Magamnak kérem azt a megtiszteltetést, hogy elsőnek lépjek az ismeretlen világ földjére - mondta. - Ha majd a festők megfestik egyszer ezt a történelmi jelenetet, hadd legyek legalább én rajta...

Ezzel a hídhöz lépett. Lord Roxton azonban elállta az útját:

- Édes öregem, ezt igazán nem engedhetem meg!

- Nem engedheti meg? És miért nem?

Challenger felvetette a fejét, s az állát előreszegezte.

- Amíg tudományról van szó, addig szó nélkül követem önt, mert ön a tudomány embere. De ebben az esetben önnek kell engem követnie. Mert átmenni ezen a fatörzsön, az az én szakmámba vág.

- Az ön szakmájába?

- Valamennyiünknek megvan a magunk hivatása. Az enyém a sport és a fegyverforgatás. Mi jelenleg egy ismeretlen ország meghódítására indulunk, amely talán tele van ellenséggel. Vakon nekimenni, nem az én módszerem.

Az ellenvetés sokkal alaposabb volt, semhogy neheztelni lehetett volna érte. Challenger vállat vont.

- És mit ajánl ön?

- Gondolja el, hogy ama bokrok mögött esetleg az emberevőknek egy ebédre éhes törzse leselkedik - mondta lord Roxton, s a hídon túlra mutatott. - Jobb először tájékozódni, mielőtt abba a pokolba bemerészkednénk. Malone és én még egyszer le fogunk menni, és a szolgákkal egyetemben felhozunk négy puskát. Azután egyikünk átmegy a hídon. A felderítőt a többiek fegyvereikkel védik. És ha a felderítő látja, hogy nincs veszedelem, akkor a többiek is átmehetnek.

Challenger leült a levágott fatörzsre és bosszúsan dörögött, de Summerlee és én osztottuk lord Roxton véleményét. A felmászás most - hogy a kötél ott lógott a legnehezebb részen - nagyon egyszerű dolog volt.

Egy óra alatt felhoztuk a fegyvereket, és elemózsiát is hoztunk arra az esetre, ha első látogatásunk a fennsíkon hosszabb tartalmú volna.

- Nos, Challenger, ha még mindig elsőnek akar átmenni, hát tessék! - mondta Lord Roxton, amikor minden előkészületet megtettünk.

- Nagyon lekötelez, hogy megengedi - felelte dühösen a tanár, aki nem viselhette el senki fiának a felsőbbségét. - Élek is az engedelemmel.

Ezzel, mintha nyeregbe pattant volna, két lábát a szakadék fölött lelógatva, a fejszáját vállára vetve, Challenger végigcsúszott a fatörzsön, és csakhamar odaát volt a túlsó oldalon. Feltápáskodott, és mind a két karját felnyújtotta a levegőben.

- Végre! - kiáltotta. - Végre megérkeztem vágyaim világába!

Én rettegve néztem őt. Attól tartottam, hogy valami szörnyű dolog fog rárohanni a háta mögött levő bozótok közül. Ez azonban nem következett be. Minden csendes maradt odaát, csak egy furcsa tarka madár röppent fel és tűnt el a fák között.

Summerlee ment át másodiknak. Két puská volt a hátára vetve, úgyhogy mikor ő a túlsó oldalra ért, mind a két tanár fel volt fegyverkezve. Aztán én következtem, és igyekeztem le nem tekinteni az alattam tátongó rettenetes mélységbe. Ami lord Roxtont illeti, ő átsétált - a szó szoros értelmében „átsétált” - a fatörzsön! Acélból lehetnek az idegei!

Így érkeztünk meg az álmok országába, az eltűnt világba, Maple White birodalmába. Mindannyiunkat diadalmas mámor fogott el. De ez a mámor nem tartott sokáig. Alig néhány perc múlva szörnyű dolog történt velünk.

Amikor hátat fordítva a szakadéknak vagy ötvenlépésnyire a bokrok közé hatoltunk, egyszerre csak rémületes recsegés, roppanás hangzott fel mögöttünk. Rosszat sejtve visszarohantunk a mélység szélére. Sejtelmünk ott valóra vált.

A híd lezuhant!

A szikla tövében összetörten hevert a mi bükkfánk! Letört a szikla széle, és így zuhant le? Az első pillanatban erre gondoltunk. A másik pillanatban azonban már megtudtuk, hogy nem véletlen szerencsétlenség történt. A csúcs felől egy sötét arc tűnt fel, Gomez arca, a félvéré. De ez nem az az arc volt, amely eddig alázatosan mosolygott. Szeme gyűlölettől lángolt, és kárörömtől félőrülten tekintett reánk.

- Lord Roxton - üvöltötte. - Lord John Roxton!

- Itt vagyok - felelte a társunk.

- Igen, ott vagy, angol kutya! És ott is fogsz maradni! Vártam, sokáig vártam, de végre mégiscsak ütött az én óráim! Nehéznek találtad a felmászást, de a lemászást még sokkal nehezebbnek fogod találni! Átkozott kutyák, megfogtalak benneteket!

Annyira meglepődünk, hogy szólni sem tudunk. Csak állunk és ámultunk. Gomez arca eltűnt, de aztán újra megjelent, és még inkább szembe fordult velünk.

- A szakadék fenekén kikerülted a sziklát, amelyet reád zúdítottunk. De most nem kerülöd ki többé a sorsodat! Jobb is, hogy így történt. Ott egyszerre megdögöltél volna, kutya, a fennsíkon azonban lassan és rettentő halállal fogsz elpusztulni. Ott fognak megaszalódni csontjaid a magasban, és senki sem fogja tudni, hogy hol hevernek. De ha eljön az utolsó órád, gondolj Lopezra, akit a te golyód ölt meg a Putoyama folyó mellett. Én a fivére vagyok, és betöltöttem hivatásomat: megbosszultam rajtad, gyalázatos, az ő halálát!

Ha a félvér nem szónokol, hanem elmenekül, jól jár. Így azonban őt is elérte végzete. Lord Roxton alkalmas helyet talált, ahonnan célba vehette, s alig fejezte be mondókáját a mesztic, lövés dörrent, s Gomez fivére után átvándorolt a túlvilágba.

Roxton kemény, mozdulatlan arccal tért vissza hozzánk.

- Vak voltam és ostoba - mondta keserűen. - És tisztán az én örültségem hozta önöket ebbe a kínos helyzetbe. Tudhattam volna, hogy ezek az emberek nem felejtenek, és jobban megnézhettem volna, kit fogadok szolgámul.

- És a másik félvér vajon hol van? - kérdeztük. A fa eldöntéséhez ugyanis valószínűleg az ő segítségére is szükség volt.

- A másikat, bár lelőhettem volna, futni hagytam - felelte lord Roxton.

Most, hogy Gomez levette álarcát, visszaemlékeztünk sok mindenre: hallgatóságára, sunyi tekintetére, fel-felvillanó szemére, terveink iránt való érdeklődésére, amit eddig nem méltattunk kellőképpen figyelemre.

Szótlan elgondolkozásunkból sajátságos esemény rázott fel bennünket.

Lenn a síkságon ugyanis feltűnt a másik mesztic, Gomez bűntársa, aki olyan rémülten rohant, mintha a halál elől menekülne. Mögötte néhány lépésnyire Zambó futott, s nem telt bele két perc, elkapta a menekülőt. A két alak egymásra bukott.

Pár pillanattal később Zambó felemelkedett, integetni kezdett, s futva közeledett felénk.

A második mesztic pedig mozdulatlanul elnyúlva hevert a földön.

A két áruló ugyan megbűnhődött, de sorsunkon ez mit sem segített. Emberi számítás szerint nem volt remény arra, hogy a sziklacsúcsra visszamehessünk. Ami azt jelentette, hogy a fennsík foglyul ejtett bennünket. A civilizált világtól elszakadtunk, egyetlen pillanat alatt egy talán húszezer esztendő előtt letűnt világ lakosai lettünk.

Olyan pillanat volt ez, amelyben valójában alkalmam nyílt arra, hogy társaim jellemét megismerjem. Komolyak voltak, igaz, és gondolataikba merültek, de amellet teljesen megőrizték nyugalmaikat.

Nem tehattunk egyebet: leültünk a bokrok közé, s vártuk Zambó megérkezését.

Becsületes, fekete arca nemsokára felbukkant a túlsó szikla széle felett.

- Mit csináljak? - kérdezte. - Mondjátok meg, s én megteszem!

A kérdést könnyebb volt feltenni, mint reá megfelelni. De egy dolog feltétlen bizonyos volt: az, hogy Zambó a mi egyetlen, megbízható kapcsolatunk a külvilággal.

- Én nem hagylok el benneteket! - kiáltotta -, akármilyen történnék, én itt leszek! Csak az indiánusokat nem tudom tovább itt tartani. Rémeket látnak, félnek Curupuritól, és haza akarnak menni.

Ez igaz volt. Indiánusaink mindenképpen kimutatták, mennyire unják az utazást, és hogy mennyire szeretnének hazamenni. Megállapítottuk, hogy Zambó igazat beszél, és hogy csakugyan nem tudná itt tartani az indiánusokat.

- Várjanak holnapig! - mondtam.

- Jól van, uram, várni fognak! - felelte Zambó. - De mit tehetek önökért most?

Dolog, az akadt bőven a számára, és a hűséges fiú mindent elvégzett. Legelőször is eloldotta a kötelet a fatörzstől, és átvette mihozzánk. Nem volt vastagabb egy ruhaszáritó kötélnél, de nagyon erős volt, és ezért hidat verhattunk belőle a mélység fölé. Zambó a kötel végére mindenféle szükséges dolgot kötözött azokból, amelyeket magunkkal felhoztunk, és így sok holmit áthozhattunk a fennsíkra. Egy hétre mindennel elláttuk magunkat. Zambó azután még egyszer lement, és még két csomagot hozott, töltényeket és más dolgokat, amelyeket a kötel segítségével szintén eljuttatott hozzánk. Este lett, mire lemászhatott, azzal, hogy az indiánusokat holnap reggelig a táborban tartja.

Így esett, hogy az első fennsíkon töltött éjszakánk legnagyobb részét írással töltöttem, lámpásba dugott egy szál gyertya mellett írva meg tapasztalataimat.

A szikla szélén tanyáztunk, és szomjúságunkat ásványvízzel oltottuk. Létkérdéssé vált, hogy vizet találjunk, de azt hiszem, még lord Roxton is megelégette erre a napra a kalandokat, és nemigen volt kedve bemerészkedni az ismeretlen világba. Arról is lemondunk, hogy tüzet rakjunk, valamint kerültünk mindent, ami ránk terelhetne volna a fennsík ismeretlen lakóinak a figyelmét.

Holnap elindulunk felfedezőutunkra ebben az ismeretlen világban. Ha módomban lesz írni, meg fogom tenni, de hogy írhatok-e még egyszer, nem tudom. Egyelőre azt látom, hogy az indiánusok a helyükön vannak, és biztosra veszem, hogy a hűséges Zambó el fog jönni ezért a levélért, így bízom benne, hogy még legalább ez eljut az ön kezébe, kedves szerkesztőm, mesterem.

Ui.: Mennél többet gondolkozom rajta, annál sötétebbnek találom jelen helyzetünket. Nem látom reményét annak, hogy visszamehessünk. Ha volna a fennsík szélén egy másik fa, lehetne ismét hidat verni belőle. Csakhogy valamennyiünk ereje sem elegendő ahhoz, hogy messzebből gurítsunk ide egy faóriást. A kötel pedig sokkal gyengébb, semhogy segítségével lejuthatnánk. Lemondok minden reményről.

3.

A legcsodálatosabb dolgok történtek meg velünk és történnek szüntelen.

Minden papirosom öt régi kis jegyzőkönyvből és egy csomó hulladékból áll, és csak egyetlen töltőtollam van. De amíg a kezem bírja, le fogom írni benyomásaimat és tapasztalataimat. Rendkívüli fontosságú, hogy megörökítsem őket, amíg frissen élnek emlékeimben, és amíg a balsors, amely szüntelen itt leselkedik körülöttünk, le nem sújt ránk. Ez nagyon fontos, mert olyan dolgokat élünk át, amelyek soha nem történtek senki ember fiával. Vagy Zambó fogja ezt a levelet levinni a folyóhoz, vagy - ha csoda történik - én magam. Az sincs kizárva, hogy egykor talán vakmerő felfedezők kerülnek ide repülőgépen, és ők találják meg a kézirat-csomót... Mindenesetre megvan az a meggyőződés, hogy amit most erről a kalandról feljegyzek, az halhatatlan.

A Gomez árulását követő nappal új fejezet kezdődött életünkben.

Első tapasztalatom az új életben nemigen volt alkalmas arra, hogy új hazánk iránt jó véleménnyel töltsön el.

Amikor hajnalban, rövid szendergés után felébredtem, tekintetem különös valamire esett, ami a tulajdon lábamon volt látható. A nadrágom kissé felcsúszott, és néhány centiméternyi bőr mezítelenül maradt közötté és fél harisnyám között. És ezen a néhány centiméternyi helyen nagy, bíborvörös szőlőszem csüngött. Amikor megkíséreltem a szőlőszem eltávolítását, az, nagy rémületemre, szétrepedt az ujjaim között, és vért fecskendezett minden irányba. Undorral felkiáltottam, erre mellettem termett a két tanár.

- Rendkívül érdekes! - mondta Summerlee a lábam fölé hajolva.

- Pompás! Nagyszerű! - lelkesedett Challenger.

- Óriás vérszívó!

- És ami fő: ismeretlen!

- No, ez a kaland jól kezdődik!

- Mit tegyünk vele?

- Elnevezzük?

- Nevezzük el például öskullancsnak, „Ixodes Malone”-nak. Azt hiszem, kedves fiatal barátom, az a tény, hogy önt megcsípték, teljesen eltörpül amellet, hogy ennek révén önt az a dicsőség érte, hogy beleírhatta nevét a zoológia halhatatlan könyvébe. Csak az a szomorú, hogy ön szétnyomta ezt a gyönyörű példányt abban a pillanatban, amikor megfogta.

- Utálatos féreg - kiáltottam.

Challenger tiltakozva ráncolta össze hatalmas szemöldökét, és vállamra tette súlyos kezét.

- Önnek a tudományt kellene szem előtt tartani, és ebből a szempontból néznie a dolgokat - mondta. - A természettudós elragadtatással szemléli az ilyen öskullancsot, amely lándzsához hasonló ormányával és nagy gyomrával valóságos csodája a természetnek éppúgy, mint akár a gejzírek, vagy például az északi fény. Fáj nekem, ha ön laikus módjára nyilatkozik a természet mesterműveiről. Vigasztálásomra csak az szolgál, hogy az Ixodes Malone-ból némi ügyességgel szerezhetünk talán egy másik példányt is...

- Megvigasztalódhat - mondta Summerlee mérgesen -, mert egy példány éppen most jelent meg az ön inggallérján...

Challenger úgy felugrott, mint egy labda, és nyomban levetette a kabátját és az inget, hogy megszerezze a becses állatot. Summerlee és én annyira nevettünk, hogy alig tudtunk segíteni neki a vetkőzésnél. Challenger óriási, fekete szőrrel elborított testén, még mielőtt kárt tehetett volna benne, elfogtuk a vérszívót. A körülöttünk levő bokrok is tele voltak kullancsokkal, és ezért máshol kellett felütnünk tanyánkat.

De előbb még tárgyalnunk kellett hűsleges négerünkkel, aki különböző kakaós- és kétszer-sültés dobozokkal felfegyverkezve pontosan megjelent a csúcson. Meghagytuk neki, hogy a készletekből tartson meg annyit, hogy két hónapig elegendő legyen a számára, az indiánusok pedig a maradékot kapják eddig való szolgálataik és a levelek továbbítása fejében.

Néhány órával később láttuk az indiánusokat, amint egymás után haladtak a lapályon, mindegyikük a fején cipelve csomagját. Így mentek vissza azon az úton, amelyen mi jöttünk!

Zambó elfoglalta kis sátrunkat a csúcs tövében, és ott maradt.

Ő a mi egyetlen kapcsolatunk a nagyvilággal.

Elindultunk a fennsík belseje felé, és csakhamar egy minden oldalról fákkal kerített tisztásra értünk. A tisztás közepén, közel egymáshoz néhány lapos szikla állt, és ezekre letelepedve, meglehetősen kényelemben beszélhettük meg terveinket az ismeretlen világ meghódítását illetően. A lombok közül különös, idegen és ismeretlen madárhangok hallatszottak, de ezenkívül más nyomát nem érzeltük az életnek.

Legelső dolgunk volt, hogy jegyzéket készítsünk azokról a készletekről, amelyek fölött rendelkezünk. Az, amit mi magunknak hoztunk és az, amit Zambó juttatott nekünk, együttevve nem volt éppen kevés. Különösen lőszernek voltunk bővében, amit veszélyes helyzetünk közepette nagy előnynek tekintettünk. A többi készlet is elegendő volt néhány hétre, és volt dohányunk, néhány tudományos műszerünk, messzelátónk és teleszkópunk is. Mindezeket a dolgokat a tisztáson összehordtuk, azután - első védekezési munkálat gyanánt - fejszéinkkel kivagdostuk a körülöttünk lévő tüskés bokrokat, és mintegy tizenöt méternyi körben felhalmoztuk azokat. Így rendeztük be ideiglenes főhadiszállásunkat a hirtelen fenyegető veszély ellen és rejtkehelyül készleteink számára, elnevezvén első táborhelyünket Challenger-erődnek.

Dél lett, mire ezzel elkészültünk, de a meleg nem volt nyomasztó. A fennsík éghajlata és növényzete egyaránt mérsékelt. Nyír-, tölgy-, sőt bükkfák is akadtak a sűrűben, amely bennünket körülvelt. Egy hatalmas ginkgófá, amely kimagaslott a többiek közül, óriási ágait és árvalányhajhoz hasonló lombozatát a magunk alkotta erőd fölé terjesztette. Ennek árnyékában folytattuk megbeszélésünket. Lord Roxton - aki átvette a parancsnok szerepét - kifejtette nézeteit.

- Míg sem ember, sem állat nem vesz észre bennünket, addig biztonságban vagyunk - mondta.
- De amint megtudják ittlétünket, elkezdődnek a kellemetlenségek. Eddig nem hiszem, hogy megláttak volna bennünket. Azért azt ajánlom, hogy feküdjünk le a földre, és csöndben, hason csúsztatva kémleljük ki környezetünket. Jól meg kell néznünk szomszédainkat, mielőtt látogatást tennénk náluk.

- Szóval hatoljunk előre? - kérdeztem.

- Mindenesetre, kedves fiacskám! De óvatosan! Olyan messzire sohasem szabad elmennünk, hogy visszajönnünk ne lehessen! És nem szabad soha, csak ha az életünk forog kockán, elsütnünk a puskánkat!

- De hiszen ön tegnap elsütötte - mondta Summerlee.

- Igen, mert másként nem tudtam magamon segíteni. Azonfelül erős szél járt, és másfelé vitte a hangot. Még egyet! Hogy könnyebben tudjunk beszélni a dolgokról, el kell valahogyan neveznünk az egyes helyeket. Mindenekelőtt meg kell állapítanunk, hogyan nevezzük el magát a fennsíkot?

Több javaslat hangzott el, míg végre Challenger döntötte el a kérdést:

- Arról kell elneveznünk - mondta -, aki felfedezte. Maple White-ről!

A fennsík így lett Maple White földje, és ezen a néven szerepel azon a térképen is, amelyet az én különös gondjaimra bízta. És biztosra veszem, hogy így fog szerepelni ezentúl a világ valamennyi térképén.

Elhatároztuk, hogy békésen behatolunk Maple White földjére. A magunk szemével meggyőződünk már arról, hogy ezt a helyet ismeretlen lények lakják. Az is valószínűnek látszott, hogy emberi, mégpedig rosszakaratú emberi lények is tanyáznak itt. (Erre vallott a bambuszok által felnyársalt emberi csontváz, amelyet biztosan innen dobtak le.) De éreztük, hogy ha ezer

veszedelem fenyeget is, akkor sem fogunk itt maradni az ismeretlen világ küszöbén. A kíváncsiság ellenállhatatlan erővel sarkallt előre!

Erődünk bejáratát ezért tüskés bokrokkal elrekeszteltük, és táborunkat egészen körülkerítve készleteinkkel együtt elhagytuk.

Lassan és óvatosan folytattuk utunkat az ismeretlen világ belseje felé, követve egy kis folyó mentét, amely nem messze táborhelyünkől eredt, mintha egyenesen nekünk akarta volna a visszavezető utat megjelölni.

Alig indultunk el, máris olyan jelekre akadtunk, amelyek világosan mutatták, hogy csakugyan csodák várnak reánk.

Néhány száz méternyire haladtunk a sűrű erdőben, amikor a folyó egyszerre csak kifelé kanyarodott, és mocsárrá posványosodott el. Valami sajátságos, magas növésű nádfaj tenyészett itt, a nagy sűrűségben, páfrányokkal vegyesen.

Lord Roxton, aki elől ment, hirtelen megállt.

- Nézzék! - mondta. - Becsületemre, ez az ősmadár lábnyoma lehet!

Óriás, háromujjas lábnyom látszott a puha talajban. Az állat, miután átkelt a mocsáron, az erdőbe ment.

Mindannyian megálltunk, és a lábnyomot néztük. Ha igazán madár volt (és milyen más állaté lehetett volna?), akkora a lábának sokkal nagyobbnak kellett lennie a struccénál, és az ő saját nagyságának is ehhez mérten sokkal, de sokkal jelentősebbnek. Lord Roxton körülnézett, és megtöltötte elefántvadászpuskáját.

- Bármibe fogadok - kiáltott -, hogy ez a nyom egészen friss! Az állat alig néhány perccel ezelőtt ment erre! Nézzék! Amott, a mélyebb helyeken még mindig hullámszik a víz! És lám, itt egy kisebb nyom is látszik!

Valóban, a nagy nyom mellett, vele párhuzamosan, kisebb nyomok haladtak.

- Hát erről mi a véleményük? - kiáltotta Summerlee diadalmasan rámutatva valamire, ami nagyon hasonlított ahhoz, mintha egy ötujjas óriási emberi kéz nyomta volna oda a maga formáját a háromujjas közé.

- Nagy ég! - kiáltott Challenger magánkívül. - Ezt én már láttam az erőd agyagos talajában is! Az állat itt a háromujjas lábán ment, néha azonban az ötujjassal is le-lelépett a földre! Kedves Roxton, ez nem madár nyoma!

- Hanem?

- Csúszómászóé! Gyíkóriásé, amely kétszer akkorára is megnő, mint egy elefánt. A szörny neve: „dinosaurius”, gyíksárkány! Más nem hagy ilyen nyomot. Ki remélhette, ki sejtette volna ezt a meglepetést! Hogy ilyen látványban is részünk lesz...

A szava suttogásba fűlt, és mi valamennyien némán, a megilletődéstől mozdulatlanul álltunk ott. A nyomokat követve elhagytuk a mocsarat, és áthaladtunk a bokrok és fák sűrűségén, amely mögött nyitott tisztás terült el. A tisztáson öt olyan teremtményt pillantottunk meg, amelyeknél csodálatosabbat még nem látott emberi szem. A bokrok közé lapulva, rejtekünk-ből megfigyeltük őket.

Mint már mondtam: öten voltak - két öregebb és három fióka. De a fiókák is akkorák voltak, mint az elefántok, a két öregnél nagyobb állatot pedig még soha nem láttam. A bőrük palaszürke volt, recés, akár a gyíkoké, és ragyogott a nap reá vetődő sugaraiban. Mind a hárman egyenesen ültek, hatalmas derekukon, óriási, háromujjas lábaikon himbálózva, majd keskeny, ötujjas mellső lábaikkal a fák ágaiba kapaszkodtak, lehúzták, és aztán lelegelték azokat. Aki sohasem látta ezeket a szörnyeket, az legkönnyebben úgy alkothat fogalmat róluk, ha óriási kengurukra gondol, amelyek másfélszer, kétszer olyan nagyok voltak, mint a legnagyobb elefánt, húszlábnyira is megnőttek, s a bőrük olyan volt, mint a fekete krokodilusoké. Mint-hogy a hüllők közé, a gyíkok családjába tartoztak ezek a szörnyek, testalkatukról óriási kengurugyíkoknak neveztük el őket.

Nem tudom, meddig álltunk ott mozdulatlanul, bámulva ezt a rendkívüli látványosságot.

Erős szél fújt felénk, amiből helyesen arra következtethettünk, hogy egyáltalán nem fenyeget bennünket a felfedezés veszedelme.

Időről időre a kicsinyek játszadozva körülugrálták szüleiket, míg az öregek fel-felvetették magukat a levegőbe, és aztán hatalmas zuhanással ismét visszabuktak a földre. Az öreg állatok ereje szinte korlátlanul látszott, mert egyikük, amikor nem sikerült elérnie az egyik, meglehetősen magas fán zöldellő levélcsomót, két mellső lábát egyszerűen ráfonta a fa törzsére, és aztán úgy lehajtotta azt, mintha holmi vékony kis ág lett volna. Ez a tette nemcsak izmainak nagy erejét, hanem azt is bizonyította, hogy észbeli tehetsége nagyon alacsony fokon áll. A fa ugyanis egész súlyával rázuhant az állatra, melynek éles kiáltásai azt bizonyították, hogy akkora súlyt, mint amekkora a fáé, mégsem bír el hatalmas teste. Az eset különben nyilvánvalóan azt a gyanút ébresztette fel az állatban, hogy a hely, amelyen megállapodott, tele van veszedelemmel, s ezért lassan elindult, befelé az erdőbe. Párja csakhamar követte, valamint három óriás gyermeke is. Még egy ideig láttuk a sajátságos, palaszürke ragyogást a fák törzse között, azután mind az öten eltűntek a szemünk elől.

Társaimra néztem. Lord Roxton ujja elefántpuskája ravaszán pihent. Minden lelkierejére szüksége volt, hogy úrrá legyen vadászszenvedélyén, amely arra ösztönözte, hogy elejtsen egyet a ritka vadak közül, s dolgozószobájának falát olyan vadászszákmánnyal díszítse, amilyennel a világ egyetlen vadásza sem rendelkezik. Az ész azonban fölébe kerekedett a szenvedélynek. Nem volt szabad elárulnunk magunkat.

A két tanár néma elragadtatásba merült. Egymás kezét fogva úgy álltak ott, mint két kisgyerek, akik valami csodát néznek. Challenger lángoló arcáról átszellemült mosoly sugárzott, és Summerlee gúnyos arca valósággal megszelídült az ámulattól.

- Nunc dimittis! - kiáltotta. - Mit fognak szólni ehhez Angliában?

- Kedves Summerlee, bizalmasan megsúgom önnek, hogy mit fognak ehhez Angliában szólni - felelte Challenger. - Azt fogják mondani, hogy ön egy szélhámos.

- És ha bemutatom a fényképfelvételeket?

- Akkor is, kedves Summerlee.

- És ha eléjük tárom bizonyítékaimat?

- Akkor is. Ők odaát elfogulatlanok. Nem hagyják magukat befolyásoltatni a tényektől.

- Sebaj. Azért mégis gondoskodunk bizonyítékokról! És Malone meg az egész Fleet Street hadd zengje a mi dicsőségünket. Augusztus 28-án a saját szemünkkel öt eleven iguanodont - óriás kengurugyíkot - láttunk a Maple White földjének tisztásán. Fiatal barátom, örökítse meg naplójában, és írja meg rongy lapjának ezt a mindennél szenzációsabb esetet!

- És legyen elkészülve arra, hogy hazatérve elverik magán a port! - tette hozzá lord Roxton. - Látja, kedves fiatal barátom, sok ember van, aki el sem mondja soha a kalandjait, mert attól tart, hogy úgysem hiszik el neki azt, ami vele megtörtént! És ki gáncsolná a hitetleneket? Talán nekünk magunknak is álomnak fog feltűnni egy-két hónap múlva az egész látomás. Kedves professzor úr, mit mondott, mik is voltak ezek a szörnyek?

- Iguanodonok - ismételte Summerlee. - Anglia déli részében egykor bőven tenyészttek, amikor még sok volt a friss, zöld legelő. De a körülmények változtak, és az állatok kihaltak. Úgy látszik, itt nem változtak meg a viszonyok, s ezért az állatok még ma is élnek.

- Ha valaha elevenen elkerülnénk innen, egy fejet okvetlen magammal viszek - mondta lord Roxton.

- Ha valaha elevenen elkerülnénk innen? Ön tehát nem hisz a szabadulásunkban? - kérdezte Summerlee.

- Istenem, nem tudom, hogy önök, uram, miképpen gondolkoznak, de nekem mindig az az érzésem, mintha vékony jégrétegen sétálnánk, amely minden pillanatban beszakadhat alattunk...

- felelte a lord.

A körülöttünk leselkedő veszélynek ugyanaz a sejtelme élt bennem is. A fák árnyékában mintha szüntelen rémek leselkedtek volna reánk, és a lombok sötétjéből bizonytalan félelem lopódzott a szívekbe. Mert hiszen igaz, hogy azok az állatok, amelyeket eddig láttunk, nehézkesek és ennél fogva veszélytelenek voltak, s aligha tudtak volna bennünket megsebesíteni, de vajon a csodáknak ebben a világában nem élnek-e más, veszedelmesebb szörnyek? Erre a kérdésre még nem tudtunk választ adni.

Ezen a reggelen - az elsón, amit egyáltalán ezen a vidéken töltöttünk - az lett a sorsunk, hogy rábukkantunk mindarra a rendkívüli, ami itt élt és körülöttünk leselkedett. Csúf kaland volt, nem szívesen gondolok rá vissza. Ha az óriás kengurugyíkok tisztása - lord Roxton szerint - egykor álomnak fog előttünk feltűnni, akkor a repülő sárkányok mocsara örökké életünk lidércnyomása marad.

Lassan haladtunk az erdőn keresztül, részben, mert lord Roxton, mielőtt bennünket előre engedett volna, előbb körülményesen átkutatta a terepet, részben, mert hol az egyik, hol a másik tanár akart - ajkán az elragadtatás és az ámulat kiáltásával - térdre borulni, egyszer valami virág, másszor meg egy féreg előtt, amelyek ismeretlen fajták képviselői gyanánt jelentek meg előttünk.

Mindössze két-három mérföldet haladhattunk, mindig a folyó jobb partján, amikor meglehetősen nagy tisztásra értünk, ahol sajátságos fecsegés, suttogás ütötte meg a fülünket. Megtorpantunk. Lord Roxton pedig felemelte kezét annak jeléül, hogy álljunk meg, míg ő maga előresietett a tisztás széléhez, ahol sziklafal zárta el a kilátást. Lord Roxton felmászott a sziklára, és áthajolt a peremén. Meglepő látvány tárulhatott eléje, mert arcán a legnagyobb csodálkozás kifejezése tükröződött. Kis ideig még a mi jelenlétünkről is megfeledkezett. Aztán intett nekünk, hogy jöjjünk közelebb, de egyszersmind azt is jelentette, hogy vigyáznunk kell. Egész viselkedése arra vallott, hogy nagyon meglepő, de éppoly veszedelmes valami várakozik reánk.

Melléje kúsztunk, és mi is áthajoltunk a szikla szélén. Az a hely, amelyre lenéztünk, medence alakú mélyedés volt, és valaha tűzhányó hegy egyik, kisebb tölcére lehetett. A fenekén - néhány száz méternyire attól a helytől, ahol mi álltunk - zöld habos, állóvízű tó keletkezett, kákasávvá szegélyezetten. Magában véve is mesebeli volt ez a hely, és lakói egyenesen Dante hét körének egyikéhez tették hasonlónak.

Ez a tó ugyanis a pterodaktylok, a repülő sárkányok fészkelő helye volt, amelyek százával éltek és mozogtak itt a szemünk előtt. A víz széle valósággal megelevenedett a fiataloktól, míg a hatalmas anyaállatok „kicsinyeik” mellett költötték sárgás tojásaikat. Ezekről az undok csúszómászóktól eredt a levegőt betöltő suttogásszerű nesz, valamint az a rettenetes penészszag is, amely émelygést okozott valamennyiünknek.

Körös-körül pedig - mindegyik külön egy-egy sziklán, inkább holt, mint eleven állatokhoz hasonlóan - a hatalmas, szürke és aszott rettenetes hímek gubbasztottak teljesen mozdulatlanul. Csak vérben forgó szemük és óriási, patkányfogóhoz hasonló szájuk, mellyel az arra tévedő szitakötők után kapkodtak, árulta el, hogy van bennük élet. Óriás, hártvás szárnyukat, illetve alsó karjukat a mellükön összehajtották, s olyanok voltak, mint egy sor hihetetlenül csúf, nagykendőbe burkolt vénasszony, akinek csak vadállatias feje látszik ki a kendőből. Nagyobb és kisebb kiadásban legalább ezer állat nyüzsgött az előttünk lévő mélyedésben.

A mi két tanárunk talán naphosszat is elálldogált volna itt, annyira elmélyedt az őskori állatok tanulmányozásában. A sziklák között szanaszét heverő hal- és madárhullákból megállapították, hogy a csodálatos állatok miből élnek, azután vitatkozni kezdtek. Végül szerencsésen összeeszesztek valamin, és Challenger mélyen áthajolt a sziklán, hogy társát a maga állításának igazáról meggyőzze, s ez a könnyelmű mozdulata csaknem a vesztünket okozta. Mert a hozzánk legközelebb lévő hím hirtelen éles kiáltást hallatott, és kiterjesztve talán húsz lábnál is hosszabb szárnyait, felemelkedett a levegőbe. A nőstények és a fiatalok a vízbe menekültek, míg a sziklákról egymás után emelkedtek az ég felé az óriás szárnyak. Feledhetetlen látvány volt, amint az a néhány száz, hihetetlen nagyságú hím ott keringett a fejünk fölött.

De csakhamar meg kellett győződnünk arról, hogy ebben a látványban bántatlanul gyönyörködnünk nem lehet. Az óriás állatok először nagy körben röpködtek körülöttünk, mintha pontosan meg akarnák állapítani az őket fenyegető veszély nagyságát. Aztán egyre lejjebb ereszkedtek és egyre szűkebb kört vontak körénk, sziszegve és suhogó szárnycsattogással töltve meg a levegőt óriási, palaszínű szárnyaikkal. Olyan volt ez, mint amikor otthon, Hendonban, nagy versenyek napján egyszerre egész csomó nagy repülőgépet szabadítanak el.

- Meneküljünk az erdőbe, és tartsunk össze! - kiáltotta lord Roxton marokra fogva a puskáját.

Abban a pillanatban, mikor visszavonulásunkat megkíséreltük, a kör egészen bezárult a fejünk fölött, s a szárnyak már-már megérintették arcunkat. Puskatussal csapkodtunk magunk körül, de ez a védekezés nagyon elégtelennek bizonyult. Egyszerre a vijjogó, palaszürke tömegből kivált egy hosszú nyak, s lecsapott ránk a vérszomjas csőr. Ezt több más követte. Summerlee felkiáltott, és kezével takarta az arcát, amelyből csak úgy patakzott a vér. Én úgy éreztem, mintha valami tüskés buzogánnyal sújtottak volna le rám, s az ütéstől kissé elkábultam. Challenger elesett. Amikor megálltam, hogy felemeljem, hátulról ismét rám csaptak, s én a tanárra zuhantam.

Ugyanabban a pillanatban eldőrdült lord Roxton elefántpuskája. Amikor felpillantottam, az állatok egyike tört szárnyakkal vergődött a földön, tátott szájával felénk kotkodácsolt, és vérben forgó szemét, mint valami pokolbeli ördög, reánk meresztette. Társai a szokatlan dörrenés hallatára feljebb repültek, és magasabban keringtek a fejünk fölött.

- Most aztán meneküljön, akinek kedves az élete! - kiáltott lord Roxton.

Keresztültámolyogtunk a bokrok sűrűségén, és éppen elértük az erdőt, amikor a bennünket üldöző háрпиák közül három újabb támadásba kezdett ellenünk. Summerlee elbukott, de fel-emeltük, és a fák közé löktük. Az erdőben biztonsággal voltunk a repülő sárkányoktól. Óriási szárnyaik nem fértek el az ágak között.

Mialatt hazafelé sántikáltunk gyászosan összeverve, még sokáig láttuk a rémes szörnyeket a levegőben, mindig körben és mindig a fejünk fölött keringeni. Egyre jobban eltávolodtak a földtől. Végre alig látszottak nagyobbaknak egy közönséges vadgalambnál. De biztosra vettük, hogy még ekkor is a mi menetünket figyelték. Végre felhagytak az üldözéssel, és eltűntek a szemünk elől.

- Mondhatom, hogy ilyen érdekes és meggyőző tanulmányi kirándulásban alig volt részem - állapította meg Challenger, miközben dagadt térdét áztatgatta a pataokban. - Azt hiszem, Summerlee, teljesen kiismertük a dühös repülő sárkányok harcmodorát. Mi?

Summerlee letörölte a homlokáról ömlő vért, míg én a nyakamon lévő csúnya vágást tapogattam. Lord Roxtonnak a válláról leszaggatták a kabátját, de támadójának foga éppen csak horzsolta a bőrét.

- Az, hogy fiatal barátunkat a nyakán érte egy vágás, és hogy lord Roxtonnak a kabátja elszakadt, valóban csekélység - folytatta Challenger. - Ami engem illet, engem fejbe vertek, mégpedig szárnyal. Így legalább megismertük támadási módszerük minden sajátosságát...

- Az életünk forgott kockán - mondta lord Roxton komolyan -, és el sem képzelhetek csúnyább halált, mint ha ezek a bestiák öltek volna meg! Nagyon sajnálom, hogy elsütöttem a puskámat, de szavamra, kénytelen voltam!

- Ha ön nem teszi, most nem volnánk itt! - mondtam meggyőződéssel.

- Talán nem is lesz baj belőle - vélte Roxton. - Az erdőben bizonyára meg-megroppant néha egy-egy faóriás, s az erdő lakóit a puska dörrenésének s a fák megroppanásának hangja közötti hasonlóság, reméljük, ez alkalommal félrevezeti, s nem fognak gyanút. De azt hiszem, önök is osztani fogják azt a véleményemet, hogy mára elég volt a rémületből, és hogy legokosabban tesszük, ha visszamegyünk a táborba karbolos kötőszerekért... Ki tudja, miféle mérge rejlik az utálatos szörnyetegek torkában, szájában?...

Amikor a patak mentén haladva elértük a tisztást, újabb meglepetés várt ránk. Táborunk sánca teljesen érintetlen volt ugyan, falai bontatlanok, de ennek ellenére kétségtelen volt, hogy valamilyen nagyon erős állat járt ott távollétünkben. Lábnyomokat nem találtunk, de a hatalmas ginkgófa letört ágai megjelölték az utat, amelyen jönnie és mennie kellett. Nagy erejéről az a körülmény tanúskodott, hogy készleteink a földön szerteszórva heverték. Egy hússal teli pléhfazekat tartalmától megfosztott, és darabokra tört. A töltényesládát összezúzta, és a rézpántokat meghajlította.

Riadt tekintettel meredtünk a körülöttünk sötétlő homályba, amelyben a rettenetes lény elrejtőzött.

A fennsík szélére mentünk. A derék Zambó vigyorogva ült a szemben lévő, piramis alakú csúcs tetején.

- Minden rendben, Massa Challenger! - kiáltotta - Minden rendben! Ne féljenek! Mindig itt fognak engem találni!

Becsületes fekete arca és az előttünk elterülő szinte végtelen síkság eszünkbe juttatta, hogy a földön és a huszadik században élünk, hogy nem vagyunk - amint azt a mai nap kalandjai után bizvást hihettük volna - holmi gonosz varázslat révén egy lakatlan égitest legvadabb és legborzalmasabb részére száműzve. Lám, amott a távoli látóhatáron lila színben égő vonat közel van már a nagy folyamhoz, amelyen óriás hajók közelednek, és amelynek partjain az emberek az élet ezernyi apró-cseprő bajáról fecsegnek. De mi, akik ide tévedtünk egy rég elmúlt világ teremtményei közé, csak vágyó tekintetünket repíthetjük arrafelé, ahol őket tudjuk. Ó, mennyire vágytunk vissza közéjük!

4.

Lord Roxton valóban nem tévedett: a repülő sárkányok harapása mérges volt. Reggelre mind a két tudós, mind én lázzal ébredtünk, s Challenger térde úgy megdagadt, hogy sántikálni is alig tudott. Egész napon át nem hagytuk el a tábor. Lord Roxton - azzal a kis segítséggel, amit betegen mi nyújthattunk neki - azon fáradozott, hogy még magasabbra és sűrűbbre építse a tábort körülkerítő tuskés falat, amely egyetlen védőnk volt.

Egész nap az az érzés gyötört, hogy megfigyelnek bennünket, de hogy merről és hogy kicsoda, azt még csak nem is sejtettem.

Olyan erős volt ez az érzés bennem, hogy Challengernek is elmondtam, aki viszont láz okozta képzelődésnek minősítette. Bár a tábor kerítésén és a fejünk fölött összeboruló fák koronáin kívül egyebet nem láttam, mégis mindig erősebben és határozottabban éreztem, hogy valami nagyon rosszakarátú megfigyelő jár a sarkunkban.

Curupuri jutott eszembe, az indiánok gonosz szelleme, aki talán itt ólálkodik a közelünkben s lesi az alkalmas pillanatot, amelyben bosszút állhat azért, hogy felvertük szent és néptelen birodalma csendjét.

Ezen az éjszakán - a harmadikon, amelyet Maple White földjén töltöttünk - a kialvó tűz köré heveredve aludtunk. Álmunkból a táborunk közvetlen közelében felhangzó rettenetes sikoltások riasztottak fel.

A sikoltások fülhasogatóbbak voltak a vasút füttyénél is. A mozdonyok sípjának hangja tiszta és gépies. Ezek a sikoltások azonban olyan fájdalmasak voltak, mintha halálos rémület és végső vonaglások sajtolták volna ki abból, akitől vagy amitől eredtek. Kezünket fülünkre tapasztottuk, hogy meg ne süketüljünk az idegrázó hangtól. Egész testemet hideg verejték lepte el, és a szívemet megremegtette az ismeretlen lény iránti szánalom. Egy zaklatott élet minden panaszja, kínja, Istenhez intézett forró könyörgése és siráma sirt ki az elhaló kiáltásból. Később egy másik hang: a torok mélyéből feltörő kacaj, az örvendezések morgó, hörgéssel párosult megnyilatkozása vegyült a sikoltásokba. Három-négy percig folyt ez a rettenetes duett, mialatt a lombok megzörrentek az ébredező és megriadt madarak rebbenésétől. Végül minden elcsendesedett.

Soká ültünk mozdulatlanul a beállott, borzasztó csendben. Lord Roxton egy csomó rőzsét dobott a tűzre; a vörös láng megvilágította társaim feszült arckifejezését, és fénye végig-suhant a fejünk fölött himbálózó hatalmas ágakon.

- Mi volt ez? - kérdeztem suttogva.

- Azt majd csak reggel fogjuk megtudni - felelte lord Roxton. - Nagyon közel történt, nem lehetett messzebb a tisztásnál...

- Azt hiszem, egy őskori tragédiának voltunk fültanúi - mondta Challenger, és hangjából meghatottság csendült ki -, olyan drámának, amelyben a nagyobbik sárkány belefojtja a gyöngébbe az életet. Az embernek kétségtelen szerencséje volt, hogy amikor megjelent a földön, ezek a szörnyek már nem léteztek. Mert mi hasznát vehette volna a parittyának vagy a nyílnak velük szemben? Még a modern puska is csak játékszer volna az ilyen szörny ellen.

- Úgy érzem, hogy védelmére kell kelnem kedves kis barátomnak! - mondta lord Roxton a fegyverét simogatva. - Ő bizonyára győzelmesen állná meg a helyét mindenféle szörnnyel szemben.

- Csitt! - mondta ekkor Summerlee. - Valamit hallok!

A csöndet hirtelen erős, határozott léptek nesze törte meg, állat lépteié, amely óvatosan körüljárta táborunkat, azután pedig megállott a bejárat közelében.

Csak egy vékony tuskéfal választott el a rémtől. Mindegyikünk megragadta fegyverét.

Lord Roxton kihúzott a falból egy kis túskebokrot, és kinézett.

- Szavamra mondom, azt hiszem, hogy látom! - kiáltotta.

A vállán áthajolva kinéztem én is a nyíláson. És megláttam. Megláttam én is!

A fa sötét árnyékában guggolt feketén és bizonytalanul egy vad erővel teljes, fenyegető alak. Talán nem volt magasabb egy lónál, de testének sötét tömege nagy erőről tett tanúságot. Sziszegő hörgése hatalmas szervezetre vallott. Amikor megmozdult, két rettenetes, zöldes szem villant fel a sötétben. Nyughatatlan kaparás hallatszott: mintha a szörny lassan előremásznék.

- Azt hiszem, ugrani készül! - kiáltottam elhúzva a puskám ravaszát.

- El ne süsse! A világért, el ne süsse! - súgta nekem lord Roxton. - A fegyver durranása mérföldekre elhallatszana az éjszakának ebben a nagy csöndességében! Lőni csak a legvégső esetben szabad!

- Ha átugorja a tuskéfalat, veszve vagyunk - mondta Summerlee, és hangja megremegett.

- Átugorni azonban nem fogja! - jelentette ki lord Roxton. - Ezért jótállok!

És most olyan bátor cselekedetnek lettünk tanúi, amilyenhez hasonlíthatót sem azelőtt, sem azóta nem láttam.

Lord Roxton a tűzhöz osont, felkapott egy lánggal égő faágat, és azzal ahhoz a támadóréshoz csúszott vissza, amelyet az előbb a tuskéfalba vágott. Az égő faággal kivilágított az éjszakába. Az állat rettenetes horkanással előrebukott. Lord Roxton pillanatnyi habozás nélkül, könnyed, sebes léptekkel feléje sietett, és a lángoló ágot az állat arcába vágta. Egy szempillanatra megláttam az arcát. Óriás varangyos békáéhoz volt hasonlatos. Varos, bélpoklos bőr borította, és nagy szája friss vértől habzott. Azután a cserjék ágai megroppantak, és szörnyű látogatónk eltűnt a sűrűségben.

- Azt hiszem, ez sem akar többet szembekerülni a tűzzel - mondta lord Roxton nevetve, mialatt visszajött és helyére dugta az előbb kihúzott túskebokrot.

- Amit ön tett, nem mertem volna megtenni!

- Én sem! - kiáltottunk valamennyien.

- Nem volt más mód az elkergetésére! Ha közénk kerül, egymást puffantottuk volna le, miközben őt akartuk volna eltalálni. Másrészt, ha keresztülölvünk a tuskéfalon és megsebesítjük, esetleg a fejünkre ugrik, s akkor menthetetlenül elvesztünk. Így, azt hiszem, aránylag elég könnyűszerrel szabadultunk meg tőle.

A két tudós habozva nézett egymásra.

- Ami engem illet, egyáltalán nem tudom, melyik fajtához soroljam ezt az állatot - mondta Summerlee, pipára gyújtva a tűz parazsa mellett.

- Amidőn óvakodik attól, hogy nyilatkozzék, az önt jellemző tartózkodás fényes jelét adja - jegyezte meg Challenger gúnyos leereszkedéssel. - Én is csak általánosságban vagyok hajlandó véleményt nyilvánítani, amidőn kijelentem, hogy vendégünk alighanem a húsevő sárkányok fajtájához tartozik, a húsevő dinosaurusok közé.

- Ez a feltevés valószínűnek látszik - felelte Summerlee.

- Ha ön is ezen a nézeten van, akkor semmi akadályja sincs annak, hogy folytassuk megzavart álmunkat - vélte Challenger.

- De nem őrszem nélkül! - jelentette ki lord Roxton határozottan. - Ilyen környezetben nem szabad a véletlenben bízunk. Ezentúl kétóránként felváltjuk egymást az őrködésben.

- Akkor hát én leszek az első őrszem. Mire strázsálásom ideje letelik, éppen kiég a pipám - mondta Summerlee.

Másnap reggel csakhamar megtaláltuk az éjjeli tragédia színhelyét. Az óriási kengurugyíkok tisztásán történt a rettenetes öldöklés. A zöld pázsiton éktelenkedő vértócsák és húscsuszák az első percben azt a benyomást keltették, hogy itt egy egész állatfalka pusztult el. De amikor jobban megvizsgáltuk a maradványokat, megállapítottuk, hogy ez a rengeteg hús mind egyetlen állattól származik. A nehézkes szörnyek egyikétől, amelyet a szó szoros értelmében darabokra szaggatott egy nála talán nem is erősebb, de vérengzőbb fenevad.

A két tudós egészen belemélyedt a vizsgálódásba. Nagy gonddal nézegették az egyes húsdarabokat és a rajtuk található óriási fogak és karmok nyomait.

- Egyelőre függőben kell tartanunk ítéletünket - mondta Challenger. - Nem lehetetlen ugyanis, hogy a kardfogú tigris garázdálkodott itt, amelynek nyomai az angliai barlangokban is fellelhetők. De az is lehetséges, hogy a vérszomjas bestia allosaurus volt.

- Vagy megalosaurus - tett hozzá Summerlee.

- Meglehet. A nagyobb, húsevő gyíksárkányok akármelyik válfaja megközelíti a valóságot. Ebből az állatfajtából kerülnek ki a föld legszörnyűbb és legfélelmetesebb állatóriásai s az egyetemek s a múzeumok legfőbb büszkeségei! - mondotta Challenger, és hangosan felnevetett.

Mulattatta az az „elmésség”, amelyet utolsó szavaiba rejtett.

- Uraim, minél kevesebb zajt csapunk, annál jobb reánk nézve - jegyezte meg rendreutasító hangon lord Roxton. - Nem tudhatjuk, hogy ki és mi van a közelünkben. És ha ezek a fickók vissza találnának jönni, hogy megkeressék a reggelijüket, mondhatom, ugyancsak elmenne a kedvünk a nevetéstől. Mellesleg mondva, mi az a jel ott az óriási kengurugyík bőrén?

A felkoncolt állat pikkelyes, sötét palaszínű bőrén furcsa, fekete kör látszott, valami aszfalthoz hasonló anyagból. Egyikünk sem sejtette, hogy mi lehet, bár Summerlee azt állította, hogy ő már két nappal ezelőtt látott ilyet az egyik fiatal állat bőrén. Challenger egy szót sem szólt, de olyan fensőségesen és felfuvalkodottan állt ott, mint aki könnyűszerrel meg tudná magyarázni a szóban forgó jelenséget, ha akarná. Végre lord Roxton egyenesen hozzá fordult kérdésével.

- Ha lordságodnak nagy kegyesen meg méltóztatnék engedni, hogy a számat kinyissam, boldogan fejteném ki nézeteimet - felelte Challenger gúnyosan.

- Miért használja ezt a hangot, professzor úr? - kérdezte a lord.

- Mert attól tartok, hogy ha más hangot használnék, ezzel ismét magamra vonnám lordságod neheztelését, mint az imént, amikor nevetni merészeltem.

És amíg a lord bocsánatot nem kért tőle, addig nem nyilatkozott ingerlékeny barátunk.

Azután azonban valóságos előadást tartott nekünk arról a kérdésről, hogy hogyan kerülhettek aszfaltfoltok az óriási kengurugyíkok bőrére, s miként lehetséges az, hogy a húsevő ragadozók az évezredek megszámlálhatatlan sora alatt sem szaporodtak el annyira, hogy minden más élőlényt kipusztíthattak volna a fennsíkon, amelyen a legvérengzőbb állatfajok éppúgy fennmaradtak, mint a legszelídebbek.

Ezen a reggelen térképet készítettünk a fennsík egy kis részéről, kikerülve a repülő sárkányok mocsarát és nyugat helyett inkább kelet elé haladva utunkon. A sűrű erdőségek nagyon megnehezítették előrehaladásunkat.

Eddig Maple White földjének csak rettenetességeit ecseteltem, pedig szépségei is vannak ennek a világnak. Ezen a reggelen például csupa gyönyörű virág között jártunk. A virágoknak többnyire fehér és sárga volt a színük. Két tanárunk megmagyarázta nekem, hogy eredetileg ez volt minden virág színe. Sok helyütt a talajt teljesen elborították, úgyhogy bokáig gázoltunk a süppedő virágszőnyegen. Illatuk erejével és édességével valósággal elkábítottak bennünket.

Mindenütt a távoli otthon, Anglia emléke kísértett körülöttünk. A fák ágai szinte roskadoztak a rajtuk lévő gyümölcsök terhe alatt.

Megfigyeltük, mely gyümölcsökből csipegettek a madarak, és ezekből, amelyekről ekként minden kétséget kizáróan megállapítottuk, hogy nem tartalmaznak mérgező anyagokat, nagyobb készleteket gyűjtöttünk éléskamránk számára.

Amióta távollétünkben olyan kellemetlen látogató járt a táborunkban, mindig rossz érzés fogott el hazamenet. Ez alkalommal azonban mindent rendben találtunk!

Este nagy viták folytak helyzetünkről s jövőnkről.

Summerlee kezdte a vitatkozást, aki már egész nap ingerlékeny kedvében volt, és lord Roxtonnak arra a kérdésére, hogy vajon mihez kezdjünk holnap reggel, keserűen így fakadt ki:

- Az egyetlen okos dolog, amivel itt foglalkozhatunk, az, ha szabadulni igyekszünk a csapdából, amelybe kerültünk! Önök valamennyien csak arra gondolnak, hogy minél beljebb hatoljanak a fennsík mélyébe, holott egyetlen törekvésünknek oda kellene irányulni, hogy elkerüljünk innen. Mégpedig minél előbb!

- Uram, nagy fájdalommal tölt el, hogy éppen a tudomány emberének ajkáról kell ezeket a kevésbé fennkölt szavakat hallanom! - mondta Challenger, megcsóválva hatalmas fejét. - Önt a véletlen a földnek olyan pontjára vetette, amely tömegesen szolgáltatja a tudós ambícióját kielégítő alkalmakat! Mert hiszen a tudományos kutatásoknak erre a fajtájára sehol másutt széles e világon nem kínálkozik lehetőség. S Ön nem talál más kívánnivalót, mint hogy minél hamarabb elhagyhassa a csodáknak ezt a világát? Még mielőtt megfejtette volna ezeket a csodákat? Summerlee tanár uram, mást vártam öntől!

- Jusson eszébe - válaszolta Summerlee -, hogy rám Londonban nagy hallgatóság vár! Ebben különbözik az én helyzetem az önétől, uram! Mert amennyire én emlékszem, ön sohasem volt pótolhatatlan tényezője a komoly nevelés nagy munkájának...

- Ebben valóban igaza van - mondta Challenger. - Sohasem vállaltam katedrát. Engem nagy problémák foglalkoztattak szüntelen, s megértettem a rómaiakat, akik rabszolgákra bízta a gyerekek nevelés mesteriségét.

Lord Roxton, hogy másra terelje a társalgást, közbevágott:

- Meg kell vallanom, hogy nagyon megszegyenítő dolognak tekinteném, ha még azelőtt kellene visszatérnem Londonba, mielőtt megismerem azt a helyet, ahol jelenleg tartózkodom.

- Én pedig sohasem merészkednék vissza lapom szerkesztőségébe és a jó öreg Ardle szeme elé - szerkesztő úr, bocsásson meg merészségemért, de igazán így mondtam! -, ha nem fejezném be riportomat s nem számolhatnék be a fennsík minden szenzációjáról. A visszatérésről azonban, amennyire én látom a helyzetet, azt hiszem, hogy nem érdemes vitatkoznunk, mert egyelőre még akkor sem mehetnénk el innen, ha akarnánk!

- Ifjú barátunknak tökéletesen igaza van - állapította meg Challenger. - Épp ezért ne beszéljünk erről többet, mert az üres szalmacséplés fölösleges erőpazarlást jelent.

- Minden egyéb: fölösleges erőpazarlás! - dörögte Summerlee a pipája mögül. - Hadd juttassam eszébe önöknek, hogy mi, a londoni Zoológiai Intézet gyűlésének kiküldöttei, határozott céllal jöttünk ide. A cél az volt, hogy megvizsgáljuk Challenger tanár állításainak igazát. Ezzel megoldottuk feladatunkat. Ami a részleteket illeti, ez a fennsík olyan óriási kiterjedésű, hogy csakis egy nagy expedíció és kellő felszerelés mellett volna remény a részletkérdések teljes tisztázására. Ha ellenben ragaszkodunk ahhoz, hogy az összes részletkérdést most derítsük fel, nagyon valószínű, hogy sohasem térhetünk vissza a civilizált világba, és hogy még az a fontos tudományos felfedezés is, amelyet már megtettünk, elvesz az emberiségre nézve. Challenger tanárnak pompás ötletei voltak, amikor arról volt szó, hogy erre a fennsíkra feljussunk. Zsenialitását most bizonyítsa be azzal, hogy visszavezet bennünket oda, ahonnan elindultunk.

Megvallom, hogy Summerlee nézeteit magam is helyeseltem.

Még Challengert is megzavarta annak a lehetősége, hogy ellenségei esetleg sohasem fogják megtudni: igazat beszélt.

- A fennsíkról való lejutás első pillantásra szinte lehetetlennek látszik - mondotta -, mégsem kétlem, hogy sikerülni fog, ha okosan fogunk hozzá! Magam is belátom, hogy nem ajánlatos most hosszabb ideig tartózkodnunk Maple White földjén, s hogy hamarosan foglalkoznunk kell a visszatérés gondolatával. Mindazonáltal egyáltalán nem vagyok hajlandó addig visszatérni, amíg legalább felületesen meg nem ismertük ezt a földet és magunkkal nem vihetjük a térképét.

Summerlee türelmetlenül felfortyant.

- Két hosszú napot töltöttünk el a kutatással - mondta -, és mégsem tudunk többet a vidékről, mint akármelyik földrajzkönyv. Az azonban bizonyos, hogy az egészet sűrű erdőség borítja, és hogy hónapokba telhet, amíg sikerül ezen keresztülhatolnunk és az egész fennsíkot megismernünk. Az áttekintés szempontjából még egy súlyos baj van. A fennsík belseje mélyebben fekszik a szélénél. Nem lehetünk bizonyosak abban sem, hogy olyan csúcsra akadunk vándorlásaink közben, amelyről áttekinthetnénk az egészet. Ez szerfelett megnehezíti a térkép-készítés munkáját.

Ebben a pillanatban egy ötletem támadt.

Pillantásom véletlenül egy óriás ginkgófa bütykös, hatalmas törzsére tévedt. A ginkgófa bizonyára magasabb a többi fánál, mert a törzse is vastagabb a többiekénél. És ha a fennsík széle egyszersmind a legmagasabb pont is a fennsíkon, miért ne lehetne ezt a hatalmas fát, amelyet az egész vidék ural, kilátótoronynak felhasználni? Gyermekkoromban Írországból minden fát megmásztam. Társaim lehetnek művészek a hegymászás terén, de tudom, hogy a famászásban túlteszek rajtuk. Ha sikerül karomat ráfonni a fa legalsó ágaira, nagyon csodálkoznék, ha nem jutnék föl a legtetejére.

Társaim el voltak ragadtatva leleményességemtől.

- Istenemre mondom, fiatalember, ez szerencsés gondolat! - jelentette ki lord Roxton. - Hogy már előbb nem jutott az eszünkbe! Idelenn ugyan már egy órája sötét van, de a fa tetejéről még megrajzolhatja a vidék vázlatos térképét. Ha ezt a három lőszeresládát egymás tetejére állítjuk a legalacsonyabb áigig, könnyen felsegítem!

Felállott a ládákra, míg én átöleltem a fa törzsét, és elkezdtem rajta lassan felfelé kúszni. Challenger akkorát lódított rajtam óriási kezével, hogy valósággal felrepültem a fára. Kezemmel megkapaszkodtam a legalsó ágba, és lábaimmal is erősen dolgoztam. Három pompás faágra találtam, amelyek olyanok voltak, mint valami óriási létra óriási fokai, kissé följebb pedig egész sora akadt a támaszkodásra alkalmas ágnak, úgyhogy csaknem minden nehézség nélkül kúsztam egyre feljebb.

Már olyan magasan voltam, hogy a földre le sem láttam, és Challenger dörgő hangja mind nagyobb távolságból hangzott felém, amikor valami vastag, gömbölyű, bokorhoz hasonló tömeget vettem észre egy faágon. Élősdí bokornak gondoltam, de amikor jobban szemügyre vettem, csaknem lebuktam az ágról rémületemben.

A bokor megmozdult, s kétlábnyi távolságból egy arc meredt az enyémbe!

Emberi arc volt, vagy legalábbis a legemberibb minden majompofa közül, amit eddig láttam.

Hosszú, fehér arc volt, hólyagokkal tele, orra lapos, álla hosszú, pofaszakáll sörtes. A bozontos vastag szemöldök alól gonosz, vad szem meredt elő, és amikor morgásra tátotta a száját, megláttam, hogy az hajlott fogakkal van tele.

Gyűlöletet és fenyegetést olvastam ki ördögi szeméből. Egy pillanatig egymásra bámultunk, aztán a majmon hirtelen erőt vett a rettegés. A fa ágai ropogva-recsegtve töredezték alatta, amikor rémülten lebukott a zöld lombok tengerébe.

- Mi a baj? - kérdezte letről lord Roxton. - Történt önnel valami?

- Látták? - kiáltottam vissza. Görcsösen megkapaszkodtam a fa ágaiban, és minden ízemben remegtem.

- Hallottunk valami zajt. Azt hittük, hogy ön megcsúszott. Leszakadt talán egy ág?

A majom váratlan megjelenése annyira megrémített, hogy már-már azon gondolkodtam, ne menjek-e le társaimhoz, és ne mondjam-e el nekik felfedezésemet. De mivel már messzire haladtam a fa megmászásában, szégyennek tartottam volna, hogy visszatérjek misszióm elvégzése nélkül.

Hosszabb szünet után tehát ismét nekiindultam, és visszanyerve önuralmam és bátorságomat, haladtam felfelé. A körülöttem hullámozó levéltömeg fokozatosan ritkulni kezdett, és éreztem, hogy szellő legyezi arcomat.

Elértem a fa legtetejét, megtelepedtem egy villához hasonló ágon, és szétnéztem.

Maple White földje ott terült el a lábam alatt.

A nap éppen leszállóban volt a nyugati látóhatáron, és az este szokatlanul derűs és tiszta. Beláthattam az egész fennsíkot.

Hosszúkas földterület volt, valami negyven mérföld széles és húsz mérföld hosszú. Alakja sekély tölcserhez hasonlított, amelynek mélyén s körülbelül a közepén is nagy tó terült el. A tónak mintegy tíz mérföld lehetett a területe. Széleit sűrű sás szegélyezte, míg smaragdzöld tükrét sárgás homokzátonyok törték meg, amelyek úgy ragyogtak a lemenő nap sugarában, mint a színarany. A part homokján hosszú, fekete alakok heverték. Vajon mik lehettek? Aligátoroknak nagyon is szélesek, kenuknak nagyon is hosszúak voltak. Messzelátómmal

csak azt vehettem ki, hogy eleven állatok, de hogy micsoda fajtához tartoznak, azt még csak elképzelni sem tudtam.

A fennsíknak attól az oldalától, amelyen mi voltunk, körülbelül hatmérföldnyire terült el ez a középső tó. Közvetlen a lábam alatt az óriási kengurugyíkok tisztását láttam, kissé távolabb pedig egy kerek - a fák közül kivilágló - nyíl azt a helyet jelölte, ahol a repülő sárkányok tanyáztak. A nagy tónak azt a partját, amely velem átellenes volt, meredek, vagy kétszáz láb magas bazaltsziklák szegélyezték. A bazaltsziklákon egész sor fekete nyílást különböztettem meg messzelátóm segítségével. Ezeket barlangbejáratoknak minősítettem. Az egyik nyíláson valami fehérét láttam megcsillanni. Hogy mi lehet? Nem tudtam elképzelni.

Amikor a nap leszállt és olyan sötét lett, hogy a tárgyak körvonalait sem lehetett már megkülönböztetni, lemásztam társaimhoz, akik türelmetlenül vártak vissza.

Egy csapásra én lettem az expedíció hőse. Mert hiszen ezt a dolgot én gondoltam ki egyedül, és én valósítottam is meg. És kezemben volt a térkép, amely arra volt hivatva, hogy a veszedelemnek eme labirintusában Ariadne fonala legyen.

Társaim mindegyike kezet szorított velem. De mielőtt belefogtam volna a térkép elmagyarázásába, elmondtam nekik találkozásomat a majommal.

Elbeszélésemet azzal fejeztem be, hogy amióta a fennsíkon vagyunk, a majom szüntelen figyelemmel kísért bennünket!

- Ezt honnan tudja? - kérdezte lord Roxton.

- Mert mindig az volt az érzésem, hogy egy rosszakarató, veszedelmes lény figyel bennünket - feleltem. - Ezt különben Challenger tanár úrnak is említettem már.

Challenger igazolta a szavaimat.

- Csakugyan. Beszélte ilyesvalamiről. Olyan érzékeny a természete, hogy megsejti azt is, ha nézik... De hagyjuk ezt. Mondja el inkább, hogy milyen volt a majom? Remélem, megfigyelte...

- Egyáltalában nem...

- Nem volt farka?

- Nem volt.

- Hát a lába markolásra alkalmas volt-e?

- Nem hiszem, hogy olyan sebesen eltűnhetett volna az ágak között, ha nem kapaszkodhatott volna meg bennük a lábával is...

- Dél-Amerikában, ha jól emlékszem, harminchat majomfajta él, de ismeretlen az ember alakú majom. Pedig szerfelett valószínű, hogy Malone ilyennel találkozott. Ez a szakállas és színtelen fajta csak a kelet-indiai szigeteken található.

(És egy kensingtoni villa dolgozószobájában, ahol Challenger névre hallgat - gondoltam magamban, mert mialatt a tudóst néztem, külsejének majomszerűsége még jobban szemembe öltött.)

- Színtelenségének az a magyarázata - folytatta a tanár -, hogy túlnyomórészt a fákon, árnyékban tartózkodik. Nekünk most azt a kérdést kell eldöntenünk, hogy kihez hasonlít jobban: a majomhoz, vagy az emberhez? Nem lehetetlen, hogy afféle félemlerő-félmajom volt. Ezt sürgősen el kéne döntenünk...

- Legkevésbé sem! - vetette közbe Summerlee. - Most, hogy Malone ügyessége és ötletessége folytán kezünkben van a vidék pontos térképe, egyetlen és sürgős feladatunk csak az lehet, hogy minél hamarabb és ép bőrrel elmeneküljünk erről a szörnyű helyről!

- A civilizáció húsosfazekaihoz! - dörögte Challenger.

- A civilizáció tintásüvegeihez, uram! A mi feladatunk az, hogy feljegyezzük, amit láttunk. A kutatás folytatását másokra bízhatjuk. Ebben megállapodtunk, még mielőtt Malone a térképet elkészítette volna...

- Megvallom, hogy az én lelkem is megkönnyebbül, ha expedíciónk eredményét nyilvánosságra hozhatom - jelentette ki Challenger. - Hogy miképpen fogunk innen lejutni? Azt ebben a pillanatban még csak nem is sejtem. De életemben még nem találtam olyan problémát, amit megoldani ne tudtam volna. Ennélfogva megígérem önöknek, hogy holnaputántól kezdve figyelmemet a fennsíkról való szabadulás kérdésének megoldására összpontosítom.

Ezzel napirendre tértünk a dolog felett.

De este a tűz, valamint egy árva gyertyaszál fényénél kidolgoztuk az eltűnt világ legelső térképét.

Challenger irónja habozva pihent a nagy fehér folt fölött, amely a tavat jelölte.

- Minek nevezzük el? - kérdezte.

- Ragadja meg az alkalmat arra, hogy halhatatlanná tegye a nevét! - ajánlotta Summerlee fanyar mosollyal.

- Az én nevemet, uram, különb érdemek fogják megörökíteni - felelte Challenger komolyan. - Minden hülye megörökítheti a nevét azzal, hogy ráköti valamely hegyre vagy folyóra. Nekem ilyesmire nincs szükségem.

Lord Roxton közbevágtott:

- Fiatalember, ezt a tavat az ön nevéből kell elkeresztelnünk! - mondotta. - Ön látta meg elsőnek, így tehát indokolt, hogy Malone-tó néven ismerje meg a világ.

- Ha megengedik, hogy én válasszam meg a nevét - mondtam pirulva -, akkor azt ajánlom, kereszteljük el a tavat Gladys-tónak!

- Nem gondolják, hogy a „Középponti” jobban megfelelne? - kérdezte Summerlee.

- Én jobban szeretem a Gladys-tó elnevezést.

Challenger rosszállóan rázta meg a fejét.

- A gyerek mindig gyerek marad! - mondta. - De legyen, amint kívánja.

S a fehér foltra ráírta Gladys nevét.

5.

Lángoltam a büszkeségtől, amikor három olyan ember, mint társaim, megköszönte nekem, hogy kiségittem őket a bajból. Mint az expedíció legfiatalabb tagját - nemcsak korra, hanem tapasztalatokra, tudásra és jellemre nézve is legfiatalabbat -, eddig mind a hárman védencüknek tekintettek.

Most a magam erejéből érvényesültem!

Egész melegem lett ettől a gondolattól.

De nem szabad büszkének lennünk, mert az elbizakodottsághoz vezet, s az elbizakodottság kárhozatalba dönt. Ezt nemsokára saját magamon tapasztalhattam, mert önmagamhoz való túlságos bizalmam és a megbecsülés utáni vágyam még ezen az éjszakán végzetes kalandba döntött.

Így történt:

A majommal való találkozás úgy felizgatott, hogy alvásra gondolni sem tudtam. Az őrség Summerleere esett, akit a tűz mellett elnyomott az álom. Lord Roxton ponchójába csavarva csöndesen feküdt, míg Challenger úgy hortyogott és fűjt, hogy szinte visszhangzott tőle az erdő.

A telihold barátságosan világított, és a levegő dermesztően hideg volt. Az ilyen éjszakát az Úristen is sétálásra teremtette.

Hirtelen eszembe ötlött: Miért ne járnék egyet? Tegyük fel, hogy csendesen ellopózom, tegyük fel, hogy lemegyek a Gladys-tóhoz, tegyük fel, hogy reggelre ismét visszajöhetek a tó pontos tervrajzával: nem tekintenének-e akkor társaim még inkább hozzájuk méltónak?

Ha Challenger kieszeli a menekülés módját és vissza fogunk térni Londonba: a Gladys-tó titkát valamennyiünk közül egyedül csak én fogom ismerni! Mert én leszek az egyetlen, aki megfordultam ott.

Gladysre és Ardle úrra gondoltam.

Micsoda háromhasábos cikk telnék ebből a lap számára! Micsoda karriernek vetné ez meg az alapját! A legközelebbi nagy háborúban szinte magától kínálkoznék számomra a haditudósítói kiküldetés!

A puskámra kacsintottam - a zsebem tele volt töltényekkel -, és széttolva a tüskés falat, amely táborunkat védően körülzárta, kisiklottam a nyíláson. Utolsó tekintetem a lelkiismeretlen, bóbiskoló Summerlee-t érte, aki úgy festett ott a kialvó tűz mellett, akár valami furcsa, fából faragott játékszer.

Alig mentem azonban néhány száz méternyire, máris keservesen megbántam, hogy ennyire elhamarkodtam a dolgot. Azt hiszem, más alkalommal említettem már ebben a naplóban, hogy sokkal élénkebb a fantáziám, semhogy bátor lehetnék. De emellett félek attól a gondolattól, hogy esetleg gyávának tartanak. Most is az hajtott előre, hogy gyávának tartanának, ha visszafordulnék, s ha nem végzeném el, amit - bár önként - magamra vállaltam. Pedig borzadtam attól a helyzettől, amelybe magamat sodortam, és mindenemet odaadtam volna azért, hogy tisztességgel megszabaduljak belőle.

Az erdő rémes volt. A fák olyan sűrűn nőttek egymás mellett, hogy a holdvilág csak itt-ott szűrődött át lombjaik között. A fatörzsek között koromfekete foltok sötétlettek. Mintha barlangok üregei tátongtak volna felém. Megremegtem. Eszembe jutott az iguanodon kétségbeesett ordítása, az a rettenetes segélykiáltás, amelytől tegnap éjjel visszhangos lett az egész erdő, és szembe jutott annak a fáklyának a lángolása is, amelyet lord Roxton vágott a varos, duzzadt, vértől csöpögő pofába.

Én pedig éppen most a szörny vadászterületén jártam. Minden pillanatban élém ugorhat az árnyékból a névtelen, rettenetes ragadozó.

Megálltam, és egy töltényt kivéve a zsebemből, kinyitottam fegyverem závarját. De amint a hideg vasat megérintettem, csaknem elállott a szívverésem: nem a golyóra járó fegyveremet, hanem a söréteset hoztam magammal!

Első gondolatom ismét csak az volt, hogy visszatérek. Most már attól sem kellett tartanom, hogy gyávának nevezhetnek. Visszatérésem nagyon is indokolt lett volna.

De a józan észem felülkerekedett az ostoba büszkeség. Pillanatnyi habozás után folytattam utamat, hasznavehetetlen fegyveremmel a hónom alatt.

Az erdő sötétje izgató volt, de nem kevésbé volt izgató az óriási kengurugyíkok tisztásának fehér holdfénye. A bokrok közül kinéztem a tisztásra. Az óriási állatok közül egyet sem láttam ott. Talán a tegnap éjszakai tragédia űzte el őket legelőhelyükről. A misztikus, ezüstös világításban egyetlen élőlény sem tűnt szemembe.

Keresztülsuhantam a tisztáson, és a túlsó oldal vadonjában nyomban a kis patak mellé szegődtem, amely vezetőmmé lett. Nagyon vidám kísérő volt, amint itt-ott csörgedezett mellettem, hasonlatosan ahhoz a kedves kis folyóhoz, amelyben olyan sokat halásztam a boldog gyermekkorban. Ha mindig ennek a pataknek a mentén haladok, okvetlen el kell jutnom a Gladys-tóhoz, és éppúgy vissza is kell jutnom a táborunkba.

Amint lefelé siettem a lejtőn, az erdő mindinkább ritkult, és a fák helyét bokrok foglalták el. Pompásan haladhattam előre. Láttam anélkül, hogy engem láthattak volna.

Utam a repülő sárkányok mocsara mellett vezetett el. A hatalmas állatok egyike - egyik végétől a másikig hosszabb lehetett húsz lábnál is - közvetlen közelemből felemelkedett a levegőbe.

Meglapultam a bokrok között, mert a közelmúlt tapasztalataiból tudtam, hogy az állat egyetlen kiáltása utálatos társainak százait szabadíthatja a nyakamra. És addig nem merem utamat folytatni, amíg a repülő sárkány ismét le nem szállt a földre.

Az éjszaka rendkívül csendes volt, de amint előrehaladtam, halk, zümmögő nesz ütötte meg a fületem. Olyan volt ez a nesz, mint amikor egy nagy üstben vagy fazékban valami rotyogva, prüsszkölve forr.

Csakhamar ráakadtam a nesz forrására.

Aszfaltpocsolya volt, amelynek felszíne a föld mélyéről előtörő gáz lökésének hatása alatt hol emelkedett, hol süllyedt. A levegő izzóan forró volt körülötte, s a föld is olyan tüzes, hogy alig tudtam megérinteni. Nyilvánvaló volt, hogy azok a hatalmas vulkanikus erők még most sem pihentek el teljesen, s a tűzhányó, amelynek lejtőjén jelenleg tartózkodunk, még mindig működésben van. Nem volt időm arra, hogy vizsgálódásaimat tovább folytassam, mert hiszen reggelre vissza kellett sietnem a táborunkba.

Félelmes út volt ez, és aki egyszer megtette, soha el nem felejtí többé, amíg csak él.

A sűrű bozót árnyában kúszva igyekeztem előre. Szívem mindig megdobbant, s én megálltam, valahányszor nesz ütötte meg a fületem. Néha a faágak valamely közeledő vadállat lépteinek súlya alatt való ropogását véltem hallani. Olykor-olykor óriás árnyak emelkedtek itt is, ott is, néma árnyak, amelyek mintha párnázott talpakon suhantak volna odébb. Gyakran megtorpantam, és elhatároztam, hogy visszafordulok. De büszkeségem minden egyes alkalommal legyőzte félelmemet, és továbbhajtott a cél felé, amelyet magam elé tűztem.

Végre - a zsebóráim hajnali egy órát mutatott - a bozót nyílásán keresztül megcsillant a nagy tó vize, és tíz perccel később már a tó széleit szegélyező nádasban voltam. Rettenetesen megszomjaztam, tehát lehasaltam, és nagyot húztam a tó vizéből, amely friss volt és tiszta. A tóhoz széles ösvény vezetett. Az ösvényen sok és sokféle lábnyom látszott, amiből arra következtettem, hogy itt lehet az állatok itatóhelye. Közvetlen a víz szélén óriás, magában álló lávatomb hevert. Felmásztam rá, és körülnéztem minden irányba.

Már az első dolog, ami a szemembe ötlött, meglepett.

Említettem, hogy a ginkgófa tetejéről magára vonta figyelmemet egy sor fekete folt, amely a bazaltszikla falát tarkította. Már akkor az volt a benyomásom, hogy ezek a foltok tulajdonképpen barlangnyílások. Most ez a sejtelmem valóra vált. A foltok tényleg barlangnyílásoknak bizonyultak, és mögülük fény villant elő. Halványvörös fénysávok vetültek a tóra, s útjelző gyanánt világítottak az éjszakába.

A fényről eleinte azt gondoltam, hogy vulkanikus eredetű. Csakhamar rájöttem azonban, hogy ez a magyarázat elfogadhatatlan. Ha a tölcsér mélye csendes, a magas sziklafalak mögött aligha működik a tűzhányó. Egy másik feltevés ötlött ekkor eszembe, amely valósággal elkábított. A barlangokban tűz lobog, a tüzet emberkezek gyújtották!

Hosszú ideig feküdtem mozdulatlanul, és figyeltem a fellángoló és elsápadó vörös fényfoltok játékát a tó vizén. A barlangnyílások öt-hat mérföldnyire lehetettek tőlem. Ő, mit adtam volna érte, ha felkapaszkodhattam volna a sziklafalra, és szót válthattam volna azokkal az embertársaimmal, akik - elképzelésem szerint - ebben a különös világban élnek, olyan állatok között, amelyekkel, a tudomány állítása szerint, ember eddig sohasem találkozott! Most boldog lettem volna, ha megismerkedhetem velük, érzelmeikkel, gondolataikkal, jellemükkel, szokásaikkal, természetükkel! Erre azonban ezen az éjszakán még csak gondolnom sem lehetett. De feltettem magamban, hogy addig a fennsíkot el nem hagyom, amíg meg nem győződöm róla, hogy valóban emberek élnek-e a barlangokban, s ha igen, fel nem derítem eredetüket s életmódjuk sajátosságait. Addig nem térek vissza társaimhoz.

Gladys-tava - az én tavam - ragyogó higanylaphoz hasonlóan terült el alattam, s ez a ragyogó higanylap visszatükrözte a telihold képét. A tó sekély lehetett, mert sok alacsony homokzátony emelkedett ki a vízből. A vízben eleven élet folyt. Valami forgott, siklott benne, felfodrozta. Olykor egy-egy nagy, ezüstpikkelyes hal vetette fel magát színéről a levegőbe. Máskor meg valami szörny palaszínű, gömbölyű háta bukkant ki belőle. Az egyik sárga homokzátonyon óriási hattyúhoz hasonló teremtmény jelent meg. Esetlen testtel, hosszú, hajlékony nyakkal döcögött tova a víz szélén, majd hirtelen a vízbe ugrott, amelyből csak hosszú nyaka és hegyes feje tűnt néha elő.

Figyelmemet csakhamar azok a jelenetek vonták magukra, amelyek annak a sziklának a lábánál játszódtak el, amelyen feküdtem. Két nagy, páncélos állat jött le az itatóhoz, leguggolt a tó szélén, hosszú, hajlékony nyelvét - vörös szalaghoz hasonlóan - belemártogatta a vízbe, és nagyokat nyelt belőle. Gyönyörű gímvad csatlakozott hozzájuk a párjával és két kölykével. A tartása királyi volt. Hozzá hasonló sehol széles e világon több nem akad, mert az őzek és rénszarvasok, amelyeket eddig láttam, alig értek volna a válláig. A pompás állat egyszerre csak vészt jelző horkanást hallatott, és a következő pillanatban ő is, családja is eltűnt a fatörzsek mögött. A páncélosok is döcögve menekültek. Új jövevény közeledett lefelé az ösvényen.

Egy pillanatig azon tűnődtem, hogy vajon hol láttam én már ehhez hasonló szörnyet, hol láttam ezt a púpos hátat égnek meredező szőrrojtjaival, valamint azt a varangyhoz hasonló fejet, amit a földre horgasztott? De amikor a közelemben ért, tüstént felismertem. A pikkelyes tarajú sárkány volt, a stegosaurus, ugyanaz, amelyet a szerencsétlen Maple White örökölt

meg a vázlatkönyvében, talán ugyanaz a példány, amelyet az amerikai lerajzolt, és mely legelsőnek hívta fel Challenger figyelmét erre a csodás világra! A föld rengett rettenetes súlya alatt, és amint a vizet itta, annak bugyborékolása szinte visszhangot keltett az éjszaka csendjében. Mintegy öt percig olyan közel volt hozzám, hogy ha a kezemet kinyújtom, megérinthettem volna a hátán lobogó szőrcsomókat, azután odébb loholt, és eltűnt a kőgörgetegek között.

Megnéztem az órát. Fél kettő már elmúlt. Legfőbb ideje volt hazafelé indulnom. Ismét a kis patak kalauzolására bíztam magam, s nagyon emelkedett hangulatban indultam vissza társaimhoz. Jártam a Gladys-tó partján! Tanúságot tehettem arról, hogy a tavat magát és egész környékét a legcsodálatosabb lények népesítik be! És az őszállatok életének olyan momentumait figyelhettem meg, amelyekről eddig sejtelmem sem volt! Mindez megfordult az agyamban, valamint az is, hogy csak nagyon kevés embernek volt egyetlen éjszakán annyi tudományos szenzációban része, mint nekem.

Mintegy félúton lehettem hazafelé, amikor sajátságos nesz hallatszott a hátam mögött. Olyasvalami volt, ami egyaránt hasonlított a hortyogáshoz és a morgáshoz. Halk, mély, és amellet a legnagyobb mértékben fenyegető. Nyilvánvalóvá vált előttem, hogy az őskori szörnyek valamelyike van a közelemben. Minthogy az erdő félhomályában látni keveset láttam, meggyorsítottam lépteimet, és úgy igyekeztem hazafelé. Mintegy félmérföldnyit haladhattam így, amikor a nesz megismétlődött a hátam mögött, de sokkal hangosabban és sokkal fenyegetőbbben, mint az előbb.

Szinte elakadt a szívverésem, amikor keresztülszaladt az agyamon az a gondolat, hogy az állat üldöz engem. Kivert a hideg verejték, és a hajam is az égnek meredt. Eszembe jutott az a vértől csepegő, rettenetes pofa, amelybe lord Roxton belevágta az égő faágat, és remegő térdekkel megálltam, hogy visszanézzek a hold megvilágította ösvényre, amelyen idáig jöttem. Minden csendes volt, s én semmit sem láttam. De azután a nagy csendességből ismét felhangzott hirtelen, nagyon közelről és nagyon fenyegetően az a halk, a torok mélyéből feltörő hang, amely az imént úgy megrémített. Minden kétségem eloszlott. Szörny üldöz engem, és pillanatról pillanatra közeledik hozzám.

Úgy álltam ott, mintha egész testem megbénult volna. A tisztás túlsó felén megmozdultak a bokrok. Óriási árny szökött ki közülük, és nagy ugrásokkal közeledett felém. Úgy mozgott, mint egy kenguru. Egyenes testtartással nagyokat ugrott kiterjesztett hatalmas hátulsó lábaival, míg az elsőket, elől, kenguruszerűen tartotta. Akkora volt, mint egy álló elefánt, és az ereje sem volt csekélyebb. Nehézkes és hatalmas testének mozdulatai ügyesek voltak és fürgék. Egy szempillantás alatt megállapítottam, hogy üldözőm nem az óriási kengurugyíkok közül való, nem azok közül a szörnyek közül, amelyek az emberre nézve veszélytelenek. A nagy levél-evők háromfogú feje szelíd volt és merengő. Ez a szörnyé rövid és széles, a békáéhoz hasonlított és ahhoz a rémhez, amely táborunkat megtámadta. Vérszomjas ordítása és rettenetes ereje, amelyet üldözésem közben kifejtett, csakhamar meggyőzött arról, hogy csakugyan egy húsevő sárkány, a legrettenetesebb állatok egyike, amely valaha ezen a földön járt, követi vérszomjasan szimatolva a nyomomat.

Még most is, ahányszor ez a szörnyű kaland az eszembe jut, hideg verejték lepi el homlokomat. Mit tegyek? Haszontalan fegyveremet ugyan még mindig a kezemben szorongattam, de tudtam, hogy úgysem vehetem hasznát. Kétségbeesetten néztem körül, hogy nem akad-e fa a közelemben, amelyre felmenekülhetnék. De a sűrűségben csak fiatal hajtások lombosodtak. A szörny egyebekben a rendes fákat is olyan könnyűszerrel döntötte ki, mint amilyenekkel mi egy fűszálat tépünk le. A menekülés egyetlen módja ennél fogva a futásban rejlett. A göröngyös talajon csak mérsékelt gyorsasággal haladhattam előre, de azután csakhamar ráakadtam egy olyan ösvényre, amelyet az itatóhoz igyekvő vadak keményre tapostak, s ekkor ismét fel-

csillant előttem a menekvés reménye, hiszen futni jól és kitartóan tudtam. Amúgy is hasznavehetetlen fegyveremet eldobtam, és megállás nélkül mindegy félmérföldnyit szaladtam. Lábam reszketett, mellem zihált, tudom mintha meg akart volna szakadni, de azért - hátam mögött tudva a rémet - csak futottam, egyre csak futottam...

Végre azonban mégis megálltam, mert már mozdulni is alig bírtam, és azt hittem, hogy megmenekültem. Tévedtem. Üldözöm ugyan egy percre elmaradt mögöttem, de azután ismét recsegett, ropogott a hátam mögött, óriási láb dobbant s óriás tüdő fújtatott vadul: a fenevad a sarkamban volt, és én elvesztem... Reménytelen volt részemről minden menekülési kísérlet. A szörny ugyan nagyon lassan mozgott, de győzte kitartással. Amint közeledett, a holdfény megvilágította óriási, vérszomjas szemét, nyitott szájában megcsillantotta rettenetes fogsorát, valamint az éles, rövid karmokat is izmos ujjain. Rémületemben nagyot kiáltottam, és fejvesztve vonszoltam magam tovább az ösvényen. Mögöttem mindig erősebb, mindig hangosabb lett az állat hörgése, minden pillanatban vártam, hogy megragad... Ez azonban nem következett be. Hirtelen valami nagyot reccsent alattam, s én valahová, nagyon mélyre, lezuhantam... Aztán csönd és nyugalom lett körülöttem...

Ájulásomból, amely néhány percnél nem tarthatott tovább, rettenetes bűzre ébredtem, és amikor kezemet tapogatózva kinyújtottam, hatalmas hústömeget és csontokat érintettem meg. Fölöttem csak kis csücske látszott a csillagos égnél, mi arról győzött meg, hogy mély gödörbe zuhantam. Lassan talpra álltam. Bár mindenem fájt, egyik tagomat sem törtem el vagy ficamítottam ki. Amikor eszméletemet visszanyertem, rémulten néztem fel a gödör nyílására, hogy megállapítsam: nem kémele-e be rajta üldözöm. De semmi nesz sem hallatszott, és más jel sem árulta el a rém közellétét. Körülsántikáltam a gödröt, hogy megtudjam, miféle helyre zuhantam le olyan váratlanul.

A gödör mintegy húszlábnyi kiterjedésű volt, lejtős oldalfalakkal és egyenes fenékkal, amelyet valósággal elborítottak az állati tetemek. A hús legtöbbjükön már erősen oszlásnak indult, és a levegőt valósággal megfertőzte a belőlük kiáradó rettenetes bűz. Miközben a hullahalmok között ide-oda botorkáltam, hirtelen valami keménybe ütköztem. A gödör közepéről szálfá magasodott az ég felé. Olyan magas volt, hogy a kezemmel el sem érhettem a tetejét, amely mintha zsírral lett volna bekenve.

Hirtelen eszembe jutott, hogy van egy viaszgyújtó a zsebemben. Meggyújtva egy szálat, tiszta képet alkothattam magamnak arról a helyről, ahova kerültem. Csapda volt, emberkéz alkotta csapda. A mintegy kilenc láb magas szálfá csúcsa a felső végén erősen hegyesedett, és valósággal fekete volt a felnyársalt állatok megalvadt véréből. A hegyes szálfá körül heverő hullák úgy voltak elrendezve, hogy ne legyenek útjában az utánuk jövőnek. Eszembe jutott Challengernek az a mondása, hogy emberek nem élhetnek a fennsíkon, mert gyöngye fegyvereikkel nem védekezhetnek az özönvíz előtt való kor óriási hullói ellen, íme, most megismertem a védekezés egy módját. A szűk bejáratú sziklabarlangok a bennszülötteket megvédték a szörnyek elől, mert az óriási állatok a nyílásokon nem fértek be. A fennsík lakói azonban ezenfelül ágakkal eltakart, mély csapdákat is ástak az állatok útjába, s nagyon sok ragadozó, még mielőtt megközelítette volna az emberlakta vidéket, már elpusztult ezekben a csapdákbán.

A gödör lejtős oldalfalát egy ügyes embernek nem volt nehéz megmászni, de mégis sokáig haboztam, mielőtt hozzáfogtam volna. Nem tudhattam, nem les-e rám az első bokor mögül a sárkány. Később azután mégis nekivágtam. Eszembe idéztem Challengernek azt a mondását, amely szerint ezek a nagy állatok rendszerint olyan ostobák, hogy tervszerű cselekvésre képtelenek, és hogy a kipusztulásukat főleg a saját ostobaságuk idézte elő, az, hogy nem tudnak a megváltozott viszonyokhoz alkalmazkodni.

Az én sárkányom is, látva eltűnésemet, eltávozott, mert amikor a gödör szélére felkapaszkodtam és körülnéztem, üldözőmnek nyomát sem láttam. Egy ideig a gödör szájánál a földön üldögéltem, minden pillanatban készen arra, hogy menedékhelyemre visszaugorjak, de aztán megnyugodtam, és visszalopóztam azon az ösvényen, amelyiken jöttem. Némi távolságban megtaláltam eldobott fegyveremet, s csakhamar ráakadtam a patakra is, amely vezetőm volt. És, riadt pillantásokat vetve olykor hátrafelé, hazaindultam.

Alig tettem azonban néhány lépést, üzenet jött társaimtól. A tiszta, csöndes hajnalban ugyanis puskalövés dördült. Megálltam, hallgatóztam, de egyebet nem hallottam. Egy pillanatig eltűnődtem azon, hogy micsoda veszély is fenyegetheti társaimat, de azután eszembe jutott, hogy alkalmasint észrevették távolléteimet, azt hiszik, hogy eltévedtem, és azért sütötték el fegyverüket, hogy a hang segítségével könnyebben találják vissza hozzájuk.

Felgyorsítottam lépteimet, és végre a táborunkat körülzáró fasorhoz értem. Hangos szóval kívántam jó reggelt, de válasz nem érkezett köszöntésemre. A nagy némaság megrémített. A túskefalhoz értem. A bejáratot nyitva találtam, és bent rettenetes látvány tárult elém. Készleteink vad rendetlenségben heverték a földön, és a kialvó tűz mellett, a fűvön, hatalmas vérfolt piroslott. Szentséges Úristen! Mi történt itt? Talán sohasem látom viszont társaimat, és örökre ide, erre a rettenetes helyre száműzött a sorsom!?... A hajam szála is égnek állt erre a gondolatra! Hívtam, szólítottam társaimat, de válasz semerről sem érkezett.

6.

Kimerülten, apatikusan ültem feldúlt táborunk romjain. A nap lenyugodott, esteledni kezdett. Azon kellett gondolkoznom, hogyan fogom az éjszakát eltölteni. Elzártam a túskefal bejáratát, és a tábor három sarkában három tüzet gyújtottam. Csakhamar mély álomba merültem, amelyből hajnalban, nagyon különös módon ébredtem fel. Egy kéz nehezedett a vállamra, az keltett fel. Lord Roxton keze. A lord mellettem térdelt. De csakugyan ő volt-e? Eddig mindig kifogástalan öltözetű és viselkedésű gentlemannek ismertem. Most sápadt volt, szeme vadul forgott, a melle zihált. A ruhája rongyokra szakadt, kalapját elvesztette. Szememben rémült kérdéssel néztem rá, de ő, miközben készleteink között kutatott, sietésre buzdított.

- Jöjjön gyorsan! - mondta. - Minden perc drága! Fogja a fegyvereket! Itt van az összes, megmaradt töltegyünk, dugja zsebre őket, és itt van egy kis ennivaló. Így. Most pedig ne kérdezzon semmit, csak jöjjön, siessen, mert különben elvesztünk!

Még álomittasan mindegyik karom alá egy-egy fegyvert kaptam, kezembe pedig egész csomó konzervdobozt, s követtem őt. Nem törődve a tuskékkal s az ágakkal, amelyek megsebeztek, lord Roxton a sűrűség közepébe igyekezett.

- Itt biztonságban vagyunk! - mondta, amikor végre megállapodott. - Ha a tábort újra felkeresik, majd elcsodálkoznak...

- Kik? - kérdeztem riadtan.

- A majmok! - felelte ő. - Az összes szörnyeteg közül a legveszedelmesebbek! Ne beszéljünk hangosan! Nagyon éles a hallásuk és a látásuk! Csak szimatjuk nincs. Ezért remélem, hogy itt nem találják ránk.

Néhány szóval, suttogva, elmondtam neki, hogy hol, merre jártam.

- Önt csak egy sárkány üldözte - felelte lord Roxton -, bennünket azonban a megtestesült ördögök táncoltattak meg. Egyszer volt már dolgom emberevő majmokkal, de azok udvaroncok voltak ezekhez a bestiákhoz képest...

- De hát, az Istenért, mi történt?

- Hajnalban hirtelen majomeső hullott le ránk. Azt hiszem, a sötétben gyülekeztek, mert a fejünk fölött levő fa szinte feketéllett tőlük. Majomnak mondom őket, de botokat, köveket ragadtak a kezükbe, beszéltek, fecsegték egymással, és végre kúszónövények indáival megkötözték a kezünket. Soha életemben nem láttam ilyen állatokat. Az egyiket meglőttem. A többiek erre felkapták vérző társukat, és elrohantak vele. Aztán úgy körénk telepedtek, és úgy bámultak bennünket mord arccal, mintha gyilkosok lettünk volna. Félemberek azok. Challenger nem mai csirke, de még ő is elszontyolodott a láttukra.

- Hol van Challenger? Mi történt vele?

- Neki, azt hiszem, nincs rossz dolga, mert a majmok királlyá választották...

- Kérem, ne tréfáljon ilyen súlyos órákban.

- Eszem ágában sincs. Úgy van, ahogy mondom. Az öreg majomkirállyá lett. A majmok azonnal nagy rokonszenvvel tekintettek reá. Ami nem is csoda. Hiszen szakasztott olyan a külseje, mint nekik. A dereka rövid, a melle gömbölyű, nyaka alig van, a szakálla göndör, vörhenyes, a szemöldöke bozontos, a teste szőrös. Amikor a vezénylő vén majom mellett állott, olyan volt tudós barátunk, mintha ikertestvére lenne a vén bestiának. Csak jóval nagyobb volt nála. A majmok körüljárták, körültagogatták Challengert, végül pedig felkapták a vállukra, és úgy vitték, diadalmenetben, mint valami római császárt.

A távolból zavaros láрма hallatszott. A lord kikémlelt a sűrűből, azután felkiáltott:

- Nézze! Ott mennek! Töltsük meg a fegyvereinket! Úgy! Hadd emlegessék meg, hogy megkínóztak bennünket, ha a közelünkbe jönnek.

- Hát meg is kínozták?

- Szörnyen. Elhurcoltak négy mérföldnyire levő városukba, amely talán ezer lombból tákolt kunyhóból áll, közvetlenül a szikla szélén. Végigtapogattak piszkos kezükkel (úgy érzem, hogy mocskos mancsaik nyomát sohasem tudom lemosni magamról). Aztán megkötözték kezünket, lábunkat. Tehetetlenül feküdtünk a fák között. Egy óriási fickó örködött fölöttünk, hatalmas bunkóval a kezében. Nem mi voltunk azonban a majomváros egyetlen foglyai. Más emberek is voltak ott rajtunk kívül.

- Emberek?

- Igen. A fennsík bennszülöttei. Láttuk őket. Szegény, nyomorult, gyáva férgek. Úgy látszik, hogy a fennsík másik oldalát lakják - azt, amelyben ön azokat a barlangokat látta -, ez az oldal pedig a majmoké. Tegnap a majmok fél tucat embert ejtettek foglyul közülük, így a rézbőrűek főnökének fiát is. Istenem, hogy jajveszékeltek és siráncokztak a szegény páriák. A kis, vörös emberkéket a majmok úgy összeharapdálták és karmolták, hogy menni is alig tudtak már! Kettőt a jelenlétünkben agyonvertek, az egyiknek valósággal kicsavarták a karját. Rémséges látvány volt! Ön, mondhatom, jól járt, fiatal barátom! Ép bőrrel megmenekült! Ha a majmokat nem foglalta volna le az indiánvadászat, bizonyos, hogy ön után eredtek volna, mert, amint azt ön nagyon helyesen megállapította, ők már az elejétől fogva figyelték bennünket, és jól tudták, hogy ma hajnalban eggyel kevesebben voltunk, mint rendszeren. Borzasztó dolgokon kellett átesnünk! Emlékszik annak a szegény amerikainak a tetemére, akit felnyársalva találtunk a sás között? Azt is ők ölték meg! A bambuszerdő ugyanis éppen a majomváros alatt terül el. Úgy

látszik, a bestiák oda szokták letaszítani a szikláról áldozataikat. Azt hiszem, hogy a bambusz-erdőben még nagyon sok csontváznak kell lennie.

- Talán a bennszülöttekkel is ilyen módon végeztek?

- Igen. Szörnyű jelenet volt, nem fogom feledni, amíg élek. Kivégeztetésük valóságos szertartás keretében ment végbe. A majmok ünnepélyesen körülülték a sziklát. A vezérek és a vének a díszhelyre jutottak. A bennszülöttek közül pedig négyet négy majomhóhér a szikla szélére kergetett. Kényszerítették őket, hogy a szikla széléről vessék le magukat a mélybe. Lezuhasukat az egész gyülekezet látható gyönyörűséggel figyelte. A hegyes bambusznádszálak úgy szaladtak beléjük, mint kés a vajba. Most már értem, hogyan nőhetett át a nád annak a szegény amerikaiak a bordái között...

- Ön azt mondja, hogy tizenkét bennszülöttet ejtettek foglyul a majmok, s a tizenkét fogoly közül kettőt agyonvertek, négyet pedig a szikláról való leugrásra kényszerítettek. Mi történt a többi hattal?

- Azok még ott sínylődnek, fogságban. Rájuk és Summerlee-re alkalmasint holnap kerül a sor. Challengernek, könnyen lehet, megkegyelmeznek. Magukfajtájabelinek nézik.

- Ezt ön ilyen könnyedén mondja?

- Azért mondom ilyen könnyedén, mert ebbe a dologba még mi is beleszólunk.

- És a két tanár... ők nagyon odavannak?

- Már egészen berekedtek.

- Berekedtek? Mitől?

- A sok beszédől.

- Kivel beszélgetnek? A majmokkal?

- Azt nem. Egymással. Vitatkoznak. Arról vitatkoznak, hogy a majmok, amelyek holnap le fogják őket taszítani a szikláról, dryopithecusok-e vagy pedig pithecanthropusok?

- És ön? Ön hogyan szabadult tőlük?

- Mellbe vágtam az örömet. Úgy. A majmok gyenge futók. A lábuk ugyanis rövid és görbe. És még egy előnyünk van velük szemben.

- És mi az?

- A fegyvereink!

- Most mihez kezdünk?

- Megyünk a két professzorért!

Az a lárma, melyet az előbb hallottunk, egyre erősödött. Lord Roxton megragadta a karomat, úgy mondta:

- Nézze. Itt jön az egész banda.

A majmok menete csakugyan rejtekhelyünk előtt vonult el. Egymás nyomában haladtak görbe lábakkal és görnyedt háttal, kezükkel olykor a földet érintették, és fejüket menés közben ide-oda forgatták. Átlag öt láb magasra becsültem őket. Némelyiknek bot volt a kezében. Messziről szőrös embereknek látszottak.

- Ezek bennünket keresnek - mondotta halkán lord Roxton. - Éppen ezért, mielőtt rajtuk ütnénk, megvárjuk, amíg visszatérnek városukba. Vigyáznunk kell, nehogy két tűz közé kerüljünk.

Így hát előbb megreggeliztünk, és csak azután indultunk - zsebeinket megtömve golyókkal - szabadító utunkra. Nesz nélkül bújtunk keresztül a bokrok között. A lord egyszerre csak előreugrott, és felindulástól remegő hangon suttozta:

- Jöjjön hamar! Remélem, még időben érkezünk!

Magam is megrendültem attól a látványtól, amely a szemem elé tárult.

Egy tisztás terült el előttünk. A tisztást ágakból és lombokból összetákolt kunyhók szegélyezték, a kunyhók tetejét és a faágakat kis és nagy majmok tömege népesítette be. A szikla szélén néhány száz szőrös szörny gyülekezett. Előttük az elfogott indiánusok kis csapata állott, mellettük pedig egy magas fehér ember: Summerlee.

A menekülés teljesen lehetetlen volt.

Az áldozatoktól jobbra két másik alak vonta magára figyelmünket. Az egyik Challenger volt, a másik a majmok királya.

Challengernek rongyokban csüngött le a kabátja, az inge is el volt szakítva hatalmas mellén, és haját - amely igen megnőtt kóborlásaink alatt - összekuszálta a szél. Néhány óra alatt a civilizált tudós - külsejére nézve - Dél-Amerika vadonjának legvadabb lakója lett. És mellette a majomkirály mintha csak a karikatúrája lett volna.

A következő percben két majom megragadta az egyik indiánt, és előrelökte a szikla széle felé. A király felemelte a kezét, mire a majomhőhéro megfogták a szegény indián kezét, lábát, két-háromszor rettenetes erővel meglóbálták áldozatukat, aztán ledobták a mélységbe. Az egész gyülekezet a szikla szélére rohant, és lenézett. A nagy csöndben szívet tépő kiáltás zajdult, a majmok pedig ujjongva ugráltak, szőrös karjukat lóbálták a levegőben. Aztán ismét a szikla széle köré sorakoztak, és várták a következő kivégzést.

Most Summerlee-n volt a sor.

Két ór durván megragadta, és a szikla felé taszította. Challenger a kezével hadonászott, látszott, hogy kegyelmet kér társa számára. De a majomvezér megrázta a fejét, és ellökte maga mellől Challengert. Ez volt utolsó mozdulata, mert lord Roxton elsütötte a puskáját, és a majomkirály a földre bukott.

- Lőjön közibük oda, ahol a legtöbbnek vannak! - kiáltotta felém a lord.

Én pedig, aki eddig még egy nyulat sem tudtam lelőni, vadul tüzeltem és töltöttem újra meg újra. Négy puskánkkal mi ketten rettenetes öldöklést vittünk végbe. A majmok vadul össze-vissza szaladgáltak, halomra buktak, és foglyaik csakhamar egyedül, őrizetlenül álltak a szikla szélén.

Challenger értette meg elsőnek a helyzetet. Karon ragadta Summerlee-t, és mind a ketten felénk rohantak. Mi pedig, kezeinkben töltött fegyvereinkkel, siettünk eléjük. Summerlee ereje elfogyott. Ekkor Challenger és én felemeltük a szegény öreget, és úgy vittük, lord Roxton pedig hátrafelé lépegetve, folytonos tüzeléssel védett meg bennünket a bokrok közül mindenfelől előbukkanó majmokról. Talán egymérföldnyire üldöztek, de aztán elmaradtak, látva, hogy biztosan ölő fegyvereinkkel szemben tehetetlenek. Amikor táborunkhoz értünk, körülnéztünk. Azt hittük, hogy egyedül vagyunk.

Pedig nem maradtunk magunkra. Mert alig zártuk be a túskefal bejáratát, kintről lépteket és panaszos siránkozást hallottunk. Lord Roxton töltött fegyverrel a kezében az ajtóhoz ment, és kinézett rajta.

Az ajtó előtt a négy megmenekült indián állott, és védelemért könyörgött. Kezükkel az erdő felé mutattak, annak jeléül, hogy az tele van veszedelemmel.

Lord Roxton beeresztette őket, és ekkor az egyik odaborult a lábához, s mindkét kezével szorosan átölelte.

- Mit csináljunk ezekkel a szegényekkel? - kérdezte a lord. - Kelj föl, kis öreg, vidd el az arcodat a cipőmről...

Summerlee, aki éppen a pipáját tömte meg, megszólalt:

- Ön a halál torkából mentett meg mindnyájunkat, uram! Férfias cselekedet volt!

- Vitézi tett! - kiáltotta Challenger. - Nemcsak egyénileg, de az európai tudomány nevében is mély hálával tartozunk önnek. Mert bátorkodom kijelenteni, hogy Summerlee és az én pusztulásom pótolhatatlan veszteség lett volna a tudomány számára. Ön és fiatal barátunk derekasan viselkedett.

- Most az a kérdés - vetette közbe a lord -, hogy mit kezdjünk ezekkel az indiánusokkal.

- Haza kellene kísérnünk őket - véleményezte Summerlee -, de nem tudjuk, hogy merre van az otthonuk.

- A Gladys-tó túlsó oldalán, barlangokban élnek - feleltem.

- Malone már járt arra! - tette hozzá lord Roxton.

Az erdő felől ismét felcsendült a majmok éles sívítása.

- Siessünk el innen! - kiáltotta lord Roxton. - Ön, fiatal barátom, vezesse Summerlee-t, az indiánok pedig vigyék a holmikat... Hamar, még mielőtt a majmok megláthatnának bennünket.

- Mennyire vannak ide az indiánok barlangjai? - kérdezte Summerlee.

- Vagy húszmérföldnyire - feleltem.

Félóra alatt elértük azt a rejtekhelyet a sűrűségben, amelyet mi fedeztünk fel lord Roxtonnal.

Az erdőt betöltötte a majmok izgatott kiáltása. De egyikük sem merészkedett rejtekhelyünkig. És mind a fehér, mind a vörös embereket csakhamar elnyomta az enyhülést adó álom.

6.

Az képzeltük, hogy üldözőink nem ismerik rejtekhelyünket, de csakhamar az ellenkezőjéről kellett meggyőződnünk. Nesz nem hallatszott, levél nem mozdult a fákon, de üldözőink lestek ránk, s türelmesen várták a kellő pillanatot. A halálhoz sohasem voltam közelebb, mint ezen a reggelen.

A tegnapi izgalmaktól még mindig halálos fáradtan ébredtünk. Summerlee olyan gyöngye volt, hogy állni is alig tudott, de azért csodálatos bátorságról tett tanúbizonyságot.

Elhatároztuk, hogy egy-két óráig még várakozunk, megreggelizünk, aztán elindulunk a Gladys-tó irányába, az indiánusok lakóhelye felé. Számítottunk rá, hogy a bennszülöttek szívesen fogadnak bennünket, hiszen azok lesznek szószólóink, akiket megmentettünk, és azok közé, mint megtudtam, tartozott a törzsfőnök fia is. Úgy terveztük, hogy ha a bennszülöttek életmódjával is megismerkedtünk, foglalkozhatunk a visszatérés problémájával. Erre, az utolsó napok rémes tapasztalatai után, Challenger is hajlandónak mutatkozott.

Egyszerre csak észrevettem, hogy az indiánok egyike eltűnt.

- A patakhoz ment vízért - felelte kérdezősködésekre lord Roxton. - Amoda, a három fa közé...

- Elmegyek, és utánanézek - mondtam. Fogtam a puskámat, és elindultam a patak felé.

Bár több mérföldnyire voltunk a majomvárostól, fegyvertelenül többé egy lépést sem tettem.

A pataktól bokrok választottak el. Nekivágtam a bokroknak, de megbotlottam. A földön az indián élettelen teteme feküdt, kitekert tagokkal. Hangosan felkiáltottam, és - nyilván örangyalom sugallatára felnéztem a fára. A fejem fölött lévő sűrű lombozatból éppen két hosszú, vörös, szőrös kar nyúlt le, és a következő pillanatban már nyakon ragadott volna egy óriás kéz, ha hátra nem ugrom. De így sem menekültem meg tőle. Félreugrásom csak annyiban használt, hogy a két kéz nem a torkomat, hanem az egyik hátulról a nyakamat, a másik előlről az arcomat markolta meg. Védekezően a torkomra szorítottam a kezemet, de a következő pillanatban az óriási kéz már föléje fonódott. Felemelt a földről, és éreztem, hogy valami rettenetes erő hátra, mindig hátrább szorítja a fejemet. Kezdem eszméletemet veszíteni. Tágra nyílt szemem egy kérlelhetetlen arcba tekintett, s ebből az arcból hideg, kegyetlen szempár meredt felém, amely valósággal hipnotizált. Amikor az állat megérezte gyengülésemet, erősebben fordította fejemet hátrafelé. Finom köd borult a szememre, és fülemben mintha apró ezüstharangok csengtek volna. Kábultságomban még egy puska ropogását hallottam, azután éreztem, hogy a földre hullok.

Amikor ájulásomból magamhoz tértem, hanyatt feküdtem a fűvön, rejtkehelyünkön. Lord Roxton hideg vízzel dörzsölte a halántékomat, Challenger és Summerlee pedig rémült arccal guggolt mellettem. Sebesülésem nem volt veszélyes. Félóra múlva sajgó fejjel és merev nyakkal, de mégis felülhettem, új tettekre készen.

- Fiatal barátom, ez egyszer igazán csak hajszálon függött az élete - mondta lord Roxton. - Amikor a kiáltását meghallottam, és a hang után rohantam, már azt hittem, hogy eggyel kevesebben vagyunk. Lába a levegőben kalimpált, s a nyakát a majom már félig kitekerte. Nagy ijedségemben nem találtam el a bestiát, de a lövéstől megijedt, önt eleresztette, és nyomban eltűnt. Szeretném, ha ötven fegyveres emberem volna, hogy közéjük lövethetnék, és megtisztíthatnám ezt a vidéket a majmoktól!

Kora délután indultunk el.

A majmok követtek bennünket, és minden oldalról lestek ránk. Nappal nem kellett félnünk tőlük, de annál inkább éjjel.

Ugyanazon az úton haladtunk, amelyen felfedezőutam alkalmával én haladtam.

Elöl a fiatal főnök ment vezetőnek, utána pedig másik két társa megmentett kevés holminkkal megrakottan. Mi, a négy fehér ember, a nyomukban lépdeltünk, kezünkben élesre megtöltött, lövésre kész fegyverrel.

Késő délután pillantottuk meg a tó vizét. Bennszülött barátaink hangos kiabálással adtak kifejezést örömüknek. Gyönyörű látvány tárult elénk. A víz ragyogó tükrén egész sor kenu közeledett egyenesen a felé a pont felé, ahol mi álltunk. A bennszülöttek, amikor megláttak bennünket, harsogó ujjongással ugráltak fel ültükből, és evezőiket, lándzsáikat megforgatták a levegőben. Azután odaveztek hozzánk, és mély alázattal térdre borultak a fiatal főnök előtt. Egy kacagányos, üveggyöngy füzéres idősebb férfi odalépett hozzám, és gyöngéden szájon csókolt. Aztán ránk mutattak, kérdezősködtek, végül pedig szertartásosan megöleltek bennünket is. Az egész törzs leborult előttünk, így adva meg nekünk a legnagyobb tiszteletet.

Látszott, hogy a bennszülöttek hadjáratra készültek, mert mindegyikük oldalán bunkó lógott vagy köfejsze, kezükben pedig csontvégű bambuszlándzsát tartottak. Gyűlölettel teli pillantásokat vetettek az erdő felé, és sűrűn ismételték a „Doda” szót. Nyilvánvaló volt, hogy az öreg főnök fiának kiszabadításáért vagy esetleg megöletésének megbosszulásáért indultak harcba. A helyzet megváltoztával nagy tanácskozásba kezdtek, mialatt mi a közelben egy kősziklára telepedtünk le. Két-három harcos szónokolt, végül pedig a fiatal főnök tartott beszédet, olyan lelkes és kifejező mozdulatok kíséretében, hogy ezekből megértettük minden szavát.

- Előbb vagy utóbb úgyis meg kell tenni - ezt mondhatta -, miért halogassuk tehát a leszámolást? Társainkat meggyilkolták. Véletlen, hogy jómagam ép bőrrel menekültem. Közülünk senki sincs tőlük biztonságban. Most itt vagyunk egybegyűlve, fogjunk hozzá! - Ujjával felénk mutatott. - Ezek az idegenek: barátaink. Parancsolnak a villámnak és a mennydörgésnek. Mikor lesz ilyen segítségünk? Cselekedjünk! A jövő biztonsága érdekében!

A kis, vörös harcosok áhítattal hallgatták, és amikor beszédét befejezte, viharosan nyilvánították tetszésüket. Az öreg főnök aztán közelebb lépett hozzánk, és kérdezett valamit.

- Most nekünk kell döntenünk - mondta lord Roxton. - Ami engem illet, magam is nagyon szeretnék ezzel a majomhaddal leszámolni, és szeretném őket kipusztítani a föld színéről. Én okvetlenül rézbőrű barátainkkal tartok. És ön, Malone?

- Természetesen én is.

- Hát ön, Challenger?

- Azt hiszem, embertársi kötelességünk, hogy segítsünk nekik...

- És mi az ön véleménye, Summerlee?

- Nekem az a véleményem, hogy nagyon is eltérünk eredeti célunktól. Én nem azért hagytam el londoni katedrámat, hogy egy csapat vadembert támogassak a majmok elleni harcban. De ha önök mind elmennek, én sem maradhatok le...

- Akkor hát a kocka el van vetve - mondta lord Roxton. A főnökhöz fordult, intett a fejével, és a puskájára csapott...

Az öreg főnök kezét fogott velünk, és harcosai hangosan ujjongtak.

Minthogy már alkonyodott s így késő volt a hadjárat megindítására, az indiánok táborát ütötték. Mindenfelé tüzek gyúltak ki. A rézbőrűek közül néhányan a sűrűbe mentek, s egy-egy óriás kengurugyíkot hajtva maguk előtt tértek vissza. Mint a többi óriás hullónek, ezeknek is aszfaltos volt a válluk.

Az aszfaltfoltok rejtélye megoldódott. Kiderült, hogy az óriás kengurugyíkokat a bennszülöttek magántulajdonukba vették. Miként otthon, Angliában, a teheneknek például, úgy itt, az inguanodonok mindegyikének megvolt a maga gazdája, s az aszfaltfoltok a tulajdonosok

jelei voltak az állatok hátán. Ezek a növényevő szörnyek olyan tehetetlenek és lusták voltak, hogy egy gyerek is elbírhatott velük.

A hatalmas állatokat néhány perc alatt feldarabolták, és húsuk csakhamar egy tucat tűz fölött pörköldött egy nagy, pikkelyes hallal együtt, amelyet a rézbőrűek a tóból fogtak ki lándzsájukkal.

Másnap már kora hajnalban tábornok bontottunk, és egy órával később megkezdtek az emlékeztető hadjáratot, amelyről első haditudósításomat írtam.

Csapatunk csaknem ötszáz főnyire növekedett azokkal a bennszülöttekkel, akik csatlakoztak hozzánk.

A csapat előtt őrszemek haladtak, s az elővéd után rendezett sorokban menetelt a had zöme egészen az erdő széléig, ahol felfejlődtek. Roxton és Summerlee a jobbszárnyra került, Challenger velem a balra. A kőkorszak vitézei egy sorba kerültek velünk, a huszadik század modern fegyverekkel ellátott fiaival.

Az ellenségre nem kellett soká várakoznunk.

Az erdő széle felől vad, éles kiáltás hallatszott, és a sűrűből hirtelen egy majom tört elő, kövekkel és bunkóval felfegyverkezve, s nekirontott az indiánok vonalának. A hatalmas erejű, rövid lábú állat habzó szájával, vérszomjasan villogó szemével és macskaszerű, fürge mozgulataival félelmetes jelenség volt.

Szörnyű harc kezdődött. A tisztáson aránylag könnyű dolgunk volt. Ellenségeinket kényelmesen célba vehettük és leterítettük. Hogy a terep nem alkalmas a számukra, ezt csakhamar a majmok is észrevették. Visszavonultak a fák közé. Itt az ágak közül és a bokrok mögül vetették magukat a bennszülöttekre, és súlyos bunkóikkal hamarabb zúzták össze áldozataik fejét, mintsem azok védekezhetek volna vagy lándzsáikkal felnyársalhatták volna támadóikat.

Az egyik majom Summerlee puskaáját is összezúzta, és talán meg is öli következő mozgulataival a tanárt, ha egy bennszülött nem siet a fenyegetett tudós segítségére, és szíven nem szúrja a majmot.

A fákról kőeső zúdult ránk, de semmi sem tudta a rézbőrűek előnyomulásának lendületét feltartóztatni. Fegyvereik nagy pusztítást vittek végbe a majmok között, sebesült állatok üvöltésétől visszhangzott az erdő, s a majmok megritkult sorainak visszavonulását ujjongó diadalordítással igyekezett megghiúsítani a bennszülöttek csapata.

Végre a majomsereg maradványát sikerült beszorítani utolsó mentsvárunkba, a falujukba, s a falu tisztásán most rettentő jelenetek következtek. A bennszülöttek félkör alakban körülvették a majomsereg roncsait, és lépésről lépésre harcolva a kivégzések sziklájára terelték. A majmok vagy harc közben hullottak el a rézbőrűek lándzsáitól, vagy ugyanolyan módon taszították őket a mélységbe, mint azt a szegény amerikaiak, akinek a teteme a bambuszerdőben porlad.

A hímek elpusztultak, a nőstényeket s a kicsinyeket a bennszülöttek foglyul ejtették, a majomvárost pedig feldúlták.

- Maple White fennsíkján - mondta Challenger az ember uralma ezzel biztosítottak tekinthető.

A rézbőrűek győzelmének számunkra is voltak kellemes következményei, így visszamehetünk táborunkba holmijainkért, és újra érintkezésbe léphettünk hűséges Zambónkkal, aki rémülten szemlélte a majom-ember harc fejleményeit s a majmok tömeges letaszítását a kivégzések sziklájáról.

- Jöjjenek már onnan vissza, jöjjenek! - kiáltotta -, mert ha még sokáig maradnak, bizonyosan elviszi magukat az ördög.

- Igaza van - mondotta Summerlee mély meggyőződéssel. - Éppen elég kalandban volt részünk. Ideje, hogy most már visszavezessen bennünket Challenger a huszadik századba ebből az özönvíz előtti világból.

7.

A győzelem óta mi voltunk a fennsík urai. A bennszülöttek nagy tisztelettel tekintettek ránk, hiszen „tudunk parancsolni a villámnak s a mennydörgésnek is”. A nagy tisztelet azonban nem akadályozta meg őket abban, hogy tiszta szívükből óhajtsák a fennsíkról való eltávozásunkat. Félték tőlünk.

S minthogy, talán a saját biztonságuk érdekében, igen kíváncsiak tartották, hogy minél hamarabb eltávozzunk, jelek segítségével megértették velünk, hogy van egy alagút, amelyen át a fennsíkról le lehet ereszkedni a völgybe. Szerencsétlenségünkre nem tudakoltuk meg azonnal azt, hogy ez az alagút hol van, mert másnapra a bennszülöttek hangulata és irántunk való magatartása megváltozott.

Tiszteletük rendületlen maradt ugyan, de úgy látszik, rájöttek arra, hogy a fennsíkon való maradásunk mégiscsak kíváncsiabb eltávozásunknál, s hogy, mint szövetségeseiknek, nagy hasznukat vehetik.

Amikor az alagút iránt érdeklődtünk, vállat vontak, tréfás szóval ütötték el a kérdést, hunyorgattak a szemükkel, végül pedig kijelentették, hogy az alagút már nem is létezik, nincs is, csak volt, mert időközben, egy földrengés alkalmával beomlott, s a szabadulásnak ez idő szerint ők egyetlen útját sem ismerik.

Amikor pedig azt kértük tőlük, hogy segítsenek áthidalni a fennsík és a piramis alakú szikla között tátongó mélységet, amelyen átjöttünk, tagadón rázták meg a fejüket.

Egyebekben rendkívül szívélyesek, előzékenyek és figyelmesek voltak velünk. Meghívtak barlangjukba, lakást ajánlottak fel nekünk, sőt azt is felajánlották, hogy válasszunk magunknak feleséget rézbőrű Vénuszaik közül, mi azonban semmit sem fogadtunk el tőlük.

Lord Roxton gondosan ügyelt arra, hogy fennhatóságuk alá ne kerüljünk, s tökéletesen megőrizzük velük szemben függetlenségünket.

Barlangjaikban azonban meglátogattuk őket.

Ezeket a szűk nyílású, belül egyre inkább szélesedő, tágas, száraz, meleg, szürke falú barlangokat nem emberkéz alkotta, de falaikat érdekes rajzokkal, festményekkel emberkéz díszítette fel. A szikla nem volt túlságosan kemény, könnyű volt vésni bele. S a rézbőrűek tele is vésték azoknak az állatoknak az alakjaival, melyek között élnek. Repülő sárkányok, óriási kengurugyíkok, gímvadak, embermajmok tekintettek le ránk a barlangok faláról, s ezek a rajzok minden idők számára megdönthetetlen bizonyítékai lesznek annak, hogy a fennsíkon együtt élt az ember az őskor rettentő sárkányaival.

Szabadulásunkat a fiatal főnöknek köszönhattuk. Ámbár, látva a bennszülöttek magatartásának megváltozását, gondosan titkoltuk előttük, hogy mindenképpen el szeretnénk már hagyni Gladys tavának rejtelmekkel teljes vidékét, ez a fiatalember, akinek mi mentettük meg az életét, észrevette rajtunk, hogy gyötör bennünket a honvágy, s ezért egy este hozzánk osont, s ujjával hallgatásra intve egy darab fakérget nyújtott át nekünk.

A fakérget a tűzhöz vittük, és figyelmesen szemügyre vettük.

Fehér alapján faszénnel rajzolt ákombákom ékeskedett.

- Vajon mi lehet? - kérdezte Summerlee.

- Hogy mi, még csak nem is sejtem - feleltem -, de az a fiatal főnök viselkedéséből nyilvánvaló, hogy számunkra igen fontos közlést tartalmaz.

- Azt hiszem, megtaláltam a nyitját - szólalt meg most lord Roxton -, ez a fakéreg egy tervrajz.

- És minek a tervrajza?

- A barlanglakásoké. A kérgen tizennyolc négyszög van, s a barlangok száma is éppannyi. Itt, a leghosszabb barlang vége mellett kereszt látható...

- Ami nem jelent mást - szóltam közbe -, mint azt, hogy ez a barlang keresztülmegy a hegyen.

- Ez a feltevés szerfelett valószínű - mondotta Challenger. - Én is így magyarázom. Ha pedig ez a barlang alagút is egyszersmind, a túlsó felén nem lehet száz lábnál magasabban a völgy szintjénél.

- Akkor pedig könnyen leereszkedhetünk onnan a völgybe. Hiszen a kötelünk jóval hosszabb száz lábnál.

- Most csak az a kérdés, hogyan hatolunk át a barlangon? Mit csinálunk az indiánusokkal, akik benne tartózkodnak, s akik aligha fogják tétlenül nézni szökésünket?

- Ez nem kérdés. Nem a barlangon fogunk keresztülmenni, hanem azon a padlásszerű üregen, amely a barlang fölött húzódik, s amelyet a rézbőrűek csűrül használnak. Mégpedig azonnal!

A barlangban a denevérek raja röppent fel megjelenésünkkel. Sötétben tapogatóztunk egészen a barlang végéig, ahol azonban nagy csalódás ért bennünket. A barlang nem kijáratban, alagútszerűen végződött, hanem egy nagy sziklában.

Kétségbeesve álltunk ott, s néhány percig nem tudtuk, mitévők legyünk. De azután fáklyát gyújtottunk, és újra elővettük a térképet. Az arcunk felderült. A barlangnyílás egy helyütt elágazott. Mi a zsákutcaszerűen végződő ágába kerültünk, a szabadba azonban a másik ág vezetett.

Megkerestük az elágazást, s a másik ágban folytattuk felderítőutunkat. Több száz lépést tehetünk meg már benne, amikor a mélyről egyszerre csak egyenletesen sugárzó, vörös reflektor világított az arcunkba. Feléje rohantunk. A reflektor nem mozdult, melegét nem éreztük, mozdulatlanul, s mágikus fényben tündököelve sugárzott felénk.

A hold volt.

A telihold, amely egy magasságban állott a barlang nyílásával.

- Íme, a szabadulás kapuja! - kiáltotta boldogan lord Roxton.

A barlangnyílás akkora volt csak, mint egy ablak, de céljainknak azért teljesen megfelelt. Alulról a nyílást nem lehetett észrevenni, mert kiugró sziklák takarták el. Megbizonyosodtunk felőle, hogy nem lesz nehéz leereszkednünk, és boldogan tértünk vissza a táborba, hogy a másnap esti szökés előkészületeit megtegyük.

Csak fegyvereinket és töltnyeinket vittük magunkkal, valamint Challenger elég súlyos csomagját, egyéb holmink ott maradt Maple White földjén, ahol annyi nagyszerű élményben, csodálatos kalandban, szenvedésben és örömben volt részünk, s amelytől csak egy hosszú, szeretetteljes pillantással búcsúztunk el, mielőtt befordultunk volna az alagútba.

Két órával később minden holminkkal egyetemben szerencsésen lejutottunk a szikla tövébe.

Először Zambó táborát kerestük fel.

Nagy csodálkozásunkra a táborban vagy nyolc-tíz pásztortűz lobogott. Zambó ugyanis indiánokat hívott a környékről kiszabadításunkra, és sikerült is egy húsz tagból álló mentőexpedíciót megszerveznie. Éppen másnap akartak hozzáfogni annak a szakadéknak az áthidalásához, amelyen keresztül sikerült behatolnunk Curupuri birodalmába.

Az indiánok segítségével minden holminkat kényelmesen elszállíthattuk. Valószínű, hogy nemsokára elérjük az Amazonast, s most már magam is kezdem hinni, hogy még ebben az életben kezdet szoríthatok önnel, kedves Ardle mester, s hogy feljegyzéseimnek hasznát veheti a Hírlap.

HARMADIK RÉSZ

Megérkezésünk Angliába diadalmenet volt.

Már a hajón egyre-másra kaptuk az üdvözlő táviratokat, és a világ legnagyobb lapjai milliókat kínáltak fel azért, hogy expedícióinkról cikksorozatban számoljunk be közönségüknek.

Hajónkat, az „Ivernía”-t beláthatatlan tömeg fogadta a kikötőben, és Southamptonban a riporterek valósággal rohamot intéztek ellenünk, de haszontalanul. Megfogadtuk ugyanis, hogy tapasztalatainkról csak a Zoológiai Társaság gyűlésén számolunk be, amelyet november 8-án tartottak a Queen's Hallban.

Lapom, a Hírlap ennek a gyűlésnek a lefolyásáról a következő tudósítást közölte:

„Challenger tanár és társai tegnap este számoltak be a Zoológiai Társaság gyűlésén arról a tanulmányútról, amelyre egy esztendővel ezelőtt azért indultak, hogy hitelesen megállapítsák: élnek-e még valóban - amint azt Challenger tanár állította - Dél-Amerika egy rejtélyes fennsíkján őskori állatok? Jegyeket csak a Társaság tagjai s a külföldi tudományos intézetek rendkívül nagy számban megjelent képviselői kaptak erre az ülésre, a Queen's Hall azonban így is zsúfolásig megtelt, a megjelentek számát körülbelül ötezerre tehetjük.

Amikor az expedíció négy hőse a terembe lépett, az egész közönség felállott helyéről, és percekig tartó tapsorkánnal üdvözölte őket. Ez a viharos ünneplés megismétlődött, amikor Challenger tanár szólásra emelkedett és a hallgatóság elé tárta a bizonyítékoknak azt a tudományos szempontból a legnagyobb mértékben szenzációs halmazát, amelyet a múlt esztendőben tett állításai igazolására sikerült összegyűjtenie tanulmányútja folyamán.

A szinte izgalmasan érdekes előadást gyakran szakította félbe az elragadtatott közönség lelkes tapsa. Beszámolójának végén - a beszámolót a Hírlap mellékletként közli - Challenger tanár intésére egy hatalmas méretű, Zambó nevű néger jelent meg a dobogón, s egy nagy ládát vitt fel oda. A ládából félelmetes szörny került elő. Véres szemű, meztelen nyakú, hosszú, fogas csőrű repülő sárkányfiók, tudományos nevén: pterodaktylus, amelyet Challenger tanárnak sikerült elevenen áthoznia Európába. A néger elővigyázatlansága következtében a sárkányfiók kisiklott őrzői kezéből, s még mielőtt megakadályozhatták volna, kirepült az üvegtetőnek egy szellőzés céljából nyitva hagyott részén.

Az előadás után a tömeg vállán vitte haza, és egész úton a legmelegebb ünneplésben részesítette Challenger tanárt és társait: Summerlee-t, az anatómia professzorát, lord Róxtont, a világhírű utazót és vadászt, valamint a Hírlap szerkesztőjét, Edward Malone-t, aki cikksorozatban fog beszámolni a Hírlap olvasóinak csodálatos élményeiről...”

Az ülést követő reggelen rohantam Gladyshez a kis streathami villába.

Szívem majd kiugrott a helyéből, úgy vert.

Egy álló éve nem kaptam hírt felőle, de ő bizonyosan értesült róla, hogy mire vállalkoztam: érte, egyedül csak érte.

Amire vállalkoztam, azt becsülettel teljesítettem is. Az lettem, akinek akart: híres ember.

Már a kertből meghallottam a hangját, s félrelökve az ámuló cselédet, berohantam a nappali szobába.

Gladys a zongora mellett ült.

Mellette termettem.

- Gladys! - kiáltottam. - Édes Gladys, itt vagyok, megjöttem! Most végre az enyém lesz!

Gladys tágra nyílt szemmel tekintett rám.

- Hogy érti ezt? - kérdezte.

- Hogy hogyan értem? Hiszen megígérte, hogy feleségül jön hozzám, ha híres ember leszek! Már nem állja a szavát? Vagy talán nem Gladys Hungerford az, akivel beszélek?

- Nem! - felelte Gladys. - Én William Pottsné vagyok, és ez az úr itt a férjem.

Egy sáfrányhajú kis mitugrász vigyorgott fel rám, és nyújtotta a kezét.

- Nem kapta meg a leveletem? - kérdezte Gladys.

- Nem kaptam meg. Milyen levélről beszél?

- Parába küldtem ön után egy levelet, s abban mindent megírtam. Ugye, William?

- Uhum! - felelte William.

- Mit írt meg?

- Azt írtam, hogy nem leszek olyan ember felesége, aki őskori kengurugyíkok után mászkál, engem pedig itt hagy. Nem leszek olyan emberé, akinek fontosabb a hírnév, a dicsőség, mint én.

- De hiszen ön...

- Ne vesztegessük rá a szót! Úgyis mindegy. Én csak az olyan embert szeretem, aki itt marad. Aki itt van.

Elkeseredésemben szerencsés vetélytársamhoz fordultam:

- S ön? Ön mivel érdemelte ki Gladyst? - kérdeztem tőle elkeseredetten. - Milyen hőstettet vitt véghez érte? Eljutott az Északi-sarkig? Átrepülte az óceánt? Megtalálta Dárius kincsét?

Mr. William Potts értetlenül bámult rám.

- Legalább azt mondja meg: micsoda maga? Egyetemi tanár? Püspök? Király? Tengernagy? Miniszter?

- Dehogyan kérem - felelte szerényen -, napidíjas vagyok egy ügyvédi irodában, a Johnson és Merivalnál, a Chancery Lane 41. szám alatt.

- De a kellő pillanatban itt volt, s nem a repülő sárkányok birodalmában - mondotta Gladys nem minden él nélkül, s én összetört szívvel támolyogtam ki a villa kapuján...

MÉREGÖV

ELSŐ FEJEZET

A vonalak elmosódása

Parancsoló szükségét érzem annak, hogy most rögtön, amíg a csodás események világosan ott állnak lelki szemeim előtt, azoknak minden egyes részletét pontosan feljegyezzem, nehogy idővel elhomályosuljanak. De még mielőtt hozzáfognék, nem győzők magamban csodálkozva eltűnődni, hogy épp mi, akik a „Letűnt világ” felfedezői voltunk, név szerint Challenger professzor, Summerlee professzor, lord John Roxton és jómagam legyünk azok, akiknek ismét e megdöbbentő tapasztalat jutott osztályrészül.

Amidőn néhány évvel ezelőtt a „Hírlap”-ban beszámoltam dél-amerikai korszakalkotó felfedezéseinkről, bizony nem képzeltem volna, hogy valaha úgy hozza a sors, hogy még ennél is csodálatosabb személyes élményekről számoljak be, tapasztalatokról, amelyek olyan egyedülállóak a történelmi feljegyzések között, mint egy óriás hegycsúcs a környező szerény dombocskák között. Maga a tény mindvégig szinte hihetetlennek tetszik, az a körülmény azonban, hogy mi négyen épp együtt voltunk akkor, amidőn a rendkívüli esemény megtörtént, igen természetes módon következett be. Elmagyarázom itt olyan röviden és világosan, amennyire módomban áll. Felsorolom az okokat, amelyek a véletlent előidézték, noha teljes tudatában vagyok annak, hogy minél bővebben számolnék be róluk, az annál kíváncsabb lenne olvasóim előtt, mert a közönség kíváncsi érdeklődése telhetetlen volt és az is maradt.

Egy pénteki nap, augusztus huszonhetedikén történt - és e nap mindörökké emlékezetes marad a világtörténelemben -, hogy betértem lapom szerkesztőségébe, és Mr. McArdle-től, a Hírlap szerkesztőjétől háromnapos szabadságot kértem. A jó öreg skót kétkedően rázta a fejét, zavartan vakarta meg rőt hajának gyér maradványait, s végül szavakba foglalta ellenkezését.

- Épp azon gondolkoztam, Mr. Malone, milyen jól foglalkoztatjuk önt egy-két napon belül. Azon gondolkoztam, hogy van itt most egy olyan esemény, amelyről senki sem referálhatna nekünk jobban, mint éppen ön.

- Nagyon sajnálom - feleltem, és csalódottságomat igyekeztem palástolni -, ha sürgősen szükség volna reám, úgy természetesen lemondok a kívánságomról. Pedig fontos és bizalmas ügyet kellett volna elintéznem. Ha lehetne, hogy mást bízson meg a szerkesztőség...

- Őszintén szólva, nem hiszem.

Keserű pirula volt, de jó arccal kellett lenyelnem. Úgy kellett nekem, hiszen előre tudhattam volna, hogy az újságíró nem rendelkezhet szabadon az idejével.

- Úgy tehát rá sem gondolok többé - jegyeztem meg olyan derűten, amennyire ilyen hirtelenében képes voltam. - Legyen szíves, szerkesztő úr, közölje velem, hogy milyen ügyben van reám szükség.

- Mindössze arról van szó, hogy utazzék le Rotherfieldbe, és interjúvolja meg azt az ördögös embert ott.

- Csak nem Challenger professzort? - kiáltottam heves érdeklődéssel.

- De igenis őt. A múlt héten történt, hogy ez a drágalátos professzor tízmérföldnyire innét, az országúton elütötte autójával a Simpson gyereket, a Courier munkatársát, és a kabátja gallérjánál fogva magával vonszolta. Ön bizonyára már olvasott erről a rendőri hírek rovatában. A mi embereink nem mernek eléje kerülni, inkább egy aligátort interjúvolnának meg az állatkertben, mint azt a vadembert. De maga, maga megtehetné - régi, bizalmas barátja neki.

- Hiszen ez pompás! - kiáltottam megkönnyebbülve -, ezzel egy csapásra elintézzük mind a két ügyet. Véletlenül épp azért kértem szerkesztő úrtól háromnapos szabadságot, hogy meglátogassam Challenger professzort Rotherfieldben. Úgy áll a dolog, hogy most lesz annak a híres kalandnak az évfordulója, és ő mind a négyünket meghívott, ünnepeljük meg az ő házában.

- Nagyszerű! - kiáltott McArdle. Izgatottan dörzsölte kezét, és szemüvegén keresztül örömtelten villogtatta reám szemét. - Úgy hát módjában lesz önnek, hogy tőle a véleményét kicsikarja. Ha más emberről lenne szó, az egészet ostobaságnak minősíteném, az a fickó azonban már egyszer megjáratta velünk, és ki tudja, nem teszi-e meg ezúttal is.

- Mit csikarjak ki tőle? - kérdeztem értetlenül. - Mit követett el vajon?

- Hát nem olvasta a mai Times-ban levelét a „Tudományos lehetőségek”-ről?

- Nem én.

McArdle lenyúlt az asztal alá, és egy lappéldányt húzott elő.

- Olvassa fel hangosan, kérem - szólt, és ujjával rámutatott az egyik hasábra. - Szívesen meghallgatom, mert nem győződtem még meg afelől, vajon megértettem-e, hogy az az ember mit akar tulajdonképpen elmondani.

A Hírlap szerkesztőjének a következő levelet olvastam fel:

„Tudományos lehetőségek.

Uraim! Derűtséggel vegyes felháborodással olvastam nemrég azt az Önök lapjában közölt levelet, amelyben James Wilson MacPhail éppoly önhitt, mint amilyen hülye módon véleményét nyilvánítja a Frauenhofer-féle vonalak elmosódásáról, amelyet mind a bolygók, mind az állócsillagok spektruma felmutat. Ő erről mint teljesen jelentéktelen eseményről emlékezik meg. Szélesebb látókörű, intelligens emberek előtt azonban nagyon is - és joggal - fontosnak tűnik az az esemény, olyannyira fontosnak, hogy az minden teremtetett lény, férfi, nő s gyermek jólétére egyaránt kihat. Alig remélhetem, hogy, tudományos kifejezéseket használva, megértetnem sikerült a tudatlanok azon tömegével, akik a napilapok hasábjai nyomán alkotják meg véleményüket, ennek a folyamatnak a jelentőségét. Megkísérlem tehát, hogy az olvasók korlátozott képességéhez igazodva, a helyzetet egy köznapis hasonlattal magyarázzam meg.”

- Ez az ember valóságos csoda, egy eleven csoda! - kiáltott McArdle, és elgondolkozva meredt maga elé.

- Egy szopós gyereket képes lenne értelmes beszédre gerjeszteni vagy egy kvékergyülekezetben lázadást szítani! Nem csoda, hogy Londonban már nem tudott megmaradni. Kár érte, Mr. Malone, mert nagyszerű ember! De hadd halljuk a hasonlatot!

„Tegyük fel” - olvastam tovább -, „hogy egy csomó egymáshoz erősített parafa karikát egy lassú folyású vízen át az Atlanti-óceánba bocsátanak le. A parafa karikák lassan, napról napra feltételek mellett teszik meg az utat. Hogyha a parafa érezni tudna, azt képzelhetnők, hogy ezeket a feltételeket állandóknak és biztosítottaknak tekinti. Mi azonban fölényes műveltségünknel fogva tudjuk, hogy bizony sok minden történhet, amire a parafa egyáltalán nincs felkészülve. Például, hogy egy hajó oldalához vagy egy alvó cethal közelébe sodorja a víz, vagy pedig úszó hínárban akad meg. És ha bármelyik eset bekövetkeznék, úgy a parafa karikák utazása minden valószínűség szerint örökre véget ér, a tenger kiveti Labrador sziklaszirteire. Ám a karikák ezt honnan sejténék meg, amint így napról napra csöndesen úszkálnak tova a végtelennek és egyenletesnek tetsző óceán vizén?

Az önök olvasói talán megértik, hogy e parabolában az Atlanti-óceán alatt az éter óceánja értendő, amelyben földünk és annak lakói vonulnak örökös körforgásban, és hogy a parafa karikák bolygóinknak azt a silány és homályos rendszerét jelképezik, amelyhez földük is tartozik. Ez a harmadrangú naprendszerünk silány és jelentéktelen csatlósaival együtt nap nap után ugyanazon feltételek közt egy ismeretlen vég felé lebeg, valamely rettenetes katasztrófa felé, amely az idők végtelen határában utolér bennünket, amidőn földünk valamely éteri Niagara-ba sodródik, vagy valamely elképzelhetetlen labradori sziklaszirten zúzódik paránnyá! Nem látom tehát helyénvalónak Mr. James MacPhailnek, az önök munkatársának tudatlan optimizmusát, hanem ellenkezőleg, igen megokoltnak látom, hogy szüntelen és megfeszített érdeklődéssel figyeljük minden egyes előjelét környezetünk ama kozmikus elváltozásainak, amelyekről saját sorsunk végleges kialakulása függ.”

- Micsoda prédikátor lett volna ebből az emberből! - jegyezte meg a csodálat hangján McArdle. Olyan hatalmas erővel zeng a szava, akár az orgona hangja a templomban. De folytassa, kérem, járjunk a végére, hogy voltaképpen mi az, ami őt ennyire felzaklatta.

„A Frauenhofer-féle vonalaknak a spektrum csúcsán észlelt általános elmosódását és eltolódását az én véleményem szerint egy széles körű, kozmikus elváltozás okozza, amely rendkívül finom és különös jellegű. Egy bolygónak a világossága nem más, mint a nap világosságának a visszfénye. Egy csillag ragyogása azonban merőben önmaga által létrehozott fény. A jelen esetben pedig mind a bolygók, mind a csillagok spektruma ugyanazt az elváltozást mutatja fel. A bolygók és a csillagok megváltoztak volna tehát? Szerintem ez el sem képzelhető. Miféle közös elváltozás történhetett tehát rajtuk? A saját légkörük változott volna meg? Ez lehetséges, noha legkevésbé sem valószínű, miután környezetünkben annak semmiféle jelét sem tapasztaljuk, és a kémiai analízis által sem fedezhetünk fel elváltozást. Mi lehet hát a harmadik lehetőség? Az, hogy ennek okát a vezérlő médiumban, abban a végtelenül finom éterben kell keresnünk, amely csillagtól csillagig hatol, és az egész mindenséget áthatja. Földünk ebben az éteróceánban lebeg tova egy lassú áramlatban. Nem lehetséges-e tehát, hogy ez az áramlat olyan éterövek felé sodor bennünket, amelyek eddig ismeretlenek voltak előttünk, s amelyekről fogalmunk sincsen? Valahol kell elváltozásnak lenni! Lehet, hogy a javunkra válik. Lehet, hogy a kárunkra. Lehet, hogy egyáltalán nem érint bennünket. Ezt mi nem tudhatjuk. Felületes megfigyelők úgy tekintik ezt a dolgot, mint ami teljesen jelentéktelen, viszont olyanok, mint jómagam is, akiket a valódi filozófus mélyreható műveltsége buzdít, megértik, hogy a mindenségben kiszámíthatatlanok a lehetőségek, és hogy az cselekszik a legbölcsebben, aki minden, még a leginkább váratlan eshetőségre is elkészül. Hogy egy nyilvánvaló példát idézzek: ki merné állítani, hogy az a titokzatos és általános kór, amelyről ma reggel írta az Önök lapja, hogy Szumátra bennszülött törzsei közt pusztít, nincs-e összefüggésben valamely kozmikus elváltozással, amelyre ők gyorsabban reagálnak, mint Európa több faj keverékéből létrejött népessége? A magam részéről, íme, felvetem a kérdést. Jelenleg éppoly kevésbé lehet azt letagadni, mint helybenhagyni, de szerintem csakis egy minden képzelőtehetség híján lévő, korlátolt egyén állíthatja, hogy ez a feltevés túlhaladja a tudományos lehetőségek határát.

Szerkesztő úr, tisztelő híve:

*George Eduard Challenger
The Briars, Rotherfield.”*

- Végtelenül érdekes levél, amely szinte tette villanyozza fel az embert - szólta McArdle elgondolkodva, és cigarettát helyezett el a szipkájában. - Mi az ön véleménye róla, Mr. Malone?

Meg kell vallanom teljes és megszegyenítő tudatlanságomat a szóban forgó tárgyról. Micsodák például azok a Fraunhofer-féle vonalak? McArdle is csak az imént tanulmányozta az ügyet a szerkesztőség tudományos rovatának vezetőjével; elővett az íróasztala fiókjából kettőt azokból a violaszínű, a spektrumanalízist felmutató szalagokból, amelyek általánosságban igen hasonlóak valamely újonnan megalakult és nagyra törő krikettklub kalapszalagjához. Megmagyarázta és megmutatta, hogy azok a fekete vonalak, amelyek a ragyogó, élénkpiros, narancsszín, sárga, zöld, kék, indigó és lila színnek minden árnyalatát felölelő sávokat keresztezik, mit jelentenek.

- Ezek a sötét vonalak mint az úgynevezett Fraunhofer-féle vonalak ismeretesek - szölte a szerkesztő. - A színeket maga a fény alkotja. Mindennemű fény, ha prizmával kettémetszik, ugyanezeket a színeket hozza létre. Ez mit sem jelent. Csakis a sötét vonalak a mérvadók, mivel ahhoz mérten mutatnak fel változást, ahogy az az okozat változik, amely a fényt előhívja. Ezek a vonalak tehát most, a hét folyamán elmosódtak, ahelyett, hogy úgy, mint eddig, tisztán körvonalazódtak volna. És valamennyi csillagász azon kapott hajba, hogy mi okozhatja ezt az elváltozást. Itt van az elmosódott vonalakról egy fényképfelvétel, amelyet a holnapi lapban teszünk közzé. A közönség mind ez ideig nemigen érdeklődött az ügy iránt, de Challengernek ez a levele itt, amelyet a Times leközölt, bizonyára felrázza majd nemtörődömségéből.

- És mit jelent a Szumátra szigetlakóira vonatkozó rész?

- Nos, mondhatom, nagyon is merész hipotézis, hogy néhány sötét vonal elmosódását, amelyet a spektrumanalízis felmutat, a szumátrai bennszülöttek betegségével hozzuk kapcsolatba. De hát ez a mi kíméletlen tudósunk már megmutatta egyszer, hogy mire képes. Hogy ott lent valami furcsa járvány pusztít, az kétségtelen, ma pedig Szingapúrból jött egy kábeltávírat, amely tudatja, hogy a Szunda-öböl mentén álló világítótornyok nem működnek többé, és emiatt már két hajó szenvedett hajótörést. Bármint áll is a dolog, jó lesz, ha ön meginterjúvolja Challengert. Ha valami lényegeset ki tud belőle szedni, írjon egy hasábra való cikket a hétfői számba.

Épp indultam ki a szerkesztő szobájából és meghánytam-vetettem magamban a megbízásomnál követendő eljárást, amikor a földszintről, a várószoba ablakából nevemen szólított valaki. A távirathordó gyerek volt, egy táviratot hozott, amelyet streathami lakásomból továbbítottak ide. Az az ember küldte, akiről az előbb a szerkesztővel vitakoztunk. Tartalma a következő volt:

„Malone, Hill Street 17. Streatham. Hozzon magával oxigént. Challenger”.

„Hozzon magával oxigént!” A professzornak, ahogy én őt ismertem, a humorhoz olyan óriási érzéke volt, hogy a legvaskosabb és leghihetlenebb tréfáktól sem riadt vissza. Talán ez is egyike volt azoknak a tréfáinak, melyeknek sikerültén rendszerint akkora hahotára fakadt, hogy a szeme sem látszott ki húsos arcából, csak a nagy, eltátott szája meg a remegő, hosszú szakála. Egyáltalán nem törődve a körülállók komolyságával, szabad folyást engedett ilyenkor a jókedvének.

Elnézegettem, találgattam a szavak értelmét, de a leghalványabb tréfás célzást sem tudtam felfedezni bennük. Határozott parancs volt tehát számomra - ámbár kissé furcsa parancs. Challenger volt a legutolsó ember, akinek a kívánságát figyelem kívül hagynám. Lehet, hogy valamely kémiai felfedezésen fáradozott, de hát nem tartozott rám, hogy kutassam, mi célból van neki oxigénre szüksége. Meg kell szereznem, annyi bizonyos. Volt még egy órányi időm,

mielőtt a vonatom a Viktória pályaudvarról elindul. Beültem egy taxiba, és a telefonkönyvből kibetűztem az oxigénszállító vállalat címét az Oxford Streeten.

Amikor odaérve kiszálltam az autóból, két suhancot láttam az üzletből kijönni. Egy vashengert vittek, amelyet nagy ügyel-bajjal tettek fel egy ott várakozó motorkocsira. Egy idősebb úriember nyomon követte őket, és krákogó, epés hangon kiabált rájuk. Felém fordult. Lehetetlen volt fel nem ismerni a zord arcot és a hosszú, ősz szakállt. Az én öreg, bakafántos (örökké akadémuskodó) kollégám, Summerlee professzor volt.

- Micsoda!/? - kiáltott rám. - Talán csak nem küldött magának is egy olyan eszetlen táviratot, amelyben oxigént kér?

Felmutattam a táviratot.

- Jó, jó! Én is kaptam egy hasonlót, és amint látja, a józan eszem ellenére meg is tettem, amit kíván. A mi kedves barátunk hóbortosabb, mint valaha. Lehetetlen, hogy olyan sürgős szükségese volna oxigénre, hogy meg ne várhatná a megszerzésének szokásos módját, hanem inkább olyan emberek idejével él vissza, akiknek bizonyára sokkal több a dolguk, mint neki. Miért nem rendelte meg közvetlenül a vállalatától?

Erre azt jegyeztem meg, hogy mert biztosan rögtön szüksége van rá.

- Legalábbis azt képzelem, ami egyáltalán nem ugyanazt jelenti. De most már fölösleges, hogy ön is szerezzon, miután én már eléggé tekintélyes mennyiséget beszereztem.

- Ő azonban valamely oknál fogva, úgy látszik, azt kívánja, hogy én is hozzak magammal oxigént. Jobb lesz hát, ha ehhez tartom magam.

És Summerlee tiltakozására és haragos ellenkezésére ügyet sem vetve, én is rendeltem egy oxigénhengert, és az övével együtt az autójában helyeztem el; felajánlotta tudniillik, hogy elviszi a Viktória pályaudvarra.

Előbb azonban kifizettem a taxit, amely idehozott. Beletelt néhány percbe, míg a sofőr szemtelen túlkövetelését a jogos maximumra szállítottam le. Amikor visszamentem Summerlee professzorhoz, heves pörlekedésben találtam azokkal az emberekkel, akik az oxigénhengert lehozták; hosszú, ősz szakálla csak úgy rengett a dühös felháborodástól. Emlékszem, hogy az egyik semmirekellő „vén, vedlett kakadu”-nak csúfolta az öregurat, és ez az inzultus felbőszítette a sofőrt, aki leugrott az autóról, hogy tetteleg is kifejezze gazdája iránti rokonérzését, és mi csak nagy ügyel-bajjal tudtunk egy utcai verekedést megakadályozni.

Ezeknek az apró incidenseknek felsorolása jóformán fölöslegesnek tetszhet; csak most, amikor visszagondolok rá, látom, hogy mennyire összefüggtek mindazzal, amit itt elmondani szándékozom.

A sofőr, úgy látszott, még igen gyakorlatlan volt, vagy pedig a veszekedés izgatta fel ennyire, de tény, hogy nyomorultul hajtotta a kocsit. Kétszer is kevés híja volt, hogy össze nem ütköztünk hasonlóan hiányos képzettségű egyének vezette masinákkal. Emlékszem, hogy Summerlee-nek azt a megjegyzést tettem, hogy az utóbbi időben nagyon hanyatlott Londonban a sofőrmesterség színvonala. Egy ízben majdhogya bele nem hajtottunk egy embertömegbe, amely a Mail sarkán egy utcai verekedésnél bámészkodott. A felizgatott emberek szitkokkal illették a sofőrt. Egy dühös fickó fel is ugrott a kocsik lépcsőjére, és bottal fenyegetett meg bennünket. Én ugyan lelöktem, de mind a hárman igen megörültünk, amikor kijutottunk a tömegből, és biztonságban voltunk a park vasrácsán belül. Ezek az apró kellemetlenségek valósággal próbára tették az idegeimet, és látva társam rosszkedvű arcát, tudtam, hogy az ő türelme is fogytán van.

De amint megláttuk a peronon ránk várakozó lord John Roxtont hosszú, sárga lóden vadászruhában, mindjárt megjött a kedvünk. Éles metszésű arca, felejthetetlen, vadul villogó, amellet sziporkázó szeme örömtelten ragyogott fel láttunkra. Vörösszőke hajába itt-ott már ősz szál vegyült, homlokán a ráncokat mélyebbre szántotta az idő azóta, hogy utoljára találkoztunk, de minden más tekintetben ugyanaz a jó pajtás volt, mint amilyen megismerkedésünk idején.

- Halló, professzor úr! Halló, újságíró pajtás! - kiabált, amint közeledett felénk.

És amikor a kis málhás kocsin meglátta az oxigénhengert, csak úgy pukkadózott a nevetéstől.

- Önök is hoztak hát belőle! - kiáltott. - Az enyém már ott van a kocsiban. Ugyan mit akarhat vele a mi drága, öreg barátunk?

- Olvasta a levelét a Times-ban? - kérdeztem.

- Miről van benne szó?

- Merő butaság az egész! - morgott Summerlee megvetően.

- Nos, ha nem csalódom, azzal a levéllel van összefüggésben ez a sok oxigén - szóltam én.

- Merő butaság - ismételte Summerlee teljesen megokolatlan haraggal.

Mindhárman beszálltunk egy első osztályú dohányzószakaszbba. A professzor rögtön rá is gyújtott rövid, kormos agyagpipájára, amely szinte perzselni látszott hosszú, harcias jellegű római orrát.

- Challenger barátunk igen eszes ember - kezdte heves izgatottsággal. - Ezt senki sem tagadhatja el. Csakis bolond ember kételkedhet benne. Nézzék csak a kalapját! Hatvanunciányi agyvelő fér el benne: egy hatalmas gépezet, amely hibátlanul működik, és csak tiszta munkát produkál. Mutassák meg nekem a gépházat, s én megmondom, hogy mekkora az a gép, mely belé való. De hát ő mindamellett született szélhámos - mindnyájan tudják, hogy ezt nyíltan a szemébe is mondtam -, született szélhámos, afféle színésztrükkal dolgozó egyén, aki az alkalmas pillanatban kiugrik a lámpák elé. Most csend van a tudományos világban, Challenger barátunk tehát üstökön ragadja az alkalmat, hogy a közönség figyelmét magára terelje. Mert csak nem hiszik el önök, hogy ő maga komolyan veszi azt az ostoba fecsegést, hogy az éter változást szenvedett, és az emberiséget emiatt veszedelem fenyegeti? Ki hallott még ennél hóbortosabb, képtelenebb mesét?

Úgy ült ott, mint egy megőszült vén varjú, csak úgy krárogott a gúnyos kacagástól. Szavait hallva haragos felháborodás vett rajtam erőt. Szégyenletesnek minősítettem magamban, hogy így nyilatkozzék arról az emberről, akinek hírnevünket köszönhetjük mindhárman, és azt, hogy olyan tapasztalatban volt részünk, amilyen emberfiának még nem jutott ki.

Már heves visszautasításra készültem, amikor lord Roxton megelőzött.

- Önnek már azelőtt is volt valami csetepatéja az öreg Challengerrel - szólt rá szigorúan -, de ő tíz perc alatt lefűlelte és földre rántotta önt. Úgy rémlik előttem, Summerlee professzor, hogy az az ember magasán fölötté áll az önök fajtájának, és ön helyesebben cselekszik, ha jó messzire kitér az útjából és békén hagyja őt.

- Ezenfelül - szóltam közbe én - ő mindhármunknak jó barátja volt. Bármilyen hibája legyen is, egyenes lelkű, őszinte ember, és alig hiszem, hogy arra vetemednék, hogy a barátait távollétükben leszólja.

- Jól mondta, fiatal barátom - kiáltott lord Roxton, majd barátságosan mosolyogva ráütött a professzor vállára. - Ugyan, professzor úr, mi már csak nem veszünk össze! Nagyon is jól ismerjük egymást. De arra kérem, hogyha Challengerről van szó, gondolja meg jól, hogy mit állít felőle, mert én és ez a fiatalember itt nagyon megszerettük azt a kedves öregurat.

Summerlee azonban nem engesztelődött ki. Arca fagyos helytelenítést fejezett ki, mérgesen fújta pipájából a vastag füstfelhőket.

- Ami pedig önt illeti, lord Roxton - krákolgott epésen -, én az ön véleményét tudományos kérdésekben csak épp annyira becsülöm, mint amennyire ön az enyémet becsüli valamely újfajta vadászpuskát illetően. Nekem megvan a saját nézetem, és azt tetszésem szerint nyilvánítom. Az, hogy egy ízben téves volt, még nem ok arra, hogy feltétlenül elfogadjam mindazt, bárminő képtelenség legyen is, amit az az ember mond. Talán pápai hatalomra vágyik a tudományos világban, hogy így, fenntartás nélkül mindent el akar velünk fogadtatni; amit ő a laikus közönségnek feltálat? Ismétlem, uram, hogy van nekem magamhoz való eszem, és a saját szememben lennék alantas tányérnyalóvá, hogyha azt a tehetségemhez mérten fel nem használnám. Ha önnek úgy tetszik, hogy hitelt adjon ennek a dajkamesének az éterről meg a Frauenhofer-féle vonalak elmosódásáról, hát csak tegye, de ne kívánja tőlem, aki öregebb és talán bölcsőbb ember is vagyok önnél, hogy ebben a hóbortban osztozzam. Nem nyilvánvaló-e - feltéve, ha az éter olyan mértékben megváltozott volna, hogy az az emberi szervezetre káros lenne -, hogy ennek hatását nekünk is meg kellene éreznünk?

Diadalmas hahotában tört ki ez után az érvelés után.

- Igenis, uram, ha úgy állna a dolog, ahogy ő állítja, mi azóta már egyáltalán nem lennénk normális állapotban, és ahelyett, hogy itt egy vasúti kocsiban nyugodtan megvitattunk egy tudományos kérdést, már a szervezetünkbe hatolt mérgezés tüneteit kellene magunkon észlelnünk. Vajon miféle jelét látjuk mi most ennek az állítólagos elváltozásnak? Erre feleljen, uram! Erre feleljen! Kérem, kérem, ne térjen ki előle! Ragaszkodom hozzá., hogy megfeleljen a kérdésekre.

Mind jobban és jobban megharagudtam rá. Summerlee magaviselete nagyon felingerelt és megbotránkoztatott.

- Az a véleményem, hogyha ön jobban ismerné a tényeket, nem nyilatkozna ilyen határozottsággal - jegyeztem meg.

Summerlee kivette szájából a pipát, és fagyos tekintettel mért végig.

- Szabad tudnom, uram, hogy mit akar tulajdonképpen mondani ezzel a kissé szemtelen megjegyzésével?

- Megjegyzésem arra vonatkozik, hogy amikor a szerkesztőséget elhagytam, a napi hírek rovatvezetője közölte velem, hogy egy újabb kábeltávirat megerősítette a szumátrai bennszülöttek közt kitört járványról szóló hírt, ezenfelül azt is tudatta, hogy a Szunda-öböl mentén mindenütt kialudt a világítótoronyokban a fény.

- Az emberi butaságnak csakugyan nincs határa! - kiáltott fel dühösen Summerlee. - Ön tehát nem tudja, hogy az éter - feltéve, hogy egy pillanatra hitelt adunk Challenger hóbortos teóriájának - mindenütt egyenlően eloszlott anyag, amely ugyanaz marad, akár itt, akár a világ túlsó felében elemezzük? Ön talán úgy képzei, hogy egy saját külön angol éter létezik, amely egészen más, mint a szumátrai? Ön, lehet, azt tartja, hogy a Kent grófság étere sokkalta különb a surreyi éternél, amelyen most bennünket átvissz a vonat? Az átlagos laikus tudatlansága és hiszékenysége csakugyan rettenetes! Elképzelhető-e vajon, hogy az éter Szumátrán olyan halált okozó mérget lehessen ki, amely a sziget lakóit teljes önkívületbe helyezi,

ugyanakkor pedig mit itt meg sem érezzük állítólagos hatását? Ami engem illet, biztosíthatom önöket, sohasem éreztem magam testileg egészségesebbnek, sem lelkileg olyan teljes egyensúlyban, mint most.

- Ez lehetséges. Nem állítom, hogy tudományosan képzett ember vagyok - feleltem. - Ámbár valahol azt olvastam egyszer, hogy az egyik generáció tudománya a rákövetkező generációkban rendszerint csalódást kelt. Ahhoz azonban nem kell valami nagy tudomány, hogy elfogadjuk a lehetőségét, miszerint az éter, amelyről tulajdonképpen olyan keveset tudunk, hatásaiban itt nálunk csak később mutatkozzék, mint amott Szumátrán.

- A „lehetséges” és a „feltehető” szavakkal bármit be lehet bizonyítani - kiáltott Summerlee mérgesen. - Az is lehetséges, hogy a malac egyszer csak elkezd repülni. Igen, uram, a malac is repülhetne: de mégsem repül! Önnel nem érdemes vitatkozni. Challenger hóbortja önre is ráragadt, és képtelenné teszi ésszerű vitatkozásra. Éppen annyi sikerrel vitatkozhatnék ezekkel a kocsipárnákkal, mint önnel.

- Meg kell vallanom, Summerlee professzor, hogy az ön modora egyáltalán nem finomodott azóta, hogy utoljára szerencsém volt önnel találkozni! - jegyezte meg lord Roxton szigorú hangon.

- A lordcskák nincsenek hozzászokva, hogy igaz szót is halljanak - felelte keserűen mosolyogva Summerlee. - Elhiszem, kissé megdöbbenő önökre nézve, ha el kell ismerniük, hogy a főúri cím ellenére igencsak tudatlan emberek!

- Szavamra mondom, uram - vágott vissza fagyos nyugalommal lord Roxton -, ha ön nem lenne ilyen idős ember, nem merészelne velem ilyen sértő hangon beszélni.

Summerlee jól előrenyújtotta rút fejét, kócos, ősz szakállá csak úgy remegett.

- Vegye tudomásul, uram, akár fiatal vagyok, akár vén, világéletemben sohasem volt olyan idő, amikor féltem volna attól, hogy egy tudatlan semmittevőnek megmondjam a véleményemet. Igenis, uram, egy tudatlan semmittevőnek, ha megannyi címe lenne is, amennyit a szolgalelkek kieszelnék és a bolondok elismernek.

Lord Roxton szeme egy pillanatig szinte lángot lövellt, de nagy erőfeszítéssel leküzdötte haragját, keresztbefont karral hátradőlt az ülésen, és keserűen mosolygott. Számomra ez a szóharc végtelen bosszantó és sajnálatos volt. Mint a hullám, úgy csapódott át fölöttem az emlékezés pajtáskodó, jó viszonyunkra, az együtt eltöltött, boldog, kalandos napokra, mindarra, amit elszenvedtünk, amiért munkálkodtunk, és amit elnyernünk sikerült. Ezek után pedig, hogy ennyire jussunk! Sértegetések, gyanúsítások; egyetlen baráti szó sem. Nem tudom, mi lehetett, de hirtelen zokogni kezdtem, olyan keserves zokogás vett erőt rajtam, hogy lehetetlen volt leküzdenem. Társaim csodálkozva néztek rám. Kezembe temettem arcomat.

- Nincs semmi bajom - szóltam halkan. - Csak az, hogy mindez végtelenül bánt!

- Ön beteg, fiatal barátom - szólt lord Roxton. - Amint ideért, rögtön feltűnt nekem furcsa viselkedése.

- Az ön szokásai, uram, nem változtak meg e három év alatt - jelentette ki Summerlee bólogatva. - Magam is észrevettem abban a pillanatban, amikor találkoztunk, hogy milyen különös a modora. Ne is vesztegetse rá a részvétét, lord Roxton. Ez a fiatalember ivott. Mellesleg szólva, lord Roxton, én az előbb semmittevőnek neveztem önt, de lehet, hogy túl szigorúan ítélt meg. És ez most ugyan egy kissé triviális, de mindenesetre a tréfához való tehetségemet juttatja eszembe. Ön engem, mint a tudomány komoly és szófukar emberét ismer, ugye? Elképzelheti hát, hogy régente mint a baromfiudvar hangjait utánzó amatőr

örvendtem közkedveltségnek a gyerekszobában? Talán kissé megrövidíthetném számunkra ezt az unalmas időt, ha én most a kakaskukorékolást utánoznám?

- Ó, nem, uram - felelt a mélyen sértett lord -, ezt egyáltalán nem találnám élvezetesnek.

- Azt, ahogy a kotkodácsoló tyúkot utánoztam, szintén igen sikerültnek mondták. Talán ezzel próbálkozhatnék még?

- Nem uram, semmi esetre sem.

E szigorú tiltakozás ellenére Summerlee professzor letette pipáját, és utazásunk hátralévő ideje alatt azzal mulattatott, vagyis inkább untatott bennünket, hogy mindenféle állat- és madárhangot utánozott; és ezt olyan képtelen arcfintorítással kísérte, hogy bánatos hangulatom teljesen elmúlt és hangos derűtségnek adott helyet. Szinte fuldokoltam a nevetéstől, amint így szemben ültem ezzel a komoly tudóssal, aki hol harsány kakaskukorékolást hallatott, hol meg a kölyökkutya sivítást utánozta, amelynek a farkára lépett valaki. Egy ízben lord Roxton egy újságlapot tartott előlem, amelynek margójára írónnal ezt írta rá: „Szegény ördög! Olyan tébolyodott, mint akit az örültekházába csuknak.” Kétségtelen, az öregúr viselkedése igen excentrikus volt, de mindamellett nagyon ügyesnek és mulattatónak minősítettem magamban.

Mialatt ő ekként elmókáztatott, lord Roxton áthajolt hozzám, és egy vég nélküli vadászkaland elbeszélésbe fogott, amelyben egy bölény és egy indus rádza szerepelt. A történetnek nem volt se eleje, se vége. Summerlee professzor éppen a kanárimadár csiripelését utánozta, lord Roxton pedig elbeszélésének legérdekesebb részletébe kezdett, mikor vonatunk Jarvis Brooke-ra érte be, amelyet nekünk mint Rotherfield állomását jelöltek meg.

És csakugyan ott volt Challenger is a fogadásunkra. Nem ismerek ahhoz foghatót, amint méltóságteljesen rótt a saját külön vasúti állomása peronját, és amilyen leereszkedő jóindulattal pillantott a járókelőkre. Ha egyáltalán megváltozott, ez csakis abban nyilvánult meg, hogy eddig is sokatmondó arca még markánsabb lett. A hatalmas arányú fej a széles homlokkal, amelyet simára fésült dús haj takart, még imponálóbb lett, mint volt azelőtt. Hatalmas szakállá göndörödve borult mellére. Világosszürke, éles nézésű szeme a gúnyosan lehajló szemhéjakkal még tüzesebben villogott, mint hajdan.

Olyan humoros elnézéssel rázta meg a kezemet, mint a tanár szokta kiskorú tanítványaét, és miután kísérőmet üdvözölte és poggyászunkat s az oxigénhengereket lesegítette, mindnyájunkat poggyászosztól elhelyezett egy óriás autóban, amelyet ugyanaz az érzéketlen ábrázatú, szűkszavú, Austin nevezetű sofőr vezetett, akivel legelső látogatásom alkalmával Rotherfieldben már megismerkedtem. Utunk bájos dombvidéken vezetett át. Én elől, a sofőr mellett ültem. Mögöttem a három tudós férfiú mind egyszerre beszélt. Lord Roxton még most is a bölényhistórián rágódott, amennyire szavaiból kivehettem. Eközben pedig Challenger mély basszusa Summerlee recsegő hangjával vitatkozott. Mint régebben, most is elkeseredett tudományos vitába bocsátkoztak. Hirtelen Austin, a sofőr mahagóni arca fordult felém. De emellett fél szemmel a gép kerekét figyelte.

- Felmondtak nekem - szólt hanyagul.

- Hogyan? - csodálkoztam én.

Minden és mindenki olyan furcsának tetszett ma. Mindenki olyan furcsa és váratlan kijelentéseket tett. Olyan volt, mintha álmodnék.

- És mikor hagyja el a szolgálatot? - kérdeztem, mert nem tudtam, mit mondhatnék egyebet.

- Én nem megyek el innét - felelt Austin.

Társalgásunk itt megszakadt, csak nagy sokára folytatta újra a sofőr.

- Ha én elmennék, ugyan ki vigyázna rá? - Fejével gazdája felé intett. - Ugyan ki szolgálná őt?

- Egy másik sofőr - jegyeztem meg bambán.

- Azt nem hiszem. Egy hétig sem bírná ki vele más emberfia. Ha én itt hagynám, úgy semmivé lenne az egész háza, mint egy óra, melynek a rugója megpattant. Ezt azért mesélem el az úrnak, mert tudom, hogy a barátja. Ha én a szavánál fogom; no de hát nincs hozzá szívem! Ő meg a felesége olyanokká lennének, mint az eltévedt kisgyerekek. Én vagyok a ház lelke. És most azzal fizet, hogy felmond nekem.

- Miért nem maradna meg nála más? - kérdeztem.

- Mert más nem nézné el neki azt, amit én elnézek. Nagyon okos ember ez az én gazdám, de néha megbomlik. Láttam én már olyan állapotban, hogy csak no! Mit cselekedett például ma is.

- Ugyan mit?

Austin felém hajolt.

- Megharapta a gazdasszonyt - suttogta rekedt hangon.

- Megharapta?

- Igen, uram. A lába szárába harapott. A saját szememmel láttam, hogy az asszony úgy elfutott a házból, mintha futóversenyre készülne.

- Szent Isten!

- Jól mondja, uram. De csak látná, hogy mi történik itt olykor! A gazdám nem barátkozik a szomszédokkal. Azok meg úgy vélekednek róla, hogy valóságos vadember, emberevő! Én azonban már tíz esztendeje szolgálom, és megkedveltem. Tudja, uram, mégiscsak híres ember, és mindentől eltekintve, dicsőséget hoz az emberre, ha nála van szolgálatban. Csakhogy néha kegyetlenül megkínoz. Ide nézzem, uram! Ez is nem éppen valami nagy vendégszeretetre vall. Olvassa csak el!

Az autó most lassan haladt fölfelé a meredek lejtőn. Egyik fordulónál egy póznára függesztett hirdetőtábla tűnt fel a szépen nyírott sövénykerítés mögött. Austin jól mondta, bárki könnyen elolvashatta a hirdetést.

FIGYELMEZTETÉS!
LÁTOGATÓK, ÚJSÁGÍRÓK
ÉS KÉREGETŐK
NEM LÉPHETNEK BE!
S. E. Challenger

- Ezt, ugye, nem lehet éppen szíves fogadtatásnak nevezni - jegyezte meg Austin, rosszállóan rázva a fejét, miközben a gyászos hirdetést nézte. - Nem tűnne jól egy karácsonyi levelezőlapon. Bocsánatot kérek, uram, hogy fecsegésemmel untatom, nem is beszéltem egyfolytában ennyit, van már egy esztendeje is, de ma, úgy látszik, nem bírok magammal. Nem bánom, ha a gazdám úgy összeszid is, hogy mérgében belekékül, de én nem megyek el innen, annyi bizonyos. Én az ő szolgálja vagyok, ő meg az én gazdám, és ez így lesz holtunk napjáig.

Fehérre mázolt kerítés mellett robogtunk el, és beértünk egy kavicsos kocsútra, amelyet kétoldalt rododendronbokrok szegélyeztek. Végében alacsony, vörös téglafalú ház állt, fehérre mázolt faragványdíszlettel; igen csinos és lakályos benyomást keltett. Az ajtóban ott várt bennünket egy gyöngéd, filigrán, bájos nőalak, a tudós felesége, Mrs. Challenger.

- Itt hozom a vendégeinket, kedvesem - szólta Challenger, miután nagy dérrrel-dúrral kiráncigált bennünket az autóból. - Egész újdonság nálunk a látogató, ugye? Nem nagy barátságot tartunk a helybeli szomszédsággal! Ha megtehetnék, hogy patkánymérget hintsenek a sütemény-kihordónk kocsijára, jó lélekkel meg is tennék, azt hiszem.

- Borzasztók itt az állapotok, igazán borzasztók! - kiáltott egyszerre sírva és nevetve a háziasszony. - George mindenkivel összeveszik. Az egész vidéken egyetlen barátunk sincs.

- Legalább az összes figyelmemet bájos kis feleségemnek szentelhetem - vágott vissza mosolyogva Challenger, és hatalmas karját az asszonyka törékeny derekára fonta. Képzeljenek el önök egy gorillát és egy őzikét egymás mellett: ilyen ez a különös pár.

- De jöjjenek be! Ezek az urak bizonyosan megéheztek útközben, a löncs pedig már kész. Visszajött Sári?

A háziasszony búsan nemet intett, mire a professzor hangos hahotára fakadt, hogy csak úgy rengett bele.

- Austin - szólította a sofőrt -, ha betolta a gépet a garázsba, legyen szíves a löncsnél segédkezni. Önök pedig, uraim, lépjenek be addig a dolgozószobámba, mert egy-két sürgős ügyet szeretnék önökkel megtárgyalni.

MÁSODIK FEJEZET

A halálos áramlat

Amikor az előcsarnokba értünk, a telefon berregni kezdett, és mi akaratlanul is fültanúi lettünk Challenger professzor telefonbeszélgetésének. Úgy mondom, hogy mi, pedig száz-méternyi körzetben is bizonyára meghallották azt a mennydörgő hangot, amely végigharsogott a házban. Szavaira most is emlékszem.

- Igen, igen, én vagyok... Igen, persze hogy az, Challenger professzor, a híres professzor, ki más?... Igen, bebizonyíthatom minden egyes szavát, mert különben nem írtam volna meg azt a levelet... Nem csodálnám, ha... Minden jel arra vall... Legkésőbb huszonnégy óra alatt bekövetkezik... ezt én meg nem másíthatom... Kellemetlen, kétségtelen, de úgy hiszem, hogy tekintélyesebb emberek is megszenvednek majd miatta, mint ön. Mi haszna ezen siránkozni... Én nem tehetek róla. Bízzék a jó véletlenben. Elég, uram, ostobaság! Fontosabb dolgom van, mint hogy ilyen hülyeségeket meghallgassak.

Mérgesen csapta le a kagylót, és felvezetett bennünket az emeleti tágas, szellős szobába, mely a dolgozószobája volt. A nagy mahagóniasztalon vagy hét-nyolc fel nem bontott távirat hevert.

- Igazán - szólt, amikor összeszedte őket - azt kell hinnem, hogy a levelezőimet portó-költségtől kímélem meg, ha valami megfelelő táviratcímet eszelnék ki. Talán „Noé - Rotherfield” lenne a leginkább megfelelő.

Most is, mint mindig, amikor valami gyenge viccet mondott, nekitámaszkodott a falnak, és csak úgy bömbölt a nevetéstől, a keze úgy reszketett, hogy alig bírta a táviratborítékot felbontani.

- Noé, Noé - hahotázott fuldokolva, mialatt én és lord Roxton kötelességszerűen megmosolyogtuk sületlen tréfáját, Summerlee pedig úgy mozgatta a száját, akár egy kérődző kecske. Végre is Challenger prüszkölve és lihegve felbontotta a táviratokat. Mi hárman a széles ablak elé álltunk, hogy gyönyörködjünk a szép kilátásban. Csakugyan szép volt. Alig észrevehető emelkedésével jó magasra hozott fel bennünket a kocsit. Hatszáz lábnyi magasságba, amint ezt később megtudtuk. Challenger háza a domboldal szélén épült. Déli frontjáról, ahol dolgozószobáját rendezte be, a szem ellátott az óriási kiterjedésű Weald föld oldaláig, ahol a bájos sunyi dombvidék rekesztette be a látóhatárt. A hegyhát egy szakadékból odalátszottak a Lewes füstfelhőbe burkolt házai, egyenesen alattunk pedig a crowborough-i golfmező élénkzöld sávokban terült el, csak úgy hemzsegett rajta a sok játékos. Kissé délnek, az erdőség tisztásain keresztül a Londonból Brightonba vezető vasútvonal látszott; közvetlenül az ablak alatt elkerített udvar volt, ott állt az autó is, amely az állomásról idehozott bennünket. Challenger egy kiáltására riadtan fordultunk hátra. Elolvasta a táviratait, és kis csomagban, szép rendben elhelyezte az íróasztalon. Széles, barázdált arca, már amennyit a nagy szakálltól megláthattunk belőle, még most is bíborvörös volt. Látszott, hogy erősen izgatott.

- Nos, uraim - szólított meg bennünket olyan hangon, mintha egy nyilvános gyülekezethez szólna -, ez itt valóban érdekes összejövetel, amely különös, sőt mondhatnám, páratlan körülmények közt jött létre. Szabad kérdezni, hogy önök idejövet vettek-e észre valamely különös körülményt útközben?

- Az egyetlen, amit észrevettem, azt volt - jelentette kis Summerlee fanyar mosollyal -, hogy fiatal barátunk itt, nem gyarapodott jó modor tekintetében az utóbbi évek alatt. Sajnálattal kell kijelentenem, hogy viselkedése a vonaton idejövet komoly megrovásra adott okot, és nem beszélnek őszintén, ha letagadnám, hogy igen előnytelen benyomást keltett bennem.

- Jó, jó, hisz mindnyájunkat meglep néha hasonló hangulat - jegyezte meg lord Roxton. - A fiatalember nem rossz szándékból beszélt. Hiszen ő afféle nemzetközi ember, és ha egy félórai időre van szüksége, hogy egy futballmeccsről referáljon, arról nem tehet.

- Félórai időre, hogy egy meccsről referáljak! - ismételtém méltatlankodva. - Hiszen inkább ön volt az, aki egy félóra alatt sem tudott bizonyos bölényhistóriának a végére jutni. Summerlee professzor rá a tanúm.

- Igazán nem tudom eldönteni, melyikük volt unalmasabb - szólt Summerlee. - Kijelentem önnek, Challenger, hogy nem kívánok többé sem futballról, sem bölényvadászatról hallani, amíg élek.

- De én ma egyetlen szót se szóltam futballról - tiltakoztam elkeseredve.

- Ilyen fiatalon és már ilyen jókor reggel - szólt. - Igazán sajnálatos. Amint én ott ültem vele szemben, gondolataimba mélyedve, szótlán...

- Szótlán? - rikoltott lord Roxton. - De hiszen ön olyan mindenféle hangot hallatott egész idő alatt, hogy egy állatseregletbe is beillett volna. Inkább olyan volt, mint egy elszabadult gramofon, semmint egy komoly férfi.

Summerlee elkeseredett tiltakozásra emelkedett fel.

- Tréfálni méltóztatik, lord Roxton - szólt ecetsavanyú arccal.

- Az ördög vigyen el engem, ha ez az egész nem örülség! - kiáltott Roxton. - Mindegyikünk tudja, hogy a másik mit cselekedett, arról azonban nem tud, hogy ő maga mit művelt! Kezdjük az elején! Beültünk egy első osztályú dohányzószakaszbba, ez világos, ugye? Ott aztán elkezdtünk Challenger barátunknak a Timesban leköszölt levelén veszekedni.

- Ezt tették hát? - kérdezte bőszen a házigazda.

- Ön azt mondta, Summerlee, hogy egy szemernyi igazság sincs abban, amit ön állít.

- Igazán? - kiáltott Challenger, és jól kidüllesztette hatalmas mellkasát. - Egy szemernyi igazság sincs állításaimban! Azt hiszem, hogy ezt már az előbb is hallottam. És szabad tudnom, milyen érvekkel szándékszik a híres és nagynevű Summerlee professzor megtámadni annak a szerény és jelentéktelen egyénnek az állításait a tudományos lehetőségek felől? Mielőtt azt a szerencsétlent végképp tönkresilányítaná, talán lesz kegyes némileg megokolni, mire alapítja a saját eltérő véleményét?

Gúnyosan meghajolt, és könyörögve tárta kezét elkeseredett ellenfele felé.

- Okaim eléggé egyszerűek - felelt makacskodva Summerlee. - Azzal érveltem, hogyha a földünket átfogó éter egyes földrészeket annyira megtelít méreggel, hogy ott veszedelmes szimptómákat idéz elő, alig lehet valószínű, hogy mi ott, a vasúti kocsiban is meg ne éreztük volna, ha csak gyöngéden is, annak káros hatását.

Erre a magyarázatra Challenger csupán kacajjal felelt. Olyan nevetésben tört ki, hogy a szobában minden tárgy remegni látszott belé.

- A mi tiszteletre méltó Summerlee barátunk most is, és nem is először, kissé ferdén fogja fel a dolgot - szólt végre, amikor szóhoz bírt jutni. Egy piros kendővel törölgette verejtékező homlokát. - Uraim, én nem szolgáltatathatok önöknek külön bizonyítékot, mint hogy elmondom, ma reggel mit is tettem. Könnyebben fogják elnézni egymás esetleges lelki botlásait, ha tudatára jönnek, hogy még magamnak is voltak pillanataim, amikor a szellemi egyensúlyt nem bírtam megőrizni. Van itt a házukban néhány év óta egy bizonyos Sári nevű házvezetőnő. Hogy a családi neve micsoda, azzal sohasem jutott eszembe az emlékezetemet terhelni. Igen tekintélyes külsejű, szigorú arcú nőszemély, viselkedése igen méltóságteljes és imponáló, természete higgadt és meggondolt, még sohasem tapasztaltuk, hogy bármi is felindította volna. Amikor ma reggel egyedül költöttem el a reggelit - Mrs. Challenger rendszerint csak délfelé hagyja el a szobáját -, hirtelen az a gondolatom támadt, mivel is tudnám megbolygatni ennek a nőnek a rendületlen nyugodtságát? Egy igen egyszerű, de hatásos kísérletet eszeltem ki. Miután erővel fellöktem azt a virágtartót, amelyet az asztal közepére helyezett el, csengettem, és elrejtőztem az asztal alá. Bejött, és üresnek látva a szobát, azt vélte, hogy nyilván a dolgozószobámba vonultam vissza. Úgy, amint azt előre láttam, odalépett az asztalhoz, hogy helyreigazítsa a fellökött virágtartót. Én az asztal alatt megpillantottam fehér pamutharisnyáját és fekete bársony cúgos cipőjét. Kidugtam a fejemet, és jól beleharaptam a lába szárába. A kísérlet várakozáson felül bevált. Néhány pillanatig mintegy megdermedve állva maradt, és csak bámult az asztal alá. Majd örült sikoltozással felugrott, és kirohant a szobából. Én utána vettem magam, hogy valamiképp kimagyarázzam a dolgot, ő azonban, mint a szél, rohant lefelé az úton, és néhány perc múlva már csak távcsövémmel tudtam az alakját követni, amint örült futással délnyugati irányban tovarohant. Elmondtam önöknek ezt a kis incidenst úgy, ahogy megtörtént. Az önök elméjébe csöptöttem bele, és várom, mi sarjad ki belőle. Megvilágítóan hat-e? Mire értelmezik önök? Önnek például, lord Roxton, mi a véleménye róla?

Lord Roxton komolyan megcsóválta a fejét.

- Ön maholnap csakugyan bajba keveredhetik, ha nem fékezi meg a képzelőtehetségét - szólt intő hangon.

- Én önnek, Summerlee, milyen észrevétele van?

- Az, hogy rögtön hagyja abba a munkát, Challenger, és vonuljon vissza vagy három hónapra egy vízgyógyintézetbe - felelt az öreg.

- Nagyszerű! Nagyszerű! - kiabált Challenger. - Nos, fiatal barátom, lehetséges-e, hogy ön jár helyes nyomon ott, ahol az öregebbek ilyen nyilvánvalóan tévednek?

Valóban így volt. Ne vegyék részemről szerénységnak, de csakis én fogtam fel helyesen a helyzetét. Most már, hogy mindnyájan ismerjük a következményeket, persze, hogy világosnak tetszik; akkor azonban, amikor még újfajta tapasztalattal álltunk szemben, éppenséggel nem tetszett annak. Hirtelen jött rám a teljes meggyőződés.

- A mérég! - kiáltottam fel. És mialatt e szót kimondtam, gondolatban átfutottam aznap tapasztalatainkon; eszembe jutott lord Roxton vég nélküli vadászkalandja, eszembe jutott saját hisztérikus könnyhullatásom, Summerlee professzor furcsa viselkedése, a Londonban történtek, az utcai verekezés, a sofőr gondatlansága, az oxigénvállalat előtt történt civakodás. Minden részlet pontosan beleillett az események láncolatába.

- Mindez kétségtelenül a mérgezés eredménye - kiáltottam újból. - Ezek mérgezési tünetek, mindannyiunkon jelentkezett a mérég hatása.

- Csakugyan így állnak a dolgok - hagyta rám Challenger, és kezeit dörzsölte. - Valamennyien meg vagyunk mérgezve. Földünk belejutott az éter mérgejébe, és jelenleg mind mélyebbre süllyed benne néhány millió mérföldnyi percenkénti sebességgel. Fiatal barátunk itt egyetlen szóval megjelölte összes bajaink és rendellenességeink kútforrását. Ezzel a szóval: mérge!

Megdöbbenve néztünk egymásra. A helyzet megfelelt ennek az értelmezésnek.

- Létezik azonban bizonyos lelki ellenállás, amellyel az ilyen szimptómák feltartóztathatók és ellenőrizhetők - szólt Challenger. - Nem várhatom el, hogy ez az ellenállás önökben annyira kifejlődött legyen, mint én bennem, mert az a véleményem, hogy a különféle lelki folyamatok ereje a személyi tulajdonok szerint aránylik. Az, hogy fiatal barátunknál itt megnyilvánult, elismerésre méltó. Amikor ma reggel átestem felhevült idegeimnek azon a csekélyke kitörésén, amely annyira megrémítette házvezetőnőmet, leültem, és elkezdtem saját magammal érvelni. Rájöttem, azelőtt sohasem történt meg velem, hogy arra ösztönözzön valami, hogy egyik cselédemet megharapjam. Ez az ösztökélés tehát csakis rendellenes állapotból származhatott. Egy pillanat alatt rájöttem az okára. Megszámláltam érverésemet, tízzel volt szaporább a rendesnél, és a reflexmozgások is erősödtek.

- Énem magasabb rendű és egészségesebb feléhez fordultam, az igazi tudóshoz, aki most is ott volt érintetlenül a parányok e forrongása közepette. Felidéztem, hogy figyelje meg ezt a sok hóbortos lelki elváltozást, amelyet a mérge okozott, és végül az egészségesebb énem lett a győztes. Felismerte, és korlátot állított lelkiállapotom rendellenességének. Csodálatos diadala volt ez a lelkierőmnek az anyagi erők fölött, minthogy az anyagi erők ama különleges alakja fölött diadalmaskodott, amely azzal legbensőbb összeköttetésben áll. Szinte úgy mondhatnám, hogy a lélek volt hibás, és hibáját az egyéniség korlátozta. Így tehát, amikor feleségemet hallottam a lépcsőn lefelé jönni, és a hóbortos, rendellenes állapot arra ösztökélt, hogy az ajtó mögé bújva éktelen ordítással ijesszek rá, képes volt elnyomni ezt az ösztökélést, és illedelmesen, s az őt megillető tisztelettel üdvözöltem. Hasonló módon álltam ellen és győztem le azt a hirtelen támadt vágyamat is, hogy kacsamódra elkezdjek hápogni. Később pedig, amikor az udvarra lemenve megparancsoltam Austinnak, hogy álljon elő az autóval, legyőztem azt az örült kívánságot, hogy nyakon üssem emberemet. Ellenkezőleg, barátságosan vállon veregettem és megmondtam neki, pontos időre álljon a kapu elé, hogy az állomásra, önök elébe elmehessek. A jelen pillanatban, megvallom, annak az erős csábításnak kell ellenállnom, hogy két kézzel belemarkoljak Summerlee professzor ősz szakállába, és néhányszor jól ide-oda lóbáljam a fejét. Ennek ellenére, amint önök is láthatják, teljesen nyugodt vagyok. Legyen szabad példámat, mint követendő, önök elébe állítani.

- Majd utánanézek annak a bölényhistóriának - szólt lord Roxton.

- Én viszont a futballmeccsnek - jegyeztem meg.

- Lehetséges, hogy önnek van igaza, Challenger - vallotta be fojtott hangon Summerlee. - Hajlandó vagyok elismerni, hogy a természetem inkább kritikus, semmint alkotó erejű, és nem egykönnyen hódolok be valamely újfajta elmélet előtt, kivált, ha az véletlenül annyira szokatlan és fantasztikus, mint most az öné. Mindamellet, amint a ma reggel történt eseményekre visszatekintek és újra átélem társaim szerfelett különös viselkedését, hitelt tudok adni annak az elméletnek, hogy valamiféle izgató mérge volt ezeknek a szimptómáknak az okozója.

Challenger tréfásan hátba ütötte kollégáját.

- Haladunk már, öregem - szólt -, határozottan haladunk.

- És szabad tudnom, uram, mi az ön véleménye az elkövetkezendőkről?

- Engedelmezővel, néhány rövid szóval vázolni igyekszem a helyzetet. - Leült az íróasztala tetejére, és szétterpesztette otromba lábát. - Mi jelenleg egy rémes folyamatnak vagyunk a tanúi. Nézetem szerint elkövetkezett a világ vége.

A világ vége! Ösztönszerűen a széles ablak felé néztünk ki, a nyár szépségeitől ékes vidékre, a hosszan elnyúló, vadvirágtól borított lejtőkre, a tágas falusi lakóházakra, a piciny tanyákra, a sport örömeinek hódoló népségre ott lent, a golfmezőn. A világ vége! Hiszen olyan gyakran hallottuk már e szavakat; de azt, hogy azoknak gyakorlati jelentőségük legyen, és nem valamely távoli ködös és bizonytalan időpontra vonatkozzanak, hanem ellenkezőleg, a mai napra: ez valóban rettenetes, ijesztő gondolat! Mindhárman elkomolyodtunk, és némán vártuk, hogy Challenger folytassa. Az ő hatalmas és meggyőző egyénisége olyan erőt kölcsönzött komoly kijelentéseinek, hogy egy pillanatra eltűnt ennek az embernek a sok furcsasága és érdekessége, és úgy magaslott fölénk, mint a rendes emberi mértéket meghaladó, magasztos lény. Ekkor azonban arra emlékeztem, hogy amint e szobába léptünk, már kétszer is milyen zajos derűtségben tört ki. Bizonyára van határa, így érveltem, a lelki túlfejlettségnek is. A krízis még nem lehet annyira fenyegető és közeli.

- Képzelnék el - így folytatta fejtegetését - egy fürt szőlőt, amelyet egy tömeg parányi, de kártékony bacilus lepett meg. A kertész megáztatja valamely fertőtlenítőszerben. Lehet, főképp azért, mert feltétlen meg akarja tisztítani a szőlőt. Lehet, hogy egy másfajta, kevésbé káros bacilust kíván rajta tenyészteni. De azután méregbe áztatja, és valamennyi elpusztul. A mi nagy Kertészünk pedig most, szerintem, azon van, hogy mind a nagy rendszert, mind a picinyke emberi parányt méregbe áztassa, és ezáltal a föld külső kergét belepő halandó élősdieket egy pillanat alatt megsemmisítse.

Ismét csend lett, amelyet hirtelen a telefon berregése tört meg.

- Valamelyik emberi bacilus jajgat segítségért - jegyezte meg bőszen mosolyogva a tudós. - Kezd tudatára ébredni annak, hogy folytatólagos létezésünk nem feltétlenül szükséges a világ-egyetem fennállásához.

Néhány percre eltávozott a szobából. Emlékszem, hogy távolléte alatt egyetlen szót sem szóltunk. A helyzet nem volt alkalmas a beszélgetésre.

- A Brighton kerületi tisztiorvos beszélt - jelentette Challenger visszatérve. - Bizonyos okoknál fogva a szimptómák a tengeremelléki légkörben gyorsabban fejlődnek ki. Azzal, hogy mi hétszáz lábnyra vagyunk a tenger szintje fölött, előnyben részesülünk. Az emberek, úgy látszik, megtudták, hogy én vagyok ebben a dologban a mérvadó tekintély. Bizonyosan a Timesban leköszölt levelemből tudták meg. Amikor ebbe a szobába léptünk, egyik vidéki város polgármestere hívott fel. Önök bizonyosan hallották, mit beszéltem vele. A polgármester, úgy látszik, túlzott fontosságúnak ítélte meg saját létezését. Kissé segítettem leapasztani az önmagáról táplált véleményét.

Summerlee felkelt, és az ablak elé lépett. Sovány, csontos keze remegett a felindultságtól.

- Challenger - kezdte komoly hangon -, ez a dolog nagyon is komoly ahhoz, hogy futó érvelésekkel intézzük el. Ne higgye, kérem, hogy kérdéseimmel ingerelni akarom önt. Csak arra kívánom felhívni a figyelmét, nem csúszhatott-e hiba a számításába vagy értesülésébe? Odakint ugyanolyan ragyogóan süt a nap a kék égbolt fölött, mint eddig sütött. Ugyanúgy ott van a sok vadvirág, a sok madár. Amott pedig csakúgy szórakoznak a sportolók a golfmezőn, éppúgy kaszálják a mezei munkások is az érett gabonát, mint tavaly ilyenkor. Ön azt mondja nekünk, hogy ők is, mi is a pusztulás szélén állunk, hogy ez a nap gyásznappá lesz, amelytől olyan régóta retteg az emberiség. De tulajdonképpen mire is alapítja ön ennek a végítéletnek az elkövetkezését? Bizonyos vonalak abnormalitására a spektrumban - bizonyos vész hírekre

Szumátráról -, bizonyos furcsa, személyes izgatottságra, amelyet egymáson észlelünk? Ez utóbbi szimptóma nem olyan jelentős, hogy azt ön vagy én némi erőfeszítéssel le ne küzdhetnénk. Nincs arra szükség, hogy ön velünk szemben ceremóniázzék, Challenger. Mi valamennyien szembenéztünk már a halállal. Beszéljen nyíltan, hadd tudjuk meg, hányadán állunk, és véleménye szerint mit remélhetünk a jövőtől?

Bátor, derék szavak voltak ezek, olyan szavak, amilyeneket attól az embertől elvárhattunk, aki minden félszessége s modortalansága mellett is erős lelkű és nagyeszű tudós volt.

Lord Roxton felemelkedett, és megrázta Summerlee kezét.

- Hajszányira eltalálta az én véleményemet is - jelentette ki. - Most, Challenger, önön a sor, hogy közölje velünk, mit várhatunk. Nem vagyunk ideges emberek, amint ezt ön is tudja. De amikor az ember azzal indul útnak, hogy egy ismerősénél látogatást tesz, és ahelyett az utolsó ítélet napja virrad fel számára, az eset csakugyan magyarázatra szorul. Miben áll a bennünket fenyegető veszedelem, közel jutott-e már hozzánk, és mivel védekezhetünk ellene?

Ott állt az erős, szép szál ember a napsütötte ablak előtt Summerlee vállán nyugtatva izmos, barna kezét. Jómagam egy karosszékbe hanyatlottam, a cigaretta még a számban volt; abban az állapotban voltam, amelyben mindennemű benyomás iránt rendkívül fogékonyak vagyunk. Lehet, hogy a mérgezési tünetek egy újabb fázisába jutottunk, de beteges izgatottságunk most teljesen eltűnt, hogy végtelen bágyadtságnak és fokozott észlelőképességnek adjon helyet. Én mintegy távoli szemlélője lettem az eseményeknek, mintha egyáltalán nem tartoznának rám. Elöttem pedig három erős férfi épp a krízisen ment keresztül, és én megfeszített figyelemmel kísértem annak lefolyását. Challenger lehorgasztotta hatalmas fejét, és göndör szakállát simogatta, mielőtt felelt volna. Nyilvánvalóan óvatosan mérlegelte szavait.

- Mi újságot hallottak, amikor Londont elhagyták? - kérdezte.

- Tíz óra körül a Hírlap szerkesztőségében voltam - feleltem. - Épp akkor érkezett meg egy Reuter-féle távirat Szingapúrból, amely azt jelentette, hogy egész Szumátra-szigetén kitört a járvány, meg hogy az öbölben valamennyi világítótorony kialudt.

- Azóta rohamosan alakulnak az események - szólt Challenger, és felszedte íróasztaláról a táviratokat. Folytonos összeköttetésben állok mind a hatósággal, mind a sajtóval, az események összes szála itt fut össze nálam. Általánosan és sürgősen azt kívánják, hogy Londonba menjek. De én ennek semmi hasznát sem látom. A jelentések szerint a méreg hatása lelki izgatottságban mutatkozik először; arról kaptam hírt, hogy Párizsban ma reggel valóságos zendülés tört ki, és Walesben az összes bányász fellázadt. Amennyire a kezeim közt levő bizonyítékokban meg lehet bízni, az izgatottságnak azt a stádiumát, amely fajoknál és személyeknél igen különböző módon jelentkezik, bizonyos fokú egzaltáció és igen világos elmebeli állapot követi - ennek némi jelét itt, fiatal barátunknál is látni vélem -, az pedig bizonyos idő múlva teljes letargiává változik át, ebből aztán gyors átmenetben fejlődik ki a halál. Úgy vélem a méregtanban tett kutatásaim alapján, hogy léteznek bizonyos növényi idegmérgek.

- Datura - jegyezte meg Summerlee.

- Kitűnő! - kiáltott Challenger lelkesülten. - Megkönnyítenénk annak tudományos megállapítását, ha ennek az újfajta mérgünknek nevet adnánk. Legyen az a datura. Önt illeti meg, kedves Summerlee kollégám, a dicsőség, sajnos azonban, csak holta után! De azért nem kisebb dicsőség, hogy ennek az általános pusztítónak, a nagy Kertész „fertőtlenítőszer”-ének nevet adott. A datura szimptómáit tehát már jeleztem. Szerintem biztosra vehető, hogy az egész világot átfogja, és hogy hatását élőlény át nem éli, minthogy az éter mindenüvé behatol.

Mostanáig személyesen „nyilatkozott” meg ott, ahol már fellépett, de a különbszet csakis néhány óra kérdése lehet. Olyan ez, mint a dagály áradása, mely először egyik homokpartot lepi el, szabálytalan áramlatban hol itt, hol ott tör elő, míg végre mindent elborít. A datura, hatását és eloszlását tekintve bizonyos törvények szerint működik, amelyet tanulmányoznunk végtelenül érdekes lett volna, ha ezt a számunkra kiosztott rövid időn belül megtehetjük. Amennyire kifejlődését követni tudom - és itt átfutotta a kezében tartott táviratokat -, a kevésbé fejlett emberi fajok könnyebben reagálnak rá, rögtön megérezték hatását. Szomorú híreim vannak Afrikából és Ausztráliából. Az ottani bennszülöttek, úgy látszik, már teljesen kipusztultak. Az északi népfaj erősebb ellenálló képességet mutat, mint a déli. Ezt a táviratot itt, amint látják, Marsielle-ben adták fel ma reggel kilenc óra negyvenöt perckor. Szóról szóra felolvasom:

„Az egész Provence-ot az éjjel lázas izgatottság fogta el. Nimes-ben a szőlőmunkások közt zendülés ütött ki. Toulonban a szocialisták zavarogtak. A népet ma reggel az utcákon gyilkos járvány támadta meg. La peste foudroyante. Halomszám fekszenek a halottak az utcákon. Az üzleti és minden más forgalom megbénult, a káosz általános.”

Egy órával később ugyanabból a forrásból a következő táviratjelentés érkezett:

„Teljes megsemmisülés fenyeget bennünket. A templomok és székesegyházak zsúfolásig teltek. Több a halott, mint az élő. Elképzelhetetlenül borzalmas látvány. A kimúlás, úgy látszik, fájdalom nélküli, de gyors és elkerülhetetlen.”

- Ugyanilyen távirat jött Párizsból is. Ott még nem teljes a hatás. India és Perzsia, úgy látszik, már teljesen kihalt. Ausztria nemzetiségeit már kiirtotta a méreg, a németiség ellenben még alig érezte meg. Általánosságban szólva, a lapályon élő éppúgy, mint a tenger menti lakosság, amennyire a szűkszavú táviratokból értesülhettem, gyorsabban megérezte hatását, mint a hegyvidéken és az ország belsejében lakók. Már csekély emelkedés is nagy különbséget jelent, és ha egyáltalán emberi lény megmenekül, úgy azt most valamely, az Ararát hegyhez hasonló hegységben lelik majd fel. Még ez a mi kis dombocskánk is lehet, hogy szigetet alkot majd a kipusztulás tengerében. Ahogy jelenleg a kór halad, néhány órán belül feltétlenül elér bennünket is.

Lord Roxton a verejtéket törölgette homlokáról.

- Megfoghatatlan előttem - szólt -, hogy volt ön képes az előbb olyan jóízűt kacagni, amikor ott fogta kezében azt a sok szerencsétlen táviratot. Magam is csakúgy szembenéztem már a halállal, mint a legtöbb ember, de ilyen tömeghalál, ez rettenetes!

- Ami a kacagásomat illeti - felelt Challenger -, emlékezzenek rá, hogy magam is, akárcsak önök, nem jelentettem kivételt a méreg agyat izgató befolyása alól. De ami azt a rémületet illeti, amelyet önben a tömeghalál kelt, ki kell jelentenem, hogy az szerintem kissé eltúlzott. Ha önt egyes-egyedül egy csónakban kibocsátanak a tengerre valamely ismeretlen rendeltetési helyre, úgy joggal eshetne kétségbe. Az elhagyatottság, a bizonytalanság érzése joggal lenne lehangoló. De ha egy tisztességes hajón kelne útra, és valamennyi hozzátartozója és barátja önnel tartana, úgy érezné, hogy bármennyire bizonytalan is rendeltetési helye, legalább együttesen és egyszerre tapasztalja ki övéivel, szoros közösségben velük, hogy elkövetkezik a vég. Magányos halál csakugyan rettenetes lehet, de tömeghalál, ha kivált olyan fájdalomtól ment, mint amilyennek ez látszik, nézetem szerint nem olyan ijesztő valami. Igazat adok annak az embernek, aki rémesebbnek találta a túlélők sorát, amikor mindazt, ami tudományt, hírnevet, dicsőséget jelent, örökre eltűnni látják.

- Mit tanácsol tehát, mit tegyünk? - kérdezte Summerlee, aki ez egyszer helybenhagyta tudós kollégája fejtegetéseit.

- Azt, hogy költsük el a löncsöt - szólt Challenger, amint az ebédhez szólító gong hangja zúgott át a házon.

- Olyan szakácsnőnk van, akinek az omlettjeinél csak a kotlettjei különbek. Reméljük, hogy semmiféle kozmikus elváltozás sem befolyásolta kiváló tehetségét. És az én 96-os termésű Johannesbergemet is meg kell mentenünk, amennyire együttes erőnktől telik, attól a szánamestől, hogy fogyasztók híján ott menjen tönkre a pincében. - Hatalmas testét meglóbálva ugrott le a tudós az íróasztalról, amelyen ülve kihirdette bolygónk pusztulását. - Jöjjenek - szólt, - ha időnk rövidre szabott, annál inkább van okunk azt szolid és ésszerű élvezetben eltölteni.

És csakugyan igen vidám lakoma következett. Igaz, hogy gyászos helyzetünket feledni nem tudtuk. Az elkövetkezendő vészes események tudata ott lappangott szívünk mélyén, és mérsékelte kedélyhangulatunk derűségét. Bizonyára az olyan ember fél azonban leginkább a haláltól, aki még sohasem nézett szembe vele. A mi négyünk életének egy bizonyos korszakában számunkra szinte megszokott lett a halálos veszedelem. Ami pedig háziasszonyunkat illeti, ő nagyeszű férjének erős oltalmára támaszkodott, és készségesen ment vele, ahová sorsa vezette. Jövőnk a sors kezében volt! A jelen azonban sajátunkéban, amit jó pártási viszonyban és kedélyes vigasságban töltöttünk el. Elménk, amint már említettem, rendkívül világosan működött. Még magam is csak úgy sziporkáztam a szellemességtől. Ami pedig Challengert illeti, ő egyenesen bámulatra méltó volt. Ezelőtt még sohasem fogtam fel ilyen világosan ennek az embernek lelki nagyságát, tudásának mélységes voltát és terjedelmét. Summerlee fanyar kritikával ingerelte, lord Roxton és én nevetve figyeltük őket. A hölgy ellenben, férje karján nyugtatva kezét, korlátozni igyekezett a haragvó bölcs kifakadásait. Élet, halál, sors, az emberiség rendeltetése - ezek voltak az emlékezetes óra beszéd tárgyai, amelyeket aktuálissá tett az a körülmény, hogy amint az ebéd haladt, agyunk hirtelen lüktetése és a tagjainkat elfogó furcsa zsibbadtság emlékeztetett arra, hogy körülöttünk a halál láthatatlan áramlata lassan, de biztosan emelkedőben van. Egyszer csak azt láttam, hogy lord Roxton hirtelen a szeméhez kap, másszor meg Summerlee hanyatlott hátra hirtelen a székében. Minden egyes lélegzetünkkel csodás erőt szívtunk magunkba. Kedélyünk azonban derült volt és nyugodt. Austin, a sofőr végül cigarettát helyezett az asztalra, és távozni készült.

- Austin! - szólt rá gazdája.

- Parancsol, uram!

- Köszönettel tartozom magának eddigi hűséges szolgálataiért.

A szolga barázdás arcán mosoly suhant át.

- Csak a kötelességemet tettem, uram.

- Mára várom a világ végének elkövetkezését, Austin.

- Igenis, uram. Hány órára, uram?

- Ezt még nem mondhatom meg, Austin. De még mielőtt beesteledik.

- Nagyon jól van, uram.

A szófukar Austin köszönt, és távozott. Challenger cigarettára gyújtott és közelebb húzta székét a feleségéhez, majd kezébe fogta kezét.

- Te már tudod, édes, hogy a dolog miben áll - szólt hozzá gyöngéden. - Én most elmagyarázom barátainknak itt. Te nem félsz, ugye?

- Nem lesz nagyon fájdalmas, George?

- Még annyira sem, mint mikor a fogorvos étert fecskendez a szádba. Valahányszor azt tette, te ugyanannyiszor meghaltál.

- De hiszen az jóleső érzés volt!

- Olyan lehet a halál érzése is. A kimerült test gépezete nem képes már a benyomásokról számot adni; de mindannyian tudjuk, az álom vagy az önkívületi állapot mélyen jóleső érzés. Lehet, hogy a jóságos Természet egy gyönyörű ajtót alkotott, és egy gyönyörű függönyt akasztott eléje, hogy ezzel méltó belépést biztosítson lelkünknek az új életbe. Valahányszor tények bizonyítását vettem célba, mindannyiszor bölcsességre és jóságra találtam, és ha megrémült halandóknak valaha gyöngéd bátorításra volt szükségük, úgy erre bizonyára akkor szorultak rá leginkább, amikor az a vészes perc következett el számukra, hogy az életet egy másik, ismeretlen létezéssel cseréljék fel. Nem, Summerlee, mit sem kívánok hallani az ön materializmusáról, mert nagyon is becsesnek tekintem magamat, semhogy énem pusztán fizikai alkotórészeire bomoljon fel, azaz néhány savra és háromcsebernyi vízre. Itt... itt - és szőrös, izmos öklével nagyot ütött hatalmas fejére -, itt székel olyasvalami, ami anyagot emészt ugyan, de mégsem abból alkottatott; olyasvalami, ami lehet, hogy legyőzi a halált, de amit a halál nem fog legyőzni soha.

- Hogy a halálról van szó - kezdte lord Roxton -, én ugyan eléggé jó keresztény vagyok, de úgy vélem, voltaképp szép szokás volt az az őseinknél szokásos temetkezési mód, amikor dárdával, kopjával és más ilyenfélékkel földelték el őket, mintha csak azután is úgy élnének majd, mint azelőtt. Igazán azt hiszem folytatta, mialatt szégyenkezve nézte asztaltársait -, magam is otthonosabban érezném magamat, ha most velem volna a régi ismétlőfegyverem és az új vadászpuskám, meg egy-két tucat történet hozzá; hóbortos eszem van, tudom, de nem tehetek róla. És ön, professzor úr, hogy vélekedik erről?

- Nos - felelt Summerlee -, minthogy véleményemet kívánja hallani, én ezt az eszméjét a kőkorszakba való szégyenletes visszaesésnek minősítem. Jómagam a huszadik század embere vagyok, és úgy óhajtok meghalni, amint az értelmes emberhez méltó. Nem hiszem, hogy jobban félnék a haláltól, mint önök, hiszen már öregedő ember vagyok, akinek nemsokára úgyis mindenképp lejár az ideje; de az, hogy ilyen bárgyú tehetetlenséggel üljek itt és várjam a halált, mint a vágóhídra szánt birka, merőben ellenkezik a természetemmel. Csakugyan bizonyos afelől, Challenger, hogy nem tehetünk ellene semmit?

- Hogy megmeneküljünk, erre nézve semmit sem tehetünk - jelentette ki Challenger. - De hogy életünket néhány órával meghosszabbítsuk, és ezáltal tanúi lehessünk a hatalmas tragédia kifejlődésének, azt lehet, hogy módomban áll megtenni. Bizonyos irányban lépéseket tettem...

- Az oxigén?...

- Igen. Az oxigén.

- Ugyan mi hatása lehet az oxigénnek étermérgezés ellen? Minőségben éppúgy viszonylik egy tégladarab a gázhoz, mint az oxigén az éterhez. Két teljesen különböző síkú anyag; nem is érinthetik egymást. Vallja meg, Challenger, nem tudja ezt az elképzelését megvédeni.

- Édes, jó Summerlee, vegye tudomásul, hogy ezt az étermérget minden bizonnyal anyagi tényezők is befolyásolják. Azt a kitörés módjából és eloszlásából is láthatjuk. Tagadhatatlan tény. Ebből kiindulva tehát szilárd meggyőződése, hogy az oxigénhez hasonló gáz, amely a test vitalitását és ellenlökő képességét fokozza, annak a méregnek a hatását is hátráltatni képes, amelyet ön olyan helyesen daturának nevezett el. Lehet, hogy csalódom, én azonban rendületlenül hiszek a feltevésemben.

- Nos - szót lord Roxton -, ha ebből az következik, hogy valamennyien egy-egy ilyen palackkal a szánkban nekiüljünk, és szopjunk, mint a kisgyerekek a tejesüveget, úgy én nem kérek belőle.

- Arra nem lesz szükség - válaszolt Challenger. - Mi már erre nézve is úgy intézkedtünk - és önök ezt főleg feleségem előrelátásának köszönhetik -, hogy az ő fogadószobáját, amennyire lehet, légmentesítettük pokrócok és olajos papiros segítségével.

- Szent Isten, Challenger, csak nem képzelem, hogy az étert olajos papirossal ki lehet zárni?

- Tiszteletre méltó barátom, ön valóban mester abban, hogy jól megvilágítsa szándékaimat. Hiszen nem azért bajlódunk, hogy az étert kirekesszük, hanem azért, hogy az oxigén kiömlését meggátoljuk. Bízom benne, ha sikerül a levegőt bizonyos fokú hiperoxigénnel telítenünk, lehetővé válik, hogy eszméletünkönél maradjunk. Én már rendelkeztem két palack oxigénnel, önök pedig hármat hoztak magukkal. Ez ugyan nem sok, de mégis valami.

- Vajon meddig tart a hatásuk?

- Erről fogalmam sincs. Addig nem vesszük igénybe, míg állapotunk tűrhetetlenné nem válik. Ekkor majd olyan kis részletekben eresztjük ki az oxigént, amennyire éppen csak hogy szükségünk van. Így nyerünk néhány órát, sőt lehet, hogy néhány napot, amelyben szemlélői lehetünk egy kihalt világnak. A saját sorsunk is ilyen irányban halad, és az a rendkívüli csodás tapasztalat jut ki mind az ötünknek, hogy mi vagyunk azok, akik minden valószínűség szerint az emberi nem utóvédjét alkotjuk az ismeretlenbe való menetelésben. Talán lesz szíves segítségemre lenni a hengerek elhelyezésében. Úgy rémlik előttem, hogy a levegő máris kissé fülledtté kezd válni.

HARMADIK FEJEZET

Elmerülünk

A szoba, amelyet felejthetetlen tapasztalataink színhelyéül választottunk, egy bájos női fogadószoba volt, és tizennégy-tizenhat lábnyi térfogatú lehetett. A végében, vörös bársony-függönnyel elrekesztve, öltözőszobáját rendezte be a professzor. Ebből nyílt a nagy hálóterem. A függöny most is le volt bocsátva, de azért a fogadószobát és az öltözőt egy helyiségnek lehetett tekinteni a szándékolt kísérlet szempontjából. Egyik ajtó és az ablak keretét olajos papirossal légmentesítették. A másik ajtó fölött, amely az előcsarnokba nyílt, szellőztető-készüléket alkalmaztak, melyet sürgős szükség esetén egy lelógó zsinór segítségével működésbe lehetett hozni. A szoba mindegyik sarkában, egy-egy vederben zöld szobanövény volt elhelyezve.

- Hogy hogyan szabaduljunk meg carbon-dioxidunk feleslegétől anélkül, hogy céltalanul elvesztegetnénk az oxigénünket, ez éppannyira körmönfont, mint mérvadó kérdés - jegyezte meg Challenger, mialatt kutatva körülnézett a szobában. Az öt darab vashengert egymás mellé, a falhoz támasztotta. - Ha lett volna a készületre több időm, úgy ennek a problémának a megoldásán fáradozhattam volna, de ilyen rövidre szabott idővel csak annyit tehattünk, amennyi épp lehetséges. Ezek a növények itt némileg hasznunkra lesznek. Kettőt az oxigén-palackok közül már készenlétbe helyeztem, hogy egy pillanat alatt kinyithassuk, így tehát a döntő perc nem lep meg bennünket készületlenül. Figyelmeztetem azonban önöket, hogy nem lesz tanácsos a szobától messzire eltávolodnunk, mert a krízis lehet, hogy hirtelen tör ki.

Egy széles, alacsony ablakból az erkélyre lehetett kijutni. A kilátás onnan ugyanaz volt, amelyet már a dolgozószoba ablakából is megbámultunk. Amint most kitekintettem, sehol semmi nyomát se láttam a rendellenes állapotnak. Épp az ablak alatt kanyarodott le az út a domboldalról. Az állomásról egy ósdi bárka, amolyan őskori maradvány, amilyen már csak falvainkban található, döcögött nehézkesen felfelé a dombra. A gyalogúton dajka tolt egy gyerekkocsit, és vezette kézen fogva a másik gyermeket. A kis tanyai házak kéményeiből felszálló kékes füst az egész vidékre bizonyos békés és nyugalmas hangulatot árasztott. Semerre, sem a kék égbolton, sem a napsütötte földön nyoma sem látszott a katasztrófa előjelének. Az aratók visszatértek a földekre, és a golfjátékosok párosával vagy négyesével most is belepték a játékteret. Az én fejemben ellenben olyan zűrzavaros gondolatok változtak, és túlfeszített idegeim annyira lüktettek, hogy ennek a népségnek a nyugodt közönye szinte megdöbbenett.

- A golfjátékosok odalent, úgy látszik, teljesen jól érzik magukat - jegyeztem meg lefelé, a golfmezőre mutatva.

- Golfozott ön valaha? - kérdezte lord Roxton.

- Nem én.

- Nos hát, fiatal barátom, akkor még nem tapasztalta, hogy ha a golfjátékos amúgy igazában belemelegedett a játszmába, még az égszakadás sem állítja meg. Halló! Már megint berreg a telefon.

A löncs alatt és azután időről időre sürgősen telefonhoz hívták a professzort. Ő pedig röviden, úgy, ahogy vette, tudatta velük az újabb híreket. Ehhez hasonló rémes üzeneteket még nem továbbítottak, amióta a világ áll. Az ijesztő szörny lassan közeledett felénk délről, akár egy halálos áramlat. Egyiptom fölött már végigsöpört, a hullák ezreit hagyva maga után. Spanyolországban és Portugáliában örült izgatottság tört ki, az emberek eszeveszett öldökléssel

irtották egymást, de most már örökre elcsendesedtek. Dél-Amerikából már egyáltalán nem érkezett kábeltávirat. Észak-Amerika déli államaiban rettenetes harc dúlt. Azóta már azok is áldozatul estek a méregnek. Maryland államtól északra a méreg hatása még alig volt észlelhető, Kanadában pedig még egyáltalán nem mutatkozott. Belgiumot, Hollandiát és Dániát egymás után támadta meg a gyilkos áramlat. Minden oldalról kétségbeesett kérdezősködésekkel ostromolták a nagyobb tudományos központokat, a kémikusokat, világhírű orvosokat, és könyörögve kértek segítséget. A csillagászokat is megrohanták. Semmit sem lehetett tenni. A járvány általánossá lett, meghaladta az emberi tudomány ellenőrzésének lehetőségét. Eredménye mindenütt halál volt, fájdalom nélküli, de biztos halál; halál fiatalok és öregek, erősek és gyengék, gazdagok és szegények számára; a megmenekülés reményének még a lehetősége is ki volt zárva. Ezek voltak azok a hírek, amelyeket a telefon egyes összefüggéstelen, zavaros mondatokban nekünk tudtul adott. A nagyvárosokban már mindenütt elterjedt a végveszedelem híre, és a lakosság, úgy látszott, méltósággal és megadással nyugodott bele az elkerülhetetlenbe. De íme! Itt alattunk a mezei munkások és a golfozók mit sem sejtve végezték dolgukat. Megdöbbenő látvány valóban! De hogyan tudhatták volna, mi vár rájuk? Hiszen ez a rémes vész egyetlen óriási lépéssel ért utol bennünket. A reggeli lapokban még szó sem volt róla. Most pedig még csak délután három óra. De mialatt mi idefent a völgyet figyeltük, úgy látszott, ott is hirtelen kiszivárgott a rémes hír, mert a munkások futva jöttek befelé a mezőről. Egyik-másik golfjátékos is bemenekült a golfházba; úgy rohantak, mint ha zápor elől menekülnének. Mások ellenben még most sem hagyták abba a játékot. A dajka visszafordult, sietve tolt a gyerekkocsit a dombnak felfelé. Észrevettem, hogy homlokára szorítja egyik kezét. A fuvarkocsi megállt, a fáradt ló feje lehanyatlott első lábai közé, így pihent az állat. Fölöttük pedig ragyogón terült el a nyári égbolt, mint egyetlen óriás, sötétkék kupola. Csak a távoli lápföldek fölött lebegett néhány fehér felhőfoszlány. Ha ma kell az emberi fajnak elpusztulnia, legalább dicső halottas ágyat állított neki a természet. De épp ezért, e nyájas természeti szépség annál rémesebbnek és szánandóbbnak tűntette fel ezt az általános pusztulást. Hiszen olyan jó lakóhelyünk volt ez a vén föld, amelyből most ilyen kíméletlenül, ilyen hirtelen ki kell mennünk!

Amint már említettem, újra megszólalt a telefon. Challenger harsogó hangja engem szólított az előcsarnokból.

- Malone! - kiáltott. - A telefonhoz hívják.

Odarohantam. McArdle beszélt Londonból.

- Ön az, Mr. Malone? - kiáltott jól ismert hangja. - Mr. Malone, kérem, itt Londonban rettenetes dolgok történnek. Az Isten szerelmére, nézzon utána, Challenger professzor nem javasolhat-e valamit?

- Semmit sem javasolhat, uram - feleltem én. - Ő ezt a krízist általánosnak és elkerülhetetlennek tartja. Van itt nálunk néhány palack oxigén, ez azonban csak néhány órára tartóztatja fel sorsunkat.

- Oxigén! - kiáltott kínosan a főnököm hangja. - Nincs már rá időnk, hogy beszerezzük. A vállalat irodáját százával ostromolták az emberek, amióta ön reggel elutazott. És most már az alkalmazottak fele eszméletlen állapotban van. Magam is nehéznek érzem a fejem. Az ablakomból halomszám látom feküdni a holttesteket a Fleet Streeten. A közlekedés teljesen megakadt. Az utolsó távirathírek után ítélve, az egész világ...

A hang halkabbá lett, majd hirtelen elhalt. Egy pillanat múlva a telefonon át tompa zuhanást hallottam, mintha főnököm fejével zuhant volna le az íróasztal alá.

- Mr. McArdle - kiáltottam fel rémülten -, Mr. McArdle!

Senki sem válaszolt. Amikor letettem a kagylót, már tudtam, hogy az életben többé nem hallom a főnököm hangját.

És ugyanabban a pillanatban, ahogy a telefontól elfordultam, bennünket is elérte a vész.

Olyan volt, mintha a tengerben fürödve hirtelen elborított volna egy hatalmas hullám. Egy láthatatlan kéz tapadt rá a torkomra, és csendesen, nyugodtan szorította ki belőlem a lelket. Borzasztó nyomást éreztem a mellemben, a fejemre ólomsúly nehezedett, a fülem zúgott, a szemem káprázott. A lépcső karfájához tántorogtam. Abban a pillanatban rohant el mellettem Challenger; borzasztó látvány volt, arca sötét bíborpirosra vált, szeme kimeredt, haja égnek állt, úgy zihált, mint egy halálra sebzett bölénybika. Kicsiny felesége elalélt testét hatalmas vállára vetette, botorkálva törtetett felfelé a lépcsőn. Minden tagja remegett az erőlködéstől, arcát elöntötte a verejték, de azért törhetetlen akaraterejével saját magát és feleségét vonszolta felfelé, kiragadta a fertőzött légkörből a legalább ideiglenes menedéket nyújtó, biztos rév felé. Erőlködését látva magam is felfelé rohantam, lebukva, majd ismét talpra állva, s végül a korlátba kapaszkodva a földre buktam. Lord Roxton acélerős keze galléron ragadott, és félig elaléltan egy kerevetre fektettet le; képtelen voltam mozdulni vagy szólani. Mrs. Challenger ott feküdt mellettem, Summerlee az ablak előtt egy széken kuporgott, feje majdnem térdét érintette. Mintegy álomban láttam Challengert, úgy, mint egy óriás bogarat. Négykézláb lassan a szoba padlóján végigmászott, és egy pillanatra meghallottam az oxigén halk sistergését. Challenger kétszer-háromszor nagyot nyelt belőle, csak úgy hörgött belé, amint tüdeje magába szívta az életető gázt.

- Éreztem, hogy hat! - kiáltott diadalmasan. Talpra ugrott, erős és friss volt ismét. Egy palackkal a kezében odarohant eszméletlen feleségéhez, és az arca elé tartotta. Néhány másodperc múlva az asszony nyöszörögve megmozdult, és felült. Most már velem próbálkozott meg, és néhány pillanat múlva én is új erővel éreztem keringeni ereimben a vért. A józan ész úgy érvelt bennem, hogy csupán egy kis időre halasztódott el a katasztrófa. És mégis, bármennyire semmibe vettem ezelőtt ennek a rövidke néhány órának az értékét, most megbecsülhetetlennek tartottam.

Még sohasem tapasztaltam olyan gyönyörteljes érzést, mint amilyen most az új élet megnyilatkozására elfogott. Az önsúly lehullott a tudómról, fejemet nem szorította többé vasmarok, a nyugalom és jóleső bágyadtság édes érzése ömlött el rajtam. Ott feküdtem gyönyörteljes zsibbadtságomban, és figyeltem, hogyan tér magához egymás után lord Roxton és Summerlee is. Roxton fürgén talpra ugrott és engem is felsegített, míg Challenger felesége körül foglalatzkodott.

- George, mennyire sajnálom, hogy eszméletre térítettél - szólt az asszony férje karjába kapaszkodva. - Jól mondtad az előbb, hogy a halál ajtaját gyönyörű, ragyogó függöny takarja el; mert amint a fojtó érzés felhagyott, kimondhatatlanul jóleső és megnyugtató érzés váltotta fel. Miért hoztál vissza az életbe?

- Mert úgy kívánom, hogy együtt keljünk át az ismeretlen partokra. Olyan sok évet töltöttünk együtt. Nagyon bántana, ha a legfőbb pillanatban el kellene válnunk.

Gyöngéd szavait hallva most új oldaláról ismertem meg Challengert; gyökeres ellentéte volt ez annak az erőszakos, kötekedő embernek, aki váltakozva hol megdöbbenett, hol megsértette kora közvéleményét. Itt, a halál árnyékában mutatkozott meg a valódi Challenger, az az ember, aki el tudta nyerni és meg is tudta tartani egy nő odaadó szerelmét. De hirtelen megváltozott a hangulata, és ismét a mi erős vezetőnk lett.

- Az emberiség tagjai közül én voltam az egyetlen, aki előre láttam és megjósoltam ezt a katasztrófát - szólt, és hangjából ujjongás és a tudomány diadala csendült fel.

- És ami önt illeti, édes Summerlee barátom, most már, úgy hiszem, utolsó kétségeit is eloszlattam a spektrumban látható vonalak elmosódásának jelentősége felől. Remélem, ezentúl nem fogja többé azt állítani, hogy a Timesban leközölt levelemnek egy tévedés szolgált alapjául.

Kötekedő kollégája azonban ez egyszer nem reagált a kihívásra. Ott ült lihegve, kinyújtva hosszú lábszárát, mintha arról kívánná meggyőződni, hogy még mindig ennek a bolygónak a lakója. Challenger most odalépett az oxigénpalackhoz, amelynek hangos sistergése annyira elhalkult már, hogy csak halk zümmögésnek lehetett minősíteni.

- Takarékoskodnunk kell - jegyezte meg -, a szoba levegője most már erősen telített hiper-oxigénnel, annyira, hogy valamennyien érzéketlenekké lettünk a mérge hatása iránt. Most majd tapasztalás útján határozhatjuk meg, milyen mennyiségre van szükség ahhoz, hogy a szoba levegőjét tisztán tarthassuk. Lássuk csak, eltaláltam-e?

Ideges feszültségben, mozdulatlanul ültünk vagy öt percig egy helyben, és figyeltük magunkon a hatást. Már azon rémüldeztem, hogy ismét ott érzem a torkomon azt a fojtogató vasmarkot, amikor Mrs. Challenger elkiáltotta magát, hogy ájulás környékezi. Férje rögtön fordított egyet a palack csavarján.

- Azelőtt, míg a tudomány nem fejlődött ki ennyire, szokás volt a tengeralattjárókba először egy fehér egeret bocsátani, minthogy az ő annyival finomabb szervezete már azelőtt megérezte a romlott levegő hatását, mielőtt még a tengerészek tapasztalták volna. Te leszel most, kedvesem, a mi fehér egérkénk. Több oxigént bocsátottam ki, és te, ugye, rögtön jobban is érzed magadat?

- Igen. Jobban vagyok.

- Lehet, hogy ezúttal eltaláltam a helyes mértéket. Amikor pontosan megállapítottuk, milyen mennyiség a megfelelő, kiszámíthatjuk, mennyi ideig tarthat még létezésünk. Sajnos, az előbb, amikor feltámasztottalak benneteket, jelentékeny részét elhasználtuk ennek az első palacknak.

- Mit számít az? - kérdezte lord Roxton, aki kezét a zsebébe mélyesztve, az ablak előtt állt. - Ha már menni kell, mi haszna halogatni? Mert ön, ugye, nem hiszi, hogy reményünk lehet a menekülésre?

Challenger mosolyogva rázta fejét.

- Nos tehát, nem gondolja-e ön is, dicsőbb halállal múlunk ki, ha egyenesen belevetjük magunkat a mérgezett légkörbe, mintsem hogy megvárjuk, amíg az lassan-lassan hozzánk is elhatol? Ami engem illet, azt javaslom, zárjuk el az oxigént, és nyissuk ki az ablakot.

- Lord Roxtonnak bizonyára igaza van, ebben George - hagyta rá a bátor asszonyka -, jobb lesz tanácsát követnünk.

- Ezt én határozottan ellenzem - kiáltott kötekedő hangon Summerlee. - Ha már meg kell halnunk, hát haljunk meg Isten nevében; de hogy szabad akarattal sietessük halálunkat, azt én botor és jogosulatlan cselekedetnek minősítem.

- És fiatal barátunknak vajon mi a véleménye? - kérdezte Challenger.

- Az, hogy tartsunk ki, ameddig lehet.

- Magam is úgy gondolom - jelentette ki a tudós.

- Úgy hát én is azt mondom, amit te, George - kiáltott az asszonyka.

- Jó, jó, hisz én csak mint a vitatkozás tárgyát tettem fel a kérdést - szólt lord Roxton békítően.
- Ha mindannyian leszavaznak, megadom magam. Ördögösen érdekes tapasztalat, ahhoz szó sem fér. Elég kalandban volt már életemben részem, elég gyakran izgultam is, de ez az utolsó tapasztalatom a legkülönb, amely számomra kijutott.

- Tegyük fel, hogy az ön lelke túléli ezt is - jegyezte meg Challenger.

- Merész feltevés! - kiáltott Summerlee.

Challenger néma haraggal meredt rá.

- Feltéve, hogy az élet folytatódik - kezdte meggyőző hangon -, egyikünk sem állíthatja teljes biztonsággal, hogy majd milyen alkalmunk nyílik a megfigyelésre onnan, amit szellemi síknak nevezhetünk, ide, az anyagi síkra. Az még a legkevesbé éles elméjű ember előtt is nyilvánvaló lehet (itt jelentősen Summerlee-re pislantott), miszerint mindaddig, amíg anyagi létezésünk fennáll, mi vagyunk leghivatottabb elbírálói az anyagi jelenségeknek. Ezért tehát, csakis abban az esetben, ha most még néhány óráig sikerül életben maradunk, remélhetjük, hogy a jövő életben magunkkal visszük valamely világos fogalmát ennek a csodás eseménynek, amely, amennyire az előttünk ismeretes, a legbámulatosabb esemény lesz, amely földünkön, sőt az egész mindenségben valaha előfordult. Előttem sajnálatos tévedésnek látszik, hogy mi, ha csak egy percre is, szándékosan megrövidítsük ezt a csodás tapasztalatot.

- Nekem is ez a véleményem! - kiáltott Summerlee.

- Ezúttal csakugyan egyetértenek önök - szólt lord Roxton. - De, Jupiterre mondom, ez a szegény ördög odalent, az ön sofőrje, alighanem utolsó útjára készül. Ne kíséreljünk meg egy kitörést, hogy ide felhozzuk?

- Ez egyszerűen örültség lenne - tiltakozott Summerlee.

- Magam is azt hiszem - hagyta rá búsan lord Roxton. - Rajta már úgysem segíthetnénk, csak hasztalanul prédálnánk az oxigént. De nézzék csak a kis madarakat ott a fák alatt!

Négy széket vontunk az alacsony, széles ablak elé. Mrs. Challenger most is ott feküdt lehunyt szemmel a kereveten. Emlékszem, az a gondolatom támadt - lehet, hogy a mindinkább fülledtté váló levegő keltette bennem ez az illúziót -, hogy mi négyen most az első sorból nézzük valamely színielőadás utolsó felvonását.

Közvetlen alattunk, szinte a szemünk előtt volt az a kis udvar, amelyen most is ott állt a még csak félig megtisztogatott autó. Austin, a sofőr ezúttal csakugyan utoljára teljesített szolgálatot. Ott feküdt elterülve a kerék mellett. Homlokán ütés nyoma látszott. Nyilván a sárhányóra zuhant estében.

Most is görcsösen a kezében fogta a locsoló csövét, amellyel autóját a sártól tisztogatta. Az udvar túlsó végében néhány jegenyefa állt, alattuk pedig mint apró, felfújott tollgömböcskék, piciny lábukat égnek meresztve feküdt a sok szegény énekesmadár. A halál kaszájának csapása lesújtott apró és nagy teremtményekre egyaránt. Az udvar köfalán túl a kocsitűt kanyarodott le az állomás felé. Az aratók egy csoportja, akiket még az előbb a mezőről befelé futni láttunk, most egymás hegyen-hátán holtan terült el az út közepén. Kissé feljebb a dajka feküdt, feje és válla az út füves lejtőjén nyugodott. Kivette a kisgyermeket a kocsiból, s ez most mint élettelen csomag feküdt megmerevedett karjában. Közel az úton kis fehér folt mutatta, ahol a nagyobbik gyermek fekszik. A vén kocsis, amint a kocsiodalról élettelenül lehajolt, olyan volt, mint valami óriás madárijesztő. Karját furcsán szétvetette. A kocs belső ülésén egy fiatalember alakja látszott, ültében érte a halál. A kocs ajtaja nyitva volt, fél kézzel annak kilincsét fogta, mintha a veszedelem elől akart volna kiugrani. Az élénkzöld golfmezőn

most is ott volt a sok játékos, holtan valamennyi. Ki a játéktéren, ki a bokrok közt. Egyik mezőn nyolc holttestet számláltunk meg. Egymás mellett feküdtek úgy, ahogy az utolsó partit játszották. A sötétkék égbolton egyetlen madár sem repült. Az előttünk messzire elterülő szántóföldeken nem láttunk sem állatot, sem embert mozogni. A leáldozóban levő nap békésen ragyogta be a tájat, amelyet a tömeghalál óriási temetővé változtatott. Nemsokára mi is ott pihenünk! A jelen pillanatban már csak az a törékeny üveghenger, amely az oxigén maradványát befogadta, választott el bennünket az embertársainkat ért gyászos sorstól. Egy ember előrelátása és tudása néhány rövid órára képes volt fenntartani életünknek ezt a kis oázisát a halál óriási sivatagának közepén, és megkímélt bennünket attól, hogy a közös katasztrófa ránk is lesújtson. De majd ha kifogy az oxigénünk, mi is itt fekszünk egymás mellett a szőnyegen. Az emberiségnek és minden élőlénynek sorsa beteljesül. Sokáig néztünk le némán az ablakból a pusztuló világra odakint, kedélyállapotunk komorabb volt, semhogy szavakkal könnyíthettünk volna rajta.

- Amott lángban áll egy ház - szólalt meg végre Challenger, és egy füstfelhőre mutatott, amely a fák fölött tűnt fel. - Valószínűleg több ház is, sőt lehet, hogy egy-egy városrész kigyulladt, tekintve, hogy sok embert akkor ért utol a halál, amikor épp tűzzel foglalatostkodott. A tűzvész már magában is arra vall, hogy az oxigén mennyisége a légkörben normális, és csakis az éterben keresendő a baj. Nézzék amott, Crowborough Hill tetején is kigyúlt valami. Ha nem csalódom, a klubház ég. A templomtorony órája hatot ütött. Bölcsészeinkre nézve érdekes mozzanat, hogy az ember alkotta mechanizmus túlélte alkotóját.

- Jupiterre! - kiáltott lord Roxton, és izgatottan ugrott fel helyéről. - Mi az a füstgomolygás amott? Csakis vonat lehet!

Már hallottuk is a dübörgését. Aztán láttuk is, eszeveszett gyorsasággal rohant tova, szinte repülni látszott. Hogy honnan jött és milyen messziről, azt nem tudtuk megállapítani. Csakis valamely csoda folytán jöhetett el ennyire. Most azonban mi négyen tanúi voltunk pályafutása borzalmas befejezésének. A vasútvonalon egy szénnel megrakott tehervonat vesztegelt mozdulatlanul. Lélegzetünket visszafojtva néztük, hogy az expressz ugyanarra a sínpárra rohan. Az összeütközés rettenetes volt. A gép és kocsik egymás tetején vasforgáccsá, foszlányokká zúzódtak össze. Tüzes szikrák röpködtek a romhalmazból, csakhamar lángban állt az egész. Vagy egy félóráig néztük szótlanul a rettenetes, ijesztő látványt.

- Szegény, szerencsétlen emberek! - kiáltotta végre Mrs. Challenger, és sírva kapaszkodott férje karjába.

- Annak a vonatnak az utasaiban éppoly kevéssé volt már élet, mint azokban a szeneskocsikban, amelyekkel összeütközött - szólt Challenger, és bátorítóan simogatta meg felesége kezét.

- Amikor a Viktória pályaudvarról elindult, élők vonata volt, de jóval azelőtt, mielőtt ideért volna, már csak holtak vezették és holtakból állt a rakománya.

- Az egész világon tehát ugyanez megy végbe szóltam, és mindenféle rémes látomás cikázott végig lelki szemeim előtt. - Képzeljék el a hajókat a tengeren, hogy keringnek célt tévesztve, hogy zakatol a gépházuk, míg a tűz ki nem alszik benne, vagy valamely zátonyon meg nem feneklik a hajó. És a vitorlások; hogy hajtja őket a szél, csapkodja ide-oda a halott tengeresszerekkel megtelt hajókat, míg oldalaik behorpadnak, fenekükben lék támad, és egymás után nyeli el őket a tenger. Lehet, hogy egy évtized múlva is csak úgy tarkállik még az Atlanti-óceán a hajóroncsoktól.

- És a bányászok ott lenn a bányákban! - vihogott csúnya nevetéssel Summerlee. - Ha valaha lesz még geológus a világon, bizonyára furcsának találja majd, hogy a szénbányák rétegeiben emberi lények létezésének nyomára akadt.

- Én ugyan nem értek az efféléhez - jegyezte meg lord Roxton -, de az a véleményem, hogyha ez a dolog megtörtént, „azonnal kiadó” lesz az egész földgömb. Csak azt nem értem, ha nem marad rajta élőlény, mi lesz majd a világból?

- Ezek előtt is néptelen volt a világ - szólt Challenger komolyan. - És olyan törvények működése alatt népesedett be, amelyeknek megismerése távol áll és túlhaladja az emberi értelmet. Miért ne ismétlődne meg mindez?

- Kedves Challenger, ezt csak nem mondja komolyan?

- Nem szokásom, kedves kolléga, olyasmit állítani, amit nem veszek komolyan. Ez az ön megjegyzése nagyon is léha.

- Ön pedig teljes életében pedáns volt, és mint pedáns fog meghalni - vágta vissza fanyarul Summerlee.

- Ön viszont egész életében egy minden képzelőtehetség híján lévő, akadékoskodó ember volt, és erről még most sem tett le.

- A legszigorúbb kritikusai sem vádolhatják önt azzal, hogy híján lenne képzelőtehetségnek - mérgeskedett Summerlee.

- Szavamra mondom - kiáltott lord Roxton méltatlankodva -, teljesen önökre vall, hogy az utolsó oxigénünket azzal fogyasztják, hogy egymást lepiszkolják. Mi hasznunk benne, hogy azután lesz-e ember vagy sem? Hiszen mi már úgyszemint látjuk őket!

- Ezzel a megjegyzéssel, uram, csakis a saját korlátoltságát árulja el - szólt rá szigorúan Challenger. - A valódi, tudományosan kiművelt elmét nem korlátozzák a saját időbeli és térbeli feltételei; a tudományosan kiművelt elme a jelen határszájára saját magának épít fel egy megfigyelőállomást, amely a végtelen múltat a végtelen jövőtől elválasztani hivatott. Ebből a biztos révből intézi kirohanásait mindennemű létező dolog kezdete és vége ellen. Ami pedig a halált illeti, a tudományosan képzett elme ott hal meg az őrhelyen, és rendszeresen, normálisan működik az utolsó percig. Éppúgy nem veszi figyelembe az olyan jelentéktelen körülményt, mint amilyen a saját testi feloszlása, mint ahogy az anyag síkján előforduló bármiféle korlátozást sem veszi figyelembe. Nincs-e igazam, Summerlee kolléga?

Summerlee kedvetlenül igazat adott neki.

- Bizonyos fenntartással helybenhagyom - szólt.

- Az ideális, tudományosan kiművelt elme - folytatta Challenger - arra is képes kell, hogy legyen, hogy, teszem azt, abban az időközben, amíg birtokosa egy léggömbből lezuhanva földet ér, egy elvont tudományos tételt állapítson meg. Ilyen erős szervezetű emberekre van szükségünk, akik a természetet legyőzve az igazság testőrségét vannak hivatva megalkotni.

- De úgy látom, hogy ezúttal a természet kerekedett felül - jegyezte meg az ablakon kinézve lord Roxton. - Olvastam már egynéhány vezércikket arról, hogy önök, tudós urak, ellenőrzik a természetet - de néha, úgy látszik, a természet nem sokba veszi ezt az ellenőrzést.

- Ez csakis pillanatnyi hátrány - jelentette ki Challenger meggyőződéssel. - Mit jelent néhány millió évnyi időszak az idő nagy körforgalmában? Amint láthatják, a növényi világ túlélte a katasztrófát. Nézzék a jegenyefák leveleit. A madarak elpusztultak, de a növényzet megmaradt. És a tavak és mocsarak növényi életéből fakad majd idők múltán az a parányi élősd, amely az élet nagy hadseregének az előfutára lesz, s amely hadseregből reánk, ötünkre hárult az a magasztos kötelesség, hogy annak utóhadát alkossuk. Az élet, ha csak a legkezdetlegesebb formájában is, létrejött, ezen az embernek az eljövetele végső eredményben olyan

biztosnak tekinthető, mint ahogy a makkszemből tölgyfa nő ki. Újra megindult a régi körforgás.

- De a mérég? - kérdeztem én. - Nem teszi-e tönkre az élet első csíráit?

- Lehet, hogy a mérég az éterben csupán egy réteget alkot, egy gyilkos golfáramát annak a hatalmas légi óceánnak, amelyben földünk is lebeg. Maga az a tény, hogy ha egy csekély mennyiségű hiperoxigént oltunk vérünkbe, egy ideig ellen tudunk állni a mérég hatásának is, azt bizonyítja, nem lenne nagy változásra szükség ahhoz, hogy annak az állati élet is ellen tudjon állni.

A fák mögött látszó füstölgő ház most már lánggal égett. Megláthattuk az égnek csapódó hatalmas lángnyelveket.

- Ez bizony elég ijesztő - mormolta lord Roxton megilletődve.

- De mindent egybevetve, most már nincs nagy jelentősége - jegyeztem meg. - A világ kihalt.

- Ha ez a ház kis kigyúlna, úgy hamarabb végünk lenne.

- Én már előre láttam ezt a veszedelmet - szólt Challenger -, és megkértem a feleségemet, hogy óvatos legyen.

- Mindent jól elrendeztem, édes. De a fejem most ismét lüktetni kezd.

- Ezen segítenünk kell - szólt Challenger, és az oxigénpalackhoz sietett.

- Már majdnem üres - jelentette ki. - Negyedfél órán át tartott. Most nyolcra jár az idő. Egészen jól átesünk az éjszakán. Holnap reggel kilenc óra felé várom a vég elkövetkezését. Még megérünk egy napkeltét, amelynek csakis mi leszünk a szemlélői.

Készenlétbe helyezte a második tartályt, és egy másodpercre kinyitotta az ajtó fölött elhelyezett szellőztetőt. Majd amint erre tisztább lett a levegő, a mi állapotunk ellenben súlyosabb, ismét becsukta.

- Mellesleg megjegyezve - szólt -, az ember nem él meg tisztán oxigénből. Itt az ebéd ideje, vagy már el is múlt. Biztosítom önöket, uraim, hogy amikor a házamba hívtam vendégül együtt megünnepelni egy érdekes évfordulót, illő ellátásukról is gondoskodtam. De most meg kell elégednünk kevesebbrel is. Bizonyára egyetértenek velem abban, hogy örülség lenne most a levegőt azzal is emésztelnünk, hogy olajjal hevíthető tűzhelybe gyújtunk tüzet. Van itt egy csekély készlet hideg sült, kenyér és gyümölcs, amelyhez néhány üveg claret is járul, ezzel kell most beérnünk. Köszönöm, édes szívem; most is, mint mindig, a háziasszonyok gyöngye vagy.

Bámulatra méltó volt, ahogy Mrs. Challenger néhány pillanat alatt készenlétbe helyezett mindent számunkra. Hófehér abroszt terített az asztalra, asztalkendőt helyezett el rajta, és a civilizált világban megszokott csínnal és eleganciával tálalta fel egyszerű ebédünket. Az asztal közepére lámpát helyezett. Bámulatos volt, mennyire megjött az étvágyunk!

- Étvágyunk felindulásunkkal tart mértéket - jegyezte meg Challenger olyan leereszkedéssel, mint amilyenel tudományosan képzett elméje szerény mindennapi tényekhez alkalmazkodni szokott. - Mi nagy krízisen estünk át. Ez pedig a parányok forrongásával egyértelmű. És ez most az emésztődés kárpótlását kívánja. Nagy bánat és nagy öröm tulajdonképpen éhséget kellene, hogy kiváltson, nem pedig az ételtől való tartózkodást, miként azt a regényírók feltüntetik.

- Ezért van tehát, hogy a vidéki emberek halotti tort szoktak tartani - kockáztattam meg.

- Eltalálta. Fiatal barátunk kitűnően magyarázza meg állításom helyességét. Hadd kínáljam meg önt egy kis sülttel.

- A vadaknál ugyanúgy áll a dolog - szólt lord Roxton, aki jóízűen falatozott. - Egyszer tanúja voltam az Aruwimi folyó mentén, hogyan temették el egy törzsfőnöküket. Akkora vízilovat fogyasztottak el, hogy a súlya felért egy falu népének a súlyával. Új-Guineában még most is sok olyan törzs él, amely magát a megboldogultat falja fel halotti tor gyanánt. De valamennyi halotti tor közül, amelyet a mi vén földünkön elfogyasztottak, úgy hiszem, ez itt a legfurcsább.

- Ami a legkülönösebben érint engem - szólt Mrs. Challenger -, hogy nem tudok azokért bánkódni, akiket már megölt a méreg. Atyámért és anyámért például, akik Bedfordban laktak. Tudom, hogy már nem élnek, de az óriási méretű általános pusztulásban nem vagyok képes az egyesek sorsán bánkódni, még az övéken sem.

- Az én jó, öreg anyám pedig ott élt egy irlandi szerény kis házban - szóltam. - Lelki szemeimmel magam előtt láttam, amint meleg gyapjúkendőjébe burkoltan, csipkés fejkötőben lehanyatlott a nagy karosszékbe az ablak előtt. Mellette könyvek és szemüveg. De miért is bánkódnám érte? Ő elköltözött, én is elköltözöm, és lehet, hogy kisebb távolság választ el bennünket, amint amilyen Angliát Irelandtól elválasztja.

- És ami a testet illeti - jegyezte meg Challenger -, nem szoktuk, ugye, megsíratni, ha a körmeink elkopnak, vagy ha hajunkat lenyírják, noha ezek is testünk alkotórészei. Éppen úgy nem síratja meg a falábú ember a hiányzó végtagját. Testünk inkább szenvedések kútfeje volt számunkra. Folytonosan csakis korlátoltságunkra emlékeztetett. Miért keseregnénk tehát azon, hogy lelki életünkől elszakad?

- Azaz, ha csakugyan elszakítható tőle - mormogott Summerlee. - De akárhogy vesszük, ez a tömeghalál rettenetes!

- Már egyszer megmagyaráztam önöknek - vette fel a szót Challenger -, hogy a tömeges halál természetesen sokkal kevésbé rémes, mintha egyedül, elhagyatottan kellene elszennvednünk.

- Így van ez a háborúban is - jegyezte meg lord Roxton. - Ha önök most itt látnának egy embert szörnyen bezúzott mellkassal és összeroncsolt arccal holtan, bizonyára rémület fogná el önöket. De láttam én már Szudánban tízezer embert holtan egy csatamezőn, és egyáltalán nem éreztem rémületet. Ha ezermillió ember pusztul el, amint ahogy az ma elkövetkezett, úgy lehetetlen az embernek ettől az óriási tömegtől a saját halottját elválasztani.

- Bárcsak már mindennek vége volna - szólt Mrs. Challenger szomorúan. - Ó, George, én olyan nagyon félek!

- Te leszel a legbátrabb köztünk, kicsikém, ha az idő elkövetkezik. Tudom, hogy gyakran vén, dörmögő medve módjára viselkedtem veled szemben, de hát te tudod, hogy a jó Isten már csak ilyennek teremtette G. E. Challengert, és ő erről nem tehet. Mindent egybevetve pedig, úgy hiszem, hogy mégsem kívántál magadnak más férjet, édes.

- Nincs olyan jó ember, mint te, széles e világon - kiáltott az asszonyka, és férje hatalmas nyakára fonta karját. Mi hárman az ablakhoz léptünk, és megdöbbenve szemléltük az elénk táruló képet.

A sötétség beköszöntött, és komor halotti leplet borított a világra. A déli látóhatáron azonban egyetlen élénk bíborszínű sáv húzódott keresztül, amely hol növekedett, hol elhalt, amíg végre egy szökéssel az égbolt kellős közepén tűnt fel, majd pedig egy lángvonalban ragyogó tündökléssel veszett bele az éjbe.

- Lewes városa is ég! - kiáltottam én.

- Nem az, hanem Brighton - szólt Challenger mellénk lépve az ablakhoz. - A homokdombok hajlásából állapíthatjuk meg. A tűz több mérföldnyire a dombokon túl ütött ki. Bizonyosan már az egész város lángban áll.

Különböző pontokon lángolt fel most egy-egy tűz, és a romba dőlt vonat maradványai is még mindig izzó, vörös parázként világítottak. De mindez csupán egy-egy fénylő pontot jelentett ahhoz az óriási tűzvészhez hasonlítva, amely a dombokon túl pusztított. Micsoda cikket írhattam volna mindebből a Hírlap számára! Volt-e valaha újságírónak ehhez hasonló témája? Milyen érkfeszítő hír, és nincs senki, aki elolvassná! És akkor hirtelen elfogott a riporter ösztöne. Hogyha a tudós férfiak itt az utolsó pillanatig kitartottak életük munkája mellett, miért ne lehetne énbennem a magam szerény munkakörében is hasonló kitartás? Lehet, hogy soha emberi szem el nem olvassa feljegyzéseimet. De valahogy csak el kell töltenem a hosszú éjszakát, mert, legalábbis az én számomra, alvásról szó sem lehetett. Feljegyzéseim legalább elfoglalják gondolataimat, és megrövidítik számomra a virrasztást. Így esett, hogy most itt fekszik előttem a zsebkönyvem, lapjai teleírva kusza betűkkel, ahogy térdemre fektetve, a lámpa fénye mellett papírra vetettem. Ha megfelelő irodalmi tehetséggel lennék megáldva, úgy bizonyára az alkalomhoz méltón írtam volna le élményeimet. De így is, ahogy hevenyészetten vázoltam őket, mások előtt talán sikerült ennek az átvirrasztott rémes éjnek izgalmaait és lélekölő aggodalmait ecsetelnem.

NEGYEDIK FEJEZET

A haldokló napja

Milyen különösnek tűnnek fel ezek a szavak, amelyeket zsebkönyvem egyik üres lapjára ráfirkantottam. De még ezerszerre különösebb az, hogy én, Edward Malone vagyok az az ember, aki ezeket leírta; én, aki csupán rövid tizenkét órája, hogy hazulról elindultam, álmodni sem mertem arról, milyen csodás tapasztalatokban lesz aznap részem! Most, hogy visszapillantok az események láncolatára, McArdle-lel történt első értekezésemre, Challengernek a Timesban közzétett legelső vészkiáltására, a vonaton való furcsa utazásomra, az azt követő kedélyes reggelire, majd a szörnyű katasztrófára, elmerengve tűnődöm el; íme, mint végződött mindez: magunkra maradtunk egy néptelen planétán, és olyan bizonyosan tudom, hogy sorsunk meg van pecsételve, hogy ezeket a sorokat, amelyeket merő hivatásos megszokásból vettem papírra, és amelyeket emberi szem nem olvas el soha, úgy tekintem, mint egy halott ember feljegyzéseit. Mert tudom, ott állok immár ama határszálon, amelyre a halál rávetette homályos árnyékát, és amelyet jó barátaim kis köre azóta már át is lépett. Átérezem, milyen bölcs és igaz volt Challenger barátom szava, hogy az volna számunkra az igazi tragédia, ha mi itt a földön hátramaradnánk, miután már minden elpusztult, ami nemes, szép és jó volt e világon. De ez a veszedelem bizonyára nem fenyeget bennünket. Már vége felé jár a második oxigénpalackunk is. Szinte percre kiszámíthatjuk, meddig tart még nyomorult életünk.

Éppen most hallgattuk végig Challenger jó negyedóráig tartó előadását; annyira izgatott volt, hogy szinte kiabálva, ordítva beszélt, mintha most is ott vitatkozna a Queen's Hallban a tudomány szkeptikusaival. Valóban különös hallgatóság volt, amelyhez a beszédet intézte: a felesége, aki mindenben igazat adott neki, noha halvány sejtelve sem volt arról, hogy férje tulajdonképpen mit akar vele megértetni. Summerlee, aki az árnyékban húzódott meg, mint rendesen, kételkedő és kritikus hangulatban, de mindamellettt élénk érdeklődéssel; Sir John a szoba egyik sarkában dühöngve, kissé unottan szemlélte a jelenetet, majd jómagam, az ablak előtt különös, elvont érdeklődéssel eltelve, mintha ez az egész jelenet lidércálm lenne csupán, vagy valamely képzelet alkotta esemény, amelynek reám nézve semminemű személyes érdeke nincs. Challenger a szoba közepén elhelyezett nagy asztal előtt foglalt helyet, a villanylámpa fénye megvilágította azt a csövet, amelyet a szobájából kihozott mikroszkóp alá helyezett. Az éles, fehér fénykör, amely a tükörből arcára vetődött, egyfelől vakítón világította meg a szakállas, barázdás arcot, míg a másik felére mély árnyékot borított.

Challenger nyilvánvalóan most is az élet legkezdetlegesebb formájának tanulmányozásával foglalkozott, és ami most ennyire felizgatta, az a bizonyosság volt, hogy az előző napon a mikroszkóp alá elhelyezett csőben még most is eleven volt a parány.

- Mindnyájan meggyőződhetnek róla - ismételte nagy felindulással. - Lépjen közelebb, Summerlee, kérem, hogy a valóságról meggyőződjék. Malone, lesz szíves szavaim igazságát bizonyítani. Ezeket a picinyke, orsó alakú sejteket ott a közepén diatomoknak tartom. Nem szükséges bővebben foglalkoznunk velük, mert szerintem valószínű, hogy összetételüknél fogva inkább a növények, mintsem az állatok közé kell sorolnunk őket. De amott, jobb felől, minden kétséget kizáróan egy amőbát láthat lomhán tovamozogni. Igazítsa be, kérem, a felső csavart! Győződjenek meg róla személyesen.

Summerlee ráhajolt a mikroszkópra, és igazat adott a professzornak. Most magam is odaléptem, és megláttam a parányi lényt, mintha csiszolt üvegből lenne. Szinte odatapadni látszott a megvilágított kis körbe. Lord Roxton nem kívánt minderről meggyőződni, ő feltétlenül hitelt adott a professzor szavainak.

- Nem töröm rajta a fejemet, hogy az az izé ott eleven-e, vagy sem - szólt. - Hiszen még látásból sem ismerjük egymást, miért venném hát olyan nagyon a szívemre az ő esetét? Szerintem ő sem nagyon izgul a mi egészségi állapotunk miatt.

Én erre jóízűen elnevettem magam, mire Challenger hideg, gőgös pillantással mért végig. Valóban ámulatot keltő kísérlet volt.

- A félművelt emberek badar fecsegése visszatetszőbb a tudomány előtt, mint a tudatlanok tájékozatlansága - szólt szigorúan. - Ha lord John Roxton leereszkedni méltóztatna...

- Ne légy olyan epés, kedves George - szólt rá a felesége, és megsimogatta fekete sörényét, amely egészen eltakarta a mikroszkópot. - Vajon mit számít az, hogy az amőba eleven-e vagy sem?

- Nagyon sokat számít - dörmögött Challenger.

- Nos tehát, halljuk, mi az ön véleménye felőle? - vette fel jóakaró mosolygással a szót lord Roxton. - Hisz miattam beszélhetünk akár erről az izéről is. Ha ön úgy találja, hogy nagyon is kurtán bántam el vele, vagy hogy valamiképpen megsértettem, úgy szívesen bocsánatot kérek szavaimért.

- Ami engem illet - jegyezte meg szokásos, recsegő, perlekedő hangján Summerlee -, egyáltalán nem tudom, miért tulajdonít ön akkora fontosságot annak, vajon eleven-e vagy sem az a parány. Hisz ugyanabban a légkörben tartózkodik, mint mi, és így csak természetes, hogy a mérge nem hatott rá. Ha kívül volna e szoba légkörén, bizonyos, hogy nem élne, meghalt volna, mint a többi élőlény mind.

- Megjegyzései, kedves Summerlee - felelt Challenger mélységes leereszkedéssel (ó, bár le tudnám festeni fölényes, gőgös arcát, amelyet élesen megvilágított a mikroszkóp tükrének visszfénye!) -, világosan kimutatják, hogy ön egyáltalán nem fogja fel a helyzet fontosságát. Ezt a példányt már tegnap helyeztük el ide és zártuk el légmentesen. A mi oxigénünk nem hatolhat be hozzá. Természetes azonban, hogy az éter behatolt. És a parány túlélte a mérgezést. Ebből természetszerűen azt következtethetjük, hogy minden amőba, amely e szobán kívül létezik, ahelyett, hogy, amint ön ezt tévesen állította, elpusztult volna, inkább bizonyos, hogy túlélte a katasztrófát.

- Még most sem érzem magamban annak a szükségességét, hogy „Hurrá”-t kiáltsak - jegyezte meg lord Roxton. - Mi a jelentősége ennek tulajdonképpen?

- Az a jelentősége, hogy megbizonyosodtunk afelől, hogy a világ él, és nem halott. Ha ön némi tudományos képzelőtehetséggel rendelkezne, ebből az egyetlen tényből kiindulva a jövő látképébe merülne el; megláthatná, hogy néhány millió év múltán, amely egy röpke pillanat csupán a korszakok hatalmas alakulásában, mint pezseg újra az egész világegyetem az állati és emberi lények millióitól, amelyek e picinyke sejtéből fakadtak. Ön bizonyára látott már prérítüzet, amikor a lángok elpusztították a föld színéről a fűnek és növénynek mindennemű maradványát, és csupán fekete pusztaság maradt. Azt hihetné, ugye, hogy örökké terméketlen lesz e vidék, pedig a termékenység csírája megmaradt, és ha néhány év múltán újra odatéved, meg sem mondhatja többé, hol pusztított a tűz. Éppen úgy itt e picinyke lényben is benne van a termékenység csírája, és sajátos fejlődése és átalakulása folytán idővel bizonyára eltünteti ennek a rettenetes krízisnek még a nyomát is, amelybe mi most belekerültünk.

- Átkozottul érdekes! - szólt lord Roxton, és hanyagul odalépett, hogy belenézzen a mikroszkópba. - Fura kis portéka arra, hogy elsőnek akasszák fel a családi képtárba! Micsoda szép, nagy kezelő van rajta!

- Az a sötét kis tárgy ott az ő nuelusa - magyarázta Challenger olyan kifejezéssel, mint mikor a dajka magyarázza el a kisgyermeknek az írott betűt.

- Nos, legalább nem vesz erőt rajtunk az elhagyatottság érzése - nevetett lord Roxton. - Van még kívülünk élőlény a földön.

- Ön, úgy látszik, magától értetődőnek tartja azt a tényt, Challenger - szólt Summerlee -, hogy a világ csak abból a célból teremtetett, hogy produkálja és fenntartsa az emberi életet.

- És vajon mi más célból, ha szabadna kérdezni? - kérdezte Challenger, aki már a legparányibb ellenvetésre felfortyant.

- Úgy vélem, csakis az emberiség módfelelőtti hiúsága hitetheti el velünk, hogy ezt az óriási színpadot azért állították fel, hogy mi azon pávaskodhassunk.

- Ezt nem állíthatjuk mint bizonyosat. De anélkül, hogy magunkat, amit ön azt az imént mondta, módfelelőtti hiúknak tekintenénk, nem lehet kétséges, hogy mi alkotjuk a természet legkiválóbb produktumát.

- Amennyiben arról tudomásunk van.

- Ez, uram, magától értetődik.

- Gondolja csak meg, hogy hány millió, vagy lehet, hogy billió évig forgott a föld néptelenül az űrben, vagy ha nem is néptelenül, de az emberi létezésnek legcsekélyebb jele vagy fogalma nélkül. Gondolja el, ha mondom, mint mosta az eső, mint perzselte a forró nap heve, mint szántott végig rajta a vihar megszámlálhatatlan korszakokon át! Hisz geológiai szempontból tekintve az ember létezése csak tegnapi keletű. Miért lehetne tehát magától értetődőnek tartani, hogy mind e rengeteg előkészület csakis az ember méltó fogadása céljából történt volna?

- És mi másért történt volna?

Summerlee vállat vont.

- Hogyan tudhatnánk mi azt? Lehet, hogy az oka teljesen meghaladja képzeletünket, lehet, hogy az ember merő véletlen szülötte, az életfolyamatnak egy mellékproduktuma. Mondjuk, mintha az a tajték, amely az óceán felszínén habzik, azt képzelné, hogy az óceán azért létesült, hogy őt hozza létre; vagy pedig az a kis egér, amely a székesegyház falai közt bujkál, arról lenne meggyőződve, hogy ez az őt kizárólagosan megillető lakóhely.

Feljegyeztem, papírra vettem vitatkozásunk minden egyes szavát, amely később hangos civakodássá fajult el, amelybe mindkét részről csak úgy hemzsegett a tudományos kifejezések érthetetlen tömege. Kétségtelenül kiváltságos dolog volt, hogy két ilyen nagyszerű tudós eszmecseréjének lehettünk tanúi, akik az élet legfőbb kérdésein vitatkoznak, de miután folytonos nézeteltérés uralkodott köztük, amolyan egyszerű észjárású embereknek, mint lord Roxton és jómagam, nemigen vált hasznára ez a fejtegetés. Ők egyáltalán nem győzték meg egymást, mi pedig nem gyarapodtunk bölcsességben. Végre lecsillapult a perpatvar. Summerlee a nagy karosszékekben gubbaszt, míg Challenger most is a mikroszkóp csavarját igazgatja, s közben halk, mély, értelmetlen morgást hallat, mint amikor a tenger elcsendesedik vihar után. Lord Roxton odajön mellém, és mindketten kibámulunk a sötét éjszakába.

Az újhold halvány fénnel bukkan fel az égbolton - az utolsó újhold ez, amelyet emberi szem megpillant -, a csillagok káprázatos fénnel ragyognak le ránk. Még Dél-Amerika átlátszó légkörében sem láttam ragyogóbb csillagos égboltot ennél. Lehetséges, hogy a kozmikus elváltozás befolyásolja a világítást. Brighton felől még mindig ott lánkol a halotti máglya, nyugat felől bíborpiros sáv tűnik fel, amely vést hozóan húzódik Armunkdel és Chichester fölött, de talán már Portsmouth-t is elérte. Eltűnődve ülök helyemen, időnként zsebkönyvembe jegyezgetek. A levegő telítve van édes melankóliával. Ifjúság, szépség, lovagiasság és szerelem: így kell tehát mindennek elpusztulnia! A csillagok fényétől beragyogott földre álomország csendes békessége borul. Elképzelhető-e, hogy ez a rettenetes Golgota behintve van az emberi faj megszámálhatatlan holttestével? Hirtelen örületes kacagás fog el.

- Halló! Fiatalember! - kiabál rám lord Roxton ámulva. - Hadd halljuk mi is azt a jó tréfát, jólesik ilyen nehéz időkben, mondja el, min kacagott?

- Most hirtelen az a temérdek elintézetlen ügy jutott szembe - feleltem -, amely hajdan annyi fáradságot és fejtörést okozott nekünk. Vegyük például az angol-német versengést, vagy pedig a Perzsiái-öböl kérdését, amelyért régi főnököm oly hevesen síkraszállt. Ki gondolta volna akkor, amikor annyi fékevesztett indulatot és hevesiséget pazaroltunk rá, hogy végül is így oldódik meg a kérdés?

Újra elfog bennünket a szótlanság.

Lehet, hogy mindannyian jó barátainkra, szeretteinkre gondolunk, akik megelőztek bennünket. Mrs. Challenger halkan zokog, férje suttogva vigasztalja. Gondolatban egyenként megjelenik előttem néhány távolabbi ismerősöm is. Látom őket mereven, holthelványan elnyújtózva, mint szegény Austint kint az udvaron. Például McArdle; pontosan meg tudom mondani, most hol van: ott ül az íróasztala előtt, kezét a telefonon nyugtatja - és épp akkor bukik le a padlóra. És Beaumont, a kiadó bizonyára ott fekszik elnyújtózva a kék-vörös mintájú török szőnyegen, amely dolgozószobája díszéül szolgál.

Most szerkesztőségi társaim következnek. MacDonna, Murray és Bond. Bizonyára nehezen végzett velük a halál; ott lepte meg őket munka közben, feljegyzéseikből majd kitűnik a csodás események és benyomások hatása. Elképzelem, mint sietett ki-ki teljesíteni küldetését: emez az orvosoknál, amaz a Westminsterben, egy harmadik pedig a Szent Pál-székesegyházban. Micsoda hatásos vezércikk lebegett utolsó vízióként előttük, amely, sajnos, sohasem lát nyomdafestéket. Szinte magam előtt látom MacDonnát az orvosoknál: „Remény a Harley Streeten - Beszélgetés Mr. Soley Wilsonnal.” A híres specialista azt mondja: „Ne esetek kétségbe! Saját kiküldött tudósítónk a háza tetején elnyújtózva találta a kiváló tudóst, aki oda menekült a halálra rémült páciensek tömege elől, akik házát megostromolták. A híres specialista modorából világosan kitűnik, hogy teljesen tudatában van a helyzet végtelen komolyságának, határozottan tagadja azonban, hogy elveszett minden remény.”

Ilyenformán kezdené Mac. Most Bond következik; ő bizonyosan a Szent Pál-székesegyházba igyekszik. Igen nagyra tartja az irodalmi képességét. Milyen hatalmas tárgyra tett szert. „Amikor ott álltam a dóm kis galériáján és lenéztem a kétségbeesett emberek sűrű tömegére, akik most, az utolsó pillanatban leborultak az előtt a Hatalom előtt, amelyet eddig oly állhatatosan megtagadtak: az alattam hullámozó sokaságból oly rettenetes, oly borzalmas segélykiáltás hangzott fel amaz Ismeretlenhez, hogy én...” - és így tovább.

Igen, nagyszerű halál volt ez egy riporter számára, noha ő is, akárcsak én, elpusztul, mielőtt még kincsét értékesíthetné! Mit nem adna Bond, ha nevének kezdőbetűit, az L. H. B.-t ott látná a fent jelzett cikk hasábjának alján?

De micsoda ostobaságokat is firkálok én itt összevissza! Csak azért, hogy teljék az idő. Mrs. Challenger a belső lakószobába vonult vissza, és a professzor azt állítja, hogy felesége elaludt. Ő maga olyan nyugodtan jegyzet és lapozgat a tudományos könyvekben, mintha még hosszú, békességes munkás élet állna előtte. Tolla írás közben oly kellemetlenül serceg, mintha az is tiltakozna mindazok ellen, akiknek a véleménye eltérő a professzorétól!

Summerlee elszunnyadt a széken, időnként furcsa horkolást hallat. Lord Roxton végignyújtózott a kereveten, kezét zsebébe mélyesztette, szemét lehunyta. Hogy a jelen körülmények között hogyan képes aludni bárki ember fia: az meghaladja képzeletemet!

Három óra harminc perc. Épp most riadtam fel álmomból. Öt perccel múlt tizenegy óra, amikor utolsó jegyzetemet írtam le. Tisztán emlékszem, hogy felhúztam és megnéztem az órámat. Így tehát én is elvesztegettem vagy öt órát abból az arasznyi időből, amely még számunkra fennmaradt. Ki hitte volna, hogy ez lehetséges? Tényleg nagyon üdítően hatott rám ez a pihenés, bátran szembenézek most sorsommal, vagy legalábbis elhítni igyekszem magammal, hogy így van. És mégis, minél jobban érezzük magunkat, minél frissebben buzog bennünk az életerő, annál inkább kellene a halál gondolatától idegenkednünk. Milyen bölcsen és könyörületesen is rendezte be a természet, hogy csak lassan-lassan, szinte észrevétlenül oldódik el az a lánc, amely bennünket e földi révből elszabadít, amikor tudatunk elhagy és lelkünk felszabadul a földi rög alól, és elszáll a messze, a végtelen tengereken túl!

Mrs. Challenger még nem jött elő a belső szobából. A professzor pedig úgy, ültében elaludt. Micsoda látvány! Hatalmas felsőteste hátrahanyatlott, nagy, szőrös keze összekulcsolódik mellényén, a feje pedig annyira oldalt fordult, hogy nem látok arcából egyebet a bozontos, tüskés, sűrű szakállánál. Álmában meg-megrázza saját horkolása. Summerlee magas tenorja időnként belevegyül Challenger mély basszusába. Lord Roxton is alszik; hosszú alakja összegörnyedt a nagy széken. A kora hajnal hideg fénye lopva oson be a szobába, és szürkére fest embert és tárgyat.

A kelő napra, arra a virradatra tekintek most, amely egy néptelen világra veti fényét. Elpusztult az emberi faj, egy nap alatt elenyészett, de a bolygók nyugodtan keringenek tovább az űrben, a tenger egyaránt dagályt, apályt mutat, a szellő éppoly lágyan susog, az örök természet háborítatlanul működik tovább: egészen le a picinyke parányig; sehol egy jele sincs annak, hogy ő, aki büszkén a teremtés koronájának vallotta magát, megszűnt létezni! Megszűnt a világegyetemben áldott vagy átkos munkásságát kifejteni!

Odalent az udvarban Austin fekszik szétterpesztett lábbal, arcára fehéren vetődik a hajnal fénye, megmerevedett keze még mindig a locsoló csavarját szorongatja. Az egész emberiség jellegzetes típusa jelenik meg e félig nevetséges, félig szánalmas alakban, amely tehetetlenül ott fekszik a gép mellett, amelynek működését ő irányította...

Itt véget érnek feljegyzéseim. Ezek után oly gyors egymásutánban folytak le az események, hogy azokat leírni nem voltam képes, de olyan világosan és mélyen vésődtek belém, hogy egyetlen részletet sem felejtettem el.

Fullasztó érzést éreztem a torkomban. Felpillantva az oxigénnel töltött hengerre, megrémültem láttára. Életünk homokja már jóformán lepergett - úgy látszik, Challenger éjszaka a harmadik palackot a negyedikkel cserélte ki. De most világos, hogy már ez is majdnem teljesen kifogyott. Mindjobban összeszorította torkomat a rettenetes, fullasztó érzés. Oda futottam, megoldottam a csavart a hengeren, és elhelyeztem benne az utolsó tégely oxigént.

Amint ezt elvégeztem, lelkifurdalást éreztem: mert ha meg nem teszem, úgy talán mindnyájan álmukban lelkik halálukat; de hamar elűztem magamtól ezt a gondolatot, mert a belső szobából egy rémült női hang kiáltása hallatszott.

- George, George, megfulladok!

- Rögtön jobban lesz, Mrs. Challenger - feleltem, míg a többiek ijedten ugrottak talpra. - Épp most helyeztem bele egy friss tartályt.

Még e válságos percben sem állhattam meg, hogy el ne mosolyodjam Challengeren, aki hatalmas szőrös öklével törölgette szemét. Olyan volt, mint egy óriás, szakállas bébi, akit álmából ébresztettek fel.

Summerlee-t csak úgy rázta a hideg, hirtelen elfogta a halálfélelem, amikor tudatára ébredt reménytelen helyzetének. Egy percre felülkerekedett benne az emberi érzés a tudós sztoicizmusa fölött. Lord Roxton ellenben oly nyugodt és éber volt, mintha épp most készülne vadászatra.

- Az ötödik, és egyben az utolsó - szólt a tartályra pillantva. - Mondja csak, fiatalember, ugye, nem akarja velünk elhitetni, hogy a benyomásait jegyezte fel arra a darab papirosra ott a térdén?

- Néhány sorban csupán, hogy teljék az idő.

- Nos, nem hiszem, hogy erre bárki is vállalkozott volna ír embert kivéve. Az a véleményem, hogy maga kénytelen lesz megvárni, míg az a kis amőba testvérkénk amott felcseperedik, hogy legyen valaki, aki a cikkeit el is olvassa. Úgy látszik, a kicsike jelenleg még nemigen törődik a környezetével. Nos, professzor úr, hogy alakulnak a dolgok?

Challenger az ablaknál állt, és kinézett a sűrű hajnali párával borított vidékre. Itt-ott az erdős dombok mint kúpszerű szigetek emelkedtek ki a fehér páratengerből.

- Olyan, akár egy halotti lepel - szólt Mrs. Challenger, aki épp most jött be. - Eszembe jut az a régi dal, amelyet egykor te daloltál, George: „Megkondult a lélekharang - de mihamar keresztelőre hív a hang.” Szinte előre láttad mindezt. Hisz ti mindnyájan dideregtek, szegény barátaim! Én egész éjjel a jó meleg takaró alatt dőzsöltem, ti pedig itt dideregtek a kényelmetlen székeken. De majd segíték én ezen!

A derék kis asszonyka elsietett, és rövidesen visszatért, öt csésze gőzölgő kakaót hozva egy tálcán.

- Igyák meg ezt - szólt. - Majd mindjárt jobban érzik magukat.

És így is volt. Summerlee engedelmet kért, hogy pipára gyújthasson, mi többiek pedig cigarettára gyújtottunk. Ez kissé megnyugtatta idegeinket, noha máskülönben nem bizonyult éppen szerencsésnek, mert rettenetes füst fejlődött ki a fülledt szobában, úgyhogy Challenger kinyitotta a ventilátort.

- Mennyi időnk van még, Challenger? - kérdezte lord Roxton.

- Körülbelül három óra - felelt a tudós nyugodtan.

- Én az előbb nagyon féltem - vallotta be a felesége. - De minél inkább közeledünk hozzá, annál könnyebbnek tetszik. Nem imádkoznánk együtt, George?

- Imádkozzál, kedvesem, ha szükségét érzed - felelt a tudós igen gyöngéden. - Mindannyiunknak megvan a sajátos módszere, ahogy imáinkat elmondjuk. Én a sorsomba való teljes és örömteli belenyugvásban fejezem ki azt. A legbuzgóbb vallás és a legnagyobb tudomány, úgy látszik, megegyezik itt.

- Ami engem illet, nem minősíthetem elmebeli állapotomat tökéletes megnyugvásnak, de örömteli megnyugvásnak semmi esetre sem - morgott Summerlee a pipája füstje mögül. - Azért nyugszom bele, mert kénytelen vagyok. Nyíltan megvallom, hogy örömet éltem volna még vagy egy évig, hogy befejezhessem nagy munkámat „a mészorszakbeli őslények osztályozásáról”.

- Az ön befejezetlen műve csekélység - szólt Challenger fontoskodva. - Ahhoz képest, hogy én a saját „magnum opus”-omba, „Az élet lajtorjája”-ba még csak épp hogy belefogtam. Minden képességemet, olvasottságomat, tapasztalatomat, szóval egész tudományos tárházamat, amely páratlan a maga nemében, ebben a korszakalkotó művemben gyűjtöttem össze. És ennek ellenére, mint azt az előbb is kijelentettem, belenyugszom sorsomba.

- Úgy tartom, hogy mindannyiunknak akad valami befejezetlen ügye - szólt lord Roxton. - Mik az önéi, fiatalember?

- Én egy verseskötetbe fogtam bele.

- No, ettől, úgy látszik, megmenekedett a világ - jegyezte meg lord Roxton. - Mindig akad valami, ami megjutalmaz bennünket, ha jól körülnézünk. Most szép takarosan elkészültem egy nagy útra. Megígértem Merivale-nak, hogy tavasszal hozok neki Tibetből egy fehér leopárdot. Önnek van a legrosszabb sorsa, Mrs. Challenger, mert csak most épült fel ez a szép kis otthona.

- Ahol George van, ott van az én otthonom is. De ó! Mit nem adnék érte, ha még egyszer sétálhatnék a friss reggeli levegőben, itt, ezen a gyönyörű tengerparton!

Szívünk visszhangozta szavait. Az aranyos napsugár áttört a sűrű párán, amely fátlyat borított a vidékre, és az egész tágas Waeldtet elöntötte a ragyogó fény. Nekünk itt, a megmérgezett légkörben úgy tűnt, mintha az a ragyogó, tiszta, szélről söpört vidék odakint egy álomország lenne!

Mrs. Challenger vágyakozva nyújtotta ki feléje a kezét, mi pedig elővettük a székeket, és félkörben az ablak előtt helyezkedtünk el. A levegő már nagyon fojtott volt idebent. Nekem úgy tetszett, hogy rohamosan közeledik felénk a halál árnyéka, felénk, akik az emberi faj utolsó maradványát képviseltük. Mintha minden oldalról egy láthatatlan függöny bocsátkozna le ránk.

- Ez az utolsó oxigéntartály, úgy látszik, hiányos volt - jegyezte meg lord Roxton lélegzet után kapkodva.

- A tartalmuk mennyiség dolgában igen különböző - felelt Challenger. - Attól függ, hogy kellő elővigyázattal kezelték és dugaszolták-e be? Osztom a véleményét, Roxton, ez a tartály csakugyan hibás.

- Ennélfogva megrövidítenek bennünket még most, életünk utolsó órájában is - jegyezte meg Summerlee keserűen. - Végül is kitűnően jellemzi ez is, hogy milyen piszkos, csaló világban éltük le életünket. Nos, Challenger, most van rá alkalma, hogy a fizikai feloszlás egyéni tüneteit tanulmányozhassa.

- Ül le ide elibém, a kis zsámolyra, és add ide a kezedet! - szólt Challenger a feleségéhez. - Azt tartom, kedves barátaim, aligha tanácsos továbbra is itt időznünk e tűrhetetlen légkörben. Te sem óhajtod, ugye, kedvesem?

Felesége halk nyöszörgéssel odaszorította arcát férje térdéhez.

- Láttam én már elég embert télen jéghideg vízben megfürödni - vetett fel a szót lord Roxton. - Amikor már a többiek beleugrottak, egy-két alak ott állt még dideregve a parton, irigyelte a többieket, akik már túl vannak rajta. A legutolsóknak van mindig a legrosszabb sorsuk. Én magam mindig első szeretnék lenni, hogy minél előbb véget vessek neki.

- Ön eszerint inkább arra szavaz, hogy nyissuk ki az ablakokat, és eresszük be az étert?

- Inkább méreg által pusztulok el, mint hogy megfulladjak.

Summerlee igazat adott neki. Noha nem szívesen tette, keskeny, fehér kezét odanyújtotta Challengernek.

- Sokat civakodtunk, az igaz, de hát ennek most már vége - szólt. - Mi alapjában véve azért jó barátok voltunk, és becsültük is egymást. Isten önnel!

- Isten áldja, fiatalember! - szólt hozzám lord Roxton. - De né, az ablak le van ragasztva! Nem nyithatjuk ki.

Challenger lehajolt és karjába emelte, magához szorította asszonyát; az pedig nyaka köré fonta karját.

- Adja csak ide azt a tábori látsövet, Malone - szólt hozzám komolyan.

Áadtam neki.

- Újra kiszolgáltatjuk magunkat annak a hatalomnak, amely bennünket létrehozott! - kiáltott mennydörgő hangon a tudós, és az ablaknak hajította a látsövet.

Még mielőtt az ablaküveg utolsó cserepe is csörömpölve a földre hullott volna, már kihevült arcunkba csapott az az erő adó szélroham, amely üdítón, élesen söpört végig a vidéken.

Nem tudom, mennyi ideig ültünk mozdulatlanul helyünkön, ámulva, szótlantul. Majd mintegy álomban, Challenger hangját hallottam ismét:

- Visszatértünk a normális állapotba - kiáltotta. A föld áthatolt a méregövön, de az egész emberiség közül mi öten menekültünk meg.

ÖTÖDIK FEJEZET

A kihalt világ

Emlékszem, hogy mindnyájan lélegzet után kapkodva, mozdulatlanul ültünk helyünkön, és magunkba szívtuk az édes, zamatos levegőt, amely egyenesen a tenger felől jött be, meglobogtatva a csipkefüggönyöket és lehűtve kihevült arcunkat.

Vajon meddig ültünk így? Később egyikünk sem tudta ezt pontosan megmondani.

Zavartak voltunk, kábultak. Mindnyájan hozzáedződünk már a halál gondolatához, és az ijesztő és hirtelen feltámadás, az, hogy mi most éljünk tovább, amikor már kipusztult a faj, amelyhez tartoztunk, szinte fizikai csapásként hatott reánk, és teljesen letört bennünket. Aztán fokozatosan újra működni kezdett a megbénult gépezet; az agy megkezdte munkáját, lassan alakot öltött elhomályosult elménkben a gondolat. Éles, könnyörtelen megvilágításban tűnt fel előttünk a múlt, a jelen és a jövő közti összefüggés, hogy milyen életet éltünk ezelőtt, és milyen lesz a jövőben. Néma borzalommal meredtünk egymásra. Gondolataink egybehangzóan ugyanazok voltak! Ahelyett, hogy - amint azt jogosan feltételezni lehetett - örömtelen köszöntenénk az új életet és hálát adnánk a sorsnak, hogy megkímélt a halál borzalmától, szörnyű, sötét lelki lehangoltság vett erőt rajtunk. Minden, amit szerettünk, ami kedves volt előttünk, belesodródott a nagy, a végtelen, a titokzatos óceán árába, mi pedig, íme, számkivette az elhagyott szigeten, amelyet földnek nevezünk, egymagunkban, barátok nélkül, reménység és törekvés nélkül bolyongunk céltalan.

Az lett a sorsunk, hogy néhány évig kóbor sakálökként ólálkodjunk az emberiség óriás sírgödre körül, míg majd végre véget ér a mi elhagyatott, haszontalan életünk is!

- Mily rettenetes, George! Ó, mily rettenetes! - kiáltott Mrs. Challenger zokogva. - Bárcsak inkább mi is elpusztultunk volna a többiekkel együtt! Miért is mentettél meg bennünket! Úgy érzem, mintha mi haltunk volna meg, és a többiek mind élnének.

Challenger gondolkodva vont össze sűrű, bozontos szemöldökét, hatalmas, szőrös keze rákulcsolódott felesége feléje nyújtott kezére. Már előtte is megfigyeltem, hogy az asszony hozzásimult, mint a kisgyermek, aki apjánál keres oltalmat.

- Anélkül, hogy fatalista lennék és minden ellenállás nélkül átadnám magamat sorsomnak - szólt a tudós -, mindig úgy gondoltam, abban nyilvánul meg a legnagyobb bölcsesség, ha belenyugszunk az elkerülhetetlenbe.

Lassan, megfontoltan beszélt, mély, zengzetes hangjában meghatottság rezgett.

- De én nem nyugszom bele - jelentette ki Summerlee keményen.

- Egyáltalán nem látom be, hogy most egy fabatkát is érne, akár belenyugszik, akár nem - jegyezte meg lord Roxton. - Egyszerűen el kell fogadnunk, amit a végzet ránk mér, akár lázongva fogadjuk el, akár fejet hajtva. Mit számít tehát, hogy ön belenyugszik-e, vagy sem? Nem emlékszem, hogy bárki is kikérte volna a beleegyezésünket, mielőtt a dolog elkezdődött volna, és alig valószínű, hogy azt most utólagosan valaki megtegye. Szerintem tökéletesen mindegy, mi a véleményünk róla.

- Annyiban nem mindegy, hogy különbség van boldogság és nyomorúság közt - szólt Challenger, aki magába mélyedt kifejezéssel arcán, még mindig a felesége kezét simogatta. - Vagy úszunk az árral és megbékül testünk-lelkünk, vagy pedig ellene vetjük magunkat, és

összetörve, holtfáradtan lankadunk el. Ez a dolog meghaladja képzeletünket, legjobb tehát, ha elfogadjuk úgy, amint van, és nem lázadunk fel ellene.

- De az Istenért, mit kezdünk az életünkkel? - kérdeztem, és kétségbeesésemben fohászkodva emeltem szememet a sötétkék, üres égboltra. - Én például mihez fogjak? Hisz nincsenek már hírlapok, és ezzel vége a pályámnak.

- Nincs mire vadászni meg katonáskodni sem! - kiáltott lord Roxton.

- Nincs már egyetemi hallgató, és ezzel vége az én hivatásomnak is - kiáltott Summerlee.

- De nekem megvan a férjem meg a házam, hálát adhatok tehát az Istennek, hogy az én hivatásom nem fejeződött be - szólt Mrs. Challenger.

- Sem az enyém - jegyezte meg a férje -, mert a tudomány nem halt meg, és már e katasztrófa egymagában is a tudományos kutatás milyen mélyreható problémáit szolgáltatja nekünk!

Felkelt, és kitárta az ablakot, mi pedig eltűnődve tekintettünk ki a csendes, pusztai vidékre.

- Lássuk csak - folytatta. - Körülbelül három óra tájt volt, vagy talán valamivel később, hogy a föld belekerült a méregövbe, annyira, hogy abban teljesen elmerült. Most kilenc óra, és kérdés, hány óra volt, amikor ismét kijutottunk belőle?

- Hajnaltájt romlott meg nagyon a levegő - szóltam.

- Később lehetett - vélte Mrs. Challenger. - Úgy hiszem, nyolc óra lehetett, mert akkor éreztem a torkomban ugyanazt a fullasztó szorítást, mint kezdetben.

- Vegyük úgy tehát, hogy nyolc óra után haladtunk át a méregövön. Eszerint tizenhét órán keresztül szívta be magába a föld a méreggel telített étert. Ez alatt az idő alatt tisztogatta meg a Nagy Kertész az emberiség salakjától a kertjét, amely azt ellepte. Vajon lehetséges-e, hogy tökéletlenül végezte munkáját, és még mások is túléltek ezt az egészet rajtuk kívül?

- Éppen ezen tanakodtam magam is - szólt lord Roxton. - Miért lennének csupán csak mi a kiváltságosak?

- Képtelenség az a feltevés, hogy kívülünk azt más is túlélte volna - szólt meggyőződéssel Summerlee. - Gondolják meg, milyen pusztító hatása volt annak a méregnek, hogy még az ilyen ember is, mint Malone itt, aki olyan erős, akár a bika, és akinek testében egyetlen idegszál sincs, még ő is alig bírta nagy nehezen felvanszorogni a lépcsőn, mielőtt eszméletlenül összeesett. Elképzelhető-e tehát, hogy más is kibírjon ilyesmit, ha csak tizenhét percig is, nem hogy ugyanannyi óráig?

- Kivéve, ha valaki előre tudta, és hozzákészült, mint Challenger barátunk itt.

- Szerintem ez aligha volt lehetséges - vélekedett hosszú szakállát simogatva Challenger. - A megfigyelésnek, a következtetésnek és az előrelátásnak az az összejátszása, amellyel én a veszedelmet előre megjósoltam, aligha lehetséges, hogy ugyanabban a nemzedékben kétszer is előfordulhasson.

- Ön tehát arra következtet, hogy minden kétséget kizáróan minden élőlény elpusztult?

- Efelől igazán nem lehet kétség. Meg kell azonban fontolnunk azt, hogy mivel a méreg hatása alulról felfelé fejlődött, valószínű, hogy a légkör felsőbb régióiban a pusztítás kevésbé volt káros. Különös, hogy így legyen, de annyi bizonyos, hogy a jövőben e tényből kiindulva haladhatunk majd a tudományos kutatások káprázatos terén. Szerintem, ha egyáltalán létezik ember, aki ezt a katasztrófát netalán túlélte, úgy az illetőt Tibet magaslatain vagy pedig az

Alpesek hófödte csúcsain kell keresnünk, szóval sok ezer lábnyi magasságban a tenger színe fölött.

- Tekintettel arra, hogy nincs többé sem vasút, sem gőzhajó, éppen annyi sikerrel kereshetnénk akár a holdon is - jegyezte meg lord Roxton. - Részemről csak azt az egyet szeretném megtudni, vajon igazán túl vagyunk-e már rajta, vagy pedig még csak félig-meddig?

Summerlee kinyújtotta nyakát, hogy körültekinthessen a látóhatáron.

- Úgy látszik, szép, tiszta idő van odakint - szólt kétkedő hangon -, de tegnap is ilyenek látszott. Ami engem illet, én egyáltalán nem vagyok benne biztos, hogy most már túl lennénk rajta.

Challenger vállat vont.

- Vissza kell térnünk fatalista álláspontjára - szólt. - Ha a világ már előbb is átesett ezen a tapasztalaton, úgy bizonyos, hogy ez igen régen lehetett. Ennélfogva joggal remélhetjük, hogy igen hosszú idő telik el, míg az újra elkövetkezik.

- Ez mind igen szép és jó - jegyezte meg lord Roxton -, de földrengés alkalmával az első lökést múlhatatlanul egy második követi. Azt javaslom tehát, hogy bölcsen cselekszünk, ha most itt szépen kinyújtózva élvezzük a friss levegőt, addig, amíg van benne részünk. Tekintettel arra, hogy elfogyott az oxigénünk, akár idebent, akár odakint jutunk bele a méregövbe, az teljesen egyre megy.

Csodálatos, amilyen tökéletes letargia fogott el egyszerre mindnyájunkat. A reakció volt ez a huszonnégy órai örületes izgatottság után. Testi-lelki, mélységes lehangoltság vett erőt rajtunk. Az az érzésünk volt, semmi sem határoz többé, minden csak halálos fáradozás és haszontalan erőlködés. Még Challengerre is lesújtó hatással volt ez; nagy fejét a kezére támasztva ült hallgatagon helyén, gondolatai mesze elkalandoztak, amíg Sir John és én meg nem fogtuk karját és lábra nem erőszakoltuk! Köszönetképpen dühösen ránk meredt, és úgy morgott, akár egy bulldog. Amikor azonban szellemünk lassan kijutott menedékhelye szűk korlátjából és újra belekerült a mindennapi élet tágabb látókörébe, fokozatosan visszatért akaratérőnk.

Mihez is fogjunk most az egész világnak ebben az óriási temetőjében? Vajon a világ kezdete óta szembekerült-e ember ilyen kérdéssel? Igaz ugyan, hogy saját fizikai szükségletünk, sőt még a felesleges luxus is biztosítva volt számunkra, mienk volt, ha úgy akartuk, a föld összes élelmiszerkészlete, szintúgy szőlő- és bortermése és a művészet összes kincsei. De vajon mivel foglalatostkodjunk? Igaz, hogy amint körülpillantottunk, tennivalónk is akadt. Lementünk a konyhába, és ágyára fektettük le a két cselédet. Úgy látszott, haláluk fájdalom nélkül következett be. Az egyik ott ült egy széken a tűzhely mellett, míg a másik a mosókonyha padlóján nyújtózott el. Ezután a szegény Austin holttestét hoztuk be az udvarról. Izmai kökeménnyé merevedtek a halál görcsös szorításában, míg idegszálai úgy összezsugorodtak, hogy a szája rút, ijesztő vigyorgással húzódott széjjel. Ez a szimptóma mindazoknál észlelhető volt, akik a méreg által pusztultak el. Bármerre mentünk is, ez a rettenetes vigyorgás meredt ránk; mintha gúnyolódónak helyzetünk miatt; némán, zordan mosolyogtak reánk, akiknek balsorsul az jutott, hogy túléljük fajunk pusztulását.

- Nem tudom - kezdte lord Roxton, nyugtalanul járkálva fel-alá az ebédlőben, míg mi többiek egy-két falatot fogyasztottunk el -, nem tudom, önök mit éreznek, de ami engem illet, kijelentem, hogy képtelen vagyok nyugodtan, tétlenül itt ülni.

- Talán lesz szíves indítványozni - felelt Challenger -, hogy mit kellene tennünk?

- Szedelőzködjünk össze, és győződjünk meg róla, mi is történt voltaképpen.
 - Ugyanezt gondoltam én is.
 - De itt, ebben a kis faluban? Hisz innen az ablakból is megláthatjuk, hogyan állnak a dolgok.
 - Hová menjünk hát, mit javasol?
 - Menjünk Londonba!
 - Ez mind igen szép és jó - morgott Summerlee. - Megengedem, hogy önök győzik ezt a negyvenmérföldnyi távolságot gyalog, de ami Challengert és bütykös lábait illeti, éppen nem vagyok bizonyos benne. Magam felől pedig biztosan tudom, hogy kidőlök.
 - Szorítkozzék inkább csak a saját testi fogyatkozásaira, uram! Mondhatom, azok tág teret engednek az ilyenféle megjegyzésekhez - kiáltott Challenger.
 - Nem volt szándékomban önt sértegetni, kedves Challenger - tiltakozott tapintatlan barátunk.
 - Hisz senki sem felelős a saját fizikumáért. Miután a természet rövid, nehézkes felsőtesttel látta el önt, ennek következtében nem is lehet másként, mint hogy lábszárai bütykösek legyenek.
- Challenger felelni sem bírt dühében. Csak morgott, és dühösen pislogott. Lord Roxton sietve közbevetette magát, még mielőtt hevesebb formát öltött volna civakodásuk.
- Gyaloglásról beszél. De hát miért kellene feltétlenül gyalogolnunk? - kérdezte.
 - Talán most meg már azt indítványozza, szálljunk fel a vonatra? - kérdezte a még mindig dühös Challenger.
 - Itt van az autó. Ennek nem esett baja. Miért ne használhatnánk hát?
 - Én nem vagyok ebben szakértő - szólt Challenger, és elgondolkozva cibálta szakállát. - Önnek azonban igaza van azzal a föltevésével, hogy az emberi értelem magasabb színvonalra elég ruganyos arra, hogy alkalomadtán bármivel is megpróbálkozzék. Az ötlete kitűnő, lord Roxton. Én magam viszem el önöket az autóval Londonba.
 - Ezt ugyan semmi esetre se tegye - jelentette ki határozottan Summerlee.
 - Igazán ne tedd, kedves George! - kiáltott a felesége. - Csak egy ízben próbálkoztál meg vele, tudod, és akkor is nekimentél a garázs rácskerítésének.
 - Ez csupán pillanatnyi gondolat-összpontosítás hiányából történt - felelt önmagának Challenger. - Elintézettnek tekinthetitek az ügyet. Én mindenesetre magam hajtom a gépet és viszlek el benneteket Londonba.

A helyzetet lord Roxton mentette meg.

- Milyen gépről van szó?

- Egy húsz lóerejű Humber gépről.

- Évek óta azt használom magam is - jelentette ki. - Szavamra mondom! Sohasem képzeltem volna, hogy az egész emberi fajt egyetlen szál autóval szállítom majd el Londonba. Éppen öt ember fér el benne, amennyire emlékszem. Készüljenek, kérem, pont tíz órára előállok a masinával.

Így is történt; a megjelölt órában kigördült az autó az udvarból, és pöfögve állt meg a ház előtt. Lord Roxton ült a kormánykeréknél.

Én melléje ültem fel, míg Mrs. Challengert a hátsó ülésen középre vette a két perlekedő férfiú. Lord Roxton kioldotta a féket, elindította a gépet, és sebes rohanással indultunk el a legkülönösebb útra, amelyet megtenni emberfia hivatott volt.

Képzeld el egy nyári augusztusi napon a természet minden pompáját - az üdítő, friss reggeli levegőt, a nyári napfény aranyos ragyogását, a felhőtlen égboltot, a sussexi erdőség dús, üde zöldjét és a háttérben a pirosuló mohával borított dombvidéket.

Amikor így végigtekintettünk a tarka színekben pompázó, gyönyörű képen, teljesen elfeledtette volna velünk a szörnyű katasztrófának még az emlékét is, ha eszünkbe nem juttatja azt az egyetlen vészes jel: az ünnepies, mindenre ráboruló, mély csend.

Minden benépesített vidéknek megvan a sajátos, folytonosan megnyilatkozó életjele; olyan egyhangú és folytonos az, hogy előttünk szinte fel sem tűnik többé, éppúgy, mint ahogy a tengerpart lakosságának nem tűnik fel a hullámok moraja. A madarak csiripelése, a rovarok zümmögése, a messziről felénk verődő emberi hang, a szarvasmarhák bögése, a távoli kutyaugatás, vonatzakatolás és szekérsörgés mindez egyetlen folytatólagos zajjá olvad egybe, amely szinte észrevétlenül hatol fülünkhöz. És mindezt most nélkülöztük! Ez a halotti csend rémes volt! Olyan ünnepiesnek tetszett, oly mély benyomást tett reánk, hogy az autónk okozta zakatolás szinte megengedhetetlen tolakodásnak tetszett, az áhítatos csend, amely az emberiség romjai fölé borult, illetlen lekicsinylésének.

E zordon csend és a falu távoli házainak füstölgő romjaiból felcsapódó füst, amely a kéklő égbolt felé szállt, jéghidegen, dermesztően hatolt szívünkbe, amikor most a Wealdt ragyogó panorámáján végigtekintettünk.

Ezenfelül ott volt a rengeteg halott! Eleinte borzalommal töltött el a megszámlálhatatlan merev, vigyorgó arc tömegének látása. Oly mélyreható és megrázó volt ez a benyomás, hogy még ma is előttem van, ma is magam előtt látom, amint a Station Hillről leereszkedtünk: azt a dajkát, ölében a gyermekkel, azt a kimustrált, kehes gebét, amely a bérkocsi elé fogva szerszámostól térdre roskadt, az embert, akit éppen abban a pillanatban ért utol a halál, amikor ki akart ugrani a kocsiból. Az úton lejjebb hat arató emberre bukkantunk, egymásra borulva, összezsugorodott lábakkal feküdtek holtan. Megüvegesedett szemük felfelé meredt a vakító égboltra. Most is úgy látom mindezeket, mintha fénykép volna előttem. Csakhamar azonban a könnyőreles természet közbenjárása folytán megszánt bennünket túlcsigázott idegzetünk felfogóképessége. A borzalom e hatalmas arányai megszűntek hatni ránk. Az egyes személyek csoportokká alakultak át, a csoportok tömeggé, és mi az egész borzalmat keltő katasztrófát tünenényszerű jelenségnek fogtuk fel, és annak elkerülhetetlen, különálló részletei nem hatottak reánk többé! Csupán itt-ott, amikor valamely különösen rémes vagy groteszk csoportnak a képe ragadta meg figyelmünket, ébredt elménk egy hirtelen lökessel e borzalmak egyéni és emberi értelmére.

Mindenekfelett a kisgyermek sorsa hatott reánk, úgy emlékszem, a felháborító igazságtalanság kegyetlenségével. Majdnem könnyekre indított bennünket - Mrs. Challenger könnyezett is -, amikor egy népes városi iskola mellett elhaladva megláttuk az utcán végig halomszámra szétszórta fekvő, szegény, tehetetlen kis alakokat. A megrémült tanárok hazabocsátották a gyermekeket, akik sietve el is indultak, de már az első pár lépésnél belekerültek a méregövbe. A házak nyitott ablakain át sűrű csoportokban láhattuk a holtakat. Tumbridge Wellsen végig alig akadta egy-egy ház, melynek ablakából ránk ne meredt volna egy-egy eltorzult, vigyorgó arc; az utolsó pillanatban bizonyára a nyitott ablakok elé menekültek a fojtogató levegőhiány elől, amelyet az oxigénbelélegzés folytán csakis mi voltunk képesek elviselhetővé tenni. A mellékutcákban halomszámra feküdt a kalap nélküli férfi és nő, akik a házakból az utcára

rohantak. Sokan az út közepén estek össze. Szerencse, hogy lord Roxton személyében ügyes vezetőre tettünk szert, mert nem volt éppen könnyű dolog itt, a temérdek holttest között az autónak közlekedni. Amikor Londonhoz közeledtünk, mind nehezebben tudtunk eligazodni, és csak igen lassan haladtunk előre. Egy ízben, a tombridge-i iskolával szemközt, kénytelenek voltunk megállni, és az útból eltávolítani a holttesteket.

Néhány különösen megragadó kép vésődött elmémbe, amikor a sussexi és kenti országút mentén robogtunk végig. Ezeknek egyike a Southborough falu vendéglője előtt veszteglő nagy, elegáns autó volt. Valószínűleg kiránduló társaság foglalta el Brighton vagy Eastbourne-ból hazatérőben. Három szép, fiatal, elegáns úrinő ült az autóban, az egyik szép fehér kutyát tartott ölében. A hátsó ülésen egy időses, kissé kiélt arcú és egy fiatal arisztokrata foglalt helyet. Ott volt még most is a monokli a szemében, kesztyűs kezében kialudt cigarettát fogott. Egy pillanat műve lehetett számukra a halál, olyan hirtelenséggel érte őket, hogy még a helyzetüket sem tudták megváltoztatni. Csupán az idősebb úr tépte le nyakáról a gallért, hogy lélegzethez jusson, máskülönben akár alvó embereknek lehetett volna őket tartani. Az autó oldalánál egy pincér holtteste feküdt, körülötte elszórtan üvegcserepek.

A második kép, amelyet sohasem fogok elfeledni, két rongyos, útszéli csavargó alakja volt; férfi és nő, ott feküdtek most is, ahol holtan estek össze; a férfi hosszú karját kinyújtva, mintha most is alamizsnáért könyörögne.

Egy pillanatnyi idő egyaránt tehetetlen hullává változtatta az arisztokratát, a pincért és a csavargót.

Még egy másik, különösen megrendítő képet idézek most gondolatban magam elé. A Sevenoaksból Londonba vezető országút mentén balról nagy zárdaépület emelkedik, előtte frissen zöldellő lankás rész. Ezen az üde zöldben pompázó lankán iskolás gyermekek nagy csoportja gyülekezett, valamennyien térdelve imádkoztak. Előttük hosszú sorban az apácák, főntebb, a lankás tetején egy magányos alak pihent, nyilvánvalóan a fejedelemasszony.

Nem úgy, mint a társaság az autóban; ezeket a nőket és gyermekeket, úgy látszik, figyelmeztették a közelgő veszedelemre, szépen, ájtatosan haltak meg együtt, apácák és növendékek a tanítás utolsó órájában összegyülekezve.

Elmém még mindig kábult a rémes tapasztalatok hatása alatt, hiába keresek rá szavakat, hogy akkori érzéseimet ecsetelhessem.

Bölcsebben teszem talán, ha meg sem próbálkozom vele, és csupán a tények felsorolására szorítkozom. Még Summerlee és Challenger is mélyen megrendült, és barátaink mély hallgatását csupán Mrs. Challenger időközönkénti halk, görcsös zokogása szakította meg. Ami lord Roxtont illeti, őt túlságosan lefoglalta az a nehéz feladat, hogy gépével az országúton eligazodhasson; nem volt beszélgetésre sem kedve, sem ideje. Csupán egyetlenegy mondatot ismételtetett olyan állhatatossággal, hogy emlékezetemben megmaradt, és szinte nevetésre késztetett a megjegyzése, amellyel e rémes nap pusztítását kísérte.

- Gyönyörű kis história! Mondhatom! - így kiáltott minden egyes alkalommal, amikor a halál és pusztítás rémes munkája elénk tárult. - Gyönyörű kis história! Mondhatom! - kiáltotta akkor is, amikor Rotherfieldben a vasútállomásról elégördült az autó, és akkor is újra felhangzott a „Gyönyörű kis história! Mondhatom!” felkiáltása, amikor Lewisham főutcáján és a régi kenti országúton nagy nehezen keresztültörtettünk a holttestek tömegén.

Itt ért bennünket hirtelen egy megdöbbenő látvány. Egyik szerény kis sarokház ablakából egy hosszú, sovány emberi kar fehér kendőt lobogtatott felénk. Szívverésünk elállt e csodás életjel láttán, hogy azután örült dobogással újra dobogni kezdjen.

Lord Roxton a gyalogjáró szélére vezette a gépet, és mi egy pillanat alatt berohantunk a ház nyitott kapuján, és felfutottunk a lépcsőn a második emeletre, amelynek egyik ablakából lobogtatták felénk a kendőt.

A nyitott ablak mellett egy igen öreg úrinő ült, mellette egy széken oxigénhenger, hasonló ahhoz, amelynek segítségével mi az életünket megmentettük. Amikor betódultunk a szobájába, felénk fordította keskeny, ráncos, pápaszemes arcát.

- Már attól félttem, itt hagytak örökre - szólt. - Én szegény, béna öreg ember vagyok, és ki sem mozdulhatok.

- Nos, asszonyom - felelt Challenger -, valóban szerencsés véletlen, hogy mi éppen erre jöttünk a kocsival.

- Csak egyetlenegy, rám nézve igen fontos kérdést akarok önökhöz intézni - szólt az öreg asszonyság. - Kérem, uraim, feleljenek rá őszintén. Milyen hatással lesz vajon e szörnyű szerencsétlenség Londonra és az északkeleti vasút részvényeire?

Szinte nevetni lett volna kedvünk, ha arcának nincs olyan aggodalmas kifejezése, amikor feleletünket várta. Mrs. Burston - ez volt az öreg asszonyság neve - özvegy volt, és megélhetése egy csekélyke számú vasúti részvény osztalékának összegétől függött. Jó vagy rossz sorsa e részvények emelkedésétől vagy hanyatlásától függött, és ő egzisztenciáját másként el sem tudta volna képzelni, mint e részvényekkel kapcsolatosan.

Hasztalan utaltunk rá, hogy immár szabadságában áll a gazdátlan vagyonból részét kivenni, valamint arra is, hogy pénzének a jelen körülmények közt úgysem veheti hasznát. Öreg, fáradt elméje nem fogta fel az új helyzettel való összefüggést, keserves zokogással siratta értéktelenné vált kis vagyonát.

- Ez volt az én mindenem - kesergett -, ha most odaveszett, hát inkább én is meghalok.

Kesergéséből megtudtuk, miként maradt életben ez a öreg kóró ott, ahol az emberiség viruló ereje kipusztult. Béna öregasszony volt, aki folytonosan asztmatikus rohamokkal küszködött. Orvosságot oxigént rendeltek neki, és a katasztrófa pillanatában is ott volt a tartály oxigén a szobájában.

Természetesen ehhez folyamodott, mint rendesen, amikor légzési nehézséggel küzdött. Miután beszívta a palack tartalmát, egy kis enyhülést érzett, és így sikerült túlélnie a rémes éjszakát. Utóbb elszenderedett, és csak a mi gépkocsink zakatolására riadt fel álmából. Miután lehetetlenség volt, hogy őt magunkkal elvigyük, megtettük a szükséges intézkedést arra, hogy életben maradását biztosítsuk, ezenfelül megígértük neki, hogy okvetlen felkeressük néhány napon belül. Távozásunkkor még mindig keserves könnyeket hullatott értéktelenné vált részvényei miatt.

Amikor a Thames felé közeledtem, mind nagyobb akadályokkal kellett az utcákon megküzdenünk. Csak nagy nehezen tudtunk a London Bridge-en áthaladni. A híd bejárata előtt, a middlessexi oldalon, magasra felhalmozódott a forgalomban lévő mindennemű jármű, és eltorlaszolta az utat. A levegő telítve volt üszökkel, korommal és nehéz égésszaggal. A parlament felől sűrű füstfelhő látszott, de lehetetlen volt innen megállapítanunk, mi volt az, ami ott kigyulladt.

- Nem tudom, önök miként gondolkodnak - jegyezte meg lord Roxton megállítva a gépet -, de nekem úgy tetszik, hogy a vidék mégiscsak kissé barátságosabb, mint a város. Ez a kihalt London megviseli az idegrendszeremet. Azt javaslom, ha megnéztünk mindent, siessünk vissza Rotherfieldbe.

- Megvallom, magam sem remélek semmit további ittidőzésünktől - hagyta rá Summerlee professzor.

- Mindazonáltal bajos azt feltételeznünk - szólalt meg most Challenger, és mély, dörgő hangja különös csengéssel hangzott a némaság közepette -, hogy hétmillió ember közül csakis ez az öregasszony maradt volna életben, szervezetének sajátosságánál fogva, azért, hogy véletlenségből oxigéntartályt tartott a szobájában.

- Feltéve, hogy mások is életben maradtak, hogyan remélhetjük őket megtalálni, George? - kérdezte a felesége.

- Abban azonban egyetérték veled, hogy lehetetlen mindaddig visszafordulnunk, amíg erről meg nem győződünk.

Erre mindnyájan kiszálltunk az autóból, otthagytuk az utcasarkon, és némi nehézséggel utat törtünk magunknak a holtak tömegén keresztül a King Willburn Streeten végig; ott beléptünk az egyik biztosítási társaság nyitott ajtaján.

Sarokházban volt, s azért választottuk ki épp azt, mert onnan mindenfelé elláthattunk. Felmentünk a lépcsőn, és beléptünk egy nagy terembe, amely nyilvánvalóan ülésterem volt; a közepén hosszú, zöld posztóval bevont asztal körül nyolc idős úriember ült körben. Az alacsony ablak nyitva állt, mi tehát kiléptünk az erkélyre. Messzire végigláttunk minden irányban a city népes utcáin, alattunk csak úgy feketéllett az utca a mozdulatlan autótaxik tömegétől. A megrémült üzletemberek az utolsó pillanatban hasztalan kísérletet tettek arra, hogy London környékén lakó családtagjaikhoz siessenek. A sok egyszerűbb autó közül koronként kivált egy-egy milliomos nagy, fényes, rézzel kivert magánautója, amely reménytelenül beékelődött az összetorlódott járművek közé. Épp az ablak alatt állt egy hatalmas luxusautó, amelyből tulajdonosa, egy kövér öregúr épp kihajolt; pocakos teste félig kilógott az egyik ablakból, húsos kezét, amelyen csak úgy ragyogott a sok gyémántgyűrű, kinyújtotta, hogy a sofőrjét egy végső erőfeszítésre serkentse.

Vagy egy tucat autóbusz úgy magaslott ki a többiek közül, mint sziget az árból, zsúfolva volt utasokkal; keresztül-kasul feküdtek egymás tetején, mint valamely feldöntött gyerekjáték. Egy utcai lámpa széles talapzatán, a kocsiút közepén vállas rendőr állt; olyan természetes mozdulattal támasztotta vállát a lámpának, hogy nehéz volt elhinni, hogy már nem él; lába előtt rongyos rikkancsgyerek feküdt, mellette egy csomóban az elárúsításra szánt újsághalmaz.

Egy hirdetőtáblákkal megrakott kocsi szorult a többi közé, nagybetűs felirataról a következőket olvastuk le: „Jelenet a lordok klubjában. A megzavart futballmeccs.” Ez lehetett az első kiadás, mert más táblákon viszont ez a felirat volt olvasható: „Csakugyan elkövetkezett volna mindennek a vége? A híres tudós figyelmeztetése.” Lejjebb pedig: „Challengernek igaza volt! Vészes hírek!”

Challenger felhívta felesége figyelmét a hirdetésre, amely, mint valami zászló, úgy lengedezett a többi fölött. Láttam, mint dülleszti ki mellét és simítja a szakállát, amikor elolvasta. Tetszett és hízelgett e sokoldalú elmének, hogy egész London úgy múlt ki, az ő nevével az ajkán. Csak úgy dagadozott a büszkeségtől, és érzelmei oly szembeötlők voltak, hogy karátársát a következő epés megjegyzésre ösztönözték:

- Ön utoljára is elsőnek lép a sorompó elé, Challenger.

- Úgy látszik - felelt önelégülten amaz. - Nos - tette hozzá, amint szeme végigsiklott az utcák hosszú során. - Csakugyan magam sem látom annak semmi célját, hogy továbbra is itt időzzünk Londonban. Azt javaslom, térjünk vissza most rögtön Rotherfieldbe, s tanácskozzuk meg ott, hogyan tölthetjük el leghasznosabban azt az időt, amely számunkra még megmaradt.

Hadd emlékezzem meg még egy képről, amely a cityben tett séta alkalmával elmémbe vésődött.

Mielőtt újra beszálltunk volna az autóba, egy pillantást vetettünk ugyanis a régi St. Mary-templom belsejébe, mert épp ott, a templom előtt állítottuk meg a gépet. Utat törve magunknak a lépcsőn felhalmozódott holttestek között, kitártuk a csapóajtót, és beléptünk. Csodás látvány tárult elénk! A templom belseje zsúfolva volt térdelő alakokkal, akiket imájuk közben ért utol a halál. Abban a rémes, utolsó pillanatban - amidőn szembekerültek az élet valóságával, amelynek már azalatt is, amíg mi idelent az árnyékvilágban botorkálunk, folytonosan ránk nehezedik ijesztő árnya - a halálos rémülettől megszállt lakosság betódult a city ódon templomaiba, amelyekbe több nemzedéken keresztül alig került ájtatosabb gyülekezet. Ott térdeltek szorosan egymás mellett. Fölöttük a szószéken egy fiatal papnövendék szónokolt, akár egy bábu. Feje és két élettelen karja a szószék karfájáról lógott le. Valósággal rémálomként hatott ránk az ósdi, sötét templom, a halálos félelemben vergődő tömeg, a rémes homály és a halotti csend! Csak suttogva beszéltünk és lábujjhegyen lépdeltünk.

Nekem azonban hirtelen egy gondolatom támadt. A templom egyik sarkában, a bejáráshoz közel állt a keresztelőmedence, és mögötte egy üregszerű mélyedésben lógott a harangkötél. Miért ne adhatnánk most hírül egész Londonnak, hogy van, aki még életben maradt, és ezzel idevonzanánk az esetleges túlélőket is? Odafutottam tehát, és megrántottam a kötélt végét; csodálkozva tapasztaltam, milyen nehezemre esett a harangozás. Lord Roxton hozzám csatlakozott.

- Szavamra mondom, fiatalember! - szólt, és levetette kabátját. - Pompás ötlete támadt! Adj ide a másik végét, így majd jobban boldogulunk.

Még így is olyan nehezen mozdult meg a harang, hogy Challenger és Summerlee testsúlyára is szükség volt, amíg végre megkondult a fejünk felett, és hírül vitte embertársainknak a reménység üzenetét, ha volt még életben olyan, aki meghallja. Új bátorságot öntött szívünkbe az érc erős, hívó szava, és annál elszántabban láttunk munkához. Magasra felkapott bennünket minden egyes rántásnál a kötélt, lefelé jövet pedig valamennyien belekapaszkodtunk. Challenger maradt szélről, teljes, nagy testi erejét belevitte a feladatba, őt is úgy rántotta magasra fel a kötélt, majd újra visszazuhant, hogy szinte egy óriás varangybékához hasonlított. E pillanat lett volna alkalmas rá, hogy egy művész ecsetje örökítse meg, amidőn a négy vándor, akiket sok veszedelemben egymáshoz fűzött a sors, együtt végzi e magasztos feladatot. Vagy egy félóráig dolgoztunk keményen, karunk, hátunk csak úgy sajgott az erőlködéstől. Aztán kimentünk a templom bejárata elé, és kémlelve néztünk szét a csendes utcán. Egyetlen hang, egyetlen nesz sem felelt a hívó szavunkra.

- Mind hasztalan! Senki sem maradt életben! - kiáltottam.

Egyebet nem tehetünk ennél - szólt Mrs. Challenger. - Az Isten szerelmére kérlek, George, térjünk vissza Rotherfieldbe! Ha még akár csak egy órát töltenék itt, e rémes, halott városban, úgy érzem, megőrülnék!

Erre szó nélkül beszálltunk, s lord Roxton visszafordította a gépet déli irányba. Számunkra bevégeződött ez a fejezet, de nem is álmodtunk róla, milyen csodásan folytatódik a jövőben!

HATODIK FEJEZET

A nagy ébredés

És ezzel véget is ér a csodás esemény leírása, amely nem csupán a saját csekély egyéni életünkre volt olyan mély hatással, de az emberi faj általános történetére is. Amint azt már akkor megjegyeztem, amikor belefogtam a történetek felsorolásába, hogy amikor majd a történelem lapjain örökítik meg egykor az eseményeket, úgy kimagaslanak a többi esemény közül, mint óriás hegycsúcs a dombok fölött. Világosan kitűnik ebből, hogy a jelen nemzedéket rendkívüli sorsra szemelték ki azáltal, hogy ily csodás tapasztalatban volt része.

Hogy vajon meddig tart hatása, meddig őrzi meg az emberiség az alázatosság és tisztelet érzéseit, amelyre e nagy csapás megtanította, azt majd csak a jövő mutatja meg. Szerintem az az egy bizonyos, hogy sohasem lesz úgy többé, mint eddig volt. Mivelhogy mindaddig nem tudjuk, hogy minden utunkban egy láthatatlan kéz vezérel bennünket, amíg ez a kéz egy pillanatra keményen ránk nem nehezedik és le nem sújt reánk. A halál fenyegető réme ott lebegett előttünk. Tudjuk, hogy bármely pillanatban újra szemben állhat velünk. Zord árnyéka életünkre nehezedik; de vajon melyikünk tagadhatja le, hogy ebből az árnyékból fejlődött ki és vált valósággá a kötelességtudás, a felelősség és a józan érzés, az élet komolysága és célja iránti méltánylásunk, az a komoly szándékunk és igyekezetünk, hogy a jóban fejlődjünk és gyarapodjunk? Annyira, hogy egész társadalmunkra végtől végig tisztító és megújító kihatással legyen! Itt megszűnik minden társadalmi különbség és dogma. Inkább a módosítás perspektívája szenved változást, és tudatára ébredünk annak, hogy teljesen jelentéktelen és múlandó lények vagyunk, akik azért léteznek csupán, mert kegyelemből megtűrik őket, és akiket már halomra dönt a nagy Ismeretlennek legelső jeges fuvallata is. És ha komolyabbá vált is e tudás folytán a világ, nem hiszem, hogy ennek következtében szomorúbb helyé lett. Hisz mindannyian egyetértünk abban, hogy jelenlegi tisztább örömeink nemcsak mélyebb érzelműek, de egyúttal bölcsőbbek is, mint az a lármás, eszetlen kavargás, amelyet a régi időkben élvezetnek nevezünk! Régi időket mondom! De hisz csak a tegnapról beszélhetek, és mégis! Ma már elképzelhetetlennek tűnik fel a tegnapi! Az a céltalan, üres élet, amelyet azzal töltöttünk el, hogy látogatókat fogadtunk, az a vesződés, amellyel a hosszadalmas és unalmas ebédek elfogyasztását előkészítettük: mindez most véget ért, felváltotta a hosszas alvás mellett való pihenés, a zene, a gyöngéd családi együttlét, amelyet időnknek egyszerűbb és célszerűbb beosztása eredményezett. A jobb egészségi viszonyokkal és a józanabb örömmel gazdagabbá is lett nemzetünk annak ellenére, hogy a közalap részére annyi áldoz, és ezáltal általánosságban kecsesebbé vált a brit szigeteken az emberi élet!

Eltérő a vélemény, hogy melyik órában ment végbe a nagy ébredés. Általánosan egybehangzó az a nézet, hogy, eltekintve az órák járásának különbözetétől, helyi okok is lehetettek mérvadók, hogy a méreg hatását befolyásolják.

Természetes, hogy minden egyes kerületben majdnem egyszerre történt a feltámadás. Több tanú van rá, hogy a magasztos pillanatban a londoni Big Ben pontosan hat óra tíz perccet mutatott. A királyi csillagász Nyugat-Angliában hat óra húsz perccet állapított meg. A Hebridákon csak hat órakor kezdődött. A mi esetünkben a legcsekélyebb kétség sem foroghat fenn, mert én éppen abban a pillanatban, kezemben tartva Challenger kitűnően kipróbált kronométer-óráját, ültem az ablak előtt. Az óra hat óra tizenöt perccet mutatott.

Rettenetes lehangeltség vett erőt rajtam. Az utunk alkalmával tapasztalt rémes látvány emléke ólomsúllyal nehezedett lelkemre. Kifogástalan egészségi állapotom és nagy fizikai akaraterőm folytán ritkaságzámba ment nálam a borongós kedélyhangulat. Meg volt bennem az ír ember-

nek az a képessége, hogy a legmélyebb sötétség közt is a humor egy csekély felvillanását tudtam felfedezni. Most azonban ijesztően, feltartóztathatatlanul borult lelkemre a sötétség. A többiek ezalatt terveket szőttek a jövőt illetően. Én ott ültem a nyitott ablakban, fejemet kezemre hajtottam le, lelkemet áthatotta helyzetünk nyomorúságos volta. Vajon lehetséges-e, hogy mi tovább folytassuk életünket? Ezen a kérdésen tépelődtem, ezt kérdeztem magamtól szüntelen. Lehetséges-e egy kihalt világban létezni?

Halálunk vajon mikor és hogyan következik el? Talán újra működni fog a méreg hatása? Vagy talán megszűnik lakhatóvá lenni a föld az általános feloszlás okozta mephitikus kigőzölgések folytán? Vagy végül lehet, hogy rettenetes helyzetünk következtében elménk megzavarodik? Egy csoport eszelős ember a kihalt földtekén!

Ez utolsó gondolaton való tépelődéseim közben halk neszre lettem figyelmes, és kitekintettem az útra, íme: a vén gebe amott felfelé igyekezett!

Ugyanabban a pillanatban madarak csiripelése hangzott fel. Odalent az udvaron valaki köhögött, és a háttérben mozgolódás volt észlelhető. Mindamellett - és erre feltétlenül biztosan emlékszem - az a nyomorult, kiéhezett, kimustrált vén gebe volt az, amely pillantásomat fogva tartotta. Lassan, keservesen vánszorgott felfelé a lejtőn! Most a kocsira tévedt szemem, és végül arra a fiatalemberre, aki némi izgatottsággal hajolt ki a kocsiból, és kiabálva utasította bizonyos irányba a kocsist. Valamennyien, minden kétséget kizáróan, szinte bántóan elevenek voltak! Íme, mindenki újra megelevenedett! Vajon az egész káprázat volt csupán?

Elképzelhető-e, hogy a méregöv előre pontosan kiszámított behatolása csak álom volt? Egy pillanatig zavart elmém hajlandó volt ennek hitelt is adni.

De aztán tekintetem odatévedt a kezemben látható hólyagos sebhelyre, amelyet harangozás közben szereztem a city ódon templomában. Mégis valóság volt tehát! Íme, újra feltámadt a világ: egy pillanat alatt visszatért bolygónkra a lüktető élet! Most, hogy szemem végigfutott a látképen, mindenütt látható volt rajta az élet! Ámulva tapasztaltam, hogy ki-ki ott veszi fel élete fonalát, ahol az elszakadt. Például ott lent, a golfjátéktéren. Lehetséges-e, hogy ott folytassák a játékot, ahol abbahagyták? Igen, az egyik játékos most éppen egy nagyot lökött a golyón, míg a többiek csoportja túl a mezőn a lyukba kergette azt. Lassanként az aratók is megkezdtek a munkát. A dajka megpaskolta az egyik gyereket, és felfelé tolt a lejtőn a gyerekkocsit. Mindnyájan ott folytatták újra az életet, ahol abbahagyták.

Lerohantam a földszintre. A ház ajtaja tárva-nyitva állt. Meghallottam, mint üdvözlök társaim hangos ámulattal az udvaron feltámadottakat. Milyen melegen ráztuk meg egymás kezét, amint ismét együtt voltunk, és megindultan mint csókolt meg bennünket sorra Mrs. Challenger, míg végül férjének medveölelésébe menekült.

- De hisz lehetetlen, hogy csak aludtak volna! - kiáltott lord Roxton. - Üsse kő, Challenger, csak nem akarja velem elhítni, hogy az a rengeteg ember, akiket ott láttam kidülledt szemekkel, megmerevedett tagokkal és azzal a rémes halálvigyorgással az arcukon, mind csak aludt.

- Abban az állapotban kellett lenniük, melyet catalepsysnek nevezünk - vélekedett Challenger.
- A múltban nagy ritkán tüneményszerűen lépett fel az ilyen eset, és általánosan a halállal tévesztették össze. Amíg eltart ez az állapot, a test hőmérséklete hanyatlik, a lélegzés szünetel, a szívverést nem lehet megállapítani; szóval tényleg beáll a halál, noha múló alakban, még a legavatottabb elme előtt is.

- Ön nevezheti nyugodtan catalepsynek - jegyezte meg Summerlee -, de ha úgy vesszük, ez csak amolyan elnevezés, és mi éppoly kevésbé ismerjük a következményeket, mint ahogyan nem ismerjük azt a mérget, amely azt előidézte. Legjobb esetben csupán annyit állapíthatunk meg, hogy a mérgezés időleges halált idézett elő!

Austin összekuporodva ült az autó lépcsőjén. Az ő köhögését hallottam az imént odafentről. Egy darabig csendben tapogatta a fejét, majd motyogni kezdett, és fejcsóválva nézte az autót.

- Adta tökfilkója, nem hagyhatná békén ezt a gépet? - morgott.

- Mi baj, Austin?

- Nem állították le a csavart. Valaki babrált ezzel a géppel. Bizonyosan az a kótyagos kertészgyerek volt.

Roxton lord bűnös ábrázata megnyúlt.

- Nem tudom, mi bajom lehet - folytatta Austin, és tántorogva talpra állt. - Alighanem valami szédülésféle fogott el, amikor szereltem az autót. Mintha úgy emlékeznék, hogy megbotlottam a sárhányóban. De arra akár meg is mernék esküdni, hogy én a csavart megállítottam!

Ekkor röviden tudomására hoztuk az ámuló Austinnak, mi történt vele és embertársaival. A szóban forgó csavar titokzatos ügyét is megmagyaráztuk neki. Mélységes megbotránkozással fogadta, hogy afféle amatőr sofőr vezette az ő gépét, és szórakozott érdeklődéssel hallgatta az alvó városban tett tapasztalataink rövid felvázolását. Még most is hallom megjegyzését, amellyel az elbeszélést kísérte.

- Voltak önök az Angol bank előtt is, uram?

- Igen, Austin.

- Odabent is mindenki aludt, senki sem őrizte azt a töméntelen sok milliót?

- Az bizony így volt.

- Hogy én nem lehettem ott? - sóhajtott fel keservesen az öreg, és nagy búsan újra hozzáfogott gépe tisztogatásához.

A kavicsos úton most kocsikerék csikorgása hallátszott. A kimustrált gebe valóban ott állapodott meg Challenger háza előtt. Láttam, mint száll ki a kocsiból az előbb említett fiatalember, s néhány pillanat múlva a borzas szobaleány behozta névjegyét. Oly álmosan pislogott a csinos lány, mintha most rázták volna fel álmából. Challenger, amint egy pillantást vetett a névjegyre, dühösen felfortyant, sűrű, fekete haja szinte égne a méltatlankodásában.

- Újságíró - morgott, majd kissé megbékülve, mintegy önelégülten elmosolyodott. - De hiszen, ha úgy vesszük, természetes, hogy az egész világ ide siessen és megtudja, hogyan vélekedem én egy ilyen esemény felől.

- Aligha az hozta őt ide - tromfolt rá Summerlee. - Mert már akkor láttam őt az úton, amikor még kezdetét sem vette a krízis.

Kezembe vettem a névjegyet, ezt állt rajta: „James Boxter, a New York Monitor londoni tudósítója.”

- Hajlandó ön fogadni? - kérdeztem.

- Nem én.

- George! Légy kissé barátságosabb és elnézőbb mások iránt. Hiszen számomra is jó lecke volt, amit most együtt elszenvedtünk.

A professzor csak morgott, és rázogatta nagy, csökönyös fejét.

- Kártékony egy fajzat! Ugye, önnek is ez a véleménye, Malone? A modern civilizáció kóros kinövése; a riporter a szélhámosok készséges szolgája, és szálka a tisztességes emberek szemében! Ugyan volt-e valaha is egy jó szavuk hozzám?

- És önnek vajon volt-e egy jó szava hozzájuk? - feleltem. - Gondolja meg, hogy ez a fiatal-ember idegen, aki messzi utat tett az ön kedvéért. Csak nem bánhat vele ilyen udvariatlanul!

- Jól van, jól - morgott -, hát jöjjön velem, és beszéljen vele ön. Én a leghatározottabban tiltakozom a magánéletembe való illetlen betolakodás ellen.

Morogva és magában motyogva jött utánam, akár egy harapós, rosszul idomított buldog.

A fürgé, fiatal amerikai elővette zsebkönyvét, és azonnal bele is fogott mondókájába.

- Azért jöttem - szólt -, mert a mi népünk odaát, Amerikában nagyon szeretne bővebbet hallani a veszedelemről, amely az ön véleménye szerint a világot fenyegeti.

- Nem tudok semmiféle veszedelemről, amely most a világot fenyegetné - felelt Challenger morcosan.

Az újságíró szelíd csodálkozással nézett rá.

- Arra a lehetőségre utalok, uram, hogy a világ egy megmérgezett étellel telített övön haladjon keresztül.

- Ettől a veszedelemtől most már nem félttem a világot - volt Challenger válasza.

Az újságíró mindinkább megzavarodva bámult rá.

- Ön ugyebár Challenger professzor úr? - kérdezte.

- Igen, uram, ez a nevem.

- Úgy valóban nem értem, hogyan mondhatja, hogy nem létezik ilyen veszedelem. Arra a saját névalírással ellátott levélre célozok, amelyet a londoni Times ma reggel tett közzé.

Most Challengeren volt a sor, hogy elcsodálkozzék.

- Ma reggel? - kérdezte. - De hisz ma reggel nem is jelent meg a londoni Times!

- De engedje meg, uram - válaszolt szelíden ellenkezve az amerikai -, azt ön csak nem tagadhatja el, hogy a londoni Times napilap.

Ezzel kivette zsebéből a szóban forgó lap egy példányát.

- Íme, itt van a levél, amelyről beszélek.

Challenger vihogott, és nagy kezét dörzsölte.

- Kezdem érteni - szólt. - Ön tehát azt állítja, hogy ma reggel olvasta ezt a levelet?

- Úgy van, uram.

- És hogy erre azonnal eljött ide, hogy engem meginterjúvoljon.

- Igen, uram.

- Nem tűnt fel önnek valami szokatlan dolog útközben?

- Nos, hogy az igazat megvalljam, úgy tapasztaltam, hogy az önök népe sokkalta élénkebb és emberségesebb érzésű, mint rendszeren lenni szokott. Még a poggyászt vivő ember is valami furcsa, kacagtató történet elbeszélésébe fogott. Ez bizonyára szokatlan tapasztalat ebben az országban.

- Semmi egyéb nem tűnt fel önnek?

- Nem uram, amennyire emlékszem.
- Nos, és mondja meg nekem, hány óra volt, amikor ön a Viktória pályaudvart elhagyta?

Az amerikai mosolygott.

- Azért jöttem ide, hogy önt meginterjúvoljam, professzor, de úgy látszik, ez is hasonló eset, mint amikor azt kérdi valaki: „A szerencsén halássza a halat, vagy pedig a hal halássza a szerencsét?” Most ön vette fel az én szerepemet.

- Mert véletlenül érdekel engem. Meg tudja pontosan mondani, hány óra lehetett?

- Biztosan tudom. Tizenkét óra harminc perc volt.

- És amikor megérkezett?...

- Hét óra tizenöt perc.

- Bérkocsit fogadott?

- Így volt, uram.

- Mit gondol, mennyire van ide az állomás?

- Úgy számítom, körülbelül kétfélóra távolságra lehet.

- Eszerint hozzávetőlegesen mennyi időbe tellett, hogy ideért?

- Mondjuk, egy félórába, tekintettel arra a kehes állatra, amelyet a kocsni elé fogtak.

- Következésképpen most három óra van?

- Igen, vagy valamivel több.

- Nézze meg az óráját!

Az amerikai elővette az óráját, megnézte, aztán elképedve meredt rá.

- Hallatlan! - kiáltotta. - De bizonyosan lejárt. Ez a gebe túltett valamennyi eddigi rekordon. Igaz, most, hogy odanézek, a nap már jóformán leáldozott. Valami van itt a dologban, amit én nem értek.

- Nem emlékszik semmire, ami önnek feltűnt volna, amikor felfelé jöttek a lejtőn?

- Most, hogy rá gondolkodom, mintha egy ízben elálmosodtam volna. Emlékszem, hogy a kocsinak akartam szólni, és hogy nem bírtam magamat vele megértetni. Úgy vélem, talán a nagy forróság okozta, de mintha egy pillanatra szédülés fogott volna el. Ennyi az egész.

- Így történt ez az egész emberi fajjal - szólt felém fordulva Challenger. - Valamennyiünket szédülés fogott el egy pillanatra. Most még egyikünknek sincs halvány sejtelve sem róla, tulajdonképpen mi is történt. Austin, amikor a gép tisztogatásába fogott, vagy mint a golfjátékosok, akik a megkezdett játékot folytatták. Az ön kiadója is, Malone, biztosan folytatja a lap szerkesztését, és mennyire elámul majd, ha látja, hogy egy lapszám hiányzik. Igen, fiatal barátom - tette hozzá derűs jókedvvel fordulva az amerikai riporter felé -, talán érdekelni fogja önt, hogy a világ baj nélkül átúszott azon a méreggel telített áramlaton, amely úgy örvénylik az élet óceánjában, akár a golfáram. Lesz szíves feljegyezni a jövőben való tájékozódás céljából, hogy ma nem péntek, augusztus huszonhetedike, hanem szombat van, augusztus huszonnyolcadika, és hogy ön huszonnyolc óráig eszméletlenül ült a bérkocsijában a Rotherfieldbe vezető országúton.

Most pedig „egy füst alatt”, mint amerikai kollégám mondaná, be is fejezhetném ezt az elbeszélést. Mivel az, amint önök bizonyára magukban már meg is állapították, csupán egy kimerítőbb részletezése annak az ismertetésnek, mely a Hírlap hétfői kiadásában megjelent;

annak a bizonyos jelentésnek, amely általános nézet szerint minden idők legnagyobb zsurnalisztikai fogása, minthogy a lap aznap nem kevesebb, mint három és fél millió példányban kelt el! Dolgozószobámban berámázva őrzöm a nagyszerű cikk egyes alcímeit.

„Huszonnyolc órai világ”
„Challenger jóslata beteljesül”
„Saját tudósítónk megmenekül”
„Ámulatot keltő jelentés”
„Az oxigénnel telített szoba”
„Borzalmas autótutazás”
„A kihalt London”
„Nagy tűzvész és emberhalál”
„Vajon megismétlődik-e?”

E dicső lajstromot kilenc és fél hasábon át a történet elbeszélése követte. Bolygónk történetének első, utolsó és egyetlen ismertetése, amelyet az egyik szemtanú a katasztrófa alatt megfigyelhetett. Challenger és Summerlee együttesen tárgyalta meg egyik tudományos szaklapban a történeteket, annak népszerű ismertetését azonban kizárólag nekem tartották fenn. Bizonyára elénekelhetem a „Nunc Dimittis”-t ezután!

Nem akarom azonban feljegyzéseimet ezekkel a szenzációt hajhászó címfelsorolásokkal, sem pedig személyes tapasztalataim dicsőítésével befejezni. Inkább itt idézem a legelterjedtebb napilapunkban közzétett hangulatos cikksorozat e tárgyról szóló jelentését, amelyből bizonyára minden gondolkodó ember tájékozódást nyerhet.

„Ismételten hangoztatott igazság az - így írja a Times-, hogy ez a mi emberfajunk valami silány népfajt alkot, az azt környező titkos őserőkkel összehasonlítva. Az ókor prófétáinak és a jelenkor bölcseinek intő szava egyaránt eljutott hozzánk. De, miként a többi, túlon túl gyakran hangoztatott igazság, idővel némileg ez is veszített aktualitásából és meggyőzőerejéből. Szükség volt egy leckére, egy tényleges tapasztalatra, hogy e tétel örök igazsága bebizonyosodjék előttünk. Ebből az üdvös, noha rettenetes megpróbáltatásból ocsúdtunk fel épp most; elménk még kábult a csapás hirtelen sújtó erejétől, kedélyünk azonban megtisztult a saját tehetetlenségünk és korlátoltságunk tudatában! Még megközelítően sincs tudomásunk a pusztulás arányairól, de New York, Orleans és Brighton tűzvész által való elpusztulása már magában véve is fajunk történetének egyik legnagyobb tragédiája!

Ha befejeződik a számtalan vasúti és hajózási balesetről szóló jelentés, valóban borzalmat keltő olvasmány lesz; noha bizonyíték van rá, hogy a legtöbb esetben a vonatvezetőknek és a hajógépészeknek sikerült gépeik működését még idejében megállítaniuk, mielőtt ők maguk is áldozatul estek volna a mérge hatásának. Mindazonáltal nem az anyagi kár az, noha kiszámíthatatlan mind emberáldozatban, mind vagyonban, amely elsősorban foglalkoztat bennünket. Mert mindezért idővel kárpótlást nyerhetünk. De az, amit soha el nem feledünk, és ami kell is, hogy folyamatosan foglalkoztassa képzeletünket: a világegyetem lehetőségeinek a feltárása, esztelen önbizalmunk megsemmisülése és annak a bizonyossága, hogy anyagi létezésünk ösvénye milyen szűkre szabott, és milyen örvény tátong annak mindkét oldalán!

Magunkba szálltan, alázatosan fogadjuk a mai nap tanulságát, ez legyen minden érzésünk alapja. Bárcsak egy komolyabb törekvésű, tekintélyt tisztelő emberfaj építené fel rajta hozzá méltó templomát!”

-&-